КАФЕДРА НОВОЇ ТА НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

США: ПОЛІТИКА, СУСПІЛЬСТВО, КУЛЬТУРА – 2025

Матеріали міжнародної наукової конференції на пошану пам'яті професора Бориса Михайловича Гончара (1945-2015)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Історичний факультет
Кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн

«США: ПОЛІТИКА, СУСПІЛЬСТВО, КУЛЬТУРА – 2025
(на пошану пам'яті професора Бориса Михайловича Гончара, 1945 – 2015)»

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Київський національний факультет імені Тараса Шевченка
6–7 березня 2025 р.

UNITED STATES: POLITICS, SOCIETY, AND CULTURE – 2025
(In Memoriam of Professor Borys Honchar, 1945–2015)

PROCEEDINGS

Taras Shevchenko National University of Kyiv
March 6–7, 2025

Kyiv – 2025

УДК 94+327 (73+477)

Рекомендовано до друку
Вченою радою історичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Протокол № 8 від 27 березня 2025 р.

Recommended for publication
by the Academic Council of the Faculty of History,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
March 27, 2025

США: політика, суспільство, культура – 2025. Матеріали міжнародної наукової конференції на пошану пам'яті проф. Б. М. Гончара. Київ, 6–7 березня 2025 р. За ред. проф. Н. Городньої. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2025. 256 с.

До збірника увійшли тези доповідей учасників четвертої міжнародної наукової конференції «США: політика, суспільство, культура – 2025 (на пошану пам'яті професора Бориса Михайловича Гончара, 1945–2015)», організованої кафедрою нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Цей збірник призначений для всіх, хто цікавиться історією, зовнішньою і внутрішньою політикою, суспільними процесами і культурою США.

United States: Politics, Society, and Culture – 2025. Proceedings of Academic Conference in Memoriam of Professor Borys Honchar. Kyiv, March 6–7, 2025. Nataliya Gorodnia (ed.). Kyiv, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2025. 256 p.

This collection includes research papers presented by participants of the International Academic Conference "The United States: Politics, Society, Culture – 2025 (In Memoriam of Professor Borys Honchar, 1945–2015)". It was organized by the Department of Modern History of Foreign Nations, Faculty of History, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

This collection is addressed to anyone who is interested in the history, foreign and domestic policies, social processes and culture of the United States.

©Кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн
історичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка
©Колектив авторів

ЗМІСТ

CONTENT

РОЗДІЛ 1

СПОГАДИ ПРО ПРОФЕСОРА

БОРИСА МИХАЙЛОВИЧА ГОНЧАРА

PART 1

MEMORIES OF PROFESSOR BORYS HONCHAR

Степан Віднянський
СПОГАДИ ПРО КОЛЕГУ І ТОВАРИША Б. М. ГОНЧАРА 11

Юлія Гончар
ЛЮДИНА І ВЧЕНИЙ БОРИС МИХАЙЛОВИЧ ГОНЧАР 13

Тарас Грищенко
БОРИС ГОНЧАР (1945–2015) – ЧІЛЬНИЙ ПРЕДСТАВНИК
ДРУГОЇ ГЕНЕРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ АМЕРИКАНІСТІВ 16

Тетяна Орлова
ЗГАДУЄМО БОРИСА МИХАЙЛОВИЧА ГОНЧАРА 19

Наталія Городня
СЛОВО ПРО ВЧИТЕЛЯ – ПРОФЕСОРА ГОНЧАРА 20

РОЗДІЛ 2

СТРАТЕГІЇ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА США У XXI СТОЛІТТІ

PART 2

U.S. STRATEGIES AND FOREIGN POLICY

IN THE 21st CENTURY

Олександр Потєхін
США, ДОГОВІР РСМД ТА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА 23

Larysa Mytsyk
PUBLIC DIPLOMACY
IN AMERICAN THEORETICAL DISCOURSE 26

Володимир Паливода
НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ КОНТРРОЗВІДКИ США
НА 2024-2027 РОКИ 32

Дмитро Лакішик
ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ
ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ США
ЗА АДМІНІСТРАЦІЇ ДЖ. БАЙДЕНА 35

Марина Бессонова
БЕЗПЕКА В ЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ
У ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ СТРАТЕГІЇ США 2023–2024 рр.. 40

Юрій Мателешко
ДІЯЛЬНІСТІ USAID В УКРАЇНІ В 2022–2024 рр. 43

Іван Добрий-Вечір
ДИСКУСІЇ В КОНГРЕСІ США
ЩОДО НАДАННЯ ДОПОМОГИ УКРАЇНІ
В КІНЦІ 2023 р. – НА ПОЧАТКУ 2024 р. 46

Валерій Мініцький
НЕВІЙСЬКОВА ФІНАНСОВА ДОПОМОГА США УКРАЇНІ
У 2022 – 2024 рр. 49

Vladyslav Faraponov
THE PRICE OF INFLUENCE:
HOW AMERICAN FOREIGN AID
HAS SHAPED GLOBAL POWER 52

Михайло Шабалін
ПОЗИЦІЯ Д. ТРАМПА ЩОДО УКРАЇНИ
ТА ЇЇ ЧЛЕНСТВА В НАТО У 2016–2021 рр. 55

Дмитро Лесишин
ПОЗИЦІЯ США СТОСОВНО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ
ВІЙНИ ЗА АДМІНІСТРАЦІЇ БАРАКА ОБАМИ 58

Nataliia Pitei
UKRAINE IN U.S. FOREIGN POLICY (2009–2012) 61

Kateryna Kasatkyna
THE UNITED STATES
AS SLOVAKIA’S STRATEGIC PARTNER:
PUBLIC OPINION TRENDS 64

Едуард Кузьменко
«ОСОБЛИВІ» ВІДНОСИНИ МІЖ США
І СПОЛУЧЕНИМ КОРОЛІВСТВОМ:
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ
НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОГО ПРЕЗИДЕНТСТВА Д. ТРАМПА 68

Ігор Дерев'янко
АМЕРИКАНСЬКО-КИТАЙСЬКІ ВІДНОСИНИ
У КОНТЕКСТІ АСИМЕТРИЧНОГО ПАРИТЕТУ 71

Олег Олійник
СТРАТЕГІЯ США СТОСОВНО КНР
ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ
У 2021–2024 рр. 75

Богдан Москалюк
ЕКОНОМІЧНА КОНКУРЕНЦІЯ США І КНР
У ПІВДЕННО-СХІДНІЙ АЗІЇ 79

Катерина Чорнобай
АМЕРИКАНСЬКО-КИТАЙСЬКІ ВІДНОСИНИ
В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ
ІНДІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ США 82

Андрій Рогальський
СПІВПРАЦЯ ТУРЕЧЧИНИ ТА США
ПІД ЧАС ВІЙНІ В СИРІЇ 84

Богдан Блощинський
СТРАТЕГІЯ США ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОЇ ОПЕРАЦІЇ
ІЗРАЇЛЮ В ГАЗІ (ЖОВТЕНЬ 2023 р. – СІЧЕНЬ 2025 р.) 88

Єлизавета Тиха
МІЖНАРОДНА СТРАТЕГІЯ США
У БОРОТЬБІ З КОНТРАБАНДОЮ 92

РОЗДІЛ 3

ПЕРШІ ТИЖНІ ПРЕЗИДЕНТСТВА Д. ТРАМПА (2025 р.):

ОСНОВНІ ТРЕНДИ

PART 3

THE FIRST WEEKS OF D. TRUMP'S PRESIDENCY (2025):

MAIN TRENDS

Svitlana Pyk
PRESIDENT DONALD TRUMP'S ADMINISTRATION:
PERSONALITY AND PERSONALISM 95

Андрій Мартинов
ВІДНОСИНИ ФРН І США (20.01 – 23.02.2025) 98

Михайло Панасюк
СПІВПРАЦЯ МІЖ КОМАНДОЮ Д. ТРАМПА
І ПАРТІЄЮ АЛЬТЕРНАТИВА ДЛЯ НІМЕЧЧИНИ
(ЛИСТОПАД 2024 р. – ЛЮТИЙ 2025 р.) 100

Volodymyr Kurtianyk
NEW TRENDS IN THE U.S. RELATIONS WITH NATO ALLIES
DURING THE SECOND D. TRUMP ADMINISTRATION 105

Тарас Катрун
США НА МЮНХЕНСЬКІЙ БЕЗПЕКОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ 2025:
БАЧЕННЯ МИРУ В УКРАЇНІ 107

Тімур Бронніков
ПОЛІТИЧНИЙ КУРС Д. ТРАМПА ЩОДО УКРАЇНИ 109

Володимир Логвиненко
ТЕНДЕНЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США
В ПЕРШІ ТИЖНІ ДРУГОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ Д. ТРАМПА 112

Oleksii Polishchuk
COMPARATIVE ANALYSIS OF CONCEPTUAL FOUNDATIONS
OF U.S. FOREIGN POLICY
UNDER J. BIDEN AND D. TRUMP ADMINISTRATIONS 114

Катерина Вакарчук
МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА Д. ТРАМПА
ЩОДО КРАЇН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ 117

Anastasia Krynitska
RESTRUCTURING OF U.S. AGENCY
FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT
DURING SECOND ADMINISTRATION OF D. TRUMP 120

Вячеслав Ціватий
ДЕРЖАВНИЙ ПРОТОКОЛ, ЦЕРЕМОНІАЛ
ТА ЕТИКЕТ МІЖНАРОДНОЇ ВВІЧЛИВОСТІ США:
НОВАЦІЙНІСТЬ, ТРАДИЦІЙНІСТЬ, НАЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ 123

РОЗДІЛ 4

СТРАТЕГІЇ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА США

В XIX–XX СТОЛІТТЯХ

PART 4

U.S. STRATEGIES AND FOREIGN POLICY

IN THE 19TH AND 20TH CENTURIES

Victoria A. Malko
FRANKLIN D. ROOSEVELT
AND THE FOUR POLICEMEN OF THE WORLD 128

Давід Маглакелідзе
ПОЗИЦІЯ США СТОСОВНО УРЯДУ С. ХУСЕЙНА
В ІРАКУ (1991 р. – ВЕРЕСЕНЬ 2001 р.) 130

Нікіта Мостовий
ПОГЛЯДИ ПРЕЗИДЕНТА РІЧАРДА НІКСОНА
НА СТРАТЕГІЮ США ЩОДО УКРАЇНИ В 1992–1994 рр. 134

Владислав Карнаушенко
ПЛАН ВЕНСА–ОУЕНА В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ
АДМІНІСТРАЦІЙ Б. КЛІНТОНА 137

Анатолій Гончаренко
ДОКТРИНА «СТРИМУВАННЯ» В ПОЛІТИЦІ
АДМІНІСТРАЦІЙ Р. РЕЙГАНА (1981–1989 рр.) 140

Ольга Каковкіна
ВІЗИТИ АМЕРИКАНЦІВ НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНУ
В 1950–1980-ТІ РОКИ 143

Валентина Маківчук
РЕАКЦІЯ ЯПОНІЇ НА НОРМАЛІЗАЦІЮ ВІДНОСИН
США ТА КНР У 1971–1972 рр. 146

Вадим Львов
ДІЯЛЬНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО АГЕНТСТВА США
У ПІВДЕННОМУ В'ЄТНАМІ У 1953–1955 РР. 149

Nataliya Gorodnia
THE IMPACT OF TRANSITION OF POWER
IN THE USSR AFTER STALIN'S DEATH
ON U.S. FOREIGN POLICY STRATEGY IN 1953 152

Марія Кудасюк
РОЛЬ АДМІНІСТРАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
У РЕАЛІЗАЦІЇ ПЛАНУ МАРШАЛЛА 157

Mykhailo Boiko
U.S. AMNESTIES IN THE AMERICAN OCCUPATION ZONE
OF GERMANY (1945–1949) 161

Oleksandra Kotliar
REFORMING AMERICA AND THE WORLD:
HENRY WALLACE'S VIEWS
ON THE U.S. GLOBAL STRATEGY
DURING WORLD WAR II 165

Тарас П'ятничук
ГРУПА «ІНКВАЄРІ» ТА ЇЇ ПРОПОЗИЦІЇ
СТОСОВНО «УКРАЇНСЬКОГО ПИТАННЯ»
НАПЕРЕДОДНІ ПАРИЗЬКОЇ МИРНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ 169

Валентин Зацепіло
ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ
У ПОВІДОМЛЕННЯХ АМЕРИКАНСЬКИХ ДИПЛОМАТІВ
(КВІТЕНЬ–ЖОВТЕНЬ 1918 р.) 172

Єгор Маража
СУТНІСТЬ ІЗОЛЯЦІОНІЗМУ США
У XVIII – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТ. 176

Олег Черкащенко
ВСТАНОВЛЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН
МІЖ США І КОРЕЙСЬКОЮ ДЕРЖАВОЮ ЧОСОН 179

РОЗДІЛ 5

ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА, СУСПІЛЬСТВО І КУЛЬТУРА

PART 5

DOMESTIC POLICIES, SOCIETY AND CULTURE

Mark Dillen
INWARD AMERICA: WHY BIDEN FAILED
TO MOBILIZE SUPPORT FOR UKRAINE AT HOME 182

Ingrid Gessner
COMMEMORATING COVID–19
IN THE UNITED STATES (AND BEYOND):
MEMORY, MEDIA, AND MEMORIALIZATION 187

David Livingstone
HIS TRUTH IS MARCHING ON:
PRO-WAR FOLK SONGS AND HYMNS 190

Ольга Гресько
УКРАЇНА В АМЕРИКАНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ:
ПОГЛЯД ЗІ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ 194

Людмила Гуцало
ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА
АДМІНІСТРАЦІЇ ДЖОЗЕФА БАЙДЕНА 197

Nataliia Karpyshyn
Mary Falope Abimbola
U.S. MIGRATION POLICY: KEY ISSUES 201

Mariia Kravchenko
THE FDR'S ADMINISTRATION
AND WARTIME DEMOCRACY AT HOME 204

Віктор Лущак
ПИЛОВІ БУРІ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ
НА СТАНОВИЩЕ ФЕРМЕРІВ І АГРАРНУ ПОЛІТИКУ США
У ПЕРІОД ВЕЛИКОЇ ДЕПРЕСІЇ 206

Трюхан Дмитро
ПЕРЕЙМЕНУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ БАЗ У США
У КОНТЕКСТІ ПРОТИСТОЯННЯ
ІСТОРИЧНИХ НАРАТИВІВ 2020–2023 рр. 210

Геннадій Клян
КУЛЬТУРНІ ВІЙНИ У США 2024–2025 РР.:
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ 213

Аліса Денисенко
ЕТАПИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В США 217

Олег Кубрак
РОЛЬ АМЕРИКАНСЬКОГО КІНЕМАТОГРАФУ
В ПУБЛІЧНІЙ ДИПЛОМАТІЇ США 221

Тарас Самчук
МІЖНАРОДНІ ФЕСТИВАЛІ МОЛОДІ ТА СТУДЕНТІВ
У ВІДНІ (1959) ТА ГЕЛЬСІНКІ (1962)
ЯК ЕПІЗОД «КУЛЬТУРНОЇ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ»:
УКРАЇНСЬКИЙ АСПЕКТ 224

Олена Тихонова
АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ЖІНОЧОЇ МОДИ
КІНЦЯ XIX СТОЛІТТЯ В АМЕРИЦІ: «СУКНЯ РЕФОРМ» 227

Михайло Лендел
РЕЛІГІЙНІ ПРОТИРІЧЧЯ МІЖ ГРЕКО-КАТОЛИКАМИ
УЖГОРОДСЬКОЇ ТА БЕРЕСТЕЙСЬКОЇ УНІЙНИХ ТРАДИЦІЙ
НА ТЕРИТОРІЇ США (КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТОК XX СТ.) 229

Артем Кошелєв
«ПРОЕКТ 1619»:
ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ РОЛІ ТЕМНОШКІРОГО НАСЕЛЕННЯ
В АМЕРИКАНСЬКІЙ ІСТОРІЇ 233

Оксана Вербовецька
РОЗВИТОК АГЛОМЕРАЦІЙ США В УМОВАХ ОВЕРТУРИЗМУ 236

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ
AUTHORS 239

ДОДАТКИ:

ПРЕС-РЕЛІЗ КОНФЕРЕНЦІЇ 253
PRESS RELEASE OF THE CONFERENCE 255

РОЗДІЛ 1

СПОГАДИ ПРО ПРОФЕСОРА БОРИСА МИХАЙЛОВИЧА ГОНЧАРА

PART 1

MEMORIES OF PROFESSOR BORYS HONCHAR

Борис Михайлович Гончар (1945–2015), доктор історичних наук (Всесвітня історія), професор, заслужений діяч науки і техніки України, провідний український історик у галузі історії міжнародних відносин і американістики, завідувач кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка у 1990–2015 рр.	
Professor **Borys Honchar** (1945–2015), Dr. habil. (World History), a leading Ukrainian scholar in the fields of History of International Relations and U.S. Studies, and the head of the Department of Modern History of Foreign Nations, Faculty of History, Taras Shevchenko National University of Kyiv in 1990–2015.	

Степан Віднянський

СПОГАДИ ПРО КОЛЕГУ І ТОВАРИША Б. М. ГОНЧАРА

Насамперед хочу привітати чудову ініціативу кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка щодо проведення міжнародної конференції на пошану пам’яті відомого фахівця з історії міжнародних відносин та США, зокрема з історії американської зовнішньої політики, багаторічного завідувача цієї кафедри професора Гончара Бориса Михайловича!

Відділ історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАН України, який я маю честь очолювати з 1991 р. і разом з професором А. Ю. Мартиновим представляти сьогодні на цій конференції, має тривалі творчі зв’язки з кафедрою нової та новітньої історії зарубіжних країн Київського національного університету, започатковані саме на початку 1990-х років, коли кафедру очолив Борис Михайлович Гончар.

Проявом цієї співпраці були взаємне опанування дисертацій, рецензування і публікація наукових праць, проведення спільних наукових форумів тощо. Наприклад, провідний науковий співробітник нашого відділу Андрій Мартинов тривали час був членом кафедри за сумісництвом і викладав курси з історії зовнішньої політики зарубіжних держав та історії європейської інтеграції, очолював державні екзаменаційні комісії на історичному факультеті. Він також є членом редколегії часопису «Європейські історичні студії» і спеціалізованої вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка по захисту докторських дисертацій з історичних наук. Колишня моя аспірантка Алла Шилова після захисту дисертації в Інституті історії України НАН України певний час працювала на історичному факультеті КНУ – на кафедрі професора В. І. Ярового. Колишня аспірантка Б. М. Гончара Оксана Іваненко після успішного захисту кандидатської дисертації в КНУ, перейшла за рекомендацією свого наукового керівника працювати у наш відділ, де сьогодні є одним з провідних наукових співробітників, вченим секретарем відділу і саме цього місяця буде захищати докторську дисертацію в Інституті історії України НАН України, а одним з офіційних опонентів на її захисті дав згоду бути нинішній завідувач вашої кафедри, професор Машевський Олег Петрович, що свідчить про продовження традицій нашої співпраці, закладені Борисом Михайловичем.

Своєю чергою, професор Гончар Б.М. тривалий час був членом редколегії міжвідомчого збірника наукових праць «Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки», що видається нашим відділом з 1991 р. і на сьогодні вже вийшло 33 його випусків, авторами десятків статей в яких є викладачі кафедри нової і новітньої історії зарубіжних країн КНУ. Наприклад, в крайньому, минулорічному випуску збірника опубліковане оригінальне дослідження професорки Городньої Наталії Данилівни, яка водночас є членом нинішнього складу його редколегії.

14 випуск цього збірника, що вийшов у 2005 р., був присвячений, цитую, «провідному українському вченому міжнароднику, доктору історичних наук, професору, заслуженому діячу науки і техніки України, члену редакційної колегії Борису Михайловичу Гончару у зв'язку з його 60-річчям». Серед авторів цього випуску збірника на пошану Бориса Михайловича були близько 30 його учнів і колег-істориків з Києва, Львова, Луганська, Донецька, Одеси, Кам'янця-Подільського, Кіровограда та інших міст України, в тому числі О.П. Машевський.

Для мене особисто – на початку 1990-х років ще молодого керівника наукового підрозділу академічного Інституту історії – було честю знайомство і спілкування з трохи старшим та вже добре відомим істориком-міжнародником і досвідченим педагогом провідного українського вишу Борисом Михайловичем. До того ж, це була дуже приємна, комунікабельна й доброзичлива людина, з яскравим почуттям гумору, кожне спілкування з якою збагачувало кожного з нас новими професійними знаннями, досвідом і надавало оптимізму й піднесеного настрою на багато днів. Зокрема, будучі разом членами експертної ради ВАК України з історичних наук у перше десятиліття 2000-х років, Борис Михайлович запровадив традицію після досить тривалих, а часом бурхливих засідань трохи розслабитися, і запрошував членів цієї ради до себе на кафедру. Там ми за чаркою

і кавою продовжували дружні дебати й спілкування до пізнього вечора і у піднесеному настрої розходилися, хто додому, хто на потяг і т. п.

Щоправда, і я мушу чесно це визнати, що у наших взаєминах з Борисом Михайловичем стався і один не дуже приємний випадок. Мені, як члену редколегії багатотомної «Енциклопедії історії України» і фахівцю з всесвітньої історії дирекцією Інституту історії України було доручено написати статтю-гасло для чергового тому цього видання – «Сполучені Штати Америки». Не будучи фахівцем з американської історії, займаючись переважно європейською історією, зокрема історією Центрально-Східної Європи, я довго відмовлявся, але, на превеликий жаль, не здогадався запропонувати цю роботу провідному українському американісту і моєму товаришу професору Гончару. Після тривалої роботи над цією статтею, використовуючи наявні публікації з історії США, в тому числі авторства Б. М. Гончара, що однозначно збагатило мої фахові знання зі всесвітньої історії, я все ж написав досить велику узагальнюючу статтю обсягом 13 енциклопедичних сторінок, яка була схвалена редколегією і надрукована в 9 томі енциклопедії у 2012 р. Зрозуміло, Борису Михайловичу це не дуже сподобалося і він відверто сказав мені про це, щоправда без конкретних зауважень до тексту статті. Я, звичайно, щиро вибачився за свій промах, а шановний професор незабаром пробачив мені і ми продовжили наше дружнє спілкування, щоправда воно тривало не довго…

На превеликий жаль, у 2015 р. ця непересічна Особистість, яка любила життя і увібрала в себе мабуть найкращі риси людської сутності, завчасно і несподівано для багатьох пішла від нас. Але світла пам’ять про Бориса Михайловича Гончара – чудову людину і авторитетного вченого та педагога – назавжди залишиться в серцях його родини, друзів, колег і учнів!

Юлія Гончар

ЛЮДИНА І ВЧЕНИЙ БОРИС МИХАЙЛОВИЧ ГОНЧАР

Шановні учасники конференції!

Для мене велика честь брати участь у конференції, в назву якої винесене ім’я мого батька – професора Гончара Бориса Михайловича. Щиро дякую організаторам конференції – Наталії Данилівні Городній, Тарасу Арнольдовичу Грищенко, Валерію Михайловичу Павленку та колективу кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн за добру пам’ять та вшанування людини, яка чверть століття спрямовувала роботу і розвиток кафедри та понад 40 років присвятила своє життя історичному факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Я не маю сумніву, що Борис Михайлович всім своїм життям заслужив честь бути вшанованим в такий гідний спосіб. Річ не лише в науковому доробку і науковій школі істориків-всесвітників, які він залишив по собі. Він, справді, був визначною людиною – людиною, яку американці називають self-made man. Я б додала hard-working man.

Сільський хлопець з с. Капітанівка Новомиргородського району Кіровоградської області, який тричі штурмував Київський університет імені Тараса Шевченка і успішно завершив навчання на одній з найпрестижніших на тодішньому історичному факультеті кафедр «Міжнародних відносин і зовнішньої політики»; три роки «виколесив» просторами України як лектор-міжнародник; двічі намагався вступити в аспірантуру і отримав місце лише на заочному відділенні, а за два роки довів своє право навчатись очно; у 1974 році успішно захистив свою кандидатську дисертацію.

Б. М. Гончару виявилось до снаги двічі переписати свою докторську дисертацію з огляду на розпад СРСР і докорінну зміну парадигми історичної науки в незалежній Україні. Йому вдалося не спокуситись оманливими принадами епохи «дикого капіталізму» 1990-х рр. і залишитись в професії та на кафедрі, на якій він починав свою викладацьку кар'єру асистентом і завідувачем якої він став в 1990 р.

Він очолював кафедру у непросту добу радикальних змін, що переживала українська освіта – розробка нових програм, перехід на Болонську систему, скорочення навчальних годин і викладацьких ставок. Всі, хто працював у вищий освіті в цей час знає, яким складним був цей процес і як болісно давались рішення, що ламали десятиліттями усталену систему. Зрештою, Борису Михайловичу вдалось головне – зберегти колектив кафедри, надати йому імпульс наукового зростання, підготувати високо професійну зміну. Вдалося забезпечити студентів сучасним підручником з «Нової історії країн Європи і Америки», виданим разом з Н. Д. Городньою в 2008 р.

Як справжній історик Б. М. Гончар оповів й історію власного життя (в публікації бібліографічного покажчика наукових результатів роботи, який підготував до свого 65-річчя) [1]. Думаю, що ця невелика за обсягом автобіографія, може дати всім охочим до наукової та викладацької діяльності уявлення про те, що шлях до професійного успіху в царині науки і вищої освіти – це, дійсно, «hard work».

Всі, хто знав Бориса Михайловича, думаю, погодяться зі мною, що Гончар був людиною принциповою і надзвичайно вимогливою. Водночас, погодяться й з тим, що його вимогливість і принциповість була спрямована, в першу чергу, на себе самого, на свою роботу.

У моїй пам'яті образ батька – це образ дослідника, що нахилився над книгами і паперами за своїм робочим столом. Він до останнього дня був у постійному процесі професійного самовдосконалення: нові статті, курси лекцій, навчальні програми, дисертації аспірантів і докторантів, зрештою, нові джерела інформації. Для нього не було кращого подарунка ніж книга – нове американське дослідження чи мемуари політичних діячів. Пам'ятаю його радість, коли у 1990-х рр. з наукової конференції у Зальцбурзі він привіз додому товстезний стос ксерокопій наукових статей із зарубіжних профільних видань. Для цього прийшлось просити у інших учасників конференції дозволу скористатись їхньою квотою на послугу ксерокопії. Іноземці радо погоджувались, адже для них доступ до літератури не був проблемою.

Принциповість і вимогливість професора Гончара я пізнала й на собі - які баталії розгортались щодо мого рішення вступати на історичний факультет КНУ

імені Тараса Шевченка знали лише ми двоє! Він доволі довго перевіряв моє прагнення стати істориком-викладачем. Очевидно, хотів для доньки більш легкого професійного шляху. Але винагородою мені стала можливість казати батькові «колега», радитись і дискутувати з ним з наукових проблем і питань викладацької майстерності. Сьогодні я тішуся можливістю звертатись «колеги» до учасників конференції.

Ще про одну рису Бориса Михайловича Гончара хочу згадати сьогодні – відданість. Відданість родині, професії, колективу і науковому покликанню – американістиці. Обидві його дисертації були присвячені зовнішній політиці США. Кандидатська – «Середземноморська політика США в 1968–1974-х рр.», докторська – «Фактор регіональних конфліктів у процесі формування і реалізації політики США щодо СРСР в 70–80-х рр. XX ст.». Текст останньої пройшов апробацію у вигляді монографії «Кризова дипломатія»: СРСР і США в конфліктах третього світу (70–80-ті рр.), яка побачила світ на сірому папері у непрезентабельній палітурці – саме таким був матеріальний ресурс вітчизняних науковців в першій половині 1990-х рр. [2].

Ця скромна на вигляд книжечка в останні десять років стала для мене настільною. Йдеться не лише про природнє для дітей прагнення краще і глибше пізнати і зрозуміти своїх батьків. Річ у тім, що зміст цього дослідження є напрочуд актуальним і має дивну суголосність із сучасними проблемами американської зовнішньої політики. У наші важкі часи міжнародної невизначеності, які настали після тривалого часу турбулентності, я часто запитую себе, що про ту чи іншу подію сказав би Борис Михайлович? Думаю, багатьом з тих, хто знав його, не вистачає його розважливих оцінок і глибокого розуміння міжнародної ситуації.

Найбільш шокуючим відкриттям для мене в книзі Б. М. Гончара стала співзвучність наведених в ній у великій кількості критичних оцінок, які давало американське експертне середовище зовнішній політиці США в роки пізнього СРСР, з тими, які лунають сьогодні. Втім хочу сказати всім присутнім, які обрали або планують обрати спеціалізацію «американістика», що Борис Михайлович не був ідеалістом в оцінці американської зовнішньої політики, але завжди залишався оптимістом щодо ролі США у міжнародних справах. Зміст його монографії все ж є підтвердженням відомого афоризму В. Черчилля про те, що «Америка завжди знаходить єдине вірне рішення. Після того як перепробує всі інші».

Бажаю всім нам попри всі обставини зберігати частку здорового оптимізму, інтерес до вивчення США та віру в їхню позитивну роль у припиненні агресії РФ проти України.

Джерела і література

1. Борис Михайлович Гончар (біобібліографічний покажчик) / Укладачі Б. М. Гончар, І. І. Тищенко. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. 51 с.
2. Гончар Б.М. «Кризова дипломатія»: СРСР і США в конфліктах «третього світу» (70-80-ті рр.). К., 1992. 172 с.

Тарас Грищенко

БОРИС ГОНЧАР (1945–2015) – ЧІЛЬНИЙ ПРЕДСТАВНИК ДРУГОЇ ГЕНЕРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ АМЕРИКАНІСТІВ

Історія української історичної американістики налічує вже щонайменше вісім десятиліть. Серед її мало досліджених та осмислених аспектів залишається естафета різних поколінь дослідників, які присвятили себе вивченню та викладанню історії Сполучених Штатів Америки. Натомість генераційно-пропосографічна методика дозволяє відкрити нам важливу перспективу на такі важливі для нашого фахового і громадянського самоусвідомлення категорії як інтелектуальний зв'язок менторів та попередників з учнями і наступниками, генераційна інноваційність та поступ, сприйняття досвіду старших молодшими.

З огляду на ці завдання постать Бориса Михайловича Гончара належить до таких, які заслуговують на першорядну увагу. Він був одним з чільних представників другої генерації американістів, чиє особистісне формування і професійне зростання припало на 1960–1970-ті рр.

Перша генерація, яку репрезентували насамперед Василь Якимович Тарасенко (1907–2001), Арнольд Миколайович Шлєпаков (1930–1996), Гліб Миколайович Цвєтков (1922–1996) і Семен Йосипович Аппатов (1930–2003), народжені до другої світової війни і з демографічного погляду спроможні бути батьками для другої генерації, започаткувала фахові дослідження історії зовнішньої та внутрішньої політики США. Її великою заслугою було закладення фундаменту української історичної американістики за умов, коли радянський імперський центр пильно оберігав свою монополію на вивчення країни, яка перебувала у статусі «головного ймовірного супротивника» СРСР. Першопроходці стали вчителями для представників молодшого покоління, яким історія надасть ширші дослідницькі можливості та зрештою відповідальність за розбудову американістичних студій у перші роки після відновлення української незалежності на початку 1990-х рр.

Перш ніж майбутній професор Гончар переступить поріг своєї альма матер, він зробить свої перші життєві кроки в серці України на межі сучасних Черкащини і Кіровоградщини. Серед його предків були хлібороби, воїни і найвищого рівня митці.

Дядько з батькового боку – народний художник України скульптор Іван Гончар займе одне з центральних місць у історії українського образотворчого мистецтва. Скульптор Гончар полишив не лише класичну мистецьку спадщину, але і створив легендарну колекцію зразків українського ужиткового мистецтва, якій немає рівних і дотепер. На певному відрізку своєї біографії Іван Гончар увійшов у ідейний конфлікт з радянською владою, опинився в опалі, але патріотичних поглядів не зрікся. Зі слів Бориса Михайловича його спілкування з дядьком у київські студентські роки становило собою важливу частину його особистісної світоглядної історії.

Рідний брат Бориса Михайловича – Анатолій, належатиме до провідних українських скульпторів і вчителів українського мистецького студентства.

Формування світоглядно-особистісних засад майбутнього історика відбувалось за суспільних умов, коли після хрущовської відлиги настала тимчасова брежнєвська стабілізація, котра, однак, в Україні не змогла придушити патріотичних настроїв, які охоплювали різні суспільні групи.

Важлива життєва школа та фахова підготовка Бориса Гончара були пов'язані з кафедрою нової та новітньої історії історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, студентом та аспірантом якої він був у 1960 – 1970-ті рр. Тут, окрім наукового керівника його кандидатської дисертації Василя Тарасенка, інтелектуальне середовище формували Віктор Жебокрицький, Гліб Цвєтков, Анатолій Мартиненко. Як свідчили пізніші оцінки Бориса Михайловича, зокрема, висловлювані в бесідах з автором цієї публікації, особливо істотний вплив на нього справив професор Віктор Жебокрицький – визначний український фахівець з історії міжнародних відносин у балканському регіоні. Хоча Віктор Андрійович і не спеціалізувався на американській проблематиці, проте був джерелом глибоких знань та високих стандартів дослідницького пошуку.

Саме під впливом такого рівня своїх учителів на історичному факультеті, які належали до різних галузей історичної науки, Борис Гончар сформувався як історик-міжнародник і гуманітарій широкого профілю. Ця його риса знайде своє втілення у його викладацькій роботі, якій був притаманний широкий хронологічний і географічний діапазон.

Багатьом випускникам історичного факультету запам'ятаються лекційні курси, які викладав професор Борис Гончар. Зокрема серед них були загальний для студентів усіх спеціалізацій курс історії країн Заходу останньої третини XIX – початку XX ст., курси для студентів кафедри, присвячені історії міжнародних відносин напередодні та під час першої світової війни, а також історії американсько-російських відносин XVIII – XIX ст. Гончару-лектору були притаманні чіткість і логічність побудови лекції, прагнення до широкого охоплення історичного матеріалу, схильність до актуалізації історичних сюжетів, релевантних поточним проблемам міжнародного розвитку.

Другу генерацію українських американістів, народжені переважно у період між закінченням другої світової війни і XX з'їздом КПРС, сформували, окрім Бориса Гончара, насамперед доктори наук Олена Коппель (1955 р. н.), Євген Камінський (1950–2011), Ігор Коваль (1955 р. н.), Олександр Потєхін (1949 р. н.), Ігор Хижняк (1948–2020), Олександр Цвєтков (1950 р. н.), Сергій Шергін (1947 р. н.). Доктора історичних наук Валентину Зленко (1936–2023) також слід додати до цієї групи.

Як можуть бути окреслені світоглядні, методологічні та стилістичні особливості другої генерації українських американістів? Світоглядно всіх їх об'єднує сприйняття Сполучених Штатів Америки як глобальної історичної сили, яка у XX столітті забезпечила поразку тоталітарних режимів, поклала край старій імперській парадигмі у міжнародних відносинах, але водночас породила нові форми залежності від її політики, фінансово-економічних інструментів та культурних впливів.

Різні за родинними витоками, життєписом і особистим досвідом усі вони підтримали відновлення української державної незалежності у 1991 р. і

подальшою своєю професійною діяльністю зробили істотний внесок у її утвердження. З методологічного погляду їм було притаманне тяжіння скоріше до змішаної реалістсько-транснаціоналістської парадигми у дослідженні зовнішньої політики США, хоча і мусимо пам'ятати про тезу Генрі Кіссінджера, який вважав, що існувало лише два теоретико-методологічних підходи – реалістський та ідеалістський.

Звісно, що з погляду стилю своєї фахової діяльності вони демонстрували виразні індивідуальні риси. Частина з представників генерації реалізувала себе головним чином у академічній царині, аналітичній творчості, дипломатії, хоч і вони більшою чи меншою мірою присвятили себе викладацькій роботі. Інші, зокрема Борис Гончар, повною мірою віддали себе освітянській ниві, але водночас зробили свій вагомий внесок у науку.

Коли йдеться про Бориса Гончара, Олену Коппель та Ігоря Хижняка, необхідно також наголосити на тому, що вони як багатолітні університетські професори мають у своєму доробку цілу бібліотеку праць навчального характеру, присвячених не лише американістичній проблематиці, але і широким пластам історії людства та теоретичним аспектам міжнародних відносин. Досягнути цього вони змогли завдяки своїй різнобічній обдарованості та диверсифікованості власних фахових інтересів.

Усім представникам цієї генерації була притаманна схильність до історико-політологічного мислення та стилістики. Особливо заслуговує бути відзначеною наставницька діяльність цієї когорти. Вони виступили в ролі наукових керівників та рецензентів понад сотні дисертаційних досліджень наступних поколінь істориків-американістів і таким чином відіграли визначальну роль у формуванні цієї української фахової спільноти кінця XX – початку XXI століття.

Звісно, що не всі праці минулих десятиліть, які вийшли з-під пера досліджуваної генераційно-просопографічної групи витримали перевірку часом. Їм довелося жити і діяти на зламі кількох епох: на зміну еволюції радянської системи прийшли її криза і зрештою крах, світ після піку індустріальності вступав у постіндустріальну й інформаційну добу, після ейфорії перших років незалежності наставала виснажлива буденність боротьби за збереження та побудову нової країни. Міжепохальність завжди була важким викликом та суворим випробовуванням для інтелектуалів. Історики належать до тих, хто платить найбільшу особисту ціну за такі трансформації та докладають найбільше зусиль заради переналаштування суспільної свідомості на інший парадигмальний рівень. Значною мірою ця генераційна драма позначилась і на долі наступного покоління спільноти істориків-американістів. Між тим, вищенаведені міркування дозволяють дійти висновку про важливість та продуктивність глибшого генераційно-просопографічного дослідження української історичної американістики на всьому хронологічному відрізку її існування.

Фахова генераційна група Бориса Гончара демонструє високі та варті їх вивчення зразки мистецтва життя у науці. Ними стали наполегливість та енергійність у торуванні свого професійного шляху навіть за несприятливих суспільних обставин; зусилля, спрямовані на збереження впродовж усієї своєї кар'єри високих стандартів «ремесла історика» (Марк Блок), які уможливлюють

власну тематичну диверсифікацію та адаптивну спроможність; патріотично-державницька світоглядна домінанта, яка, однак, не звузила діапазону свободи їх мислення. Борис Михайлович Гончар як чільний представник своєї когорти виразно уособив ці її риси.

Тетяна Орлова

ЗГАДУЄМО БОРИСА МИХАЙЛОВИЧА ГОНЧАРА

На енному році свого життя я усвідомила, що головне – це враження. Від подій, які трапилися. Від людей, які зустрілися. Борис Михайлович Гончар залишив у моєму житті яскраві враження, починаючи з 1977 року.

Добре пам'ятаю один з днів третього курсу. 118-та аудиторія Жовтого корпусу, де тоді розташовувався історичний факультет. Пам'ятаю, що у вікна світило сонце. Понад сто студентів чекали оголошену лекцію з новітньої історії країн Європи і Америки. Відчинилися двері, й у жіночої частини присутніх перехопило подих. Ну, може і не у всіх. У мене точно. До аудиторії увійшов молодий красень. Бачу, як тепер, темно-синій костюм, блакитна сорочка, краватка у діагональну червону смужку (потім дізналася, що це – типовий вигляд американського політика чи бізнесмена). Великі блакитні очі, які випромінювали спокійну впевненість. Серед тодішніх викладачів факультету нікого подібного не було. І ось… Про що була лекція, вже не згадаю. Та того враження не забуду.

Друга зустріч – на державному іспиті з англійської мови для спеціалізованої групи історичного факультету. Гончар – член комісії. Сидить за столом праворуч. Уважно всіх слухає. Задає питання. Мене запитав: «What is the American president's salary?» Ступор радянської студентки… Через кілька десятків років під час святкування ювілею при згадці про цей випадок, пан Борис сказав, що у 1970-х роках зарплата американського президента складала $200 000.

Я не працювала на очолюваній ним кафедрі. Проте впродовж кількох років на четвертому поверсі поруч була кафедра історії для гуманітарних факультетів, куди пан Борис часто заходив «на вогник». Знов бачу, як він сидить у дальній кімнаті біля шафи, за столом. Посередині – професор Казьмирчук, далі – я. Можливо, у нас він відпочивав від справ своєї кафедри, адже ми не питали його про відповідальне. Просто розмовляли. Те, що він говорив, завжди було вагомим, несподіваним, цікавим. Спокійна доброзичливість, надійність, гумор…

Траплялося випадково зустрітися в коридорах Червоного корпусу. Ніколи-ніколи Борис Михайлович не проходив повз, просто відповівши на привітання. Завжди на хвилину-другу зупинявся сказати щось хороше, важливе. Про життя, університетські справи, науку. Розуміючи його професорський статус, я зверталася до нього по рецензії. Так, разом із професорами С. В. Віднянським і О. П. Машевським професор Б. М. Гончар виступив рецензентом першого видання мого підручника «Сучасна політична історія країн світу» (2013 року). При чому слід зазначити, що він читав рукопис, робив зауваження. У другому виданні, яке вийшло через п'ять років, вони були враховані. Зокрема, було

включено Італію («А як же без Італії?!»). Але серед рецензентів професора Гончара вже не було.

Перед ювілеєм Бориса Михайловича до мене підійшла Олена – методист кафедри: «Тетяно Володимирівно, ви ж готуєтеся?» Вона мала на увазі специфічний подарунок. У той час я захоплювалася живописом, навіть відвідувала художню студію, і про це знали на факультеті. Портрет? Не дотягую. Зробила велику картину з великими тюльпанами, осяяними сонцем, з краплями роси на яскраво-зеленому листі. Мені здавалося, що вони сповнені життєвої енергії і сили, таке враження було і від харизми Бориса Михайловича. Коли викладачі факультету зібралися на бенкет у ресторані, картину поставили у нішу з верхнім освітленням якраз навпроти ювіляра. Мені думалося, що вдома він буде дивитися на неї і надихатися силами ще багато років.

Проте невдовзі – раптова смерть. Днями ми бачилися в університеті… І ось у вестибюлі Червоного корпусу повно людей, нема де стати. І труна. Я плакала, дивилася на гору квітів, а не на обличчя. Ніколи не дивлюся на померлого, бо хочу зберігати пам'ять про живу людину. Не даремно кажуть: людина жива, поки жива пам'ять про неї. Дякувати долі, що дарує зустрічі з такими хорошими людьми як Борис Михайлович Гончар.

Наталія Городня

СЛОВО ПРО ВЧИТЕЛЯ – ПРОФЕСОРА ГОНЧАРА

Представники різних поколінь істориків, які знали Бориса Михайловича Гончара продовж 50 років його навчання і роботи на історичному факультеті, пам'ятають його по-різному – як однокурсника, товариша, молодого викладача, колегу, заступника декана, професора, завідувача кафедри, наукового керівника тощо. Я належу до тих, хто пам'ятає його передусім як вчителя. Більше того, Борис Михайлович Гончар був людиною, знайомство з якою визначило моє подальше життя.

Б. М. Гончар не був моїм викладачем під час навчання на історичному факультеті. Як пізніше з'ясувалося, в цей час він працював над докторською дисертацією на посаді старшого наукового співробітника (1987–1989). Тож «Нову історію країн Європи і США (другий період)» нам викладав Віталій Степанович Білецький. Моє перше знайомство з Б. М. Гончаром відбулося десь у січні–лютому 1991 р. Добре пам'ятаю той день.

Борис Михайлович (ще не доктор наук і не професор) лише недавно очолив кафедру. Я була студенткою випускного п'ятого курсу історичного факультету і спеціалізувалась на кафедрі розвинутих капіталістичних країн (як тоді називалася кафедра нової і новітньої історії зарубіжних країн). Тоді розпочалася декретна відпустка методиста (ст. лаборанта) нашої кафедри, тож потрібно було швидко знайти їй заміну. На це місце новому завідувачу викладачі кафедри порекомендували мене, і мені особисто зателефонував Юрій Миколайович Барабанов. Посада ст. лаборанта розглядалась тоді як стартовий майданчик для роботи над дисертацією. Це було, звичайно, дуже привабливо. Але на той час я вже з великим трудом влаштувалась на роботу в школу, і як людина

відповідальна не могла кинути учнів посередині навчального процесу. Я довго думала, але через тиждень все-таки пішла поговорити з директором школи. На диво, вона погодилась без заперечень, оскільки у мене на той час була дворічна дитина, а у неї не було проблем швидко знайти мені заміну.

Після цього я прийшла на кафедру для зустрічі із завідувачем. Було невідомо, як він прореагує на мій запізнілий візит. Думала: «Пройшло вже багато часу, тож на це місце вже знайшли когось іншого». Але Борис Михайлович уважно подивився на мене, посміхнувся і сказав: «Ну що, пиши заяву». Все виявилося дуже просто, попри мої переживання. Це був один з принципів його керівництва, яке характеризувалося доброзичливістю, довірою, щедрістю, підтримкою, легкістю у спілкуванні, але водночас принциповістю і батьківською суворістю у разі необхідності.

Під керівництвом Б. М. Гончара я близько двох років працювала старшим лаборантом кафедри. Потім нарешті стала аспіранткою і під його керівництвом працювала над кандидатською дисертацією, яку захистила в січні 1996 р. У цей проміжок часу у 1994 р. Борис Михайлович захистив докторську дисертацію «Фактор регіональних конфліктів у процесі формування та реалізації політики США щодо СРСР в 70-і – 80-і рр. XX ст.», у 1995 р. став професором кафедри.

Після захисту мені не запропонували роботу в університеті, проте зв'язків з кафедрою і Борисом Михайловичем я не поривала, як і переважна більшість його учнів. Лише через шість років, коли на кафедрі виникла гостра кадрова проблема (одному з викладачів не підписали контракт), він запропонував мені роботу на рік, на півставки за сумісництвом. Добре пам'ятаю ту розмову і основне питання: «Чи будеш ти викладати історію країн Азії і Африки?». Викладання цієї дисципліни передали на нашу кафедру незадовго до того. Вона видавалася складною і ніхто не хотів її розробляти. Очевидно я була не першою, кому Борис Михайлович поставив це запитання, але вони відмовились. Я не відмовилась.

1 березня 2005 р. ми усі вітали Бориса Михайловича з 60-річчям. Це дійсно той вік, коли можна підводити певні підсумки своєї діяльності (а законодавство передбачало право на пенсію). На той час Борис Михайлович був одним зі «стовпів» історичного факультету. Привітати його прийшло багато колег і учнів, що свідчило про його величезний авторитет. Я написала тоді статтю до 60-річчя професора Б. М. Гончара [4], у які висловила нашу вдячність за співпрацю з ним. На той час під його керівництвом вже захистили дисертації 11 його учнів, у 2005 р. – ще дві кандидатські та одна (перша) докторська – Н. Л. Яковенко.

У цьому ж році чи на рік раніше Борис Михайлович залучив мене до викладання своєї основної дисципліни – нормативного курсу «Нова історія країн Західної Європи і США (1870–1918)». З того часу на стаціонарі ми читали його паралельно, на двох різних потоках, а в 2008 р. разом видали підручник, рекомендований Міністерством освіти [2].

У 2010 р. до свого 65-річчя Борис Михайлович підготував біобібліографічний покажчик [1], у якому коротко узагальнив інформацію про своє життя, наукову і викладацьку діяльність. Після цього подарував його кожному з нас, колег і учнів, з дарчим підписом. Для кожного він підібрав теплі слова вдячності за співпрацю. Мені він подарував це видання як «колезі,

співавтору підручника, другу і товаришу, який багато років підтримує, співпереживає». Таким було його ставлення до усіх нас. Як до рівних – колег і товаришів, незважаючи на вік.

Згадую також його працелюбність і високу працездатність, гарну вдачу і почуття гумору. Тому нам було так приємно працювати під його керівництвом та спілкуватися з ним у неробочий час.

Борис Михайлович увесь час спонукав мене й інших своїх учнів писати докторські дисертації. Як він завжди казав, з огляду на мої житлові проблеми: «Шлях до твоєї квартири лежить через докторську дисертацію». Коли я нарешті вирішила працювати над докторською (без відриву від навчального процесу), він став моїм науковим консультантом. Я захистила дисертацію в грудні 2014 р., за три місяці до його смерті.

Так сталося, що ми разом вийшли з університету після занять увечері в четвер у березні 2015 р. Говорили про наукові плани та їх реалізацію. Борис Михайлович радів, що в п'ятницю поїде на дачу, яку він дуже любив. Після цього він пішов на зупинку 5-го тролейбуса, а я на метро. У понеділок знову мали зустрітися на кафедрі. У неділю усі ми з болем дізналися, що це був його останній робочий день.

Ми, учні Гончара, продовжуємо його справу. Після смерті Бориса Михайловича у мене з'явився перший аспірант – Сергій Гвоздков. Ми разом успішно завершили справу, яку Сергій розпочинав під керівництвом професора Гончара. Я продовжую викладати «Нову історію Західної Європи і США (1870–1918)», а студенти досі навчаються за нашим підручником, написаним у співавторстві. У 2019 р. мене запросили в колектив авторів енциклопедичного словника «Світова історія XX–XXI ст.», де я дописала статтю «США», написану Борисом Михайловичем для його першого видання в 2008 р. Тож у 2-му, 3-му і 4-му виданнях «Світової історії XX–XXI ст.» 2019–2021 рр. ця стаття знову вийшла під іменем Б. Гончара (знову у співавторстві з Н. Городньою) [3].

У ці дні 2025 року ми могли б знову вітати Бориса Михайловича з Днем народження, його 80-річчям. Хоча наше життя з 2005 р. і навіть з 2015 р. дуже змінилося, впевнена, що Борис Михайлович не залишився б без теплих привітань колег і учнів. Оскільки його немає сьогодні з нами, найкращим привітанням є пам'ять про нього і його добрі справи, які визначили подальше життя багатьох його учнів.

Джерела і література

1. Борис Михайлович Гончар (біобібліографічний покажчик) / Укладачі Б. М. Гончар, І. І. Тищенко. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 51 с.
2. Гончар Б.М., Городня Н.Д. Нова історія країн Європи та США. 1870–1918 роки: підручник. К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. 413 с.
3. Гончар Б., Городня Н. США. *Світова історія XX-XXI ст. Енциклопедичний словник*. За ред. І. Підкови і Р. Шуста. 4-те вид., доопрацьоване і доповнене: в 2-х т. Львів, 2021. Т.2. С. 454–472.
4. Городня Н. Слово про вченого, вчителя, людину (до 60-річчя професора Б. М. Гончара). *Часопис української історії*. 2005. Вип.3. С. 142–144.

РОЗДІЛ 2

СТРАТЕГІЇ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА США У XXI СТОЛІТТІ

PART 2

U.S. STRATEGIES AND FOREIGN POLICY IN THE 21st CENTURY

Олександр Потєхін

США, ДОГОВІР РСМД ТА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА

Olexander Potiekhin. USA, INF Treaty, and Russia-Ukraine War

Договір між СРСР і США про ліквідацію ракет середньої та малої дальності (ДРСМД, *Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty*, INF), підписаний 1987 р. під час радянсько-американського саміту, набув чинності 1 червня 1988 р. Учасники Договору взяли зобов'язання не виробляти, не випробовувати та не розгортати балістичні та крилаті ракети наземного базування середньої (1000–5500 км) і малої (500–1000 км) дальності. Сторони мали протягом 3 років знищити всі пускові установки та ракети наземного базування з радіусом дії 500–5500 км., незалежно від типу встановлених на них боєголовок – ядерних чи конвенційних [1].

У 1992 р., після розпаду СРСР, договір переуклали, залишивши тільки обмежувальні функції. Новий договір забороняв розробку і прийняття на озброєння подібних знищеним США та СРСР ракетних комплексів. Замість СРСР у тексті Договору фігурували Білорусь, Казахстан, РФ, Україна. Так Україна формально заявила, що позбавляє себе права мати на озброєнні ракети, здатні уражати цілі на більшій за 500 км відстані [1].

27 листопада 2012 р. адміністрація Барака Обами інформувала комітет із закордонних справ Сенату про порушення Росією цієї угоди. Схожі претензії США висловлювали неодноразово, зокрема під час засідання верифікаційної комісії в листопаді 2016 р.

1 лютого 2019 р. державний секретар США Майк Помпео оголосив: США розпочинають шестимісячний період виходу з Договору через порушення Росією протягом тривалого часу його умов. 2 серпня 2019 р. дія Договору про ліквідацію ракет середньої і малої дальності між США та Росією добігла кінця після того, як обидві сторони офіційно з нього вийшли [2].

Як писали тоді американські дослідники Мар'яна Бурджерін та Стівен Стейнер, «з усіх неросійських правонаступників ядерної зброї тільки Україна має потенціал для створення ракет середньої та меншої дальності. З вторгненням Росії в 2014 році до спроможності України додалася більша мотивація. Тепер, коли міжнародно-правові обмеження зникли (їх і раніше не існувало! – О.П.),

Україна може вільно, якщо забажає, розпочати програму створення балістичних ракет середньої дальності. Наслідки для європейської та глобальної безпеки будуть значними» [3].

Коментуючи значення ліквідації ДРСМД для України Стівен Пайфер писав у лютому 2019 р.: «Це не обов'язково означає підтримку [Вашингтоном] продовження розробки та розгортання наземних ракет середньої дальності Україною. Українському уряду доведеться оцінити низку політичних, військових і вартісних факторів, у тому числі зважити потенційні військові вигоди від наявності таких ракет проти удару Москви та, можливо, деяких європейських держав. Але якщо Київ вирішить вийти з Договору про РСМД і подумає про будівництво власних ракет середньої дальності, він повинен мати можливість зробити це, не побоюючись негативної реакції Сполучених Штатів та і не стикаючись з нею» [4].

У коментарі провідного американського фахівця з ракетно-ядерних озброєнь України С. Пайфера є кілька цікавих моментів. По-перше він стверджував: Київ може *продовжити*, а не *розпочати* розробку та розгортання ракет середньої дальності. Немає жодних сумнівів, що С. Пайфер чудово знав потенціал України в цій сфері, хоча, можливо, йому важко було оцінити дійсний стан залишків української ракетної галузі на момент ліквідації ДРСМД.

По-друге, С. Пайфер вважав: ракетна галузь, технології та випробування мали б тривати щонайменше з початку російської агресії 2014 р. та приходу до влади того ж року Петра Порошенка. Президенту Порошенку належить заслуга в тому, що під час його перебування при владі було відновлено майже з нуля практично зруйновані зусиллями попередників – Леоніда Кравчука, Леоніда Кучми, Віктора Ющенка та Віктора Януковича – Збройні сили, які спромоглися зупинити російський «бліцкриг». Втім, зачарований глухим кутом «мінського формату», він не доклав зусиль для створення належного потенціалу стримування РФ. Президент Порошенко вітав кінець ДРСМД, але на той час вже був «кульгавою качкою». Про необхідність створення державної ракетної програми України писав в серпні 2021 р. Валентин Бадрак, тобто на той час її не існувало.

По-третє, С. Пайфер, мабуть, намагався зберегти репутацію «неупередженого експерта», уникнути звинувачень у русофобії, тому на п'ятому році російсько-української війни говорив про загрозу Україні не тільки з боку агресора – Росії, але й неназваних європейських держав (Білорусі? Угорщини? – О.П.).

По-четверте, С. Пайфер писав, що не слід чекати опозиції з боку США виходу України з ДРСМД – договору, членом якого вона де-юре ніколи не була, а він вже перебував у стані ліквідації. Звичайно, мова йшла не про Договір як такий, а про те, що в США не мали приводу блокувати здійснення ракетної програми України.

Нарешті, діючи в рамках офіційної парадигми «війна України проти РФ – це не війна НАТО», а, значить, і не війна лідера Альянсу – США, С. Пайфер не вважав, що Вашингтон мав своєчасно допомогти Україні у розробці, виробництві та розгортанні ракет середньої та меншої дальності.

Наприкінці другого року повномасштабного російського вторгнення Вашингтон почав говорити про довготермінову допомогу Києву у налагодженні виробництва власних систем озброєнь. На жаль, зважаючи на безперервні зволікання із наданням військово-технічної допомоги Україні, виникали підозри, що розмови про довготермінову допомогу є нічим іншим, ніж прикриттям відмови у негайному задоволенні сьогоденних потреб ЗСУ у боєкомплектах – снарядах, ракетах, системах ППО та ін. Тобто у тому, без чого неможливо не тільки перемогти у війні, але й вистояти у ній.

Повномасштабна війна протягом трьох років довела, що ракет середньої дальності (згідно з критеріями ДРСМД) Україна не виробляє, а країни – партнери їх не надають, навіть за умови не використання по цілях на міжнародно визнаній території РФ. У нас недостатньо даних для оцінки того, наскільки реалістичною могла б бути програма озброєння українських ЗС такими ракетами у кількості, необхідній для стримування російської агресії, потрібного для цього фінансування, стану збереженої військово-технічної бази розробки та виробництва. Але ми можемо дійти деяких висновків щодо того, чи вплинула участь України у Договорі на причини, з яких так сталося.

Слід зазначити: обставини приєднання України до ДРСМД та ДНЯЗ як без'ядерної держави принципово відрізнялися, перше відбулося майже автоматично [5, с. 349–383]. Верховна Рада ніколи не затверджувала це рішення, тому Україна де юре не була зобов'язана дотримуватися, передбачених Договором обмежень. Причиною відмови від розбудови власного арсеналу ракетної зброї була цілковита військово-стратегічна невизначеність як політиків при владі, так і більшості українського соціуму, який привів до влади 2010 року проросійського Віктора Януковича, а 2019 р. – «миротворця» Володимира Зеленського.

У період з початку російсько-української війни 2014 р. до 2019 р., зважаючи на неодноразові факти порушення росіянами ДРСМД, Київ мав підстави розробити та реалізувати програму розбудови власних ракетних озброєнь, у всякому разі, підготуватися до їх виробництва у належній кількості. Припускаємо, що цього не відбулося через позицію Заходу, без допомоги якого, цілком імовірно, її реалізація була неможлива.

Отже, Договір РСМД не був і не міг бути наріжною причиною відсутності в ЗСУ власних ракет середньої та меншої дальності. Деякі засоби ураження на відстані меншої за нижчий поріг обмежень, які встановлював Договір, надаються державами-партнерами України у форматі Рамштайн, але у кількості, явно недостатній для перелому перебігу війни на користь Києва. Що стосується ракет середньої та меншої дальності, то партнери дотримуються «табу», пояснити яке раціональними причинами неможливо. Усі вони укладаються в рамки політики відмови від збройного стримування Москви та умиротворення кремлівського режиму, засади якої були закладені під час російсько-грузинської війни 2008 р. та розвинуті в ході російсько-української війни 2014–2025 рр. У річищі цієї політики Україна піддається обмеженням, жорсткішим за вимоги Договору, який не існує з 2019 р. Як не згадати тут вислів класика про «мерців, які тягнуть за собою у могилу живих»?

Джерела і література

1. Bohlen A., Burns W., Pifer S., Woodworth J. The Treaty on Intermediate-Range Nuclear Forces: History and Lessons Learned. *Brookings Institution*. 2012. URL: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/30-arms-control-pifer-paper.pdf
2. Brown D. U.S. Officially Pulls out of Missile Treaty with Russia Today. *Politico*. August 2, 2019. URL: https://www.politico.com/newsletters/morning-defense/2019/08/02/us-officially-pulls-out-of-missile-treaty-with-russia-today-464535
3. Budjeryn M., Steiner S. Forgotten Parties to the INF. *Wilson Center*. March 4, 2019. URL: https://www.wilsoncenter.org/blog-post/forgotten-parties-to-the-inf
4. Pifer S. What the death of the INF Treaty means for Kyiv. *Atlantic Council.* February 14, 2019. URL: https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/what-the-death-of-the-inf-treaty-means-for-kyiv/
5. Потєхін О., Клименко Ю. Геополітика проти безпеки. К.: Дух і літера, 2023. 552 с.

Larysa Mytsyk

PUBLIC DIPLOMACY IN AMERICAN THEORETICAL DISCOURSE

Лариса Мицик. Публічна дипломатія в американському теоретичному дискурсі

Despite the long history of public diplomacy as a phenomenon of foreign policy, discussions regarding its essence, content, and instrumental components are still ongoing in the scholar and expert community.

The conceptualization of “public diplomacy” occurred after World War II, and primarily in the late 1950s and early 1960s.

As Zhumane Chakhin notes, public diplomacy conceptual derivation became a result of three processes: “an awareness of the complex and at times overlapping historical trajectories of public opinion, civil society and the information age.” These elements do not cover the entirety of public diplomacy, however, they do form “the fundamental conceptual backdrop to its emergence and evolution” [2, p. 16].

The U.S. Department of State Dictionary of International Relations Terms (1987) defined public diplomacy as “government-sponsored programs intended to inform or influence public opinion in other countries. The chief instruments (…) are publications, motion pictures, cultural exchanges, and radio and television.” [15, p. 85]. Following up this definition, William Rugh interprets public diplomacy as “information and cultural programs of the US government intended to inform, engage, and influence public opinion to support US goals” [12, p. 4].

According to Paul Sharp, public diplomacy is “the process by which direct relations are pursued with a country’s people to advance the interests and extend the values of those being represented” [9, p. 131].

While the definitions above focus on the subject and object of communication, Kathy Fitzpatrick suggests focusing on the essence of public diplomacy. In her opinion, “the goal of U.S. public diplomacy is – or at least the goal should be – to develop and sustain positive relationships between the U.S. and foreign publics.” [6, p. 413].

Kristin M. Lord in the “Voices of America: U.S. Public Diplomacy for the 21st Century” report defines public diplomacy as “the promotion of national interests through efforts to inform, engage, and influence foreign publics” [8, p. 13].

Robert Satloff defines the essence of public diplomacy as follows: “Just as traditional diplomacy revolves around strengthening allies, weakening adversaries, and advancing America’s interests and values, the same can be said of public diplomacy. Although the targets are different (peoples, not government) and the operational time frame is often longer, the objectives are similar: empowering friends, undermining the influence of adversaries, and nurturing popular understanding of (and, one hopes, support for) U.S. national interests and values.” [13, p. 182].

A primary aspect of conceptualizing public diplomacy is determining its strategic goals, actors, and key implementation tools. According to Kristin M. Lord, “public diplomacy can be used to accomplish five strategic objectives:

1. informing, engaging, and persuading foreign publics in support of specific policies;

2. promoting understanding of America, its institutions, values, and people in all their complexity in order to, at a minimum, help publics to put information about the United States in proper context and – more ambitiously – enhance our nation’s appeal;

3. creating a climate of mutual understanding, respect, and trust in which cooperation is more feasible;

4. encouraging support for shared values – whether environmental protection, the rule of law, support for free markets, or the illegitimacy of suicide bombing – that suport american interests;

5. strengthening the dense network of personal relationships between current and future societal leaders, opening channels of communication that can reduce conflict and confusion, creating opportunities for collaboration, and facilitating the achievement of common goals” [8, p. 14].

An important role in the conceptualization of public diplomacy is played by the definition of its systemic elements, that is, those organizational, technological, and economic solutions that the state implements in this area.

Most American experts identify three primary components of the U.S. public diplomacy system: information activities, educational and cultural exchanges, and international broadcasting. Of course, this list of tools cannot be exhaustive, as many of them are created situationally. Recent reports by the United States Advisory Commission on Public Diplomacy additionally distinguish different forms of economic aid, however, the above classification remains generally recognized [14].

American scholars are actively discussing the relationship between the terms "public diplomacy" and "cultural diplomacy". While some authors tend to completely identify two concepts, since both areas of diplomacy set political goals related to influencing public opinion abroad, others emphasize their differences, since public diplomacy is mainly engaged in propaganda within the framework of political projects, while cultural diplomacy is focused on the development of equal long-term international cooperation outside of politics.

In our days, Nicholas Cull's definition is dominant. According to it, public diplomacy includes cultural projects, exchange programs, short-term information campaigns (advocacy), international broadcasting, and monitoring foreign public opinion (listening). Two points are new in this definition – information campaigns (advocacy) and monitoring foreign public opinion (listening). In Cull's opinion, "listening is an actor's attempt to manage the international environment by collecting and collating data about publics and their opinions overseas and using that data to redirect its policy or its wider public diplomacy approach accordingly. (…) Advocacy (…) may be defined as an actor's attempt to manage the international environment by undertaking an international communication activity to actively promote a particular policy, idea or that actor's general interests in the minds of a foreign public" [3, pp. 18-19].

The importance of Cull's works is the introducing the idea of dialogue as a new way of increasing the effectiveness of public diplomacy. Therefore, today most scholars consider the term "public diplomacy" as a combination of all forms and methods inherent in both public and cultural diplomacy.

Another aspect of the conceptualization of public diplomacy by American experts is the issue of the interdependence of this concept and the concept of "propaganda". One can agree with J. Melissen's opinion that some definitions of propaganda are hard to distinguish from some definitions of public diplomacy, and they are virtually interchangeable [9, p. 17]. This practice will continue until the definition of "propaganda" becomes "narrower", and, as Nick Cull argues, "it first has to be divested of its pejorative connotations". In this view, propaganda should be seen a wide-ranging and ethically neutral political activity, that is to be distinguished from categories such as information and education. [9, p. 18]. What separates propaganda from education or information (…) is that it "tries to tell people what to think. Information and education are concerned with broadening the audience's perspectives and opening their minds, but propaganda strives to narrow and preferably close them. The distinction lies in the purpose" [4].

According to J. Melissen, "The distinction between propaganda and public diplomacy lies in the pattern of communication. Modern public diplomacy is a 'two-way street', even though the diplomat practicing it will of course always have his own country's interests and foreign policy goals in mind (which most likely inspired his or her association with the public in the first place). It is persuasion by means of dialogue that is based on a liberal notion of communication with foreign publics. In other words, public diplomacy is similar to propaganda in that it tries to persuade people what to think, but it is fundamentally different from it in the sense that public diplomacy also listens to what people have to say. The new public diplomacy that is gradually developing (…) is not one-way messaging" [9, p. 18].

In the context of U.S. public diplomacy after 9/11, D. Kruckeberg and M. Vujnovic share such an approach to distinguishing two concepts by conceptualizing propaganda as one-way information, and public diplomacy, respectively, as "two-way communication": "American public diplomacy must recognize that the U.S. global clients are precisely the "public", not the "market", and that an effective model of public diplomacy should be built not on propaganda or market-oriented advocacy, but based on two-way symmetrical communications and community building" [7]. However, this approach does not seem unambiguous, since any propaganda model involves some form of feedback, i.e. measuring the propaganda effect.

Another approach to the separation of the concepts is offered by James Farwell [5]. He emphasizes that, unlike propaganda campaigns, public diplomacy programs identify the source of information that disseminates and uses "soft power". This approach is refuted by the Soviet practice of disinformation campaigns, which relied on a very wide range of sources. So, the existence of a source of information cannot be a sufficient reason not to consider public diplomacy as propaganda. "White propaganda" also uses information and correctly refers to sources, but this does not stop it from being propaganda.

Some researchers suggest distinguishing propaganda from public diplomacy according to the following criterium: "propaganda" is to be misleading by means of disinformation and distortion of facts, while public diplomacy – the dissemination of positive but truthful information based on real facts and achievements. Such perspective means the appeal to trust, to the source, and the absence of conscious distortions of information.

Further understanding of the phenomenon of public diplomacy in the post-bipolar period was achieved in neoliberal theories, primarily in the concept of "soft power" by Joseph Nye [10; 11].

In J. Nye's opinion, "soft power – getting others to want the outcomes that you want – co-opts people rather than coerces them" [11, p. 5]. According to J. Nye, "Soft power is not merely the same as influence. After all, influence can also rest on the hard power of threats or payments. And soft power is more than just persuasion or the ability to move people by arguments, though that is an important part of it. It is also the ability to attract, and attraction often leads to acquiescence. Simply put in behavioral terms, soft power is attractive power" [11, p. 6]. The concept of "soft power" has enabled uniting projects of politicized public diplomacy and apolitical cultural diplomacy that previously seemed improbable and conceptually incorrect. "Soft power" has come to be understood as a combination of culture, values, and actions of government and public that creates the attractiveness of one country and its policies for publics of another country. However, among experts and practitioners of public diplomacy, a tendency to identify the scientific concept with real politics has emerged.

Therefore, J. Nye was forced to more clearly distinguish the concept of "soft power" from the concept of "public diplomacy". He defined "soft power" as the ability of a country to shape the priorities of other countries, relying on three chief components: the culture, the political values, and foreign policy, while public diplomacy is the transmission of these components to other countries. But most importantly, "soft power" exists outside of public diplomacy and is conceptualized much more broadly. Referring to the US experience, J. Nye emphasizes that, along

with political values, foreign policy, and culture, their sources of "soft power" are also the political system, social behavior of Americans, attitude towards minorities, and technology and economy. Therefore, public diplomacy is a tool for mobilizing the above sources of "soft power" to attract foreign publics. However, if the content of certain sources of "soft power" is not attractive to other countries, public diplomacy is unable to create this power.

At the end of the first decade of the 21st century, the concept of the U.S. "new public diplomacy" was introduced into practice. Its theoretical basis was the concept of "smart power", co-authored by Joseph Nye and Richard Armitage, former Deputy Secretary of State in the administration of George W. Bush. In "A Smarter, More Secure America" CSIS (Center for Strategic and International Studies) report (November 2007) "smart power" was conceptualized as "complementing U.S. military and economic might with greater investments in soft power", "developing an integrated strategy, resource base, and tool kit to achieve American objectives, drawing on both hard and soft power. It is an approach that underscores the necessity of a strong military, but also invests heavily in alliances, partnerships, and institutions at all levels to expand American influence and establish the legitimacy of American action." The concept of "smart power" in public diplomacy means promoting the U.S. leadership's brand as a state "providing for the global good" [1, p. 7].

This concept is unlikely to radically change the strategy of U.S. public diplomacy, but it provides for both new ways of its implementation, in particular, network contacts, forums and Internet television, and its new regional priorities and partner states. It is worth to remind the present U.S. administration what J. Nye and R. Armitage suggested: "Today, victory depends on attracting foreign populations to our side and helping them to build capable, democratic states. Soft power is essential to winning the peace" [1, p. 6].

References

1. A Smarter, More Secure America. Report by Craig Cohen, Joseph S. Nye Jr., and Richard L. Armitage. *The CSIS Commission on Smart Power.* November 6, 2007. 82 p. URL: https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/071106_csissmartpowerreport.pdf
2. Chahine J. Public Diplomacy: a Conceptual Framework. Montreal: McGill University, 2010. 321 p. URL: https://www.culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/public_diplomacy/Public_Diplomacy_-_A_Conceptual_Framework_-_Joumane_Chahine.pdf
3. Cull N. J. Public Diplomacy: Lessons from the Past. Los Angeles: Figueroa Press, 2009. 61 p. URL: http://kamudiplomasisi.org/pdf/kitaplar/PDPerspectivesLessons.pdf
4. Cull N.J, Culbert D., and Welch D. Propaganda and Mass Persuasion: A Historical Encyclopedia, 1500 to the Present. Oxford and Santa Barbara, CA: ABC-Clio, 2003. Pp. xv–xxi.
5. Farwell J. P. Persuasion and power: The art of strategic communication. Washington, DC: Georgetown University Press, 2012. 304 p.
6. Fitzpatrick K. R. U. S. Public Diplomacy telling America's story. Vital Speeches of the Day. 2004. Vol. 70, № 13. Pp. 412–417.

7. Kruckeberg D., Vujnovic M. (). Public Relations, not Propaganda, for U.S. Public Diplomacy in a Post-9/11 World: Challenges and opportunities. Journal of Communication Management. 2005. Vol. 9. Is. 4. Pp. 296–304.
8. Lord K. M. Voices of America: U.S. Public Diplomacy for the 21st Century. 2008, November 25. Brookings. URL: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/11_public_diplomacy_lord.pdf
9. Melissen J. The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations. New York: Palgrave Macmillan, 2005. 246 p. URL: https://culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf
10. Nye J. Soft Power. *Foreign Policy*. 1990. No. 80. Pp. 153-171. URL: https://www.jstor.org/stable/1148580?origin=crossref&seq=1
11. Nye J. Soft Power: the Means to Success in World Politics. N.Y.: Perseus Publishing, 2004. URL: https://www.academia.edu/28699788/Soft_Power_the_Means_to_Success_in_World_Politics_Joseph_S_Nye_Jr?auto=download
12. Rugh W. A. American Encounters with Arab: The «Soft Power» of U. S. Public Diplomacy in the Middle East. Westport, Conn: Praeger Security International, 2006. 240 p.
13. Satloff R. A Practical Guide to Tapping America's Underappreciated, Underutilized Anti-Islamist Allies across the Muslim World. Hoover Press. Pp. 181-194. URL: https://www.hoover.org/sites/default/files/uploads/documents/0817945423_181.pdf
14. United States Advisory Commission on Public Diplomacy. URL: https://www.state.gov/u-s-advisory-commission-on-public-diplomacy/reports-u-s-advisory-commission-on-public-diplomacy
15. U. S. Department of State Dictionary of International Relations Terms. URL: https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=uc1.31210024732156;view=1up;seq=1

Володимир Паливода

НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ КОНТРРОЗВІДКИ США НА 2024–2027 РОКИ

Volodymyr Palyvoda. U.S. 2024–2027 National Counterintelligence Strategy

У серпні 2024 р. було оприлюднено відкриту частину Національної стратегії контррозвідки США (далі – Стратегія), підготовленої Національним центром контррозвідки та безпеки Офісу директора національної розвідки. Вона оновила пріоритети контррозвідувального співтовариства (далі – КРС) та узгодила їх зі стратегічними пріоритетами, викладеними в Стратегії національної безпеки США [2].

У Стратегії характеризуються загрози з боку іноземних розвідувальних суб'єктів (далі – ІРС), кваліфіковані як безпрецедентні за своєю широтою, обсягом, витонченістю та впливом. Вони мають безпосередній негативний вплив на національну безпеку, економічний добробут, фізичну безпеку, демократичні процеси і згуртованість суспільства США.

Автори Стратегії наголошують, що найбільшу розвідувальну загрозу для США становлять Китай і Росія, але на країну націлена також низка інших державних і недержавних суб'єктів. Дедалі важливішу роль у сприянні ІРС відіграють комерційні структури [3].

Основні противники ведуть інтенсивну багатогранну конкуренцію із США, а їхні розвідслужби часто проводять більш агресивні операції на межі війни та миру. Вони все частіше співпрацюють один з одним, чим посилюють загрозу для США. Простір, який КРС доводиться захищати, розширюється, оскільки основні противники націлюються на дедалі більшу кількість об'єктів і використовують різноманітні підходи. ІРС прагнуть здобувати інформацію практично в усіх урядових структурах США, державних і місцевих органах влади, оборонних підрядниках, комерційних фірмах різних секторів економіки, аналітичних центрах і наукових установах. Зловмисники полюють не лише на секретну інформацію, а й на масиви несекретних матеріалів, які можуть сприяти їхнім політичним, економічним, науковим, військовим цілям, а також впливу на громадян США, ланцюги поставок і критичну інфраструктуру.

У своїй діяльності противники США використовують передові технології, які дешевші та прості у використанні, що робить їх доступними навіть для недостатньо професійних ІРС. Експоненціальний темп технологічних змін ускладнює зусилля з підтримки адекватного захисту.

США також вразливі до інсайдерських загроз. Інсайдери свідомо чи мимоволі використовують свій доступ, щоб заподіяти шкоду безпеці США. Крім цього, їх можуть використовувати ІРС, щоб порушити нормальну роботу критичної інфраструктури або викрасти секретні дані.

Враховуючи тенденції розвитку оперативної обстановки, КРС має націлити свої зусилля на: виявлення, оцінку та нейтралізацію діяльності та можливостей ІРС; пом'якшення внутрішніх загроз; захист конфіденційної та секретної інформації та режимних об'єктів від технічного проникнення, шпигунства та

інших загроз; захист інтересів, активів і громадян США як у країні, так і за кордоном від диверсій, вбивств або іншої ворожої діяльності ІРС.

Стратегія спирається на *три компоненти (стовпи)*, які передбачають: 1) дії на випередження та стримування ІРС; 2) захист стратегічних переваг США; 3) інвестиції у розвиток можливостей КРС. У рамках цих компонентів визначені 9 основних цілей та намічені конкретні дії з боку уряду щодо їх реалізації [1].

У контексті *першого компонента* зазначається, що в епоху стратегічної конкуренції багато дій розвідок КНР, Росії та Ірану все ще залишаються невиявленими. Щоб адекватно протистояти зростаючій загрозі, контррозвідувальне співтовариство має знати більше про плани і наміри, форми і методи, вразливі місця противників США і поліпшити процес надання інформації ключовим особам, які приймають рішення. КРС потрібно зосередитись не лише на отриманні секретної інформації, а й на кращому використанні відкритих джерел. Необхідно ефективніше використовувати існуючі та розробляти нові інструменти та технології, щоб керівництво держави краще розуміло масштаб і природу загрози.

Для досягнення вказаних цілей уряд США планував розширити розробку, впровадження та інтеграцію інноваційних агентурних, технічних і OSINT можливостей збору даних щодо ІРС. Також будуть розроблені та впроваджені механізми для більш швидкого та ефективного обміну інформацією про загрози ІРС між органами влади усіх рівнів, приватним сектором та з іноземними партнерами. Крім того, влада вдосконалить стандарти, процеси і практику збору, аналізу та звітності КРС для поліпшення професійної етики і зменшення ризику маніпуляцій з боку ІРС, проводитиме скоординовані наступальні дії КРС та захисні заходи щодо ІРС.

На виконання Стратегії, КРС виявлятиме та нейтралізуватиме нетрадиційні активи та засоби ІРС, щоб погіршити їхні оперативні можливості та перешкодити майбутній діяльності, посилить інтеграцію в плануванні, організації та виконанні заходів для оптимізації ресурсів і координації для подолання загроз, а також спільно з органами влади усіх рівнів, приватним сектором, академічними колами та з іноземними партнерами проводитиме інтегровані, масштабовані та проактивні заходи для протидії кібероперація ІРС.

У контексті *другого компонента* зазначається, що, незважаючи на виклики, з якими стикаються США, вони залишаються нацією – світовим лідером, сила якої ґрунтується на низці стратегічних переваг. Ці переваги, включно з людським потенціалом, демократичними інститутами, критичними технологіями, інфраструктурою і ланцюгами постачання належить захищати КРС.

Для досягнення вказаних цілей уряд США планував вдосконалити збір даних про загрози з боку ІРС захищеним особам (включно з іноземними дисидентами, які знайшли притулок у США), виявляти та припиняти зусилля ІРС щодо зловмисного впливу, залучати партнерів і політиків для протидії цим операціям і захисту довіри суспільства до демократичних інститутів, верховенства права та інших демократичних норм.

Влада мала розробити спеціальні інструменти та процеси для поліпшення обміну інформацією та співпраці для скоординованих дій з метою викриття та припинення зловмисного впливу, виявляти, запобігати і протидіяти спробам ІРС

використати відкрите суспільство в своїх інтересах, а також загрозам з боку ІРС та інсайдерів критично важливим технологіям, конфіденційним даним і національній інноваційній базі, для захисту економічної та національної безпеки та конкурентної переваги США.

Заплановано посилити аналітичні спроможності для поліпшення виявлення зусиль ІРС, націлених на отримання інформації (чи придбання) щодо критичних технологій чи конфіденційних даних, важливих для національної та економічної безпеки, удосконалити процеси виявлення небезпечних іноземних інвестицій для протидії спробам ІРС щодо неправомірного використання економіки США.

Уряд мав вжити заходів для сприяння обміну інформацією та інтеграції даних з приватним сектором з метою кращого розуміння взаємозалежностей між секторами, слабких місць і загроз з боку ІРС та інсайдерів для критичної інфраструктури, розробити і вдосконалити інноваційні аналітичні інструменти і методи, щоб краще передбачати та виявляти дії ІРС щодо критичної інфраструктури, а також вдосконалити аналітичну практику, збільшити обмін даними та поглибити інтеграцію існуючих зусиль з управління ризиками ланцюга поставок.

У контексті *третього компонента* зазначається, що розвиток можливостей КРС для більш ефективної боротьби з безліччю розвідувальних загроз, з якими стикається країна, і поліпшення оперативних позицій на майбутнє, вимагатиме значних інвестицій як у людей, так і в технології.

Для досягнення вказаних цілей уряд США планував стимулювати інвестиції в інноваційні технології та інтегровані рішення, а також використати існуючі дослідницькі платформи, щоб усунути ключові прогалини у діяльності КРС, посилити можливості та діяти на випередження швидких змін у безпековому середовищі як у країні, так і за кордоном.

Стратегія передбачає набір на службу, навчання та утримування надійного та різноманітного персоналу КРС, який має володіти необхідними знаннями, навичками та спеціальним досвідом, щоб протистояти поточним і майбутнім загрозам і перевершувати противників США.

У разі необхідності, повноваження окремих членів КРС мали бути узгоджені та доповнені, щоб усунути прогалини, зміцнити й розширити їхні можливості протистояти загрозам з боку ІРС.

Крім цього, заплановано розширити і зміцнити партнерські відносини та співпрацю між федеральним урядом та місцевими органами влади, з іноземними партнерами та приватним сектором для підвищення обізнаності та обміну інформацією, а також для посилення стійкості країни проти загроз з боку ІРС.

Джерела і література

1. National Counterintelligence Strategy 2024. August 1, 2024. *Office of the Director of National Intelligence*. URL: https://www.dni.gov/files/NCSC/documents/features/NCSC_CI_Strategy-pages-20240730.pdf
2. NCSC Unveils the New National Counterintelligence Strategy. August 1, 2024. *The National Counterintelligence and Security Center*. URL: https://www.dni.gov/files/

NCSC/documents/features/FINAL-NCSC-National-CI-Strategy-Press-Release_2024.pdf
3. Seldin J. Russia, China leading wave of ‘unprecedented’ intelligence threats to US. August 1, 2024. *Voice of America*. URL: https://www.voanews.com/a/russia-china-leading-wave-of-unprecedented-intelligence-threats-to-us-/7726548.html

Дмитро Лакішик

ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ США ЗА АДМІНІСТРАЦІЇ ДЖ. БАЙДЕНА

Dmytro Lakishyk. Shaping and Implementation of U.S. Foreign Policy Strategy under J. Biden Administration

Формування і реалізація зовнішньої політики США є багаторівневим процесом, у якому беруть участь кілька ключових урядових структур.

Президент США, є основною фігурою у формуванні та реалізації зовнішньої політики. На нього покладаються такі зобов’язання як ведення переговорів і укладання міжнародних договорів (за ратифікації Сенатом), призначення послів і дипломатичних представників, командування збройними силами як Верховний головнокомандувач, визначення стратегічних пріоритетів зовнішньої політики.

Важливою структурою, яка бере безпосередню участь у формуванні зовнішньої політики, є Державний департамент, який виконує функцію основного дипломатичного органу; державний секретар є головним радником президента з питань зовнішньої політики. Держдепартамент має цілком конкретні функції, такі як координація міжнародних відносин, ведення дипломатичних переговорів, управління посольствами та консульствами за кордоном, а також представлення інтересів США у міжнародних організаціях.

Розробкою стратегії безпеки США, включно із зовнішньою політикою, замається Рада національної безпеки (NSC), до складу якої входять президент, віцепрезидент, державний секретар, міністр оборони, радник з національної безпеки та інші високопосадовці. Рада надає рекомендації президенту під час міжнародних криз, а також займається координацією між різними відомствами у сфері національної безпеки.

Вирішення питань, пов’язаних із військовою складовою зовнішньої політики покладається на Міністерство оборони США, яке планує військові операції за кордоном, співпрацює із союзниками у сфері безпеки та забезпечує військову підтримку дипломатичних зусиль.

Конгрес США, який забезпечує законодавчу базу та контроль за зовнішньою політикою, затверджує міжнародні договори (Сенат), виділяє фінансування на зовнішньополітичні ініціативи, здійснює контроль за діями

виконавчої влади у сфері міжнародних відносин, ухвалює санкції проти інших країн [4, с. 21].

Не менш важливою структурою, робота якої полягає у зборі та аналізі інформації, що впливає на зовнішньополітичні рішення, є Центральне розвідувальне управління (CIA), яке проводить розвідувальні операції та надає аналітичні звіти президенту та іншим органам влади США.

Економічні інтереси США при формуванні зовнішньополітичної діяльності визначають такі організації та структури як Міністерство фінансів і Торгове представництво (USTR). Міністерство фінансів регулює міжнародну фінансову політику, безпосередньо керує санкціями та взаємодіє з міжнародними фінансовими організаціями (МВФ, Світовий банк). Торгове представництво займається формуванням та реалізацією зовнішньоторговельної політики, напряму проводить торговельні переговори та вирішує суперечки у рамках Світової організації торгівлі (СОТ).

Також при формуванні зовнішньої політики США вагому роль відіграють організації, що займаються реалізацією програм гуманітарної допомоги та розвитку, зокрема Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), що сприяють економічному розвитку в країнах-партнерах та реалізовують програми технічної допомоги [3].

У США існує багато аналітичних центрів (think tanks), які займаються дослідженнями і розробкою рекомендацій у сфері зовнішньої політики. Вони надають уряду, Конгресу, медіа і громадськості експертні аналізи, прогнози і стратегії. Наведемо список найбільш впливових аналітичних центрів США.

Рада з міжнародних відносин (Council on Foreign Relations, CFR), є одним із найстаріших (1921 р.) і найвпливовіших аналітичних центрів, який займається вивченням глобальних викликів і формуванням рекомендацій у сфері дипломатії, міжнародної безпеки, економіки. Рада залучає політиків, дипломатів і науковців до обговорення стратегічних питань.

Брукінгс (Brookings Institution, 1916 р.) є одним із найвідоміших аналітичних центрів США, у фокусі якого перебувають дослідження міжнародної політики, економіки, безпеки та розвитку, а також аналіз відносин США з Європою, Китаєм, Близьким Сходом та іншими регіонами.

Фонд Карнегі за міжнародний мир (Carnegie Endowment for International Peace, 1910 р.) є першим глобальним аналітичним центром, робота якого концентрується на вивченні глобальної безпеки, ядерного роззброєння, конфліктів та стабільності.

Центр стратегічних та міжнародних досліджень (Center for Strategic and International Studies (CSIS), 1962 р.) є провідним центром, що займається питаннями національної безпеки, оборони, геополітики, новітніх технологій та кліматичних змін, а також глибоким аналізом політики США щодо Китаю, Росії, НАТО та Індо-Тихоокеанського регіону.

Корпорація РЕНД (RAND (Research and Development) Corporation, 1948 р.) розпочинала свою діяльність як аналітичний центр, створений після Другої світової війни для підтримки збройних сил США. Нині вона фокусується на розробці стратегій у сфері оборони, міжнародної політики, економіки та науки, а також на створенні моделей для прогнозування глобальних викликів.

Атлантична рада (Atlantic Council, 1961 р.) є аналітичним центром, робота якого спрямована на зміцнення трансатлантичних відносин між США та Європою. Безпосередньо займається проблематикою відносин з НАТО, енергетичної безпеки, міжнародної економіки. Особлива увага приділяється викликам, пов'язаним з Росією, Китаєм і Близьким Сходом.

Фонд «Спадщина» (Heritage Foundation, 1973 р.) – один з найконсервативніших аналітичних центрів, який займається дослідженням сприйняття та просування традиційних американських цінностей у зовнішній політиці. Значну увагу приділяє питанням оборони, суверенітету та енергетичної безпеки.

Міжнародний науковий центр імені Вудро Вільсона/Центр Вільсона (The Woodrow Wilson International Center for Scholars (WWICS)/Wilson Center, 1968 р.) займається сприянням досліджень міжнародних проблем через спеціальні програми, присвячені Європі, Азії, Латинській Америці, Близькому Сходу.

Інститут американського підприємництва (American Enterprise Institute, AEI, 1938 р.) є одним з консервативних аналітичних центрів, що займається дослідженням глобальних політичних та економічних проблем і фокусується на питаннях стратегії міжнародної безпеки, зміцнення американського впливу, геополітичних викликів (зокрема, таких як зростання впливу Китаю).

Інститут війни, революції та миру Гувера / Інститут Гувера (The Hoover Institution on War, Revolution, and Peace/Hoover Institution, 1919 р.) є аналітичним центром при Стенфордському університеті, який займається дослідженням питань геополітики, міжнародної економіки, авторитарних режимів. Особлива увага в роботі Інституту приділяється проблемам свободи та демократії.

Зважаючи на значний період існування цих та інших аналітичних центрів можна констатувати їхній вагомий вплив на формування як внутрішньополітичного порядку денного, так і зовнішньої політики США. Зокрема, аналітичні центри є важливою ланкою між академічним середовищем, урядом і громадськістю [5].

Формування та реалізація зовнішньополітичної стратегії будь-якої держави ґрунтуються на низці базових критеріїв, які забезпечують її ефективність.

По-перше, це національні інтереси держави, що є головним орієнтиром зовнішньої політики. Держава визначає свої пріоритети, зокрема, забезпечення безпеки, економічного розвитку, збереження суверенітету і культурної ідентичності тощо. Другим базовим критерієм при формуванні зовнішньополітичних стратегій є безпека. Зовнішня політика має гарантувати національну безпеку, тобто дозволяє уникнути зовнішніх загроз і забезпечити територіальну цілісність держави.

Не менш важливим критерієм є геополітичне розташування держави, що враховує її географічне положення та роль у регіональних і глобальних процесах. Зовнішньополітична стратегія держави враховує міжнародне право і зобов'язання, що реалізуються через дотримання нею міжнародних норм і принципів, виконання зобов'язань у рамках міжнародних організацій, таких як ООН, ОБСЄ, СОТ тощо.

Наступним базовим критерієм є економічні інтереси держави, які реалізовуються шляхом пошуку ринків збуту, залучення інвестицій, сприяння економічному співробітництву та інтеграції у світові економічні процеси.

Зовнішня політика має адаптувати державу до сучасних викликів (наприклад, регіональних конфліктів, проблем зміни клімату, тероризму, міграції тощо). Тож суттєвим критерієм, що визначає стратегію зовнішньополітичної діяльності держави, є глобальні виклики.

Баланс сил і партнерств, що визначає вибір стратегічних союзників і партнерів, балансування між інтересами різних центрів впливу (наприклад, між США, ЄС, КНР чи РФ) є також вагомою складовою при формуванні зовнішньої політики країн.

Важливим критерієм зовнішньополітичної стратегії є формування позитивного міжнародного іміджу держави завдяки інструментам «м'якої сили» (культуру, освіту, спорт, медіа тощо). Цьому сприяють гуманітарні аспекти - захист прав людини, підтримка національної діаспори за кордоном, гуманітарна допомога іншим країнам тощо.

Базовим фактором реалізації зовнішньополітичних стратегій є інституційна спроможність. Тобто державні органи (Міністерство закордонних справ, дипломатичні місії) мають бути ефективними у формуванні та реалізації зовнішньої політики.

З огляду на основні критерії, якими послуговуються державні органи при формуванні зовнішньої політики держави, вона має бути гнучкою, адаптивною до змін міжнародного середовища та заснованою на стратегічному баченні довгострокового розвитку.

Спираючись на ці основні критерії, коротко проаналізуємо їх відображення у реалізації зовнішньополітичної стратегії США за президентства Дж. Байдена, коли підвищився рівень конфліктогенності акторів міжнародних відносин на глобальній арені. Тож зовнішня політика США була спрямована на відновлення традиційних союзів, посилення багатосторонньої співпраці та протидію викликам з боку Китаю, Росії та інших авторитарних режимів.

У питанні відновлення міжнародного лідерства США задіяли такі багатосторонні ініціативи як повернення до Паризької кліматичної угоди, відновлення членства у Всесвітній організації охорони здоров'я (ВООЗ), підтримка міжнародних організацій, таких як ООН, НАТО та G7. Дж. Байден наголошував на необхідності «американського лідерства» у світі через дипломатію, а не військові інтервенції [2].

У конкуренції з Китаєм США використовували економічні важелі (зокрема, обмеження експорту напівпровідників); геополітичні важелі (посилення підтримки союзників у Індійсько-Тихоокеанському регіоні) та гуманітарно-правові важелі – засудження репресії проти уйгурів у Сіньцзяні, порушень прав людини в Тибеті та Гонконгу.

У відносинах з РФ зберігався і посилювався санкційний режим, а саме введення нових санкцій через кібератаки, втручання у вибори, тиск на опозицію, війну в Україні. Після повномасштабного вторгнення РФ у лютому 2022 р. розпочалась масштабна військові і економічна допомога США Україні. США взяли на себе лідерство США в координації міжнародної підтримки України

через санкції проти РФ і постачання озброєнь. На дипломатичному фронті спостерігалися спроби стримувати агресію РФ через переговори (червень 2021 р.), що у підсумку завершились невдало для США.

Зовнішньополітична стратегія Дж. Байдена щодо Європи та НАТО базувалася на відновленні довіри через зміцненням трансатлантичних відносин, які були ослаблені за адміністрації Д. Трампа, а також за активної підтримки розширення Альянсу (Фінляндія та Швеція) та посилення східного флангу НАТО через збільшення військової присутності США у Європі [1].

У Індійсько-Тихоокеанського регіону спостерігалося зміцнення альянсів. США брали участь у формуванні партнерства AUKUS з Австралією і Великою Британією, було розширено співпрацю в рамках форуму Quad (США, Індія, Японія, Австралія). Підтримка Тайваню через продаж зброї та дипломатичну взаємодію, попри протидію КНР, та проведення військових операцій для забезпечення свободи навігації в Південно-Китайському морі займали чільне місце у реалізації зовнішньополітичної стратегії США останніх п’яти років.

Зовнішньополітична стратегія США щодо Близького Сходу базувалась на підтримці безпеки Ізраїлю, намірі відновити ядерну угоду (JCPOA), яку розірвав Д. Трамп, але складні переговори з Тегераном на початку 2022 р. зайшли в глухий кут, а також виведенням військ США з Афганістану (серпень 2021 р., що викликало значну критику через хаотичний процес евакуації).

Кліматична дипломатія адміністрації Дж. Байдена базувалася на концепції міжнародного лідерства США, який оголосив кліматичні зміни пріоритетом своєї зовнішньої політики. Було ініційовано проведення глобальних кліматичних самітів. США взяли зобов’язання знизити викиди парникових газів на 50–52% до 2030 р.

У сфері захисту демократії та прав людини зовнішня політика Дж. Байдена була направлена на протидію авторитаризму (критика РФ, КНР, Ірану, Північної Кореї та інших країн за порушення прав людини) і корупції, та захист прав людини. Між іншим, для цього було проведено глобальні саміти за демократію.

Отже, зовнішня політика Дж. Байдена зосереджувалась на відновленні ролі США як глобального лідера через дипломатію, альянси та підтримку демократії. Водночас його адміністрація зіштовхнулась із серйозними викликами, такими як війни РФ в Україні та Хамас проти Ізраїлю, конкуренція з КНР та інші.

У процесі прийняття формування і реалізації зовнішньої політики адміністрація Байдена спиралась на викристалізувану століттями стратегічну культуру, яка обумовлюється географічним розташуванням США («окремішність»), пріоритетом безпеки індивіда над державною, дієвими демократичними інституціями, високим рівнем економічного розвитку, використанням різних видів впливу, важливою роллю альянсів і коаліцій, пріоритетністю стратегічних інтересів, адаптивністю зовнішньополітичних принципів при взаємодії з іншими державами, легітимізацією зовнішньополітичних векторів через залучення громадської думки всередині США, поширенням ліберальних ідей.

Джерела і література

1. Лакішик Д. Відносини США та ЄС за президентства Дж. Байдена. *Американська історія та політика: науковий журнал.* 2024. № 18. С. 69–81.
2. Лакішик Д. Формування зовнішньополітичних стратегій та доктрин США на початку XXI ст.: практичний вимір. *Американська історія та політика: науковий журнал.* 2023. № 15. С. 65–85.
3. Daalder I. H., Lindsay J. M. The Globalization of Politics: American Foreign Policy for a New Century. *The Brookings Institution.* URL: https://www.brookings.edu/articles/the-globalization-of-politics-american-foreign-policy-for-a-new-century/
4. Hillsman R. The Politics of Policy Making in Defense and Foreign Affairs: Conceptual Models and Bureaucratic Politics. Pearson College Div, 1993. 369 p.
5. Public Policy Research Think Tanks: Top Think Tanks – US. *PennLibraries.* URL: https://guides.library.upenn.edu/c.php?g=1035991&p=7509974

Марина Бессонова

БЕЗПЕКА В ЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ У ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ СТРАТЕГІЇ США 2023–2024 рр.

Maryna Bessonova. Security in the Black Sea Region in the U.S. Foreign Policy Strategy (2023–2024)

Увага США до Чорноморського – регіону посилилась з середини XX ст. У роки «холодної війни» це був регіон, в якому домінував радянський вплив, оскільки всі прибережні держави, крім Туреччини, були або у складі СРСР (нинішні РФ, Україна, Грузія, Молдова), або в орбіті радянської зовнішньої політики (Болгарія, Румунія). Завершення «холодної війни» та розпад Радянського Союзу спричинили глибоку трансформацію регіональних і глобальних міжнародних відносин, що вплинуло на конфігурацію сил у регіоні: Туреччина і Росія стали провідними гравцями, як це було століттями тому. Інтереси США у Чорноморському регіоні у постбіполярну епоху мали геостратегічний, геополітичний і геоекономічний виміри [2].

Інтереси США до регіону були актуалізовані відновленими імперськими амбіціями РФ контролювати Чорне море як ключ до Балкан, Близького Сходу і Середземного моря. Російську агресію проти Грузії у 2008 р., підтримку створення Абхазії як квазідержави, окупацію та анексію українського Криму у 2014 р. в США розглядали не лише як регіональні події, а й як більш широкі та глибокі спроби реконструювати світовий порядок.

Нове завдання для США у Чорноморському регіоні було по суті повтором «старої» задачі часів «холодної війни»: обмежити російське домінування на Чорному морі, яке почало зростати внаслідок агресії проти України, результатом якої стала окупація та анексія Криму у 2014 р.. Основний пріоритет зовнішньої

політики США у Чорноморському регіоні знову почав визначатися реальною загрозою повного контролю Чорного моря з боку РФ.

Активізація РФ стала підставою для застосування механізмів стримування російського впливу в регіоні через посилення південно-східного флангу НАТО. Основними вимірами цього стали розгортання систем протиповітряної і берегової оборони в Румунії та Болгарії; розширення навчань військово-морських сил Альянсу щодо посилення взаємодії із залученням 6-го флоту ВМС США; сприяння Україні та Грузії у розвитку національного оборонного потенціалу тощо. Чорноморські країни-члени НАТО навіть обговорювали можливість створення постійних об'єднаних військово-морських сил НАТО в регіоні [1, с. 114]. Серед факторів, які становили загрозу інтересам США – підтримка РФ тих політичних сил у чорноморських країнах, які розхитували ситуацію зсередини та створювали ідеологічну противагу євроатлантизму (наприклад, концепція євразійства для Туреччини, панславізм або православ'я – для Болгарії) [3, с. 17].

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну в лютому 2022 р. дестабілізувало регіон і створило небезпеку для причорноморських держав [6, с. 1]. Як зазначали спостерігачі, така ситуація безпосередньо загрожує миру та процвітанню не лише чорноморських держав, а й північноатлантичної спільноти, яка була основою зовнішньої політики США після Другої світової війни. Занепокоєння з боку США, країн Європи і світу у цілому було викликане не лише військовими діями, а й питаннями продовольчої безпеки, економічної стабільності, порушеннями прав людини і міжнародного права. Інтереси США в регіоні за адміністрації Дж. Байдена були тісно пов'язані з необхідністю зміцнення трансатлантичної архітектури безпеки на основі НАТО, стабілізації ситуації в Чорному морі та консолідації євроатлантичної спільноти [5].

У березні 2023 р. у Конгресі США обговорювалася Стратегія безпеки у Чорному морі, яку після дискусій було включено до Закону № 118-31 про оборонний бюджет на 2024 фін. рік [7]. У цьому законі Чорноморський регіон визнавався ареною російської агресії, тож було висловлено зацікавленість США у підтримці зусиль із запобігання поширенню подальшого збройного конфлікту в Європі [4]. Вказувалося, що «неодноразові, незаконні, неспровоковані та насильницькі спроби РФ розширити свою територію та контролювати доступ до Середземного моря через Чорне море становлять загрозу національній безпеці Сполучених Штатів і НАТО»; що Сполучені Штати «засуджують спроби Російської Федерації змінити кордони в Чорноморському регіоні силою або будь-якими засобами, що суперечать міжнародному праву, і нав'язати сферу впливу в регіоні». Сполучені Штати та їхні союзники мали рішуче протистояти незаконним територіальним претензіям Росії на Кримському півострові, вздовж територіальних вод України в Чорному та Азовському морях, у міжнародних водах Чорного моря та на територіях, які вона незаконно окупувала в Україні [4].

У Розділі 1247 «Стратегія безпеки та розвитку Чорного моря» Закону про оборонний бюджет «чорноморськими» державами визначено Туреччину, Румунію, Болгарію, Молдову, Україну і Грузію. Цей розділ окреслив п'ять основних напрямів політики Сполучених Штатів щодо регіону: посилення координації з НАТО та Європейським Союзом; поглиблення економічних

зв’язків; посилення енергетичної безпеки; підтримка зусиль, спрямованих на посилення стійкості демократії в чорноморських державах; посилення допомоги у сфері безпеки з регіональними партнерами відповідно до цінностей та інтересів США. Особлива увага приділялася Туреччині. Зазначалося, що Китай здійснював економічний тиск на країни Чорного моря разом із РФ [7].

Загалом стратегія США щодо Чорноморського регіону була зосереджена на роботі «всередині НАТО та із союзниками по НАТО» та «спрямована на розробку довгострокової стратегії зміцнення безпеки, встановлення постійної стійкої присутності вздовж східного флангу НАТО та зміцнення демократичної стійкості її союзників і партнерів у регіоні» [4]. У контексті підтримки демократичної стійкості передбачалося посилення незалежних ЗМІ та медіа-ініціатив для боротьби з іноземним зловмисним впливом у Чорноморському регіоні, а також посилення заходів для протидії російській пропаганді та дезінформації у Чорноморському регіоні, ініційованих Державним департаментом і Агентством США з міжнародного розвитку [7].

Втім, з приходом до влади Дональда Трампа, який за перший місяць своєї другої каденції багато чого робить всупереч тому, що робила попередня адміністрація, Чорноморська стратегія може бути переглянута. Так, вже у січні 2025 р. адміністрація Трампа наказала майже повністю заморозити іноземну допомогу, яку надавало Агентство США з міжнародного розвитку, та висловила наміри звільнити майже всіх його співробітників. Законність наказу Трампа була оскаржена федеральним судом, який видав тимчасовий обмежувальний наказ, що дозволило призупинити скорочення персоналу.

Джерела і література

1. Грушецький Б. Позиція Болгарії стосовно створення постійних об’єднаних військово-морських сил НАТО у Чорному морі. *Міжнародні відносини: історія, теорія та практика: Матеріали міжнародної науково-практичної дистанційної конференції, Суми, 26 жовтня 2017 р.* Суми: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2017. С. 114–116.

2. Козачук О. Зовнішня політика США в Чорноморському регіоні та Україна. *Institute of Democratization and Development*. 1 січня 2021. URL: https://institutedd.org/blog/posts/zovnisnya-politika-ssa-v-cornomorskomu-regioni-ta-ukrayina

3. Російська політика в Чорноморському регіоні: загрози й виклики для України: аналітична доповідь. *Національний інститут стратегічних досліджень*. Київ, 2020. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/150620_choronomorska-dopovid_pogodzheno.pdf

4. Black Sea Security Act of 2023 (A Bill). *The official website for U.S. federal legislative information Congress.gov*, 15 March, 2023. URL: https://www.congress.gov/bill/118th-congress/senate-bill/804/text

5. Hooker Jr. R.D. A Security Strategy for the Black Sea. *Atlantic Council Task Force on Black Sea Security*. December 15, 2023. URL:

https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/a-security-strategy-for-the-black-sea/

6. Melvin N., Seskuria N. A New Security Order in the Black Sea: The Role of Georgia. *Royal United Services Institute Journal, Royal United Services Institute for Defence and Security Studies*. November, 2022, Vol. 1. 21 p. URL: https://static.rusi.org/355-EI-Georgia-Black-Sea-web-final1.pdf

7. National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2024. *The official website for U.S. federal legislative information Congress.gov*, 22 December, 2023. URL: https://www.congress.gov/bill/118th-congress/house-bill/2670/text

Юрій Мателешко

ДІЯЛЬНІСТЬ USAID В УКРАЇНІ В 2022–2024 рр.

Yurii Mateleshko. USAID Activities in Ukraine in 2022–2024

Україна протягом більше трьох десятиліть посідає значне місце у діяльності Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), як є провідною урядовою інституцією Сполучених Штатів, що надає невійськову іноземну допомогу для сприяння розвитку. Це також один з інструментів «м'якої сили» США. Як зазначається в офіційних документах USAID [8, с. 7–8], Агентство інвестує в безпеку і процвітання американського народу, оскільки допомагає Сполученим Штатам боротися з транснаціональними загрозами, розширювати ринки і сприяти демократичному врядуванню, що є основою глобального миру та міжнародної безпеки.

За понад тридцять років діяльності в Україні агентства USAID реалізувало більш ніж п'ятдесят програм, що сприяли розвитку громадянського суспільства, демократичного врядування, незалежних медіа, захисту прав людини, боротьбі з корупцією, розвитку сфери охорони здоров'я та ринкової економіки, а також соціальному захисту найбільш вразливих груп населення [1, с. 73].

Стратегія співробітництва на 2019–2026 рр. визначає, що європейські прагнення, розвиток демократії, майбутній добробут і суверенітет України можуть бути досягнуті за умов вирішення проблем корупції та наслідків російського вторгнення, а також досягнення сталого економічного зростання. Поразка або успіх України в подоланні цих викликів матиме суттєві наслідки для майбутнього Європи, а, отже, й для Сполучених Штатів, для яких існування цілісної, стабільної, сильної та мирної Європи є однією з головних цілей безпекової політики [3, с. 2, 4, 39].

У Спільній регіональній стратегії Держдепартаменту і USAID 2022 р. зазначаються такі завдання: 1) підтримання зусиль України виграти війну та відбудувати країну; 2) протистояння неправдивим наративам РФ та підтримка суверенітету України; 3) надання екстреної гуманітарної допомоги вразливим групам населення, переміщеним особам та біженцям; 4) пом'якшення впливу російсько-української війни на глобальну продовольчу безпеку, постачання енергоресурсів, а також на світову економіку загалом [7, с. 6].

Для забезпечення функціонування країни в умовах війни протягом перших двох років США надали Україні через USAID близько 23 млрд дол. прямої бюджетної підтримки та 5 млрд дол. на гуманітарні потреби і для сприяння розвитку [10]. Станом на 2024 р. USAID надало близько 2 млрд дол. гуманітарної допомоги для підтримки українців, які постраждали від війни [9].

Протягом перших двох років повномасштабної війни USAID реалізовувало в Україні понад 40 програм, частина з яких безпосередньо пов'язані з подоланням негативних наслідків воєнного часу (продовольча безпека, відновлення енергосистеми, гуманітарна допомога постраждалим тощо) [1, с. 73].

Після 24 лютого 2022 р. Агентство відреагувало на критичні потреби України, що стосувалися системи охорони здоров'я, електроенергії, експорту продовольства та ін. Зокрема, в 2022 р. була започаткована п'ятирічна програма «Діяльність з відновлення та стійкості системи громадського здоров'я» [6]. З метою підтримки українського аграрного виробництва та експорту в липні 2022 р. USAID започаткувало «Ініціативу стійкості сільського господарства (AGRI) – Україна». Ця програма також мала за мету пом'якшити глобальну кризу продовольчої безпеки, яку спричинила повномасштабна війна. Протягом першого року функціонування «AGRI – Ukraine» Агентство витратило 100 млн дол. від США та додатково 250 млн дол. від інших донорів. Загальний обсяг інвестицій склав 850 млн дол. [2].

Проект USAID «Послуги з реконструкції України (2023–2028)» передбачав допомогу у відновленні пошкодженої війною критичної інфраструктури України, зокрема, завдяки залученню досвідчених інженерів. Станом на 2024 р. Агентство інвестувало близько 1 млрд дол. у ремонт і модернізацію української енергетичної інфраструктури, а також надало понад 750 млн дол. на інженерну підтримку в галузях сільського господарства, транспорту, охорони здоров'я тощо [4].

Започаткована в 2023 р. програма Агентства «Сприяння доброчесності в діяльності державного сектора» мала на меті зменшення ризиків корупції в процесі відновлення України шляхом реалізації трьох цілей: 1) посилення боротьби з корупцією на національному рівні; розвиток інституційної спроможності щодо запобігання, виявлення та стримування корупції; 2) зміцнення антикорупційного контролю органів місцевого врядування; 3) підвищення прозорості та підзвітності в сферах, що стосуються стійкості, відновлення та реконструкції країни. У кінці 2023 р. з метою забезпечення прозорості у врядуванні та економічному відновленні країни був започаткований п'ятирічний проект підтримки цифрової трансформації. У цьому ж році почала діяти програма зміцнення спроможності Рахункової палати України – вищого органу фінансового контролю, що здійснює аудит витрат бюджетних коштів, зокрема наданих американським урядом. [5].

«Ініціатива зміцнення довіри в Україні (2023–2026)» від USAID була гнучким механізмом швидкого реагування, покликаного допомогти громадянам, громадянському суспільству і державним органам просувати демократичне відновлення в регіонах, які найбільше постраждали від повномасштабного вторгнення РФ. Ця програма передбачала реалізацію трьох головних цілей:

1) зміцнення прозорих процесів відновлення на основі місцевих пріоритетів у регіонах, які постраждали від війни; 2) посилення зв'язків між Україною і окупованими РФ територіями; 3) розширення можливостей громадської участі у звільнених та прифронтових громадах задля їхньої стійкості [9].

Отже, діяльність Агентства США з міжнародного розвитку в умовах повномасштабної війни у 2022–2024 рр. базувалась на стратегічному баченні України як суверенної демократичної країни, яка є невід'ємною складовою європейської безпеки. Після 24 лютого 2022 р. USAID продовжила здійснювати традиційні види діяльності в Україні та започаткувала нові програми, пов'язані передусім з безпековими викликами повномасштабної війни (медичне забезпечення, енергетика, продовольчі, гуманітарні проблеми тощо). Допомога USAID була критично важливою для підтримки української економіки та суспільства у воєнний період, а згодом могла стати основою для стійкого відновлення країни.

Джерела і література

1. Мателешко Ю. П. Агентство США з міжнародного розвитку: стратегія та напрями діяльності в Україні (1992–2024). *Грані*. 2024. Т. 27. № 3. С. 68–74. DOI: https://doi.org/10.15421/172452
2. Agriculture Resilience Initiative – Ukraine (AGRI – Ukraine). *United States Agency for International Development***.** URL: https://www.usaid.gov/ukraine/agriculture-resilience-initiative-agri-ukraine
3. Country Development Cooperation Strategy. 2019. *United States Agency for International Development*. URL: https://www.usaid.gov/sites/default/files/2022-05/Ukraine_USAID_CDCS_2019-2024_Public_EN_12.pdf
4. Critical Infrastructure: Current Programs. *United States Agency for International Development*. URL: https://www.usaid.gov/ukraine/critical-infrastructure
5. Democracy, Human Rights and Governance: Current Programs. *United States Agency for International Development***.** URL: https://www.usaid.gov/ukraine/democracy-human-rights-and-governance
6. Health: Current Programs. *United States Agency for International Development***.** URL: https://www.usaid.gov/ukraine/health
7. Joint Regional Strategy. Department of State Bureau of European and Eurasian Affairs and USAID Bureau of Europe and Eurasia. November 18, 2022. *U. S. Department of State*. URL: https://www.state.gov/wp-content/uploads/2023/01/JRS_EUR-EE_18NOV2022_PUBLIC.pdf
8. Policy Framework: Driving Progress Beyond Programs. March, 2023. *United States Agency for International Development*. URL: https://www.usaid.gov/sites/default/files/2023-05/Policy%20Framework%20%28V16%29%2005-04-2023_2.pdf
9. Transition Initiatives and Humanitarian Assistance. *United States Agency for International Development*. URL: https://www.usaid.gov/ukraine/transition-initiatives-humanitarian-assistance
10. Ukraine: Country Overview. *United States Agency for International Development*. URL: https://www.usaid.gov/ukraine

Іван Добрий-Вечір

ДИСКУСІЇ В КОНГРЕСІ США ЩОДО НАДАННЯ ДОПОМОГИ УКРАЇНІ В КІНЦІ 2023 р. – НА ПОЧАТКУ 2024 р.

Ivan Dobry-Vechir. Discussions in the U.S. Congress regarding the Provision of Aid to Ukraine in Late 2023 – Early 2024

Питання про надання Україні військової та фінансової допомоги було одним із ключових у контексті європейської політики США після повномасштабного російського вторгнення в Україну у 2022 р. Це демонструвало як підтримку Вашингтоном усієї безпекової системи в Європі, так і демократичного устрою на глобальному рівні перед загрозою з боку авторитарних країн, таких як РФ, КНР, Іран тощо. Однак якщо протягом 2022 р. прийняття Конгресом США двох актів про допомогу Києву відбувалося загалом без значних перешкод, а голосування за них було майже одностайним, то вже у 2023 р. серед американських політиків став наростати скептицизм стосовно необхідності продовжувати цю політику далі.

Станом на початок осені 2023 р., коли мав би початися процес розгляду закону про бюджет на наступний рік, а відповідно й допомоги Україні, ситуація з підтримкою Києва в Конгресі виглядала так. У Сенаті готовими голосувати за подальшу допомогу були майже всі представники обох партій, а їхні лідери – республіканець М. Макконнелл та демократ Ч. Шумер, давні прихильники підтримки України – активно просували усі ініціативи із пришвидшення прийняття цього закону. 30 вересня було опубліковано їхню спільну заяву: «Ми підтримуємо зусилля України із захисту її суверенітету від нахабної путінської агресії […] ми чітко розуміємо важливість американського лідерства та прагнемо зміцнити його від Європи і до Індо-Тихоокеанського регіону» [8]. У Палаті представників ситуація була дещо відмінною. За винятком поодиноких політиків, таких, як прогресистка А. Окасіо-Кортес, демократи також підтримували допомогу Україні. Серед республіканців існувала значна група депутатів, які підтримували Україну, проте великий вплив мали ізоляціоністи – члени Кокусу Свободи, які різко виступали проти будь-якої військової чи фінансової допомоги українцям. Серед них своїми заявами особливо виділялися М. Т. Грін і М. Гетц. Останній навіть стверджував, що замість України до НАТО слід було б запросити Росію, адже це було б набагато корисніше політично [2].

Протягом осені 2023 р. розгляд законопроєкту про допомогу Україні в Конгресі заштовхнувся з низкою бюрократичних і політико-ідеологічних проблем, що завадило його ухваленню. З одного боку, посилювались позиції Кокусу Свободи, який усе успішніше нав’язував решті Республіканської партії власне бачення зовнішньополітичних пріоритетів. Одним з ключових для цієї групи було питання захисту південного кордону від напливу мігрантів. М. Т. Грін змогла прив’язати цю проблему до питання допомоги Україні, вважаючи, що всі ресурси та фінанси слід направити на боротьбу із міграційною

кризою. Вона переконувала, що не потрібно надавати «криваві гроші» для «української війни» [4]. Іншою проблемою стала так звана «спікеріада» – нездатність Палати представників тривалий час обрати спікера. Це відкладало питання про допомогу Україні. Лише 25 жовтня спікера було таки обрано. Ним став М. Джонсон, фігура, схильна до підтримки позиції неоізоляціоністського крила республіканців.

Невдовзі М. Джонсон вирішив розділити запропонований раніше законопроєкт про військову підтримку іншим державам: голосування за допомогу Україні та Ізраїлю мало відбуватися окремо. Республіканці-ізоляціоністи Палати представників відмовлялися голосувати за фінансування України взагалі, а демократи погоджувалися підтримувати тільки об'єднаний варіант проєкту. Нарешті, демократи-прогресисти не бажали надавати додаткову військову підтримку Ізраїлю.

В умовах, коли протягом жовтня-листопада у нижній палаті відбувалися політичні баталії з приводу об'єднання чи роз'єднання пакетів про допомогу, керівну роль у розробці законопроєкту взяв на себе Сенат. Ч. Шумер тоді заявив: «Ніщо не зробить таких автократів як Путін чи Сі щасливішими зараз, ніж те, що вони побачать, що підтримка Сполученими Штатами українського народу та його війська похитнулася» [1]. Попри спротив ізоляціоністів у Сенаті, Ч. Шумер та М. Макконнелл продовжували роботу над проєктом у грудні. Однак, оскільки М. Джонсон розпустив нижню палату на канікули, законопроєкт так і не було прийнято у 2023 р.

У січні-лютому 2024 р. усі спроби досягнути компромісної угоди між демократами і республіканцями щодо питання кордону та фінансування України провалилися, чому сприяла і різка позиція екс-президента Д. Трампа, який, готуючись до майбутніх виборів, прагнув продемонструвати недієздатність адміністрації демократів та її неспроможність вирішувати зовнішньополітичні питання. Він заявляв: «Я не думаю, що ми маємо приймати угоду про кордон взагалі, поки ми не отримаємо все необхідне, щоб припинити вторгнення мільйонів і мільйонів людей» [9]. Такі заяви посилювали позиції Кокусу Свободи та змушували багатьох республіканців Палати (в тому числі, проукраїнських), які планували зберегти свої політичні позиції в разі перемоги Д. Трампа на виборах, підтримувати його курс.

Попри те, що 13 лютого Сенат таки ухвалив закон про допомогу Україні, Ізраїлю і Тайваню на 106 млрд дол., спікер М. Джонсон відмовився виносити його на голосування в Палаті. Тому представники Демократичної партії застосували так звану «discharge petition» (петицію про звільнення) з метою винесення законопроєкту на голосування в обхід позиції спікера, для чого потрібно було зібрати 218 підписів. Для цього потрібно було зібрати голоси всіх демократів і ще частини республіканців. Очільниця Прогресивного кокусу П. Джаяпал разом із частиною своїх колег відмовились підписувати петицію, аргументуючи це так: «Я проголосую за законопроєкт про надання допомоги Україні і Тайваню […] але я не можу проголосувати за пакет закордонної допомоги, який дає безумовну наступальну військову допомогу Ізраїлю» [5]. Отже прогресисти також прагнули розділити закон про допомогу, як це свого часу робили республіканці-ізоляціоністи. Крім цього, проукраїнські

республіканці на чолі з Б. Фітцпатріком створили власну петицію, чим ще більше розпорошили необхідну підтримку. Тому жодну із петицій так і не було застосовано, а протягом березня і на початку квітня спікер М. Джонсон декілька разів скликав і розпускав засідання Палати. Це не дозволило розглянути сенатський законопроєкт, навіть попри звернення колишньої спікерки-демократки Н. Пелосі щодо неприпустимості розпускати Палату на свята до затвердження допомоги Києву [3].

Розгляд допомоги Україні було розблоковано тільки 12 квітня, коли після зустрічі зі спікером М. Джонсоном в Мар-а-Лаго екс-президент Д. Трамп несподівано змінив свою думку і заявив, що підтримає фінансування України, проте тільки у формі позики і за умови посилення участі Європи у допомозі українцям [7]. Причини такого політичного розвороту є дискусійними, проте одним з можливих пояснень є те, що Д. Трамп прагнув залучити на свій бік на листопадових виборах також громадян, які підтримували Україну.

Після зустрічі з екс-президентом США М. Джонсон швидко виніс на голосування новий, хоча і подібний до попереднього варіант законопроєкту про допомогу Україні. Він, попри спротив Кокусу Свободи, все ж був прийнятий Палатою представників 20 квітня. «За» голосували 311 осіб, «проти» – 111 (усі – республіканці) [6]. Після цього законопроєкт швидко пройшов Сенат і був підписаний президентом Дж. Байденом 24 квітня.

Таким чином, попри виняткову важливість закону про військову і фінансову допомогу як для оборони України, так і для безпеки євроатлантичного простору, Конгрес США протягом багатьох місяців не міг його ухвалити. Зацикленість на міжпартійній боротьбі, ідеологічні позиції республіканців-ізоляціоністів та частини демократів-прогресистів, тиск політичного авторитету Д. Трампа та використання бюрократичних лазівок для недопущення прийняття законопроєкту – все це погіршувало позиції України на полі бою і сприяло ще більшій поляризації в середовищі американського політикуму. Історія боротьби навколо цього законопроєкту унаочнила загострення проблеми надмірної залежності зовнішньої політики США від групових інтересів у середовищі американського політикуму і стала черговим свідченням втрати ним консенсусного потенціалу.

Джерела і література

1. Everett B. Senate Nears Vote on Biden’s Ukraine Request. 2023, November 26. *Politico*. URL: http://surl.li/bjxyls
2. Fung K. Matt Gaetz Would Rather Have Russia Than Ukraine in NATO. 2023, July 12. *Newsweek*. URL: http://surl.li/jnsenr
3. Lillis M., Schnell M. Speaker Johnson, GOP face crunch time on Ukraine. 2024, March 19. *The Hill*. URL: https://surl.li/pulorz
4. Rep. Marjorie Taylor Greene. 2023, September 21. *X*. URL: http://surl.li/qttgiv
5. Rep. Pramila Jayapal. 2024, March 13. *X*. URL: http://surl.li/ihxhnp
6. Roll Call 151 | Bill Number: H. R. 8035. 2024, April 20. *Clerck United States House of Representatives*. URL: http://surl.li/syzrg

7. Samuels B. Trump on Ukraine aid: ‘We’re thinking about making it in the form of a loan’. 2024, April 12. *The Hill*. URL: https://surl.li/mnccby
8. Schumer, McConnell, Murray, Collins, Coons, Graham Joint Statement on the Senate’s Commitment to Supporting Ukraine. 2023, September 30. *Senate Democrats*. URL: http://surl.li/dzlaje
9. Widakuswara P. Trump Becoming Biggest Obstacle to Border Deal to Fund Ukraine, Israel. 2024, January 25. *Voice of America*. URL: http://surl.li/cvqffb

Валерій Мініцький

НЕВІЙСЬКОВА ФІНАНСОВА ДОПОМОГА США УКРАЇНІ У 2022 – 2024 РР.

Valerii Minitskyi. The U.S. Non-Military Aid to Ukraine in 2022–2024

Російська агресія проти України, яка розпочалася в 2014 р. з окупації Криму і частини східних областей, та переросла в 2022 р. у повномасштабну війну стала серйозним викликом для системи міжнародної безпеки.

У російсько-українській війні США взяли на себе провідну роль у стримуванні дій країни-агресора, об’єднанні міжнародної спільноти та наданні військової і фінансової допомоги Україні. Так протягом лютого-березня 2022 р. було надано допомоги на суму 350 млн. дол., запроваджено нові пакети економічних санкцій, прийнято рішення про прийняття ста тисяч українських біженців, а постачання боєприпасів та техніки дозволило Україні стримати російський наступ.

Співпраця США і України реалізовувалась за такими основними напрямками: політична, економічна, військова, гуманітарна підтримка. Також важливим аспектом було питання участі США у відбудові України. Щоденно Україна зазнавала пошкоджень у житловій та інфраструктурній сфері. Так, за результатами аналітичного дослідження Київської школи економіки станом на січень 2024 р. сума прямих збитків становила 155 млрд дол. [1] і постійно продовжувала зростати, оскільки ворог завдавав ударів по інфраструктурі, житловому фонду, промисловості, енергетиці, сфері освіти та охорони здоров’я, газовидобувних комплексах. Процес їх відновлення є важливим вже в ході війни, зокрема, для здійснення успішних військових дій по захисту України.

За адміністрації Дж. Байдена США висловлювали зацікавленість у процесах відбудови України. США залучали міжнародні організації, зокрема Міжнародний валютний фонд (МВФ), для надання фінансової допомоги Україні, що сприяло стабілізації економічної ситуації та відновленню інфраструктури. У березні 2023 р. Рада виконавчих директорів МВФ затвердила чотирирічну програму під назвою «Механізм розширеного фінансування» (EFF) для України обсягом 15,6 млрд. дол., і була частиною загального пакета допомоги міжнародних партнерів на суму 115 млрд. дол. [3].

У грудні 2024 р. заступник держсекретаря Річард Верма повідомляв про виділення 440 млн дол. на підтримку сільського господарства, відбудову і

економічну діяльність в Україні: на підтримку експортоорієнтованих сільськогосподарських підприємств; відновлення транспортної системи і логістики; модернізацію пунктів перетину кордону України з країнами ЄС, чорноморських та дунайських портів, залізничних шляхів, що, в свою чергу, мало сприяти збільшенню експорту українських товарів [4].

Перемога Д. Трампа на виборах у 2024 р. має для України стратегічне значення, адже США, за характеристикою аналітиків Центру Разумкова, є «інтегруючим центром міжнародного протистояння російській агресії в Україні, модератором міжнародної санкційної політики» [2, с. 4], а також найбільшим фінансовим донором. Нова адміністрація розпочала формування нової стратегії США стосовно російсько-української війни. Можна стверджувати, що зовнішня політика США матиме прагматичний характер, орієнтований на американські бізнес-інтереси. Так, президент Д. Трамп підписав указ про 90-денну паузу у наданні іноземної допомоги з метою перевірки ефективності такої допомоги за кордоном та її відповідності зовнішньополітичним орієнтирам США.

Призупинення фінансування закордонної допомоги США може вплинути на реалізацію проєктів допомозі Україні та її відбудову. Зокрема, йдеться про діяльність Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Кошти за програмами USAID спрямовувалися в Україні на зміцнення демократичних інститутів, розвиток соціальних та гуманітарних проєктів [5], зокрема:

Проєкти USAID / виділені кошти	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Підтримка малого та середнього бізнесу, відновлення інфраструктури	8,6 млн. дол.	14,6 млрд. дол.	4,3 млрд. дол.
Демократичні ініціативи, права людини та врядування	132,4 млн. дол.	196,8 млн. дол.	286,1 млн. дол.
Освітні та соціальні послуги	1,0 млн. дол.	-	20,0 млн. дол.
Охорона здоров’я	24,4 млн. дол.	43,4 млн. дол.	57,2 млн. дол.
Гуманітарна допомога	205,1 млн. дол.	1,1 млрд. дол.	637 млн. дол.

Важливим проєктом за фінансування USAID є проєкт енергетичної безпеки, що безпосередньо пов'язаний з відбудовою зруйнованих енергетичних підприємств для забезпечення стійкості та стабільності енергетичного сектору України.

Як зазначив голова Агентства з відновлення С. Сухомлин, призупинення фінансування від USAID призвело до припинення розробки техніко-економічного обґрунтування для дев’яти прикордонних пунктів пропуску; зупинки 27 культурних проєктів та фінансування грантів для українських незалежних медіа. Водночас контракти на виготовлення зброї за цією програмою залишилися актуальними.

З урахуванням цих аспектів для здійснення конструктивного діалогу із США Україні необхідно не лише донести власну позицію стосовно забезпечення стабільного і справедливого миру, а й здійснювати заходи, спрямовані на збереження підтримки США [2, с. 5]. Важливим у цьому контексті є всебічний підхід, що включає залучення громадянського суспільства як головного контролера допомоги; прозорість фінансування; звітність використання міжнародних коштів; реалізація спільних бізнес-проєктів. Збереження і розширення фінансової підтримки сприятиме не тільки успішній реалізації проєктів у всіх сферах життєдіяльності, поверненню біженців, відновленню економіки й інфраструктури, але й становленню сильної демократичної України як надійного стратегічного партнера США.

Джерела і література

1. Загальна сума збитків, завдана інфраструктурі України, зросла до майже $155 млрд – оцінка KSE Institute станом на січень 2024 року. *Київська школа економіки.* 12 лютого 2024. URL: https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-zrosla-do-mayzhe-155-mlrd-otsinka-kse-institute-stanom-na-sichen-2024-roku/
2. Особливості і пріоритети української дипломатії в умовах війни. Думки та позиції експертів. *Центр Разумкова.* Грудень 2024. URL: https://razumkov.org.ua/
3. Рада директорів МВФ ухвалила програму розширеного фінансування для України обсягом 15,6 млрд дол. США та затвердила перший транш у сумі 2,7 млрд дол. США. *Національний банк України.* 31.03.2023 URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/
4. США виділять 440 млн доларів на низку проєктів для підтримки України. *LB.*
12 грудня 2024. URL: https://lb.ua/economics/2024/12/12/649947_ssha_vidilyat_440_mln_dolariv_nizku.html
5. Що USAID фінансувало в Україні? *Укрінформ.* 10.02.2025. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3958322-so-usaid-finansuvalo-v-ukraini.html

Vladyslav Faraponov

THE PRICE OF INFLUENCE: HOW AMERICAN FOREIGN AID HAS SHAPED GLOBAL POWER

Владислав Фарапонов. Ціна впливу: як американська зовнішня допомога сформувала глобальну владу

For decades, U.S. foreign aid has been a double-edged sword—both a tool for global influence and a source of political controversy. Furthermore, the major political controversy usually occurs in the United States regarding how the aid allocation is perceived domestically: whether lawmakers and presidential candidates' campaign on that or not.

Since the end of World War II, American foreign aid has played a critical role in shaping geopolitical alliances, advancing economic interests, and promoting democratic governance worldwide. However, its strategic purpose and, thus, debates, around it has evolved, often reflecting domestic political priorities rather than solely humanitarian concerns or purely altruistic motives.

The Strategic Value of Foreign Aid. The debate surrounding U.S. foreign aid has intensified in recent years, particularly in light of the Russia-Ukraine war that started in 2022 and the attacks on Israel in 2023. While often framed as an act of global benevolence, foreign aid remains deeply entangled with U.S. national interests.

However, the recent political debate doesn't consider what exactly is reflected as "national interests." Considering this logic of thought, it should be the following way: the U.S. helps its allies and democracies. Nevertheless, the empirical framework proves that the reality is far beyond this reasonable assumption.

Among other theoretical concepts, realism is the closest one as it gets the state right in the middle and applies from both a donor perspective and a recipient state. So, realism international relations theory dictates that donor countries prioritize their strategic goals over the needs of recipient nations [1, p. 10]. U.S. foreign aid is frequently lauded for its post-World War II successes, particularly the Marshall Plan, which was pivotal in rebuilding Europe's war-torn economies, thus EU formation and the dominant status of the United States [3, p. 45].

When President Harry Truman took office (1945–1953), he used his inaugural address to express a commitment to sharing the United States' scientific and industrial advancements with developing and less industrialized nations [4, p. 30]. This promise, however, raises an important question: must a country be economically underdeveloped to qualify for such assistance?

The existing body of literature points to a critical gap in examining foreign aid. While many studies emphasize donor countries' geopolitical and strategic motivations, they often neglect to account for the actual needs and conditions of the recipient states. Furthermore, these motivations are frequently referenced but rarely clearly defined or conceptualized within research frameworks.

Adding to this complexity, scholars have noted a recurring inconsistency: although donor nations often frame their aid programs around the promotion of democracy and economic development, it is not uncommon for countries with already

high GDP levels and robust democratic institutions to receive disproportionately more aid [5, p. 30].

This pattern of selective allocation challenges both the perceived fairness and the overall effectiveness of foreign assistance, especially in the context of global anti-poverty initiatives and the professed development goals of major donors like the United States.

However, the effectiveness of American aid in recent decades has been scrutinized. Aid priorities have shifted based on domestic political changes, international security concerns, and ideological commitments.

For example, the Carter administration emphasized human rights in Latin America. In contrast, the Reagan administration prioritized democracy promotion, culminating in establishing the National Endowment of Democracy in 1983 as a strategic countermeasure to Soviet influence [2, p. 102].

Yet, despite these overarching trends, the influence of the political party controlling the White House and Congress on aid allocation remains underexplored. Additionally, there is a critical gap in research on the bureaucratic mechanisms through which aid is administered and how these structures impact its overall effectiveness.

Aid as a Policy Lever in a Changing World. In the post-9/11 era, national security, thus the president's prerogative, has become an increasingly dominant factor in aid decisions, often blurring the lines between economic assistance and military strategy. What is more, after 9/11, as at the outset of the Cold War, not only democracies received U.S. assistance. However, the issue of having a longitudinal analysis in this field remains a highly relevant but complicated task. The major obstacle is comparing the amount of assistance the recipient state obtained with other states during the fiscal year [6, p. 40].

U.S. foreign aid has consistently served national interests under the guise of economic support and democratization. Security assistance accounts for a significant portion of U.S. aid budgets, demonstrating its importance as a policy instrument [4, p. 15). Both friendly and unfriendly regimes received U.S. assistance during the Cold War, reinforcing Washington's broader strategic interests. Over time, the institutionalization of foreign aid in the United States, culminating in USAID formation in 1961, has fostered an expectation among recipient nations that such support is reliable and symbolic rather than merely transactional [3].

Implications for Global Diplomacy. The complexity of U.S. foreign aid policies presents profound implications for global diplomacy. As the balance of power shifts in international politics, American aid programs must adapt to new geopolitical realities. This study advocates for a more data-driven approach to understanding the long-term effects of foreign aid on recipient countries, particularly regarding economic development, democratic resilience, and political stability [4].

Future research should explore the increasing role of non-state actors, private sector investments, and international organizations in shaping U.S. foreign aid policy. Additionally, greater emphasis should be placed on using quantitative methodologies to assess the strategic interests behind aid distribution. Understanding these dynamics will be crucial for policymakers seeking to navigate the evolving landscape of global assistance and influence [5, p. 229].

With this paper writing, Ukraine's future aid from the United States in the Trump administration is still questioned. However, what Ukraine can do is to have more strategic initiatives regarding future foreign aid allocation. In particular, a similar organization should be created, such as the International Cooperation Administration, which lasted from 1955 to 1961. After more than three years of full-scale war as Ukraine is still highly dependent on foreign assistance, Kyiv should pursue this approach in its foreign aid strategies, as the institutions in charge of foreign aid administration are the true legacy of the Marshall Plan era, not the amount of funds received. What is more, it should be considered that the administration of the aid institutions may be left to Ukraine's international partners.

References

1. Carothers T. Aiding Democracy Abroad: The Learning Curve. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, 1999. 412 p.
2. Casey A. E. Up in Arms: How Military Aid Stabilizes – and Destabilizes – Foreign Autocrats. New York: Basic Books, 2024. 323 p.
3. Congressional Research Service. Foreign Assistance: An Introduction to US Programs and Policy. 2022. 38 p. URL: https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R40213
4. Eberstadt N. U.S. Foreign Aid Policy: A Critique. New York: Foreign Policy Association, 1990. 64 p.
5. Lancaster C. Foreign Aid: Diplomacy, Development, Domestic Politics. University of Chicago Press, 2010. 288 p.
6. Olivié I., Pérez A. Aid Power and Politics. Taylor & Francis Group, 2019.

Михайло Шабалін

ПОЗИЦІЯ Д. ТРАМПА ЩОДО УКРАЇНИ ТА ЇЇ ЧЛЕНСТВА В НАТО У 2016-2021 рр.

Mykhailo Shabalin. Donald Trump's Position on Ukraine and its NATO Membership in 2016–2021

У контексті дискусій стосовно позиції Д. Трампа стосовно України і її вступу в НАТО, важливо розрізняти його риторику під час президентських виборів 2016 р. і політику після інавгурації 20 січня 2017 р.

Основні політичні тези Д. Трампа під час президентських виборів були націлені на критику його опонентів – демократів. Наприклад, про участь України в НАТО під час президентських перегонів він заявляв: «Мені байдуже чи буде Україна в НАТО. Якщо буде – це добре, якщо ні – це також добре!» [3]. У роки президентства він намагався прямо не відповідати на такі питання.

У липні 2017 р. в Державному департаменті було створено посаду спеціального представника США у переговорах щодо України (Special Representative for Ukraine Negotiations) і призначено на неї посла Курта Волкера. Його головним завданням було стеження за дотриманням Мінських домовленостей. За час своєї діяльності з 2017–2019 рр. він висвітлив значну кількість порушень домовленостей Росією та рішуче підтримував Україну. Також не в останню чергу К. Волкер вплинув на розширення військової допомоги Україні з 2017 р. не тільки зі сторони США, а й інших держав НАТО.

У вересні 2017 р. П. Порошенко характеризував позицію адміністрації Д. Трампа стосовно України у Посланні Президента України до Верховної Ради України таким чином: «Під час мого візиту до Сполучених Штатів йшлося, в тому числі, і про співпрацю в атомній енергетиці, і у вугільній галузі, і всій енергетичній сфері... І жоден із панічних прогнозів, які лунали після минулорічних президентських виборів у США, не здійснився. Що нібито Штати одразу ж скасують санкції. Пам'ятаєте як нас лякали? Санкції не лише не зняті, не лише не послаблені, а посилені, поглиблені. І ми вітаємо цю позицію наших партнерів зі США. По-друге, теоретичні розмови про гіпотетичну можливість надання Україні оборонної зброї США нарешті перейшли у практичну площину переговорів. По-третє, Київ та Вашингтон інтенсифікували діалог на найвищому рівні і підвищили рівень українсько-американського партнерства» [1].

У промові президента йшлося про невідкладну та безальтернативну мету вступу України в НАТО і ЄС. На думку П. Порошенка, президент Д. Трамп не став на заваді цього шляху.

У грудні 2017 р. адміністрація Трампа вперше схвалила продаж переносних протитанкових ракетних комплексів «Джавелін» Україні, чого так і не зробила адміністрація Б. Обами. Прибічники Д. Трампа вказували на це рішення як на ознаку жорсткості його політики щодо РФ [5, с. 54].

Також було виділено пакет військової допомоги на суму 400 млн дол., який дещо затримали, однак все-таки надали. До його складу увійшла легка зброя, зокрема гранатомети і снайперські гвинтівки, а також засоби зв'язку. Умовою для отримання Україною військової допомоги було прохання Д. Трампа надати

інформацію про діяльність сина Д. Байдена Хантера на території України та пострадянських держав, включаючи його можливу участь у корупційних схемах. Названа у західній пресі «Послуга Зеленського» стала приводом для імпічменту Д. Трампа у 2019 р.

Важливим елементом євроатлантичної політики адміністрації Д. Трампа було питання нерівномірності сплачених внесків європейських держав, порівняно із США. Головна теза була наступною: «якщо європейці не хочуть платити за свою безпеку, чому ми повинні за неї платити?» [4]. Це обумовлювало його позицію стосовно Альянсу. Поруч з цим, суттєвих обмежень стосовно участі США в НАТО не було.

У 2018 р. на прес-конференції під час саміту НАТО в Брюсселі Д. Трамп зазначав: «Як ви знаєте, у понеділок я зустрічаюся з президентом Путіним. Я думаю, що ми йдемо на цю зустріч, не шукаючи багато чого. Ми хочемо дізнатися про Сирію… Але ми також поговоримо про інші речі. Ми будемо говорити про Україну» [6]. «…Ви знаєте, що відбувалося з витратами (щодо НАТО) до мого приходу на посаду? Цифри зменшувалися. Тепер цифри зросли, як ракета. І зараз вони йдуть далі вгору. Тому я думаю, що НАТО буде дуже, дуже ефективним» [6].

На цьому ж саміті у Брюсселі лідери країн НАТО підтвердили рішення Бухарестського саміту 2008 р., що Україна має стати повноцінним членом НАТО [6, с. 75]. Врешті збільшення військових витрат європейських держав-членів НАТО, на чому наполягав Д. Трамп, збільшило також можливості розширення фінансування програм НАТО в Україні. З 2017 р. Україна відновила співпрацю з НАТО у рамках економічної безпеки, до якої також були залучені США.

27 лютого 2019 р. на V міжнародному форумі «Окупований Крим: 5 років потому» К. Волкер зазначив: «Сполучені Штати надали понад 2,9 мільярди доларів допомоги різних видів, ми з часом посилили санкції, ми скасували заборону на продаж летальних озброєнь в Україну, щоб Україна могла придбати зброю, яку вона потребує, щоб захищатися. Все це – заходи, які демонструють американську та ширшу трансатлантичну підтримку суверенної, незалежної, демократичної, ринкової та безпечної України. Це надзвичайно важливо для всіх нас, включаючи Сполучені Штати» [2].

З 2019 р. розпочався процес надання Україні статусу Партнерства з розширеними можливостями з НАТО [1]. Хоча цей процес виглядав як внутрішня справа НАТО, він був би неможливим без зустрічі в Києві в серпні 2019 р. радника Д. Трампа з питання реформи оборонно-промислового комплексу Дональда Вінтера із заступником міністра закордонних справ України Єгором Божком, який у 2015 – 2017 рр. був очільником Місії НАТО при Україні. У той час міністр закордонних справ України Павло Клімкін перебував з робочим візитом в державах-учасницях НАТО. На початку травня 2019 р. він відвідав США, де зустрівся з Д. Трампом [4].

Отже, позиція Д. Трампа щодо підтримки України і її членства в НАТО під час його президенства у 2017–2021 рр. не була чітко висловлена ним персонально. Усі кроки на підтримку України робилися через таких осіб як К. Волкер чи Д. Вінтер. Поруч з цим, за адміністрації Д. Трампа було розширено військову допомогу Україні, були надані зразки західної зброї, зокрема ПТРК

«Джавелін», а програми НАТО отримали більше фінансування. У 2020 р. Україна отримала статус Партнера НАТО з розширеними можливостями, що стало наступним етапом у розвитку її співробітництва з НАТО.

Джерела і література

1. Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році». *Міністерство закордонних справ України.* 2017, 07 вересня. URL: https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/news/59579-poslannya-prezidenta-ukrajini-do-verkhovnoji-radi-ukrajini-pro-vnutrishne-ta-zovnishne-stanovishhe-ukrajini-v-2017-roci
2. Промова спеціального представника США у переговорах щодо України, посла Курта Волкера. *U. S. Embassy in Ukraine*. 2019, February 27. URL: https://ua.usembassy.gov/uk/u-s-special-representative-for-ukraine-negotiations-ambassador-k-volker-at-the-5th-international-forum-occupied-crimea-five-years-of-resistance/
3. Crowley M. Trump's NATO comments 'unprecedented'. *POLITICO.* 2016, June 21. URL: https://www.politico.com/story/2016/07/donald-trump-nato-reaction-225967
4. Donald Trump tells Nato allies to pay up at Brussels talks. *BBC.* 2017, May 25. URL: https://www.bbc.com/news/world-europe-40037776
5. Jureńczyk Ł. The United States and Ukraine's Aspiration for NATO Membership. *PrzeglądStrategiczny*, 2023. № 16. Pp. 49–62. URL: https://pressto.amu.edu.pl/index.php/ps/article/view/41519/34878
6. Remarks by President Trump at Press Conference NATO Summit Brussels. *U.S. Mission to the North Atlantic Treaty Organization.* 2018, February 4. URL: https://nato.usmission.gov/july-12-2018-remarks-by-president-trump-at-press-conference-after-2018-nato-summit-in-brussels/
7. Vasilieva V. Different challenger, different response? Comparative analysis of Russia's reaction to outside influence in Kazakhstan and Ukraine. Praha, 2020. URL: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/118743/120360445.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Дмитро Лесишин

ПОЗИЦІЯ США СТОСОВНО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ЗА АДМІНІСТРАЦІЇ БАРАКА ОБАМИ

Dmytro Lesyshyn. U.S. Position on the Russia-Ukraine War under Barack Obama Administration

Збройна агресія Росії проти України, що розпочалася у лютому 2014 р. з анексії Криму та продовжилася військовими діями на сході України, стала викликом для адміністрації Б. Обами. Ця криза виникла у період, коли зовнішньополітичні пріоритети Вашингтона були зосереджені на інших регіонах, насамперед на Близькому Сході та Східній Азії.

Як зазначав американський політолог Ю. Фішел у праці «Московський фактор: Політика США щодо суверенної України та Кремль»: «Президент Обама був прагматичним інтернаціоналістом, який визнавав обмеженість можливостей США за кордоном... Він вважав, що не може покладатися головним чином на військову вогневу міць і гегемонію для досягнення цілей зовнішньої політики» [2, с. 117]. Ця філософія вплинула на формування обережного підходу адміністрації до агресії РФ проти України. Як наслідок, політика США в умовах російської агресії розвивалась в контексті попередньої стратегії «перезавантаження» відносин з РФ, започаткованої у 2009 р. Ця стратегія була спрямована на покращення відносин між Вашингтоном і Москвою після певного охолодження взаємин у роки президентства Дж. В. Буша. Загалом політика США стосовно України і РФ за першої адміністрації Б. Обами характеризувалась балансом між підтримкою територіальної цілісності України, стримуванням російської агресії та збереженням можливості співпраці з РФ з низки важливих для США питань.

На початку першого президентського терміну Б. Обами Україна не належала до пріоритетних напрямів зовнішньої політики США. Основна увага приділялась завершенню війн в Іраку й Афганістані, протидії міжнародному тероризму та відносинам з Китаєм. Взаємини з Україною розглядалися переважно через призму російсько-американських відносин [1].

Анексія Росією Криму в березні 2014 р. і початок інспірованого Кремлем збройного конфлікту в Донецькій і Луганській областях змусили адміністрацію Б. Обами переглянути політику стосовно РФ. Початкова реакція США на ці події включала: дипломатичні заходи, спрямовані на ізоляцію РФ на міжнародній арені; запровадження проти неї економічних санкцій; надання економічної та нелетальної військової допомоги Україні.

26 лютого 2014 р., коли окупація Криму Російською Федерацією вже розпочалася, заступник державного секретаря США Білл Бернс пообіцяв від імені США «рішуче підтримати єдність і територіальну цілісність України», а також «здорові відносини з усіма сусідами, включаючи Росію» [2, с. 185].

Адміністрація Б. Обами обрала обережними підхід, який робив акцент на економічних санкціях проти РФ та дипломатичній ізоляції Кремля. Важливим елементом цього підходу було намагання зберегти єдність з європейськими

союзниками, чимало з яких мали значні економічні зв'язки з РФ і остерігалися ескалації російсько-українського конфлікту.

Одним з найбільш дискусійних аспектів політики адміністрації Б. Обами щодо України було питання надання летальної зброї. Упродовж 2014–2016 рр. адміністрація послідовно відмовлялась надавати Україні летальну зброю. У березні 2014 р. на запитання журналіста щодо можливості надання Україні летальної зброї держсекретар Джон Керрі відповів: «Може статися, що нам доведеться залучитися до такої діяльності. Абсолютно. Я думаю, що всі варіанти на столі» [2, с. 187]. Проте, незважаючи на ці слова, адміністрація Б. Обами не наважилася на такий крок.

На цьому етапі США почали надавати Україні нелетальну військову допомогу. Перша програма такої допомоги у розмірі 8 млн доларів, яка включала медичні комплекти, каски, спальні мішки, генератори тощо була оголошена у квітні 2014 року. У подальшому обсяги нелетальної допомоги зросли. До кінця 2015 р. США надали Україні нелетальної військової допомоги на суму близько 266 млн доларів, включаючи броньовані автомобілі Humvee, контрбатарейні радари, безпілотні літальні апарати, захисне спорядження, тактичні радіостанції та прилади нічного бачення [4].

Стримана позиція адміністрації Б. Обами щодо надання Україні летальної зброї обумовлювалася кількома факторами: побоюваннями щодо можливої ескалації конфлікту і втягування США у непряму війну з Росією; скептицизмом щодо можливості військового варіанту вирішення конфлікту; бажанням зберегти співпрацю з Росією з інших важливих питань, таких як ядерна програма Ірану, громадянська війна в Сирії та боротьба з тероризмом; занепокоєнням рівнем корупції в Україні та можливістю нецільового використання американської зброї. Як відзначав Б. Обама в інтерв'ю виданню «The Atlantic» у квітні 2016 р: «Україна, яка не є членом НАТО, буде вразливою перед військовим домінуванням Росії, що б ми не робили» [2, с. 227]. На нашу думку, ця заява відображала розуміння обмежень американського впливу.

Основним інструментом тиску на РФ з боку адміністрації Б. Обами стали економічні санкції. Вони запроваджувались поетапно і координувалися з європейськими союзниками. Перші санкції були запроваджені у березні 2014 р. після анексії Криму і включали візові обмеження для російських чиновників, причетних до порушення суверенітету України. У наступні місяці санкції було розширено, зокрема, запроваджено заморожування активів деяких російських чиновників та бізнесменів, обмежено доступ російським банкам та компаніям до західних фінансових ринків, накладено обмеження на співпрацю з російськими нафтогазовими компаніями і на експорт технологій подвійного призначення до РФ.

Адміністрація Б. Обами вбачала в санкціях менш ризикований інструмент впливу на РФ порівняно з військовою допомогою Україні. У цьому контексті радник з національної безпеки С. Райс зазначала: «Наша мета – змінити розрахунки Росії. Ціна за її дії в Україні має бути такою високою, що вона вирішила змінити курс» [3, с. 17].

Поряд із санкціями і нелетальною допомогою Україні, адміністрація Б. Обами активно використовувала дипломатичні канали для деескалації

конфлікту. США підтримували Мінський процес, хоча безпосередньо не брали участі в Нормандському форматі (Україна, РФ, Німеччина, Франція). У лютому 2015 р. після підписання Мінських угод–2 віцепрезидент Дж. Байден заявив, що США готові підтримати дипломатичний процес і тісно співпрацювати з партнерами для їх повної імплементації [3, с. 17]. Водночас, США продовжували наполягати на повному виконанні Росією її зобов'язань за Мінськими угодами.

Продовж 2015–2016 рр. відбувалися регулярні контакти між державним секретарем Дж. Керрі та міністром закордонних справ РФ С. Лавровим. Однак ці переговори не мали суттєвого впливу на політику Кремля.

На формування політики США щодо України за адміністрації Б. Обами впливав «московський фактор» [2, с. 235]. Про це свідчили: небажання загострювати відносини з Росією до рівня, який унеможливлював би співпрацю з інших важливих питань; врахування російських інтересів у так званому «близькому зарубіжжі»; намагання залучити РФ до вирішення глобальних проблем, особливо на Близькому Сході.

Під час двох президентських каденцій Б. Обами багато американців і навіть деякі урядовці відзначали, що зовнішня політика США була досить слабкою. Хоча було збільшено кількість атак безпілотників на цілі в Іраку та Афганістані, порівняно з попередньою адміністрацією Дж. В. Буша, здійснено ризикований транскордонний рейд у Пакистан, щоб знищити У. бен Ладена, проте США вживали замало заходів, щоб зупинити вторгнення РФ в Україну, а в Сирії президент Б. Асад застосував хімічну зброю проти власного народу без будь-яких рішучих дій з боку США [1, с. 71].

Отже, політика США щодо України в умовах російсько-української війни характеризувалась обережним, стриманим підходом, спрямованим на балансування між підтримкою територіальної цілісності України та уникненням прямої конфронтації з Росією. Основними інструментами цієї політики були економічні санкції проти РФ, нелетальна військова допомога Україні та дипломатичні зусилля, спрямовані на деескалацію конфлікту. Така недостатньо рішуча політика у протидії російській агресії зазнавала критики як всередині США, так і з боку України. Проте така політика була частиною ширшого стратегічного підходу, який прагнув збалансувати різноманітні американські інтереси та враховував «московський фактор» у прийнятті зовнішньополітичних рішень.

Джерела і література

1. Лакішик Д. Формування зовнішньополітичних стратегій та доктрин США на початку XXI ст.: практичний вимір. *Вісник міжнародних відносин*. 2023. № 1. С. 65–85.
2. Фішел Ю. Московський фактор: Політика США щодо суверенної України та Кремль. Київ, 2020.
3. Hynek N. Continuity and Change in the U.S. Foreign and Security Policy with the Accession of President Obama. Prague: Institute of International Relations. 2009.
4. Lakishyk D. Evolution of US Foreign Policy: from George Bush to Barack Obama. *Американська історія та політика*. 2016. № 2. С. 14–22.

Nataliia Pitei

UKRAINE IN U.S. FOREIGN POLICY (2009–2012)

Наталія Пітей. Україна у зовнішній політиці США 2009–2012 рр.

During Barack Obama's first term (2009–2013), Ukraine held an important but not a priority position in U.S. foreign policy. Washington focused on the "reset" of relations with Russia [2]. At the same time, the U.S. continued cooperation with Kyiv in the areas of security, democratic reforms, and nuclear disarmament, particularly through initiatives aimed at removing highly enriched uranium. Obama administration's policy toward Ukraine was pragmatic, and emphasized stability and a balanced approach to relations between the West and Russia.

Ukraine held significant political and geostrategic importance for both the United States and Russia due to its unique geographic position.

The United States supported democratic transformations and economic reforms in Ukraine, hoping that a successful democratic transition would serve as an example for other post-Soviet states. Ukraine's position between the European Union and Russia made it a key player in security and energy matters.

The prominent American political scientist Zbigniew Brzezinski repeatedly emphasized Ukraine's potential geopolitical role. Commenting on the "reset" policy of the Obama administration for Voice of America, he stressed that every U.S. administration would inevitably view relations with Russia as strategically important. On the one hand, Russia has always been a vital partner for the U.S. in ensuring stability and predictability on the Eurasian continent and globally. On the other hand, the U.S. aimed to consolidate political pluralism in the post-Soviet area, prevent Georgia and Ukraine from becoming Russian satellites and curb Moscow's imperial ambitions. In this context, Zbigniew Brzezinski viewed the "reset" policy as vague and ambiguous, stating that "bilateral relations cannot be reset but should be planned and shaped strategically" [5].

Regarding Ukraine, Brzezinski stressed that the responsibility for preserving Ukrainian independence lies solely with the Ukrainian people and elites. As of 2009, he expressed concern over destructive processes within Ukraine's leadership and political elites, which manipulated internal affairs and slowed down genuine democratic changes. These actions, he warned, could weaken Ukraine's independence, turn it into a satellite of Moscow, and even lead to territorial losses. "One cannot expect people in Europe or the U.S. to be more pro-Ukrainian than Ukrainians themselves" [5].

From Russia's perspective, Ukraine was of exceptional importance for several reasons. First, the historical, cultural, and economic ties between the two countries make Ukraine a crucial partner for Russia. Second, Russia viewed Ukraine as a strategically vital buffer zone between itself and Western states, particularly the EU and NATO. Third, without the historical and cultural heritage of Kyivan Rus – which is an integral part of Ukrainian history – the narrative of "Great Russia" appeared weak and unconvincing. Russian history has been built on distorted and stolen facts and artifacts, portraying Russia as the rightful successor of Kyivan Rus. Thus, keeping

Ukraine within its sphere of influence, or even subordinating it through a puppet government, has always been a top priority in Russian foreign policy.

Thus, Ukraine has held a central place in U.S.-Russian relations, playing a key role in the regional balance of power. Its significance in this context cannot be overstated.

A new chapter in U.S.-Ukrainian relations began with the Democratic administration of Barack Obama. Many analysts and political experts predicted a radical shift in U.S. foreign policy, including towards Ukraine. While Barack Obama and Secretary of State Hillary Clinton focused on restoring relations with Russia, Vice President Joe Biden assured neighboring states that the "reset" would not harm their interests. During his visit to Kyiv in July 2009, Joe Biden repeatedly emphasized that the U.S. did not recognize any Russian "sphere of influence" and supported Ukraine's sovereignty, independence, and right to choose its own international alliances [6].

A major achievement of U.S.-Ukrainian relations by 2008–2009 was granting Ukraine legal status as a strategic partner. This period saw consistent support from the U.S. for Ukraine's Euro-Atlantic aspirations, the launch of the Trade and Investment Council, and the implementation of the Strategic Partnership Charter, signed December 19, 2008.

According to this Charter, both sides reaffirmed [4]: the importance of U.S.-Ukraine relations as friends and strategic partners; mutual desire to strengthen cooperation in economic, political, diplomatic, cultural, and security spheres; the significance of security assurances outlined in the 1994 Trilateral Statement by the Presidents of the U.S., Russia, and Ukraine and the Budapest Memorandum; priorities for U.S.-Ukraine cooperation, as outlined in the 2008 Roadmap and the commitments made by Presidents George W. Bush and Viktor Yushchenko in 2005.

The U.S. supported Ukraine's economic reforms aimed at closer integration with the EU, while Russia viewed these reforms as a threat to its regional dominance. Political divisions in Ukraine – between European integration and a pro-Russian orientation – also influenced its foreign policy, causing periodic shifts in its geopolitical trajectory.

A key question arises: Did the U.S. "reset" policy indirectly contribute to Russia's revived imperial ambitions, leading to its aggression against Ukraine?

The "reset" in U.S.-Russia relations yielded some positive results, such as the signing of the 2010 New START Treaty in Prague [3], which contributed to global security and stability. However, it failed to resolve key conflicts, including issues related to NATO expansion, Western influence in the post-Soviet space, and human rights concerns in Russia.

Although Russia did not launch military intervention in Ukraine before 2014, it employed other means of coercion. Since 1991, Russia had fueled and supported conflicts in Moldova (Transnistria), Georgia (Abkhazia and South Ossetia), and strengthened its influence under the guise of "protecting Russian-speaking population". Between 2009 and 2012, Russia increased political and economic pressure on Ukraine, and manipulated gas prices. The Kremlin aimed to transform Ukraine into a satellite state, similar to Belarus. However, the 2014 Revolution of Dignity disrupted these plans. Losing control over Ukraine's leadership, Russia resorted to direct aggression: it occupied Crimea and launched the war in Donbas.

The period 2009–2012 set the stage for future conflicts. While the Obama administration supported Ukraine's European integration, its approach to Russia was often perceived as appeasement. The "reset" policy failed to deter Moscow's ambitions, and the Kremlin interpreted the U.S. actions as weakness.

From a broader perspective, Ukraine was consistently viewed within U.S. foreign policy through the lens of U.S.-Russia relations. The U.S. never approached bilateral ties with Ukraine independently of its stance on Russia, reinforcing a geopolitical triangle of U.S.-Russia-Ukraine relations.

During Obama's first term, Ukraine was not a priority for Washington. The U.S. primarily viewed it as a "frontline of freedom", influencing both the Kremlin and Western Europe. While the U.S. supported Ukraine's democratic development and economic reforms, the focus was largely on stability rather than deeper integration with Western institutions. 2009–2012 period laid the groundwork for Russia's invasion to Ukraine.

References

1. Obama's Foreign Policy: What Matters and What Doesn't for America's Future. January 29, 2010. *Carnegie Council for Ethics in International Affairs.* URL: https://www.carnegiecouncil.org/media/series/39/20100129-obamas-foreign-policy-what-matters-and-what-doesnt-for-americas-future

2. The National Security Strategy. May, 2010. *The White House. President Barack Obama.*
URL: https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf

3. Treaty between The United States of America and The Russian Federation on Measures for the Further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms. April 8, 2010. *Department of State*. URL: https://2009-2017.state.gov/documents/organization/140035.pdf

4. U.S.-Ukraine Charter on Strategic Partnership. December 19, 2008. U. S. *Embassy in Ukraine*. URL: https://ua.usembassy.gov/our-relationship/u-s-ukraine-charter-strategic-partnership/

5. Zbigniew Brzezinski on the US-Russia-Ukraine Triangle. October 12, 2009. *Голос Америки Українською.* URL: https://www.youtube.com/watch?v=MBxH3sfpmEA

6. Байден: США підтримують вибір України. 21 липня 2009 р. *BBC NEWS Україна.* URL: https://www.bbc.com/ukrainian/domestic/story/2009/07/090721_biden_tuesday_oh

Kateryna Kasatkyna

THE UNITED STATES AS SLOVAKIA'S STRATEGIC PARTNER: PUBLIC OPINION TRENDS

The United States remains a dominant global power, central to international relations and a key focus of global actors. Understanding how different countries perceive the U.S. is one of the key areas of current research by academics and think tanks. Public attitudes toward the U.S. shift in response to factors such as security concerns, economic ties, and political leadership. A positive or negative perception of the United States as a strategic partner serves as an important gauge of bilateral relations and a country's global standing, particularly in the context of regional challenges like the war in Ukraine. Examining these perceptions provides valuable insights into the strength of bilateral ties and highlights potential opportunities or obstacles for future cooperation. The Slovak Republic, as a NATO member and U.S. partner in Central and Eastern Europe (CEE), offers a notable case. Public opinion on the United States has varied due to political, economic, and security factors, including its multifaceted ties with Russia.

This paper explores trends in Slovak public opinion on the United State as a strategic partner and its place in Slovakia's foreign policy priorities. It focuses on the period of Russia's full-scale invasion of Ukraine to examine shifts in Slovak attitudes toward the U.S. in response to regional security threats. There is a lack of research that explores the nature, dynamics, and underlying causes of these changing perceptions. The survey data on Slovak attitudes toward the U.S. are primarily part of broader studies on views toward global powers and international partnerships, particularly with the EU and NATO, or are linked to issues of democracy and national identity threats.

The institution that regularly conducts public opinion surveys on key domestic and foreign policy issues in CEE, as well as the broader international environment in the region, is the GLOBSEC Policy Institute. It operates as part of GLOBSEC – an independent, non-partisan, and non-governmental organization continuing the work of the Slovak Atlantic Commission, founded in 1993. While GLOBSEC Policy Institute studies cover a wide range of regional topics across nine CEE countries (Bulgaria, the Czech Republic, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Romania, and Slovakia), their consistency makes it possible to track trends in Slovak public opinion on the U.S. as a strategic partner. These annual surveys are based on a representative sample of 1,000 respondents per country, using *Computer-Assisted Telephone Interviewing (CATI)*, with data for Slovakia collected by the FOCUS agency.

Public perception of the United States in the Slovak Republic has been shaped by deep political polarization, which has intensified since the country gained independence in 1993. Supporters of liberal-democratic parties consider the U.S. as a key strategic ally, emphasizing Slovakia's integration into NATO and the EU. In contrast, nationalist and populist parties favor closer ties with Moscow, fostering a more skeptical view of Washington. Although the Slovak Republic has consistently reaffirmed its commitment to the EU and NATO, it was the only country in the region where support for a pro-Western orientation increased after 2017 [5, p. 17]. However, the communist past, complex ties with Russia, and persistent pro-Kremlin propaganda

continue to shape negative perceptions of the U.S. Public opinion surveys confirm this trend.

Public opinion surveys conducted in the years leading up to Russia's full-scale invasion of Ukraine coincided with the COVID-19 pandemic. These influenced perceptions of strategic partnerships, particularly in how major powers such as the U.S., Russia, and leading European countries responded to the crisis. A 2021 survey in CEE asked respondents to name their country's most important strategic partners from a list of six states: the U.S., Russia, China, Germany, France, and the U.K., with a maximum of two choices. Only 17% of Slovak respondents considered the United States their most important strategic partner, while 47% chose Russia [5, p. 20]. These perceptions of the U.S. as a NATO ally and regional security guarantor developed amid Russia's occupation of Crimea, the conflict in Donbas, and Western sanctions against Moscow.

Slovak views of the U.S. are also shaped by its image as an 'aggressor,' driven by perceptions of its interventionist foreign policy, economic expansion, and the promotion of American values and culture. A 2020 survey on democracy and governance found that 53% of Slovaks saw the U.S. as threatening Slovakia's identity and values [1, p. 13]. Additionally, 68% agreed with conspiracy theories claiming that foreign actors orchestrated protests against the Slovak government [1, p. 8]. These perceptions have played a key role in shaping Slovakia's view of the U.S. as a strategic partner.

Russia's full-scale invasion of Ukraine in 2022 reinforced the importance of the United States as a key security guarantor and strategic partner for CEE. A GLOBSEC survey conducted in March 2022 examined regional attitudes toward the war. The results showed that in 8 out of 9 countries, the invasion led to a decline in the perception of Russia as the most important strategic partner [4, p. 34-37]. However, long-standing propaganda efforts, influence operations, and cultural ties made it particularly difficult to change perceptions in some countries, including Slovakia. While support for the U.S. as a strategic partner increased to 29%, it remained lower than the 37% of Slovaks who still viewed Russia as a key partner [4, p. 36-37].

The survey results on perceptions of the U.S. as an ally and a traditional NATO partner further reflect this trend. On average, 75% of respondents across CEE identified the U.S. as their ally, but in Slovakia, the figure was lower at 63% [4, p. 38]. This skepticism was driven by the perception of the U.S. as an aggressor and a threat to national security. The disinformation campaigns and opposition-led mobilization efforts during the debate over the U.S.-Slovakia Defense Cooperation Agreement in early 2022 likely contributed to these attitudes. According to the survey, 39% of Slovaks viewed the U.S. as a security threat [4, p. 40-41), a three-percentage-point increase (39%) from 2020 [6, p. 37]. While earlier this perception was linked with NATO's 1999 bombing of Yugoslavia, then in 2022, Washington was blamed for provoking Russia and fueling the war in Ukraine. Thus, the 2022 survey findings illustrate the complexity of Slovak views on the United States as a strategic partner. Although support for Washington grew in the region after Russia's invasion, ties with Moscow, disinformation, and political narratives continued to shape public opinion in Slovakia.

Surveys conducted in March 2023 in CEE indicate that the overall regional perception of the U.S. as a priority strategic partner amid the war in Ukraine has remained stable – 44% in 2023 compared to 45% in 2022 [2, p. 44-45]. However, this perception declined significantly in Slovakia, falling from 29% in 2022 to 18% in 2023 [2, p. 48]. Notably, support for Russia as a strategic partner declined to 25% [2, p. 50]. A similar trend is observed in perceptions of security threats, with 50% of Slovak respondents identifying the U.S. as a threat to national security [2, p. 40-41]. This shift reflects the impact of an intensive election campaign launched in 2022, in which leading populist parties actively propagated anti-American narratives. These narratives, primarily linked to the war in Ukraine, portrayed the U.S. as seeking to involve Slovakia in the war with Russia. This belief was shared by 66% of Slovaks, the highest percentage in CEE [2, p. 41].

The results of the March 2024 public opinion surveys indicate shifts in perceptions of strategic partnerships across the region after two years of war, with a growing emphasis on intra-European cooperation. Germany emerged as the top strategic partner, with an average of 56% of respondents prioritizing it [3, p. 32-33]. Russia is increasingly seen as a threat rather than a strategic partner (12%), while the U.S. maintains stable support as the most important ally (44%) [3, p. 34-35]. In Slovakia, these trends have begun to align with the broader regional pattern. Only 27% of Slovaks now consider Moscow a priority partner [3, p. 44], a 10% decrease from the previous year, while 23% prioritize Washington [3, p. 39], marking a 5% increase from 2023. This shift reflects growing security concerns amid the ongoing war in Ukraine, reinforcing NATO's role and, by extension, the United States' importance as a key security actor. Additionally, the U.S.'s continued military and financial support for Ukraine has further contributed to its perception as a reliable ally. However, 41% of Slovaks still perceive the U.S. as a threat [3, p. 50]. This is attributed to enduring narratives of American interventionism, distrust of Western influence, and the persistence of pro-Kremlin propaganda, which continues to shape public attitudes despite the ongoing war.

Slovak public perception of the United States as a strategic partner has undergone significant shifts over the last years, shaped by key geopolitical events. Before Russia's full-scale invasion of Ukraine, skepticism toward the U.S. remained strong, influenced by historical narratives, disinformation, and political polarization, while Moscow was seen as a crucial partner by a significant portion of the population. The full-scale invasion in 2022 led to a temporary increase in support for the U.S. as a security guarantor, but this trend was soon challenged by domestic political shifts and anti-American rhetoric. By 2023, Slovakia stood out as the only country in the region where support for the U.S. declined, though, by 2024, a slow stabilization became evident as public attitudes started aligning more with broader regional patterns. These findings highlight the evolving perception of the United States as a strategic partner, reflecting the interplay of security concerns, political narratives, and historical ties in shaping Slovakia's foreign policy and transatlantic relations.

References

1. Hajdu D. & Klingová K. Voices of Central and Eastern Europe: Slovakia Country Report. September 9, 2020. *GLOBSEC.* URL: https://www.globsec.org/sites/default/files/2020-09/Voices-of-Central-and-Eastern-Europe_Slovak-country-report.pdf
2. Hajdu D., Kazaz J., Klingová K., Szicherle P. & Musilová V. GLOBSEC Trends 2023: United we (still) stand. May 22, 2023. *GLOBSEC.* URL: https://www.globsec.org/sites/default/files/2023-05/GLOBSEC%20Trends%202023.pdf
3. Hajdu D., Kazaz J., Klingová K., Szicherle P. & Musilová V. GLOBSEC Trends 2024: CEE – A Brave New Region? April 30, 2024. *GLOBSEC.* URL: https://www.globsec.org/sites/default/files/2024-05/GLOBSEC%20TRENDS%202024.pdf
4. Hajdu D., Klingová K., Kazaz J. & Kortiš M. GLOBSEC Trends 2022: Central and Eastern Europe amid the War in Ukraine. May 31, 2022. *GLOBSEC.* URL: https://www.globsec.org/sites/default/files/2022-05/GLOBSEC-Trends-2022_single-pages.pdf
5. Hajdu D., Klingová K., Milo D. & Sawiris M. GLOBSEC Trends 2021: Central and Eastern Europe one year into the pandemic. June 3, 2021. *GLOBSEC.* URL: https://www.globsec.org/sites/default/files/2021-06/GLOBSEC-Trends-2021_final.pdf
6. Hajdu D., Klingová K., Sawiris M. & Milo D. GLOBSEC Trends 2020: Central Europe, Eastern Europe and Western Balkans at the Times of Pandemic. December 10, 2020. *GLOBSEC.* URL: https://www.globsec.org/sites/default/files/2020-12/GLOBSEC-Trends-2020_print-version.pdf

Едуард Кузьменко

«ОСОБЛИВІ» ВІДНОСИНИ МІЖ США І СПОЛУЧЕНИМ КОРОЛІВСТВОМ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОГО ПРЕЗИДЕНТСТВА Д. ТРАМПА

Eduard Kuzmenko. The U.S. – U.K. "Special Relationship": Status and Prospects on the Eve of D. Trump's Second Presidency

Дослідження «особливих» американсько-британських відносин є важливим для розуміння їх стану та перспектив розвитку на тлі динамічної міжнародно-політичної ситуації у світі та перенасиченого інформаційного простору.

У доповіді на всеукраїнській науковій конференції «США: політика, суспільство, культура» (26 січня 2023 р.) автор проаналізував «особливі» відносини США і Сполученого Королівства, зазначив їхню динамічність, складність і неоднозначність в історичній ретроспективі. Було підведено певні підсумки розвитку цих відносин, зазначено, що «після Брекзиту, незважаючи на певні проблемні моменти у двосторонніх відносинах (питання Північної Ірландії та ін.), ключова співпраця у торговельно-економічній, фінансовій, безпековій, військовій та розвідувальній сфері активно розвивалась» [1, с. 26]. Успішність «особливих» відносин полягає у спільних демократичних цінностях та взаємодії протягом історії (від Другої світової війни до підтримки України у повномасштабній російсько-українській війні (протягом 2022–2024 рр.)) [2].

На сьогодні в контексті інтенсивного інформаційного потоку, коли політика і комунікаційна стратегія США щодо низки актуальних проблем і глобальних викликів змінюється, важливо підвести підсумки розвитку відносин і динаміки співпраці між США і Сполученим Королівством до інавгурації Дональда Трампа на другий президентський термін (20 січня 2025 р.).

Аналізуючи ключові аспекти відносин останніх років, простежимо торговельно-економічні питання у двосторонніх відносинах. Після Брекзиту (31 січня 2020 р.) розпочались переговори між США і Сполученим Королівством про укладення договору про вільну торгівлю. Незважаючи на низку зустрічей і переговорів, досягти суттєвих домовленостей між адміністрацією Дж. Байдена і британськими урядами не вдалося. Для формування ширшої перспективи зазначимо висновки дослідження Лондонської школи економіки, що Brexit та скорочення британських збройних сил зменшили стратегічну важливість Сполученого Королівства для США [3]. Усвідомлюючи цю ситуацію, Сполучене Королівство проводило послідовну роботу шляхом підписання окремих меморандумів/пактів з окремим штатами США про взаєморозуміння, які регламентували питання торгівлі, взаємних проєктів і т. п. Наприклад, було підписано такі меморандуми про взаєморозуміння зі штатами Індіана (27. 05. 2022), Північна Кароліна (20. 07. 2022), Південна Кароліна (07. 12. 2022), Оклахома, Юта, Вашингтон, Флорида (продовж 2023 р.). 13 березня 2024 р. було підписано важливий меморандум про взаєморозуміння зі штатом Техас. Так як

Сполучене Королівство і штат Техас мають міцні торговельні відносини, пакт має принести користь ключовим секторам, таким як енергетика, наукова співпраця та професійні послуги [8].

Важливою була ефективна взаємодія у політичній і безпековій сферах. Так, у Спільній заяві про стратегічний діалог між Сполученим Королівством і США 14 вересня 2024 р. обговорювалися ключові елементи британсько-американського партнерства, включаючи непохитну підтримку України, сприяння миру та безпеці на Близькому Сході, співпрацю у реалізації стратегії вільного і відкритого Індійсько-Тихоокеанського регіону, а також узгодження дій щодо безпечного, стійкого і сталого зростання. Сполучене Королівство та США підтвердили незмінну підтримку незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України [10].

У той же час у 2024 р. частіше стали з'являтися матеріали про ускладнення відносин між США і Сполученим Королівством та необхідності пошуку нових шляхів для їх підтримки. У матеріалі аналітичного центру FPRI від 22 лютого 2024 р. вказувалась необхідність перегляду та переоцінки двосторонніх відносин для збереження їх взаємовигідного характеру [5].

Цікавими є погляди британської журналістки К. Странк щодо способів досягнення порозуміння та підтримки відносин. Між іншим, вона звертала увагу на потенціал королівської сім'ї у налагодження контактів. Зокрема, зазначалась потенційна роль принца Вільяма у зміцненні «особливих відносин» між Сполученим Королівством та США під час другої адміністрації Д. Трампа. Припускається, що дипломатична активність принца Вільяма може мати важливу роль у підтримці відносин між Сполученим Королівством і США, особливо на тлі політичних розбіжностей між урядами держав. На підтвердження цього було наведено інформацію про 40-хвилинну особисту зустріч принца Вільяма з Д. Трампом у Парижі у грудні 2024 р. [6].

Песимістичним напередодні виборів у США була оцінка М. Кокса, професора у галузі міжнародних відносин Лондонської школи економіки, що незалежно від результатів виборів у США 2024 року, «особливі відносини», ймовірно, продовжать погіршуватися [3].

У статті співробітника провідного британського аналітичного центру «Institute of Government» Д. Урбана під назвою «Америка Дональда Трампа буде іншим типом партнера для Сполученого Королівства» зазначено, що переобрання Д. Трампа суттєво змінить традиційне партнерство Сполученого Королівства і США. Очікувалося, що Д. Трамп надаватиме пріоритет інтересам США за рахунок усталених альянсів. Ці зміни можуть призвести до зростання невизначеності у таких сферах, як оборонна співпраця, обмін розвідданими і економічне співробітництво. Висловлювалась думка, що уряду Сполученого Королівству необхідно буде переоцінити і адаптувати свої стратегії, щоб орієнтуватися в умовах, що змінюються [11].

Дійсно, неодноразово зустрічається інформація про те, що існує певна напруженість у відносинах між Сполученим Королівством і Сполученими Штатами, в умовах, коли вплив Д. Трампа змінює формат трансатлантичних відносин. Британські високопосадовці занепокоєні потенційними змінами у

зовнішній політиці США, включаючи торгівлю, оборону і зобов'язання в НАТО, а також впливом цих чинників на довготривалу співпрацю [4].

Перспективи розвитку відносин Сполученого Королівства і США окреслює урядова записка «The UK's future relationship with the U.S.» 2025 року. У ній визначено нові можливості для співпраці, розглянуто потенційні джерела напруженості та вміщено рекомендації як Сполучене Королівство може захистити свої інтереси в найближчі роки [7]. Коли ця урядова записка перебувала в стадії розробки, 20 січня 2025 р. прем'єр-міністр К. Стармер привітав Д. Трампа з інавгурацією, зазначивши, що «особливі» відносини між Сполученим Королівством і Сполученими Штатами будуть продовжувати процвітати протягом багатьох років» [9].

Отже, «особливі» американсько-британські відносини напередодні другого президентського терміну Д. Трампа мали продуктивний характер у низці сфер (політичній, безпековій, розвідувальній та ін.), у той час як у торговельно-економічній сфері двом державам не вдалось підписати договір про вільну торгівлю. Протягом 2024 р. на тлі виборів у США спостерігалось зростання невизначеності у прогнозах щодо подальшого розвитку двосторонніх відносин, часто пов'язаних зі сценарієм перемоги Д. Трампа. Так як США і Сполучене королівство належали до ключових партнерів України в умовах повномасштабної російсько-української війни, Україні слід враховувати динаміку відносин між ними при формуванні стратегії комунікації для забезпечення підтримки та позитивної динаміки розвитку відносин.

Джерела і література

1. Кузьменко Е. Особливі відносини між США і Великою Британією: сучасність та перспективи (український погляд). *США: політика, суспільство, культура – 2023. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, Київ, 26 січня 2023 р.* Упорядник Н. Д. Городня. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2023. С. 24–27. URL: https://surl.lu/nphhmu
2. Courtney W., Procknow A. Britain and America: Why So Special? 2024, July 9. *RAND.* URL: https://www.rand.org/pubs/commentary/2024/07/britain-and-america-why-so-special.html
3. Cox M. The end of the UK-US special relationship? 2024, October 31. *LSE.* URL: https://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/the-end-of-the-uk-us-special-relationship/
4. Lawless J. Britain navigates rough transatlantic waters as Trump roils the "special relationship". 2025, February 9. *The Associated Press.* URL: https://www.msn.com/en-us/politics/international-relations/britain-navigates-rough-transatlantic-waters-as-trump-roils-the-special-relationship/ar-AA1yGdyW?ocid=BingNewsSerp
5. Ray C. The US-UK Special Relations: Time for a Reset, Not an End. 2024, February 22. *FPRI.* URL: https://www.fpri.org/article/2024/02/the-us-uk-special-relationship-time-for-a-reset-not-an-end/

6. Struck C. Could Prince William save the “special relationship” between the UK and the US? 2025, February 12. *Tatler.* URL: https://www.tatler.com/article/prince-william-donald-trump-save-the-special-relationship
7. The UK’s future relationship with the US. 2025, January 24. *UK Parliament*. URL: https://committees.parliament.uk/committee/360/international-relations-and-defence-committee/news/204919/the-uks-future-relationship-with-the-us/
8. UK signs trade pact with second biggest US state – Texas. 2024, March 13. *Department for Business and Trade*. URL: https://www.gov.uk/government/news/uk-signs-trade-pact-with-second-biggest-us-state-texas
9. UK-US special relationship will ‘continue to flourish’ under Trump, says Starmer. 2025, January 20. *politics.co.uk.* URL: https://www.politics.co.uk/news/2025/01/20/uk-us-special-relationship-will-continue-to-flourish-under-trump-says-starmer/
10. UK-US Strategic Dialogue, September 2024: joint statement. 2024, September 14. *Foreign, Commonwealth & Development Office*. URL: https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-uk-us-strategic-dialogue-september-2024
11. Urban J. Donald Trump’s America will be a different type of partner for the UK. 2024, November 8. *Institute of Government.* URL: https://www.instituteforgovernment.org.uk/comment/donald-trump-partner-uk

Ігор Дерев’янко

АМЕРИКАНСЬКО-КИТАЙСЬКІ ВІДНОСИНИ У КОНТЕКСТІ АСИМЕТРИЧНОГО ПАРИТЕТУ

Ihor Derevianko. U.S.-China Relations in the Context of Asymmetric Parity

У сучасному світі США і Китай уособлюють глобальну силу та формують ядро світової політики. Вони мають відносно однаковий загальний рівень впливу чи значущості, але водночас їхні можливості, стратегічні переваги, методи досягнення цілей та сфери домінування суттєво відрізняються.

Американсько-китайські відносини є доволі складним і багаторівневим процесом, оскільки дві країни одночасно є стратегічними конкурентами та економічно взаємозалежними партнерами. Динаміка американсько-китайських відносин, які сприймаються як головні елементи системи міжнародних відносин, перебуває в епіцентрі світової уваги через важливість їхньої складної взаємодії для міжнародної спільноти.

Відносини між США і Китаєм здійснюють найпотужніший вплив на формування загальних контурів глобального ландшафту. Їхня взаємодія формує міжнародну торгівлю, глобальні структури управління, впливає на технологічний розвиток та вирішення різноманітних глобальних викликів.

До того ж суперництво між Сполученими Штатами і КНР, яке є центральним фактором міжнародної політики, визначає глобальні тенденції та впливає на міжнародну безпеку. Це протистояння визначає не лише геополітичну динаміку XXI ст., а й є конфліктом інтересів, боротьбою між

різними моделями розвитку, що охоплює політичну, військову сфери, економіку, технології, ідеологію та формує нову геополітичну реальність.

Як найпотужніші світові держави, вони є головними конкуруючими сторонами, які перебувають у відносинах асиметричного паритету, оскільки їхні ситуації є принципово різними [4].

США є провідною економічною силою у світі з найбільшим ВВП, високим рівнем ВВП на душу населення, розвиненим військовим, фінансовим сектором, технологіями і глобальними брендами (Apple, Microsoft, Tesla). Китай є найбільшим експортером світу та посідає центральне місце в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. КНР має потужну експортну індустрію, великі золотовалютні резерви, дедалі більший вплив у глобальній торгівлі, тож активно конкурує зі США за статус провідної економічної потуги [2].

В академічній літературі поняття «асиметричний паритет» є відносно новим і ще не набуло широко поширення. У міжнародних відносинах цей термін міг виникнути внаслідок потреби пояснити специфіку відносин між нерівними акторами. Загалом цей термін описує феномен, коли два суб'єкти зі значною різницею у силі, ресурсах, впливі чи можливостях досягають певної форми балансу чи рівноваги. Асиметричний паритет визнає нерівність між акторами, але все ж таки створює підстави для взаємоповаги та стабільної взаємодії.

Цілком логічно розглядати «асиметричний паритет» як комбінацію понять «асиметрія» або «стратегічний баланс» для ситуації, коли нерівність між акторами компенсується іншими механізмами впливу.

На думку одного із ключових дослідників, пов'язаних з розвитком теорії асиметрії в міжнародних відносинах Б. Уомака, який у своїх працях використовує термін «асиметричний паритет», він означає стан, коли дві сторони (США і Китай) визнають і приймають нерівність у своїх можливостях, але при цьому встановлюють стабільні відносини, які базуються на взаємній повазі, співіснуванні та управлінні відмінностями [3; 4].

Тож «асиметричний паритет» не передбачає, що одна сторона має повністю домінувати над іншою, як це часто буває в асиметричних відносинах. Він передбачає баланс між взаємозалежністю та повагою до відмінностей.

Концепцію «асиметричного паритету» цілком сміливо можна розглядати як альтернативу традиційним моделям рівності чи домінування в міжнародних відносинах. Китай і США мають асиметричні економічні (США, за даними Світового банку за 2022 р., випереджали Китай за обсягом ВВП – 25,5 трлн дол. проти 17,9 трлн дол.), політичні та військові можливості (витрати США на оборону у 2023 р. були у 3,6 рази вищими, ніж у КНР – 816,7 млрд дол. проти 224,8 млрд дол.), але це не означає, що одна сторона повинна домінувати над іншою [1].

Це відображає реальність того, що США є більшою економічною та військовою силою, ніж КНР, але зростання Китаю має суттєвий вплив міжнародну політику, і Вашингтону доводиться його враховувати. США зосереджені на глобальній проєкції сили, тоді як Китай прагне домінувати у своєму регіоні. Хоча темпи розвитку Китаю сповільнилися, його центральне становище у найдинамічнішому регіоні світу підкріплює його глобальну роль. До того ж Китай з кожним роком нарощує внутрішню технологічну незалежність

(розвиток Huawei, AI-індустрія) і кидає виклик США у сфері передових технологій. Китай також прагне завдяки ініціативі «Один пояс, один шлях» посилити свій економічний вплив у світі, тоді як США намагаються обмежити його.

У американсько-китайських відносинах концепція «асиметричний паритет» влучно відображає те, як регіональний вплив Китаю, сильна державна економіка і асиметричні військові стратегії врівноважують глобальну економічну, технологічну і військову перевагу США.

Незважаючи на глобальне протистояння, на тлі асиметричного паритету, сильні сторони Сполучених Штатів і КНР не створюють відносин із нульовою сумою. Китай отримав переваги від світового порядку, який підтримують США, тоді як США виграли від вкладу Китаю у глобальне зростання.

Б. Уомак наголошує, що сучасна міжнародна система вже не є біполярною чи однополярною, як це було за часів «холодної війни», а «багатовузловою». У цій системі різні держави мають власні центри впливу, а глобальні виклики вимагають співпраці між усіма країнами. Тобто глобальні виклики неможливо вирішити односторонньо і співпраця між США та Китаєм має вирішальне значення для всієї планети.

Крім того В. Уомак підкреслює, що, незважаючи на конкурентність у багатьох сферах (економіка, технології, геополітика), Китай і США є взаємозалежними [2; 3]. США та Китай є найбільшими торговельними партнерами. Китай є провідним експортером і американський ринок є одним із ключових для китайської продукції. Однак США мають дефіцит у двосторонній торгівлі з Китаєм, що підсилює економічну залежність США від китайських товарів, тоді як Китай значною мірою залежить від американських технологій. З іншого боку, Китай є одним із найбільших кредиторів США через володіння значною часткою американського державного боргу.

Ця взаємна залежність створює стратегічний паритет, коли обидві країни можуть впливати на економічну політику одна одної, незважаючи на свої економічні відмінності. Порушення цих економічних зв’язків може призвести до серйозних економічних наслідків не лише для двох країн, а й для світової економіки. Отже, торговельні зв’язки, фінансові інтереси та глобальні проблеми змушують обидві сторони шукати компроміс і уникати конфронтації.

Стійке асиметричне суперництво є конкурентним, але воно також може бути виграшним. Тож раціональною стратегією для кожної сторони є пошук абсолютної вигоди. Крім того, ані США, ані Китай – ані обидва разом – не можуть здійснювати той вид гегемонізму, який був передумовою попередніх біполярних і однополярних епох. Дифузна взаємозалежність, створена глобалізацією, дає кожній державі ширші альтернативи та підвищує ціну ворожнечі. США і Китай не протистоять один одному як гегемон і суперник, а радше як найбільші, але зовсім різні гравці в багатовузловому світі, який ніхто не контролює [3].

Ключовим завданням для США і Китаю залишається створення механізмів для управління асиметрією у відносинах. Це означає, що обидві країни мають визнавати різницю у своїх можливостях, але уникати ситуацій, коли одна

держава намагається нав’язати свою волю іншій. Натомість потрібні політичний діалог, дипломатичні зусилля та розуміння спільних інтересів.

Хоча траєкторія американсько-китайських відносин залишається невизначеною, цілком можливий оптимістичний сценарій їхнього розвитку через поєднання конкуренції та вибіркової взаємодії.

Концепція «асиметричного паритету», основними характеристиками якого є взаємозалежність, управління асиметрією, запобігання домінуванню, дає змогу переосмислити міжнародні відносини в сучасному світі та пропонує практичні кроки до конструктивної співпраці між великими державами, уникає ілюзії рівності чи небезпеки гегемонії.

Таким чином, концепція «асиметричного паритету» пропонує новий погляд на відносини між США і Китаєм – найвпливовішими державами в умовах «багатовузлового» світу, де жодна з них не може повністю контролювати міжнародну систему, але водночас обидві країни можуть мирно співіснувати, незважаючи на асиметрію та конкуренцію. Ця концепція може слугувати основою для уникнення конфліктів між США і Китаєм, що є критично важливим для збереження геополітичної стабільності.

Джерела і література

1. Порівняння економічного та військового потенціалу США та Китаю. *Слово і Діло.* 6 листопада 2023. URL: https://www.slovoidilo.ua/2023/11/06/infografika/svit/porivnyannya-ekonomichnoho-ta-vijskovoho-potenczialu-ssha-ta-kytayu
2. Womack B. *Asymmetry and International Relationships*. New York: Cambridge University Press, 2016. 220 p.
3. Womack B. Asymmetric Parity: US–China Relations in a Multinodal World. *International Affairs*. 2016. Vol. 92, Issue 6, November. Pp. 1463–1480. URL: https://doi.org/10.1111/1468-2346.12754
4. Womack B. Strategic principles for co-existence in a multinodal world. *China International Strategy Review.* 2024. Vol. 6, May. Pp. 22–38. URL: https://link.springer.com/article/10.1007/s42533-024-00155-8

Олег Олійник

СТРАТЕГІЯ США СТОСОВНО КНР ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ У 2021–2024 рр.

Oleh Oliinyk. U.S. Strategy towards China, and its Impact on Bilateral Relations in 2021–2024

У сучасному турбулентному світі, насиченому військовими конфліктами, політичною конфронтацією, торговельними війнами, природними катаклізмами, зміною клімату тощо, важливо розуміти розклад сил на світовій політичній мапі. У цьому контексті доцільно розглянути відносини між двома найбільшими, з економічної точки зору країнами – США та Китаю. Вони мають значення не тільки для цих двох країн, але є також важливим для всього світу.

Якщо після Другої світової війни США традиційно вважалися лідером у формуванні світового порядку і системи міжнародних відносин, то КНР заявив про свої подібні амбіції після вдалих реформ, завдяки яким він перетворився на другу економіку світу. Глобальні політичні амбіції КНР формувалися по мірі економічних здобутків. На початку політики реформ і відкритості сутність зовнішньої політики Пекіну можна було сформулювати цитатою архітектора китайських реформ Ден Сяопіна, зокрема – «поводитися стримано» («韬光养晦, keep low profile») [1]. Сьогодні цей постулат вже втратив свою дієвість, оскільки він не відповідає ролі, яку відіграє Китай в світі, а також суперечить його політичним амбіціям. Китайські лідери відкрито заявляють про необхідність зміни світового порядку, який на їхню думку є несправедливим і не сприяє світовому розвитку. Китайські керманичі все більше відкрити заявляють про розрив у світовому розвитку між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, так званим Глобальним Півднем [2].

Активна зовнішньополітична позиція Пекіна та його здобутки в економічній та технологічних сферах сприймають Вашингтоном як виклик США. Китай створює гідну конкуренцію США практично у всіх сферах, економіки, бізнесу, технологіях, науці, освіті тощо. З таким викликом американській політикум зіштовхнувся вперше, оскільки конкурент в особі Китаю швидко вчиться і вміло адаптується до жорстких правил світової конкуренції. Завдяки глибоко прорахованій і вдало імплементованій зовнішній політиці та дипломатії КНР вдається посилювати свій вплив на світові процеси [7].

Вашингтон не може змиритися з тим, що комуністична країна створює гідну конкуренцію США на міжнародній арені і навіть претендує на роль розробника правил гри. У США вважають, що такі здобутки Китаю стали можливим через порушення Пекіном міжнародних правил у сфері торгівлі, фінансів, авторських прав, морського судноплавства, тощо. Крім того Білий дім вважає, що в Китаї порушуються політичні права громадян та національних меншин, зокрема в Тибеті та Сіньцзян-Уйгурському автономному районі [3].

В Національній стратегії безпеки США 2022 року визначено, що Китай є єдиним конкурентом, який має намір змінити міжнародний порядок і, дедалі

більше, має економічну, дипломатичну, військову та технологічну силу для досягнення цієї мети. Крім того Стратегія визнає, що КНР є найбільш серйозним геополітичним викликом для Америки. У цьому документі зазначається, що глобалізація принесла величезні переваги США і усьому світу, але також відбулись драматичні зміни, включаючи появу КНР як найбільшого конкурента і водночас одного з найбільших торговельних партнерів США.

Пентагон зазначає, що КНР інвестує в армію, яка швидко модернізується, стає все більш боєздатною в Індійсько-Тихоокеанському регіоні, зростає у силі та охопленні в усьому світі – і все це, намагаючись розірвати альянси США в регіоні та в усьому світі [1].

Водночас Вашингтон визнає, що КНР також займає центральне місце у світовій економіці та має значний вплив на вирішення спільних проблем, зокрема, зміни клімату і глобальної охорони здоров'я. США і КНР можуть мирно співіснувати, спільно брати участь у розвитку людства та сприяти йому.

Згідно з Національною стратегією безпеки США 2022 року, політика США щодо КНР передбачає: 1) інвестувати в основу американської сили вдома – американську конкурентоспроможність, інновації, стійкість, демократію, 2) узгоджувати власні зусилля з мережею союзників США і партнерів, діючи зі спільною метою та спільною справою, і 3) відповідально конкурувати з КНР, щоб захищати інтереси США та будувати власне бачення майбутнього. Перші дві частини є важливими, щоб випереджати КНР у технологічній, економічній, політичній, військовій сферах, сфері розвідки та глобального управління.

США визнають, що конкуренція з КНР найбільш виражена в Індійсько-Тихоокеанському регіоні, але вона також стає глобальною. По всьому світу змагання за написання правил і формування відносин, які регулюють глобальні справи, розгортаються в кожному регіоні і в різних сферах – економіки, технологіях, дипломатії, розвитку, безпеці та глобальному управлінні.

У стратегії зроблено висновок, що у змаганні з КНР, як і на інших аренах, очевидно, що наступні десять років стануть вирішальним десятиліттям. Вибір, який буде зроблено, і пріоритети, яких США дотримуються, визначать їхню конкурентну позицію в майбутньому [5].

Пекін відчуває тиск з боку США на міжнародній арені, поводиться стримано, намагається уникати відкритого протистояння зі США і заявляє про готовність продовжувати пошук спільних точок дотику та продовження конструктивної співпраці. Член Політбюро ЦК КПК і директор Управління Центральної комісії у закордонних справах Ван І представив своє бачення американсько-китайських відносин під час чергової зустрічі з радником США з національної безпеки Дж. Салліваном, яка відбулася в рамках раунду стратегічної комунікації в Пекіні 27-28 серпня 2024 р. За словами Ван І, відносини між Китаєм та США переживали злети і падіння. Перегляд досвіду та уроків цих коливань міг допомогти створити краще майбутнє та знайти правильний шлях для двох великих країн, щоб ладити одна з одною. Для цього сторони повинні зробити таке:

По-перше, підтримувати відносини між Китаєм та США. Дві сторони повинні дотримуватися принципів взаємної поваги, мирного співіснування і взаємовигідної співпраці та впроваджувати спільні домовленості, досягнуті між

главами двох держав, для сприяння стабільному, міцному та сталому розвитку двосторонніх відносин.

По-друге, щоб уникнути конфлікту та конфронтації, ключовим є дотримання трьох Спільних комюніке КНР і США. Необхідно зберегти політичну основу для підтримки дипломатичних відносин між двома країнами. Потрібно поважати суверенітет і територіальну цілісність Китаю, його політичну систему та шлях розвитку, а також законне право китайського народу на розвиток.

По-третє, забезпечити плавну взаємодію між Китаєм і США, у якій ключовим є ставлення один до одного як до рівних. Діяти з позиції сили – не правильний спосіб взаємодії між країнами.

По-четверте, ключем до стабільного, стійкого розвитку Китаю та США є набуття громадської підтримки. Дві країни повинні будувати більше мостів і прокладати більше доріг для обміну між людьми, а не створювати перешкоди.

По-п’яте, для досягнення мирного співіснування між Китаєм і Сполученими Штатами ключовим є встановлення правильного сприйняття. Китай прагне забезпечити кращі умови життя для свого народу вдома та робити більший внесок у світовий мир і розвиток. Сполучені Штати не повинні спекулювати на Китаї на основі власного історичного шляху, не повинні припускати, що Китай піде шляхом, яким раніше йшли світові держави, які прагнули гегемонії.

Ван І зазначив, що національна безпека має бути спільною, всеосяжною, кооперативною і сталою, а безпека однієї країни не повинна будуватися на небезпеці інших. Національна безпека вимагає чітких меж, особливо в економічній сфері, де вони мають бути науково визначені. Ван І закликав США припинити «придушення» Китаю в економічній, торговельній і науково-технічній сферах, утриматися від підриву законних інтересів Китаю. Використання «надлишкових потужностей» як виправдання для здійснення протекціонізму лише зашкодить глобальному розвитку та перешкодить світовому економічному зростанню.

Зі свого боку Дж. Салліван повідомив, що між США і КНР існують розбіжності та конкуренція, але також багато сфер, де потрібна співпраця. Він зазначив, що Сполучені Штати згодні з тим, що дві країни мають ставитися одна до одної як до рівних, а конкуренція між ними має бути здоровою і чесною. США дотримуються політики одного Китаю і не підтримують інші формати зокрема – «незалежність Тайваню», «два Китаї» або «один Китай, один Тайвань». США та Китай мирно співіснують протягом тривалого часу, і мета американської політики полягає в тому, щоб знайти спосіб зробити двосторонні відносини сталими. США готові продовжувати підтримувати стратегічну комунікацію з Китаєм для покращення взаєморозуміння, зменшення непорозумінь і прорахунків [8].

З приходом у січні 2025 р. до влади в США Дональда Трампа багатьох політиків та фахівців з питань американсько-китайських відносин непокоїть питання стосовно політики нової адміністрації стосовно КНР. Висловлюються припущення, що Д. Трамп курс «стратегічної конкуренції» з Китаєм, який він реалізовував під час першої каденції і був продовжений адміністрацію

Дж. Байдена. Водночас він буде тиснути на азійських союзників, щоб вони витрачали більше на оборону та купували більше американських товарів. Однак відповідь на питання наскільки глибоко і широко Д. Трамп протистоятиме Китаю залишається відкритим. Це, між іншим, пов'язано з тим, що Ілон Маск, одна з найвпливовіших осіб в його найближчому оточенні, має сильні фінансові інтереси в Китаї, включаючи великі потужності з виробництва автомобілів Tesla і акумуляторних батарей поблизу Шанхаю. Наразі Д. Трамп зосереджений на припиненні воєн, досягненні економічно вигідних угод і зміцненні економічних позицій США за допомогою тарифів і торгових угод [6].

Джерела і література

1. Chansoria M. A New US National Security Strategy Identifies China as its Only Competitor: Asian Allies Are Responding. December 25, 2022. *Japan Forward.* URL: https://japan-forward.com/a-new-us-national-security-strategy-identifies-china-as-its-only-competitor-asian-allies-are-responding/
2. Huang Youyi. Context, not history, matters for Deng's famous phrase. June 1, 2011. *Global Times*. URL: https://www.globaltimes.cn/content/661734.shtml
3. Lum Th., Weber A. Human Rights in China and U.S. Policy. December 2, 2024. *Congressional Research Service*. URL: https://www.congress.gov/crs-product/R48288
4. Men H. The Rise of the "Global South" and the New Picture of International Game – on China's Strategic Response. August 16, 2024. *International Cooperation Center*. URL: https://en.icc.org.cn/thinktank_theories/theoretical_research/346.html
5. National Security Strategy. October 12, 2022. *White House*. URL: https://bidenwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2022/11/8-November-Combined-PDF-for-Upload.pdf
6. Swaine M. Trump's China Policy: A Complete Unknown? March 04, 2025. *Responsible Statecraft*. URL: https://responsiblestatecraft.org/trump-china-policy/
7. Wang Yi Envisions China's Diplomacy in 2024: We will be More Confident and Self-Reliant, More Open and Inclusive, Uphold Fairness and Justice and Promote Win-Win Cooperation. March 7, 2024. *Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*. URL: https://www.mfa.gov.cn/eng/wjbzhd/202403/t20240308_11256413.html
8. Wang Yi and U.S. National Security Advisor Jake Sullivan Hold Strategic Communication. August 28, 2024. *Ministry of Foreign Affairs. The People's Republic of China*. URL: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjbzhd/202408/t20240830_11482159.html

Богдан Москалюк

ЕКОНОМІЧНА КОНКУРЕНЦІЯ США І КНР У ПІВДЕННО-СХІДНІЙ АЗІЇ

Bohdan Moskalyuk. Economic Competition between U.S. and China in Southeast Asia

Південно-Східна Азія є головною ареною американсько-китайського суперництва у Індійсько-Тихоокеанському регіоні. З огляду на географічне розташування, велику чисельність населення, швидке економічне зростання, концентрацію капіталів та інвестицій, регіон викликає інтерес великих гравців. Протягом останніх років економічна конкуренція у цьому регіоні значно активізувалась, зокрема в інфраструктурній та технологічній сферах.

США підписали низку угод в рамках ініціативи Тихоокеанська економічна структура процвітання (Indo-Pacific Economic Framework for Prosperity, IPEF), зокрема Угоду щодо стійкості ланцюга поставок, укладену в Сан-Франциско 14 листопада 2023 р., Угоду про справедливу економіку і Угоду щодо чистої економіки [1, с. 8]. Ініціатива IPEF спрямована на поглиблення економічної взаємодії, співробітництво, консультування, визначення спільних сфер інтересів сторін, розвиток торгівлі та залучення інвестицій. Згідно з його положеннями, були створені Рада IPEF, Спільна комісія, яка складається з представників урядів держав-учасниць, і Торговельна комісія. Рішення, прийняті новоутвореними органами, є не рекомендаційними, а обов'язковими до виконання. Зокрема, у ст. 9 однієї з угод зазначається: «Тією мірою, якою рішення або дії Ради IPEF або Спільної комісії вимагають виконання Стороною, вона повинна зробити це в межах наявних ресурсів і відповідно до своїх внутрішніх законів та норм» [1, с. 5].

У торговельно-економічній сфері Південно-Східна Азія важлива для США, між іншим, тим, що, завдяки розвиненій промисловості напівпровідників і наявності кваліфікованої англомовної робочої сили, вона стала місцем зосередження виробництв американських техногігантів. Гендиректори Apple і Microsoft Тім Кук і Сатья Наделла весною 2024 р. відвідали Індонезію, В'єтнам, Сінгапур, Таїланд і Малайзію, де оголосили про розширення співпраці у сферах хмарного обчислення та інфраструктури штучного інтелекту. Сінгапур через розширення кампусу Apple одержить 250 мільйонів доларів та 9 мільярдів від Amazon Web Services, а Індонезія та Малайзія – 1,7 млрд і 2,2 млрд прямих інвестицій, відповідно, від Microsoft [4].

Натомість КНР зосередилась на будівництві інфраструктури в рамках проєкту «Один пояс, один шлях» (BRI). Як зазначає посол КНР в Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), з 2013 р. ініціатива була пов'язана з низкою концепцій розвитку держав регіону, такими як «Глобальна морська вісь» (Індонезія), «Два коридори, один пояс» (В'єтнам), «Таїланд 4.0» тощо. Шляхом будівництва залізниці Китай–Лаос, автомагістралі Jingang у Камбоджі, швидкісної залізниці Джакарта–Бандунг в Індонезії КНР не лише сприяла розвитку держав регіону, а й збільшила обсяг товарообороту з ними, що сприяло «формуванню нової регіональної моделі стратегічної взаємодії між західним регіоном Китаю і країнами АСЕАН» [5].

Про ефективність заходів сторін можна судити за показниками експорту та імпорту. Згідно з даними за 2023 р., імпорт КНР з держав ASEAN сягнув 350 млрд дол., що становить 22,2% від їхнього загального експорту. Найбільшу його частку складають інтегральні мікросхеми (14,5%), трансляційне обладнання (7,43%), нафта (5,53%) і феросплави (4,17%). Імпорт США з держав ASEAN сягнув 309 млрд дол., що становить 19,6% від їхнього загального експорту. Найбільшу його частку складають радіо- й телевізійні передавальні та приймальні апарати (10,1%), напівпровідники (5,44%), комп'ютери (3,73%) та запчастини до них.

Що стосується експорту, то для КНР він становив 460 млрд дол. 35,2% усього імпорту регіону, включаючи комп'ютери (2,25%), перероблену нафту (3,67%); для США – 111 млрд дол. (8,47% усього імпорту регіону, серед якого значну частку складають сира нафта (11,3%) і компоненти літаків (9,2%) [2]. Ця статистика є загальною для АСЕАН. Співвідношення американських і китайських товарів у економіках різних держав відрізняється, втім перевага Пекіну помітна. Це є результатом, зокрема, імплементації угоди про Регіональне всеоосяжне економічне партнерство (RCEP), яке передбачає вільну торгівлю, за участю КНР (але без участі США).

Окреме місце у конкуренції США і КНР посідає Південно-Китайське море. Для Китаю одним з пріоритетів є енергетична безпека. Він очолює рейтинг імпортерів вуглеводнів, що зумовлює залежність передових секторів його господарства від поставок ззовні, які, можуть бути перекриті Сполученими Штатами в районі Малаккської протоки (їхні військові кораблі мають доступ до військово-морської бази Чангі в Сингапурі). Усунути можливі ризики можна двома способами: перший передбачає розробку власних родовищ і усунення залежності від імпорту; другий – забезпечення контролю над торговельними маршрутами в океані. В обох випадках ключем вирішення проблеми виступає контроль над Південно-Китайським морем: у ньому зосереджені значні поклади нафти і газу; через нього проходить левова частка морської торгівлі КНР.

Поклади вуглеводнів у Південно-Китайському морі, за оцінками, сягають рівня покладів у Перській затоці й зосереджені переважно у трьох регіонах: у Центральній провінції Луконія, на міоценових ізольованих платформах поблизу островів Спратлі та в межах північно-західного жолоба Борнео. Значним є нафтовий потенціал Малайського басейну, Центральної Луконії, провінції дельти Барам, Сарабакського і Сабахського басейнів. У доведених і вірогідних запасах, розкиданих уздовж узбережжя, знаходяться 11 млрд барелів нафти та 190 трлн куб. футів природного газу. Крім цього ще орієнтовно 12 млрд барелів нафти та 160 трильйонів кубічних футів природного газу ще належить підтвердити [3, с. 3]. Це зумовлює дії китайського уряду, спрямовані на зміцнення становища КНР у регіоні: претензії на більшу частину акваторії в межах «лінії 9-ти пунктирів», будівництва штучних островів та їх мілітаризації. США не зацікавлені в посиленні конкурента, тож наполягають на дотриманні норм Конвенції ООН з морського права, свободи судноплавства, права В'єтнаму та Філіппін на розробку нафтогазових родовищ у морі.

Можемо дійти висновку, що економічне суперництво між США та КНР у Південно-Східній Азії має характер не лише змагання у пошуку прибутків і

ринків збуту, а й містить стратегічну складову, скільки економічний чинник формує вплив на зовнішньополітичні пріоритети держав АСЕАН. На сьогодні Пекін є головним торговельним партнером АСЕАН. Якщо йому завдяки вільній торгівлі вдасться витіснити США з регіону економічно – він зможе з мінімальним спротивом просувати свої зазіхання у Південно-Китайському морі та зменшити ризики для енергетичної сфери у випадку військового зіткнення. Будь-яка дія викликає протидію, тож США зосередились на інвестиціях, безпеці ланцюгів постачання і партнерській ініціативі IPEF. Головною тенденцією наразі є «вливання» коштів у регіон обома наддержавами та поглиблення співробітництва з ним у сферах торгівлі, інновацій, інфраструктури.

Джерела і література

1. Agreement on the Indo-Pacific Economic Framework for Prosperity. *U.S. Department of Commerce*. 11.09.2024. URL: https://www.commerce.gov/sites/default/files/2024-03/IPEF-Overarching-Agreement.pdf
2. ASEAN Exports, Imports, and Trade Partners. *The Observatory of Economic Complexity*. 2023. URL: https://oec.world/en/profile/international_organization/association-of-southeast-asian-nations
3. Mu Ramkumar, M. Santosh, Manoj Mathew, David Menier, R. Nagarajan, et al. Hydrocarbon reserves of the South China Sea: Implications for regional energy security. *Energy Geoscience*, 2020, 1 (1-2), pp.1-7. ff10.1016/j.engeos.2020.04.002ff. ffhal-02557393f. URL: https://www.researchgate.net/figure/Map-showing-the-distribution-of-gas-and-oil-fields-in-the-South-China-Sea-Oil-and-gas_fig3_342610470
4. Poling G., Quitzon J. The Latest on Southeast Asia: U.S. Tech Investments in ASEAN. *Center for strategic & international studies*. 09.05.2024. URL: https://www.csis.org/blogs/latest-southeast-asia/latest-southeast-asia-us-tech-investments-asean
5. 黄溪连. 不断书写中国东盟共建“一带一路”新篇章. *人民日报*. 07.10.2023. URL: http://ydyl.china.com.cn/2023-10/07/content_116728294.shtml

Катерина Чорнобай

АМЕРИКАНСЬКО-КИТАЙСЬКІ ВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ США

Kateryna Chornobai. U.S.-China Relations in the Context of Implementation of the U.S. Indo-Pacific Strategy

В Індійсько-Тихоокеанському регіоні (ІТР) переплітаються економічні, військові та стратегічні інтереси багатьох великих держав. Для Сполучених Штатів Америки цей регіон має стратегічне значення. У ньому розташовано найбільшу кількість американських військових за межами країни, вкладено майже 900 млрд дол. прямих іноземних інвестицій. Торгівля з регіоном підтримує понад три мільйони робочих місць у США. В Індійсько-Тихоокеанському регіоні зосереджено близько двох третин світової економіки і сім найбільших армій світу [4, с. 4]. Тому США традиційно приділяють цьому регіону значну увагу.

Між іншим, інтерес США до Індійсько-Тихоокеанського регіону пов'язаний зі зростаючим впливом Китаю, який прагне зміцнити свої позиції як провідної регіональної і світової держави, послабити роль США та встановити новий порядок в своїх інтересах. Натомість США прагнуть збереження регіонального і глобального балансу сил, а також стратегічного середовища, сприятливого для реалізації своїх інтересів.

Поняття Індійсько-Тихоокеанського регіону використав прем'єр-міністр Японії Шіндзо Абе у своїй промові в парламенті Республіки Індії в 2007 р. Він запропонував ідею «ширшої Азії», яка мала об'єднувати два океани – «моря свободи і процвітання, які будуть відкриті та прозорі для всіх» [3]. Ш. Абе не сформулював концепцію Індійсько-Тихоокеанського регіону, проте саме його ідея заклала початок розвитку Індійсько-Тихоокеанської стратегії США.

У 2017 р. на саміті генеральних директорів форуму Азійсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АТЕС) у В'єтнамі президент Д. Трамп запропонував створити «Вільний і відкритий Індійсько-Тихоокеанський регіон» [6]. У грудні 2017 р. було оприлюднено Стратегію національної безпеки Сполучених Штатів Америки [5], у якій зазначалося, що Індійсько-Тихоокеанський регіон простягається від західного узбережжя Індії до тихоокеанського узбережжя Сполучених Штатів. Він займає надважливе та пріоритетне місце в геополітичних інтересах США в контексті зміцнення союзницьких відносин, розширення військової присутності, поглиблення економічної співпраці та збереження регіональної стабільності на тлі глобальної конкуренції з КНР.

У звіті про Індійсько-Тихоокеанську стратегію 2019 року Китай було охарактеризовано як «ревізіоністську державу» [2, с. 7], яка прагне до регіональної гегемонії в довгостроковій перспективі [2, с. 8]. Як зазначалося, США мали залишатися провідною державою, покладатися на союзників і

партнерів, посилювати свою військову присутність в регіоні задля збереження миру та захисту від можливих загроз з боку Пекіну.

У 2022 р. адміністрація Дж. Байдена оприлюднила нову Індійсько-Тихоокеанську стратегію, у якій зазначалося, що мета Сполучених Штатів полягала не в тому, щоб змінити КНР, а в тому, щоб «сформувати стратегічне середовище, в якому він діяв» [4, с. 5]. Згідно з цією стратегією, США підтримували центральну роль АСЕАН і рішуче налаштовані поглиблювати довгострокове партнерство з цією Асоціацією і спільнотою, приймали нові зобов'язання на високому рівні. Стратегія передбачала вивчення можливостей співпраці АСЕАН із форумом Quad, що посилювало значення Quad у сфері «цілісної морської безпеки», яку було визначено як «свободу від загроз», що виникають на морях.

Для реалізації Індійсько-Тихоокеанської стратегії США посилили військову присутність в цьому регіоні, а також зміцнили альянси безпеки з регіональними державами. Було започатковано Індійсько-Тихоокеанське партнерство для покращення моніторингу морських територій і морських шляхів. США розширюють військові навчання з регіональними союзниками і партнерами [1].

Було досягнуто значний прогрес в тристоронній співпраці США–Японія-Південна Корея, США–Японія–Австралія та США–Японія–Філіппіни у сфері безпеки. Сполучені Штати зміцнили двосторонні відносини зі своїми союзниками у регіоні, тобто Австралією, Японією, Південною Кореєю, Філіппінами і Таїландом. Також США продовжують зміцнювати партнерство з Індією, Індонезією, Малайзією, Монголією, Новою Зеландією, Сингапуром, острівними країнами Тихого океану і Тайванем. Завдяки такій різносторонній мережі безпеки на сьогодні США мають стратегічну перевагу в Індійсько-Тихоокеанському регіоні над КНР.

У науково-технологічній і промисловий конкуренції з КНР США запропонували низку ініціатив. До прикладу, у червні 2021 р. було створено Раду США–ЄС з торгівлі та технологій, яка позиціонує відносини між сторонами як «партнерство для сприяння цифровій трансформації та розвитку нових технологій». Ця співпраця ґрунтується на спільних демократичних цінностях та спрямована на координацію дій США та ЄС у контексті технологічного зростання Китаю.

У квітні 2022 р. Вашингтон ініціював створення «Чотиристороннього альянсу чіпів» за участю США, Південної Кореї, Японії та Тайваню. Основна мета цієї ініціативи полягає у виключенні Китаю із глобального ланцюга постачання напівпровідників, позбавивши його доступу до цих технологій.

У серпні 2022 року адміністрація Дж. Байдена ухвалила Закон про мікросхеми та науку, який забороняє компаніям, що отримують федеральне фінансування США, розширювати виробництво передових напівпровідників у Китаї. До санкційних списків було внесено понад 1300 китайських компаній, університетів та організацій, серед яких Китайський університет Женьмінь, що спеціалізується на гуманітарних та соціальних науках. Санкції охоплюють широкий спектр галузей, включаючи напівпровідники, комунікації, штучний інтелект, біомедицину, аерокосмічний сектор, освіту та наукові дослідження.

Передбачається обмеження експорту до Китаю американських технологій і високотехнологічної продукції, а також товарів, що містять американські технологічні компоненти, а також заборона американським компаніям та інвесторам вкладати кошти чи володіти акціями китайських підприємств.

Важливою складовою непрямого стратегічного протистояння США і КНР є конфлікти, які становлять загрозу регіональній безпеці. Це стосується ситуації на Корейському півострові, в Південно-Китайському і Східно-Китайському морях, тайванської проблеми. Загострення цих суперечностей збільшує ризик збройних конфліктів та може призвести до дестабілізації регіону та подальших глобальних негативних наслідків.

Таким чином, китайсько-американські відносини є одними з найважливіших двосторонніх відносин у світі. Ця стратегічна конкуренція між Вашингтоном та Пекіном є досить напруженим і складним процесом. Не виключено, що вона може перерости у жорстке біполярне протистояння. Важливо, щоб дві країни могли долати і контролювали кризи, а також шукати та поглиблювати можливості для співпраці у сферах спільних інтересів, зокрема, у сферах зміни клімату, охорони здоров'я та викликів, пов'язаних зі штучним інтелектом.

Джерела і література

1. Cheng Enfu and Li Jing. Changes in U.S. Grand Strategy in the Indo-Pacific and China's Countermeasures. Monthly Review. 2024, 1 July. URL: https://monthlyreview.org/2024/07/01/changes-in-u-s-grand-strategy-in-the-indo-pacific-and-chinas-countermeasures/
2. The Department of Defense. Indo-Pacific Strategy Report. 2019, 1 June. URL: https://media.defense.gov/2019/jul/01/2002152311/-1/-1/1/department-of-defense-indo-pacific-strategy-report-2019.pdf
3. Ministry of Foreign Affairs of Japan. Speech by H. E. Mr. Shinzo Abe, Prime Minister of Japan at the Parliament of the Republic of India "Confluence of the Two Seas". 2007, August 22. URL: https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/pmv0708/speech-2.html
4. U.S. Mission Vietnam. Indo-Pacific Strategy of the United States. U.S. Embassy & Consulate in Vietnam. 2022, February. URL: https://common.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/124/2023/06/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf
5. The White House. National Security Strategy of the United States of America. 2017, December. URL: https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905-2.pdf
6. The White House. Remarks by President Trump at APEC CEO Summit. Da Nang, Vietnam. 2017, November 10. URL: https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-apec-ceo-summit-da-nang-vietnam/

Андрій Рогальський

СПІВПРАЦЯ ТУРЕЧЧИНИ ТА США ПІД ЧАС ВІЙНІ В СИРІЇ

Andrii Rohalskiy.Turkey-U.S. Cooperation during the War in Syria

У громадянській війні в Сирії, яка розпочалась у 2011 р., фігурувала значна кількість учасників, серед яких були Турецька республіка і США. Дії цих двох держав мали відчутний вплив на перебіг війни, як на локальному рівні, так і на регіональному і глобальному міжнародних рівнях.

Війна у Сирії була наслідком Арабської весни, тобто серії протестів та революцій, що охопили цілу низку арабських країн. Перші сирійські масові протести відбулися тоді у місті Дараа, на півдні Сирії. Арешт та жорстоке поводження стосовно групи дітей за нанесення революційних гасел на стіни будівель послужило приводом до початку антиурядових протестів. Вони набули загальнонаціонального характеру. Люди по всій країні почали виходити на вулиці з вимогами змін. Реакція сирійського уряду була класичною для авторитарно-деспотичного режиму. Він вдався до жорстких репресій із застосуванням усіх наявних каральних сил. Показова жорстокість ще більше розізлила протестувальників і вони почали організовуватися в збройні формування. Однією з перших таких структур стала Вільна сирійська армія (FSA).

З розвитком конфлікту війна стала більш багатогранною, за участі різноманітних груп, які активно боролися за владу. Уряд Башара Асада підтримали Іран і РФ, які надали військову і фінансову підтримку, військових радників і техніку. У той же час США, Туреччина та деякі арабські держави почали підтримувати опозиційні групи, що спробували протистояти режиму Асада. Хаосом скористалися терористичні угрупування ісламістів, які почали поширювати свій вплив на певні сирійські території, та їх контролювати. Зокрема, під їхній контроль потрапило місто Ракка, яке стало виконувати роль столиці ісламістів. Це частково призвело до залучення у війну Сполучених Штатів. Війна стала затяжною і спричинила значний (понад 3 млн осіб) потік біженців, який не послаблювався аж до 2024 року.

США втрутилися у сирійську громадянську війну з кількох причин. Спершу вони керувались політичними мотивами. На початковому етапі конфлікту Вашингтон підтримував протестний рух у Сирії, оскільки вважав його частиною демократичних змін у регіоні. Адміністрація Обами критично ставилася до режиму Башара Асада. Вона акцентувала увагу на порушенні ним прав людини і жорстоких методах придушення протестів. Спершу Сполучені Штати допомагали повстанцям таємно, а згодом вже офіційно почали надавати військову допомогу для повалення режиму Асада. Проте їхнім першочерговим пріоритетом було винищення ісламістських терористів. Однією з ключових причин для військового втручання стало швидке поширення впливу терористичної організації «Ісламська держава» (ISIS) у 2014 році.

Реагуючі на цю загрозу, США очолили міжнародну коаліцію, метою якої було знищення терористів. Американські війська почали здійснювати авіаудари по позиціях ІДІЛ у Сирії та Іраку, що стало важливою частиною стратегії

боротьби з тероризмом. У боротьбі з терористичними організаціями США тісно співпрацювали із Загонами народної самооборони. Однак це дуже дратувало Туреччину, для якої вони були ворогами через зв'язки з курдськими сепаратистами. США обмежили своє втручання у громадянську війну введенням Сил спеціальних операцій та інструкторів для повстанців, а також нанесенням ракетних ударів по урядових об'єктах диктаторського режиму [3].

Турецька республіка є союзником США по блоку НАТО та міжнародній коаліції створеній для боротьби з терористами у Сирії. Причини її втручання у цю війну багато в чому співпадали з американськими. Проте головною і критично відмінною мотивацією турецького уряду було запобігання появі будь-яких курдських автономій чи державних утворень на кордоні з Турецькою республікою. Можлива поява такого утворення вважалася серйозною загрозою національній безпеці, а тому було прийнято вольове рішення ввести турецькі війська на північ Сирії у серпні 2016 року.

З початку війни Туреччина підтримувала сирійську опозицію та надавала їй політичну, фінансову і військову допомогу. Вона прагнула сприяти поваленню уряду Башара Асада, оскільки вважала його союзником курдських сил. Крім того, Туреччина прийняла мільйони сирійських біженців, що створило додаткові соціально-економічні проблеми. Це дозволило Анкарі заручитися підтримкою міжнародної спільноти і водночас дало контроль над потоком біженців, який став для Ердогана важелем політичного впливу на країни Європейського союзу.

Для реалізації своїх стратегічних цілей Туреччина здійснила низку військових операцій у Сирії. Операція «Щит Євфрату» (2016) була спрямована на боротьбу з «Ісламською державою» та послаблення курдських сил на півночі Сирії. Наступні операції, «Оливкова гілка» (2018) і «Джерело миру» (2019), також мали на меті встановлення «зони безпеки» уздовж турецького кордону, де Анкара могла б контролювати ситуацію та запобігти появі курдської автономії. На відміну від США, Туреччина ввела у Сирію значний контингент і взяла під контроль доволі велику територію, де встановила свою адміністрацію [1].

Туреччина надавала США у користування свій аеродром Інджірлік у рамках коаліції проти Ісламської держави, утім його використання було доволі обмеженим. У 2016 американські літаки було виведено звідти за наказом Пентагону з міркувань безпеки. У 2015 р. дві країни спільно ініціювали навчання сирійських повстанців, але через розбіжності у цілях Туреччини, США і повстанців ця програма не мала успіху і доволі швидко була закрита.

У 2016 р. США і Туреччина намагались домовитися про буферну зону в Сирії, проте ці переговори ні до чого не призвели. Основною розбіжністю між країнами були різні пріоритети. У той час як Туреччина прагнула повалення уряду Асада, США у першу чергу переслідували мету боротьби з ІДІЛ, у тому числі за рахунок підтримки сил, ворожих до Турецької республіки.

Після звільнення від ІДІЛ у 2018 р. м. Манбідж Туреччина і США домовились про спільне патрулювання в цьому регіоні, щоб запобігти ескалації конфлікту між турецькими військами і курдськими підрозділами, які підтримували американці. Це рішення було частиною зусиль по контролю над ситуацією, але не завжди реалізовувалося ефективно через напруженість між

сторонами. У 2019 р. країни-союзниці знову розпочали переговори за буферну зону, проте це знову ні до чого не привело.

Туреччина неодноразово проводила свої операції в Сирії без узгодження плану зі Сполученими Штатами, що викликало у американців серйозні занепокоєння. Проте саме ці операції турецької сторони були одними з найуспішніших.

У контексті більш широкої регіональної політики Туреччина і США мали також різні підходи до політики щодо Іраку. Туреччина була зацікавлена у стримуванні курдського руху в цьому регіоні, тоді як США підтримували більшу автономію для курдських регіонів. Це призвело до подальшого ускладнення відносин, оскільки Туреччина розглядала американську підтримку курдських сил як загрозу своїй територіальній цілісності.

Доволі довго здавалося, що війна в Сирії ніколи не скінчиться і триватиме вічно. Західні дослідники, публіцисти та політики говорили про дипломатичне вирішення конфлікту. З 2013 р. така теза все частіше з'являлась у класичному для ліберальних демократій дискурсі [2, 4].

26 листопада 2024 р. уряд Асада контролював значний відсоток сирійської землі, а вже 8 грудня його було повалено.

27 листопада об'єднані сили повстанців рушили у наступ. Спершу вони взяли Алеппо. На це їм знадобилося три дні. Операцію під назвою «Стримування агресії» здійснили сили, підтримувані Туреччиною. США до цього наступу не мали жодного відношення. Повстанці просувалися блискавично. Важливі міста Хама, Хомс, Дераа були захоплені за лічені дні. Вже 7 грудня було взято столицю Дамаск [5].

Уряд Асада повністю втратив підтримку місцевого населення. Єдині сили, за рахунок яких він тримався, були росіяни та іранці. Але в той час у союзників Асада не вистачило засобів на його підтримку через власні проблеми. Унаслідок цього вони не могли вплинути на події, що розгорталися. Для Ердогана це був вже другий тріумф за останні п'ять років (попередньою перемогою було вирішення Карабахського конфлікту на користь Азербайджану).

Таким чином, співпрацю США і Турецької республіки у війні в Сирії можна охарактеризувати як умовну. По суті, єдиним актом співпраці між ними було надання Туреччиною в користування США свого аеродрому Інджірлік. В іншому ці держави-союзники жорстко конкурували у Сирії, оскільки їхні інтереси багато в чому відрізнялися.

Джерела і література

1. Guneylioglu M. Reconsidering Turkey's Influence in the Syrian Conflict. *RUSI*. 2024. URL: https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/reconsidering-turkeys-influence-syrian-conflict –
2. Duclos M. Syria*:* The End of a Never-Ending *War Institut Montaigne.* 2024. URL: https://www.institutmontaigne.org/en/publications/syria-end-never-ending-war
3. Syria's Civil War. *Council on Foreign Relations.* URL: https://www.cfr.org/article/syrias-civil-war

4. Walter B. F. The Four Things We Know About How Civil Wars End – And What This Tells Us About Syria. *Project on Middle East Political Science (POMEPS)*. URL: https://pomeps.org/the-four-things-we-know-about-how-civil-wars-end-and-what-this-tells-us-about-syria
5. What Happened in Syria: Has al-Assad Really Fallen? *Al Jazeera*. 2024. URL: https://www.aljazeera.com/news/2024/12/8/what-happened-in-syria-has-al-assad-really-fallen

Богдан Блощинський

СТРАТЕГІЯ США ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОЇ ОПЕРАЦІЇ ІЗРАЇЛЮ В ГАЗІ (ЖОВТЕНЬ 2023 р. – СІЧЕНЬ 2025 р.)

Bohdan Bloshchynskyi. The U.S. Strategy during Israel's Military Operation in Gaza (October 2023 – January 2025)

Політика США щодо Ізраїлю характеризується тривалою та стійкою підтримкою. США були однією з перших держав, які визнали створення Держави Ізраїль у 1948 р. У контексті військових конфліктів на Близькому Сході США надавали Ізраїлю значну військову і дипломатичну підтримку. Після подій 7 жовтня 2023 р. США закликали Ізраїль до стриманості та дипломатичних рішень, щоб запобігти подальшій ескалації.

7 жовтня 2023 р., на 50-ту річницю війни Судного дня терористичне угруповання ХАМАС здійснило масований ракетний обстріл Ізраїлю. Спочатку з території Палестинської автономії в Газі було випущено понад 5 тисяч ракет, після чого бойовики ХАМАС проникли на територію Ізраїлю, атакували військові об'єкти і цивільні громади. Це призвело до значних жертв серед цивільного населення – до загибелі понад 1200 осіб і захоплення близько 250 заручників. У відповідь прем'єр-міністр Б. Нетаньягу оголосив про початок військової операції «Залізні мечі» та запровадив воєнний стан [1].

Зовнішня політика США базувалася на Стратегії національної безпеки, оприлюдненій адміністрацією Дж. Байдена 12 жовтня 2022 р. Вона визначала ключові виклики: конкуренцію з Китаєм як головним геополітичним суперником, стримування Росії через її агресію проти України, а також боротьбу з транснаціональними загрозами, такими як зміна клімату і тероризм [6]. До жовтня 2023 р. Близький Схід не був у центрі уваги адміністрації Байдена, яка зосередилася на протидії агресії РФ, зміцненні відносин з державами Європи і на дипломатії на Близькому Сході, зокрема, нормалізації відносин Ізраїлю і Саудівської Аравії [11].

Після нападу ХАМАС адміністрація Байдена заявила про непохитну підтримку Ізраїлю. Дж. Байден наголосив, що США стоять пліч-о-пліч з Ізраїлем у його праві на самооборону [14]. США оперативно надали Ізраїлю військову допомогу, включно з боєприпасами, ракетами Hellfire і тисячами 2000-фунтових бомб, а також посилили військову присутність у регіоні, розгорнувши авіаносні

групи в Середземному морі для стримування інших акторів, таких як Іран і «Хезболла».

Попри військову підтримку Ізраїлю, адміністрація Байдена активно працювала, щоб запобігти ескалації конфлікту і перетворенню його на регіональний. США брали участь у багатосторонніх переговорах за участю Катару, Єгипту та інших країн, щоб домогтися припинення вогню та звільнення заручників [8].

У травні 2024 р. США запропонували три-етапний план мирного врегулювання, який передбачав поступове припинення бойових дій, обмін заручниками та відновлення Гази [5]. США закликали Ізраїль уникати жертв серед мирних жителів і забезпечити доступ гуманітарної допомоги до Гази [7]. За даними палестинських джерел, через бойові дії до кінця 2024 р. в Газі загинуло понад 23 тисячі цивільних осіб [2].

У липні 2024 р. понад десяток американських посадовців подали у відставку на знак протесту проти підтримку США Ізраїлю. Офіційні представники США заперечували їхні звинувачення й підкреслювали свої зусилля щодо збільшення гуманітарної допомоги в Газі [9]. США припинили постачання Ізраїлю 2000-фунтових бомб через побоювання їхнього використання в густонаселених районах.

Перед передачею влади адміністрація Дж. Байдена активно працювала над припиненням вогню. Держсекретар Е. Блінкен представив план післявоєнного врегулювання для Гази, який передбачав зміни в керівництві Палестинської автономії та міжнародну участь у тимчасовому управлінні сектором Газа. Цей план був переданий команді Д. Трампа для подальшої реалізації. Обидві адміністрації співпрацювали для досягнення прогресу в питанні припинення вогню та звільнення заручників. Посол США в Ізраїлі Джек Лью підкреслив, що, незважаючи на політичні розбіжності, обидві команди працювали разом [4].

З приходом до влади президента Д. Трампа у січні 2025 р. стратегія США зазнала значних змін. Д. Трамп висунув амбітну і водночас вкрай суперечливу ініціативу стосовно Сектора Гази, яка передбачає встановлення прямого контролю США над цією територією і примусове переселення палестинського населення на постійній основі. Його заява викликала гостру реакцію як на міжнародній арені, так і всередині США, оголивши глибокі розбіжності у підходах до вирішення ізраїльсько-палестинського конфлікту [10].

Палестинська сторона та низка арабських держав, рішуче засудили ініціативу Д. Трампа і охарактеризували її як спробу «етнічної чистки» [10]. Така оцінка відображала занепокоєння, що масове переселення палестинців може призвести до остаточного знищення їхньої національної ідентичності та права на самовизначення в межах історичних кордонів. Експерти і політики зазначали, що такі дії можуть спричинити дестабілізацію регіону, загострити гуманітарну кризу і порушити основоположні права людини, гарантовані міжнародними угодами, такими як Женевські конвенції. Наприклад, ст. 49 Розділу IV Женевської конвенції прямо забороняє примусове переселення цивільного населення на окупованих територіях.

Сенатори Ліндсі Грем і Річард Блюменталь публічно виступили проти цієї ідеї, назвали її неприйнятною з моральної, політичної та практичної точок зору. Л. Грем, відомий своєю підтримкою жорсткої зовнішньої політики, висловив думку, що такий підхід може підірвати позиції США як посередника в близькосхідному мирному процесі, а Р. Блюменталь наголосив на необхідності шукати альтернативні рішення, які б враховували права всіх сторін конфлікту. Це свідчило про те, що навіть у консервативних і проізраїльських колах американської політики пропозиція Трампа сприймалася як надто радикальна й потенційно контрпродуктивна [3].

З іншого боку, міністр оборони США Піт Хегсет, коментуючи ситуацію, заявив, що Пентагон готовий ретельно проаналізувати всі можливі сценарії щодо Сектора Гази, включно з тими, що виходять за межі традиційних підходів. За його словами, хронічна нестабільність у регіоні вимагає «нестандартного мислення» та рішень, які могли б розірвати замкнене коло насильства й безвиході [12].

Отже, підходи адміністрацій Дж. Байдена і Д. Трампа до військової операції Ізраїлю в Газі суттєво різняться. За адміністрації Байдена акцент робився на балансуванні між військовою допомогою Ізраїлю та дипломатичними зусиллями для деескалації, включаючи переговори про припинення вогню та плани повоєнного відновлення Гази. Цей підхід відображав прагнення зберегти стабільність у регіоні, хоч і зазнавав критики через гуманітарні наслідки операції та внутрішні розбіжності в американській політиці. Така стратегія враховувала інтереси союзників і партнерів та була спрямована на уникнення ескалації.

Натомість адміністрація Д. Трампа запропонувала більш радикальний і силовий шлях, включаючи ідеї прямого контролю США над Газою та переселення палестинців. Цей підхід викликав гостру реакцію як всередині країни, так і поза її межами. Він виявив суперечності між прагненням адміністрації до швидких рішень, з одного боку, і ризиками дестабілізації регіону та порушення міжнародних норм, з іншого. Розбіжності між цими підходами висвітлюють складність пошуку ефективного рішення, яке б поєднувало безпеку Ізраїлю, права палестинців й інтереси США на Близькому Сході.

Джерела і література

1. «Залізні мечі» Ізраїлю: операція буде дуже жорстокою і майбутнє Гази невідомо. *УНІАН*. URL: https://www.unian.ua/world/zalizni-mechi-izrajilyu-operaciya-bude-duzhe-zhorstokoyu-i-maybutnye-gazi-nevidomo-reuters-12429939.html#goog_rewarded
2. Cordall S. S., Humaid M. Gaza’s 2024: A year of war and misery. *Al Jazeera*. URL: https://www.aljazeera.com/news/2024/12/31/gazas-2024-a-year-of-war-and-misery
3. Cornwell A. In Israel, US senators dismiss Trump's Gaza plan, say Arab states to have viable alternative. *Reuters*. URL: https://www.reuters.com/world/israel-us-senators-dismiss-trumps-gaza-plan-say-arab-states-have-viable-2025-02-17/
4. Goller H., Mackenzie J. Biden-Trump teamwork advanced Gaza ceasefire, says outgoing US ambassador to Israel. *Reuters*.

URL: https://www.reuters.com/world/biden-trump-teamwork-advanced-gaza-ceasefire-says-outgoing-us-ambassador-israel-2025-01-16/
5. Middle East Crisis: Biden Endorses Israeli Road Map for a Cease-Fire in Gaza *The New York Times*. URL: https://www.nytimes.com/live/2024/05/31/world/israel-gaza-war-hamas-rafah
6. National Security Strategy. October 2022. *The White House*. URL: https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf
7. Pamuk H., Psaledakis D. U.S. finds that Israel is not impeding assistance to Gaza; aid groups disagree. *Reuters*. URL: https://www.reuters.com/world/us-finds-that-israel-is-not-impeding-assistance-gaza-2024-11-12/
8. Shalal A., Tolba A. Biden, Qatari emir discuss Gaza, agree all hostages must be released. *Reuters*. URL: https://www.reuters.com/world/middle-east/biden-qatari-emir-discuss-gaza-agree-all-hostages-must-be-released-2023-11-12/
9. Singh K., Psaledakis D. Gaza protests: US officials who have quit over Biden's support of Israel. *Reuters*. URL: https://www.reuters.com/world/middle-east/us-officials-who-have-resigned-protest-over-bidens-gaza-policy-2024-07-02/.
10. Singh K. Timeline: Trump's remarks on plan to take over Gaza, displace Palestinians. *Reuters*. URL: https://www.reuters.com/world/middle-east/trumps-remarks-plan-take-over-gaza-displace-palestinians-2025-02-20/
11. U.S. Advises Israel to Delay Gaza Invasion, Officials Say (Published 2023) / E. Wong et al. *The New York Times*. URL: https://www.nytimes.com/2023/10/22/us/politics/us-hostages-israel-gaza.html
12. US military prepared to look at all options for Gaza, US defense secretary says. *The Economic Times*. URL: https://economictimes.indiatimes.com/news/defence/us-military-prepared-to-look-at-all-options-for-gaza-us-defense-secretary-says/articleshow/117965435.cms?from=mdr

Єлизавета Тиха

МІЖНАРОДНА СТРАТЕГІЯ США У БОРОТЬБІ З КОНТРАБАНДОЮ

Tykha Yelyzaveta. The U.S. International Strategy in the Fight with Smuggling:

США відіграють ключову роль у міжнародній боротьбі з контрабандою, використовуючи дипломатичні, економічні та силові інструменти.

Сполучені Штати співпрацюють з такими організаціями, як ООН, Інтерпол, Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), Європол та інші. Участь США у цих структурах сприяє розробці міжнародних стандартів у боротьбі з фінансуванням тероризму, відмиванням грошей і торгівлею людьми. Наприклад, через FATF американський уряд здійснює тиск на держави, що недостатньо борються з фінансовими злочинами, через Інтерпол – надає дані про розшукуваних злочинців і організовані злочинні угруповання. Така багатостороння співпраця допомагає координувати дії між

країнами та забезпечувати швидке реагування на загрози, пов'язані з контрабандою [1, 6].

Одним із головних інструментів США у боротьбі з незаконною торгівлею є спеціальні законодавчі ініціативи. Зокрема, «Акт Магнітського», ухвалений у 2012 р., дозволяє американському уряду вводити персональні санкції проти іноземних осіб, причетних до корупції та порушення прав людини, включаючи контрабанду. Цей акт став ефективним інструментом боротьби із злочинними мережами, що фінансують незаконні схеми [5].

Звіт Всесвітньої митної організації «Illicit Trade Report 2023» аналізує глобальні тенденції контрабанди, зокрема, роль США в боротьбі з нелегальним обігом товарів.

Міжнародна стратегія США включає дипломатію, санкції та співпрацю, що відображено в ініціативах, таких як проект TENTACLE для боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, а також у співпраці з UNODC та OECD для виявлення злочинних схем контрабанди золота та дорогоцінних металів. Значна увага приділяється боротьбі з наркотрафіком, зокрема через Програму контролю контейнерних перевезень (CCP) та міжнародні операції, такі як TIN CAN, що сприяють зміцненню глобальної безпеки через впровадження технологічних інновацій, таких як Smart Containers.

Стратегія США акцентує на важливості міжнародної координації, що підтверджується зростанням залученості митних органів до спільних операцій з Європою та країнами Латинської Америки [3].

Санкційна політика США є ще одним важливим засобом протидії контрабанді. Завдяки фінансовим і торговельним санкціям американський уряд має змогу тиснути на держави та компанії, що сприяють нелегальним потокам товарів, наркотиків або людей. Наприклад, США регулярно запроваджують економічні обмеження щодо режимів, які підтримують транснаціональну злочинність, таких як уряд Венесуели, де контрабанда наркотиків є джерелом доходу для корумпованих чиновників. Такі заходи обмежують фінансові можливості злочинних організацій та ускладнюють їхню діяльність на міжнародному рівні.

Однак боротьба з контрабандою потребує не лише репресивних заходів, а й активної міжнародної співпраці та вдосконалення механізмів контролю. США інвестують у розвиток технологій для моніторингу контрабандних потоків. Наприклад, використання штучного інтелекту та аналізу великих даних допомагає відстежувати підозрілі транзакції та маршрути незаконного перевезення товарів. Крім того, американський уряд фінансує програми технічної допомоги для інших країн, надає обладнання та здійснює навчання правоохоронних органів, які борються з контрабандою. Такий комплексний підхід демонструє прагнення США не лише карати злочинців, а й запобігати виникненню нових каналів незаконної торгівлі через ефективну міжнародну співпрацю.

США відіграють провідну роль у боротьбі з незаконною торгівлею зброєю, застосовуючи жорсткий експортний контроль та міжнародні санкції. Одним із головних механізмів у цій сфері є Міжнародні правила торгівлі зброєю (ITAR), які регулюють експорт американських озброєнь та військових технологій.

Завдяки ITAR США обмежують продаж зброї країнам, що можуть використати її у збройних конфліктах або передати терористичним угрупованням. Крім того, Акт про контроль за експортом зброї надає уряду можливість забороняти або ліцензувати продаж озброєнь на основі політичної доцільності [4]. Така політика має значний вплив на світовий ринок зброї, оскільки США є одним із найбільших постачальників військової техніки. Це дозволяє США не лише регулювати власний ринок, а й впливати на розподіл стратегічних ресурсів у світі, обмежуючи доступ до передових технологій для ворожих режимів і незаконних збройних формувань.

Також важливим аспектом політики США є міжнародна співпраця з ЄС і НАТО у сфері нерозповсюдження зброї масового знищення. Сполучені Штати беруть активну участь у таких ініціативах, як Договір про нерозповсюдження ядерної зброї та Група ядерних постачальників (NSG), що контролює торгівлю ядерними матеріалами. Спільно із союзниками США працюють над тим, щоб такі технології не потрапили в Іран та інші країни. У цьому контексті санкційна політика США відіграє ключову роль. Проте цей напрям потребує також дипломатичних зусиль.

США вже багато років ведуть активну боротьбу з наркотрафіком, особливо в регіоні Латинської Америки, який є основним джерелом постачання наркотиків до країни. Головним державним органом, що займається протидією незаконному обігу наркотиків, є Адміністрація з боротьби з наркотиками (DEA). Вона працює не тільки всередині США, але й координує операції за кордоном. Однією з найвідоміших ініціатив є План Колумбія, запроваджений у 2000 р., який передбачав фінансування боротьби з наркокартелями, надання військової і технічної допомоги уряду Колумбії, а також знищення плантацій коки. Подібні програми діють і в інших країнах Латинської Америки, таких як Перу та Болівія.

Крім цього, у 2007 р. була започаткована Ініціатива Меріда, спрямована на підтримку правоохоронних органів Мексики і країн Центральної Америки у боротьбі з наркоторгівлею. У рамках цих програм США надавали фінансування, розвіддані та озброєння, здійснювали навчання місцевих спецслужб, що дозволяло ефективніше боротися з картелями і контролювати наркомаршрути [2].

Важливим аспектом антинаркотичної політики було посилення контролю на південному кордоні, оскільки Мексика є головним каналом для надходження наркотиків і нелегальної міграції на територію США. Одним з найбільш спірних, але водночас потужних заходів стала ініціатива зі зведення стіни на кордоні з Мексикою, яка мала зменшити нелегальний перетин кордону і контрабанду наркотиків. Адміністрації різних президентів, зокрема Д. Трампа, активно підтримували цей проєкт, інвестували в модернізацію кордонів та у збільшення кількості прикордонних патрулів.

Крім фізичних бар'єрів, США використовували сучасні технології, такі як безпілотники, тепловізори та системи штучного інтелекту для відстеження незаконного переміщення наркотиків та людей. Також американський уряд здійснював співпрацю з мексиканською владою, дві держави здійснювали спільні операції з ліквідації наркокартелів, таких як Сіналоа та Халіско.

Однак, попри всі заходи, проблема нелегальної міграції та наркотрафіку залишається актуальною, оскільки корупція, соціальна нестабільність і попит на наркотики в самих США продовжують стимулювати діяльність злочинних угруповань.

Отже, з 2012 р. США реалізовували комплексну міжнародну стратегію в боротьбі з контрабандою, яка поєднувала дипломатичні, економічні та силові інструменти. Важливими складовими цієї політики була співпраця з міжнародними організаціями (ООН, Інтерпол, FATF), застосування санкцій, зокрема, через «Акт Магнітського», та контроль за експортом зброї (ITAR). Особлива увага приділялась боротьбі з наркотрафіком у Латинській Америці через такі ініціативи як «План Колумбія» та «Ініціатива Меріда». США також активно інвестували у новітні технології моніторингу незаконних потоків і зміцнювали контроль на південному кордоні. Такий підхід дозволяв протидіяти транснаціональним злочинам і запобігати поширенню незаконної діяльності.

Джерела і література

1. Americas: New Joint Initiative against Human Trafficking and Migrant Smuggling. URL: https://www.interpol.int/en/News-and-Events/News/2023/Americas-New-joint-initiative-against-human-trafficking-and-migrant-smuggling

2. EU cooperation with Latin America: Combating drug trafficking in the Andean region: Think Tank European Parliament. April 22, 2024. Briefing. URL: https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)762286

3. Illicit Trade Report 2023: World Customs Organizations, Enforcement and Compliance. 2023. 254 p.

4. Key Elements of the International Traffic in Arms Regulations Exemption for Defense Trade and Cooperation Among Australia, the United Kingdom, and the United States: U.S. Departament of State. January 20, 2025. U.S. URL: https://www.state.gov/key-elements-of-the-international-traffic-in-arms-regulations-exemption-for-defense-trade-and-cooperation-among-australia-the-united-kingdom-and-the-united-states/

5. S.284 – Global Magnitsky Human Rights Accountability Act: CONGRESS.GOV. URL: https://www.congress.gov/bill/114th-congress/senate-bill/284/text

6. The Financial Action Task Force (FATF) leads global action to tackle money laundering, terrorist and proliferation financing. FATF. URL: https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/what-we-do.html

РОЗДІЛ 3

ПЕРШІ ТИЖНІ ПРЕЗИДЕНТСТВА Д. ТРАМПА (2025 р.): ОСНОВНІ ТРЕНДИ

PART 3

THE FIRST WEEKS OF D. TRUMP'S PRESIDENCY (2025): MAIN TRENDS

Svitlana Pyk

PRESIDENT DONALD TRUMP'S ADMINISTRATION: PERSONALITY AND PERSONALISM

Світлана Пик. Особистість і персоналізм в адміністрації президента Дональда Трампа

Now that he has been elected president for the second time, Donald Trump may be more eager than ever to reshape U.S. policies according to his slogan, "Make America Great Again 2.0." Considering his extraordinary personality and the previous experience in the White House, which can be described as controversial at best, doubts have been raised about whether President Trump's new administration will be able to satisfy his ambitions and deliver on several initiatives recently announced. One of them is the establishment of the Department of Government Efficiency (DOGE) with Elon Musk as a head. This is a temporary federal service to modernize federal technology and software to improve federal government at minimized cost.

As a major donor of Trump's presidential campaign, Musk has been assigned to the DOGE as a special government employee with promising benefits for his businesses, thus far as the Department he is leading now, though not a Cabinet-level, has access to every single federal service data. Loyal to Trump, Musk is one of the president's favorites. It is way too intriguing to follow up the cooperation of them two.

It's no secret that Trump's personality is complicated and ambiguous, because the image he promotes for himself in business and the media (as well as in politics) covers and hides his true personality. According to the Five Factor Model of personality designed by American psychologists R. McCrae and P. Costa, Jr., Trump's personality traits claim extremally high level of "extraversion" that is complementary to "neuroticism" with the negative correlation of the latter with "conscientiousness". With relevantly low levels of "agreeableness" and "openness to experience" this kind of profile reveals ambitiousness and goal-pursuit, assertiveness, decisive thinking and domination, but either is a predictor of non-prudent, unconstrained behavior, irritability and irrationality within uncomfortable circumstances [for more details see 2, pp. 152–156].

Trump as president is also known for controversial statements and inconsistent, extravagant actions, moodiness and manipulative style, which directly affects the pursuit of his policies and his relationships with subordinates within the administration. Everything he does is biased by prevailing "personality factor". That was the main reason for the regular reshuffling of cabinet members and top advisors during his first term, so it seems that sooner or later there will be a rebalancing either within the current administration. The question is whether Elon Musk will maintain his position until July 4, 2026, when the DOGE is supposed to end its activities.

For Musk, getting an assignment by the executive order and being treated as a senior advisor to the president means gaining privileges though without clear responsibilities. This is no less than a demonstration of personalism, which enables political leaders to have things done their way without putting at risk their levers of power. When there is a need to implement a new initiative and push aside thick bureaucratic requirements or interdepartmental considerations, empowered individuals designate someone close to them to take charge and to rule things out. In other words, personalism becomes a new home for power when governmental institutions, organizations, and formal processes lose relevance [3, pp. 220, 226].

Decades ago, political leaders discovered that certain individuals due to their personality traits, expertise, experience, and private contacts could solve political problems more effectively than bureaucracies, especially when it came to sensitive issues. Sometimes the problem is so complicated or urgent, that an individual approach is the best way to address it. Diplomacy and foreign relations are the fields with the most examples of professionals making things work.

Today, the popular idea among policymakers is to transfer efficiency from private to public sector. Successful private sector executives and high-profile chief executive officers can certainly make a difference and improve the semi-sectors of the governmental institutional system. They are motivated and interested in being recruited to get closer to powerful principals and elite circles. They align themselves with leaders, however their mutually beneficial partnership doesn't necessarily last long. In the case of Trump and Musk, it is rather about money (as a trigger) and loyalty (as a glue).

Before shifting to the Republican camp in 2022, Musk supported presidential campaigns of Barack Obama, Hillary Clinton and Joe Biden, though his political views lack consistency and rational ground. Declaring himself a centrist, Musk often behaves as a right-wing activist, but actually he "doesn't really have political beliefs, only personal interests". His philosophy can be described as "bossism" or "bosses on top" [5] and probably this is the main reason why Musk used his money to buy his way to the political top. Obviously, his investment will pay off with the help of DOGE.

Department of Government Efficiency consists of the main staff (20 members) with the office at the Eisenhower Executive Office Building and small (4 members) teams embedded in federal agencies targeted for revision and restructuring. Technically DOGE reports to White House chief of staff, but practically its employees work under the supervision of Steve Davis, a longtime advisor to Musk. It is worth noting that Musk hired young people (19-24 years old) as software engineers to do the routine: infiltrate federal agencies, interview senior staff, demand access to sensitive databases, check budget spending, etc. They don't want to reveal their names or

personal information, don't have security clearances, and operate under uncertain orders [4].

Currently, a number of agencies are under intense scrutiny and oversight. The Departments of Education, Energy, Housing and Urban Development, Health and Human Services, Transportation and Veterans Affairs Departments, the National Oceanic and Atmospheric Administration, the Federal Emergency Management Agency, the Consumer Financial Protection Bureau, and the list goes on. DOGE's first victim was USAID, which was just shut down in early February 2025. Such activities have led to a huge wave of protests and criticism against DOGE, and even lawsuits.

However, President Trump is on Musk's side. With the help of DOGE, the process of dismantling federal agencies across the government makes progress, so to speak. Trump has fired many top officials who were leading investigations and overseeing lawsuits pending against Musk's businesses. At least 11 federal agencies that have been under DOGE scrutiny have over 30 ongoing investigations, complaints or enforcement actions into Musk's six companies. For example, the Federal Aviation Administration fined SpaceX for safety violations, and the Securities and Exchange Commission ordered Musk to pay the federal government as much as $150 million for federal securities law violations [1]. At the same time, Musk's companies have many contracts that are overseen by different federal agencies, while DOGE has access to their data and can influence their spending and staffing.

The situation is at least worrying, and one can only guess what kind of interests and motives Trump and Musk are really pursuing. The reputation of both wealthy men is shameless and far from predictable.

References

1. Lipton E., Grind K. Elon Musk's Business Empire Scores Benefits Under Trump Shake-Up. 2025, February 11. *The New York Times*. URL: https://www.nytimes.com/2025/02/11/us/politics/elon-musk-companies-conflicts.html
2. Pyk S. Vplyv "osobystisnoho chynnyka" na pryyniattia zovnishniopolitychnyh rishen' v administracii prezydenta D. Trampa [from Ukr.: "Personality Factor" Influence on the Foreign Policy Decision-Making in the President Donald Trump Administration]. *Visnyk Lvivs'koho Universytetu. Seriia filos.-politoloh. studii* [from Ukr.: Visnyk of the Lviv University. Series Philos.-Political Studies]. 2022. No. 41. Pp. 151–162.
3. Savoie D. Power: where is it? Montreal, McGill-Queen's University Press, 2010.
4. Schleifer Th., Nehamas N., Conger K., Mac R. Young Aides Emerge as Enforcers in Musk's Broadside Against Government. 2025, February 7. *The New York Times*. URL: https://www.nytimes.com/2025/02/07/us/politics/musk-doge-aides.html.
5. Warzel Ch. Elon Musk Is a Far-Right Activist. 2022, December, 11. *The Atlantic*. URL: https://www.theatlantic.com/technology/archive/2022/12/elon-musk-twitter-far-fight-activist/672436

Андрій Мартинов

ВІДНОСИНИ ФРН І США (20.01 – 23.02.2025)

Andrii Martynov. Relations of Federal German Republic and the United States (20.01 – 23.02.2025)

Хронологічні межі доповіді стосуються періоду від інавгурації Д. Трампа до дострокових виборів німецького бундестагу. Цей короткий період інспірував кластер ціннісних протиріч та конфлікту інтересів між Вашингтоном і Берліном, які визначатимуть форму і зміст відносин ФРН і США у середньостроковій перспективі до 2028 року.

6 листопада 2024 р., коли в США республіканці святкували історичну перемогу Дональда Трампа і взяття більшості у обох палатах Конгресу, у Берліні де-факто розпалась «світлофорна коаліція». Криза визрівала більше року. Її причини полягали у несумісності цілей соціал-демократів, партії зелених і вільних демократів. Ліберали були проти скасування заборони на збільшення німецьких боргових зобов'язань, соціал-демократи були проти скорочення видатків на соціальну державу, партія зелених була проти відмови від «екологічного переходу економіки». На все це наклалось радикальне збільшення військових видатків і потреба допомоги Україні. Зазначені завдання разом виявилося неможливо вирішити за існуючих бюджетних параметрів. Вільні демократи ініціювали розпад коаліції, сподіваючись за результатами виборів 2025 р. створити нову коаліцію з християнськими демократами.

16 грудня 2024 р. бундестаг проголосував питання про відставку О. Шольца. За це було 394 депутати, проти – 207, 116 депутатів утримались [1, с. 1]. 20 грудня 2024 р. президент ФРН Ф.-В. Штайнмайєр розпустив бундестаг і призначив дострокові вибори на 23 лютого 2025 р. Ілон Маск у своїй соціальній мережі «Х» написав, що Німеччину може порятувати тільки партія «Альтернатива для Німеччини» [3, с. 1]. 9 січня 2025 р. Ілон Маск особисто рекламував кандидатку партії «Альтернатива для Німеччини» А. Вайдель, що ображало німецьких ліберальних демократів [4, с. 1]. Загалом участь у виборах брали 41 німецька партія, багато з яких утопічно розглядати навіть як політичні стартапи [5, с. 1]. Перевиборчі дебати були жорсткими. Зелені піддали критиці плани Ф. Мерца щодо збереження німецької металургії, без чого неможливо вести мову про відродження оборонної промисловості [2, с. 1].

Формування нової німецької коаліції буде відбуватися за 47-го президента США Д. Трампа. Показово, що німецькі політичні еліти симпатизували К. Харріс, тоді як більшість етнічних німців громадян США проголосувала саме за Д. Трампа. Більш прийнятним серед німецьких політиків партнером для Трампа є колишній «американський» інвестиційний банкір, лідер опозиційних християнських демократів Фрідріх Мерц. Скоріше за все він і буде новим канцлером, навіть якщо доведеться створювати «велику коаліцію», аби виключити з гри лівих радикалів та правих консерваторів партії «Альтернатива для Німеччини». Показово, що «Ліві» та «Альтернатива» інспірують потужні антиамериканські настрої. Так було за адміністрації Байдена.

За другого президентського терміну Трампа можна очікувати на погіршення німецько-американських відносин. Д. Трамп буде готовий перекласти на Німеччину фінансову відповідальність за підтримку України та більшу відповідальність за оборону Європейського Союзу. Причому ці політичні розбіжності неминуче доповнюватимуться торговельними трансатлантичними війнами між ЄС і США. Адже ЄС залишається маяком економічного лібералізму, а Д. Трамп пропонує протекціонізм. Крім того, Д. Трамп «сватає» німецькі компанії переносити виробництво на територію США за рахунок робочих місць і соціальних стандартів у Європі. Тому навіть за гіпотетичного канцлерства Мерца в 2025 році відносини ФРН і США будуть проходити серйозне випробування на міцність та взаємне зацікавлення бачити один в одному союзників і партнерів, а не тільки конкурентів.

Вибори 47-го президента США запустили в країнах першого світу внутрішньополітичні конфлікти між прихильниками різних стратегій глобалізації. Цей конфлікт не є релевантним до звичних ідеологічних формул протистояння консерваторів, лібералів, соціалістів, націоналістів. Умовна «Партія Шваба» спирається на ідею роздачі дешевих кредитів і медичних страховок. Її політичною опорою була коаліція різних меншин, бізнес злився з бюрократією. Функція виробництва винесена в Азію. Постачальники ресурсів мають інвестувати прибутки в західну економіку, а Захід займається науковою, культурою, медіа. До 2008 р. ця система домінувала. Альтернативний центр Китай набрав обертів економічного розвитку. Німеччина внаслідок російсько-української війни 2022-2025 рр. втратила китайський ринок збуту і дешеві російські енергоносії. Протекціонізм меншин виявився неефективними в країнах Глобального Півдня. Вирішити проблему мала цифровізація, контроль соціальних мереж, екологічні і санітарні вимоги. «Партію Шваба» презентують європейська бюрократія, фінансисти, азійські промисловці, арабські нафтовики, виробники зброї, європейські та американські університети.

Президентські вибори в США 2016 р. показали підйом умовної «Партії Маска». Її адепти переконані, що високотехнологічні кампанії, їхні інвестори і партнери із силових структур роблять можливим новий етап науково-технічної революції. Це не тільки прорив в галузі штучного інтелекту, біологічних технологій, логістики, зброї, а й можливість замінити традиційні фінанси криптовалютами. Це новий етап глобалізації, який дає можливість демонтувати надмірні структури державного регулювання і захисту прав людини. «Партія Маска» об’єднує технологічні корпорації, соціальні мережі, несистемних активістів, частину спеціальних служб, власників кріптовалют по всьому світу.

Д. Трамп зацікавлений у фрагментації Євросоюзу, аби грати роль модератора. Чітким є коло протиріч в інтересах Німеччини (як найбільшої країни ЄС) і США: енергетика, екологічна політика, повернення індустріальних потужностей до США і, як наслідок, митні й тарифні конфлікти, регулювання соціальних мереж і штучного інтелекту, зовнішньополітичні протиріччя в Євразії, на Близькому Сході, Африці та Індо-Тихоокеанському регіоні.

Джерела і література

1. Bundestag entzieht Kanzler Scholz das Vertrauen. URL: https://www.cicero.de/innenpolitik/wie-erwartet-abgewahlt-bundestag-entzieht-kanzler-scholz-das-vertrauen
2. Kritik an Merz Aussagen zur Zukunft der Stahlindustrie. URL: https://www.deutschlandfunk.de/kritik-an-merz-aussagen-zur-zukunft-der-stahlindustrie-102.html
3. Musk fordert Rücktritt von Kanzler. URL: https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/musk-wahl-scholz-magdeburg
4. Ralf Hanselle. Was das Valley wählen nennt. URL: https://www.cicero.de/kultur/was-das-valley-waehlen-nennt
5. Wahlausschuss lässt 41 Parteien zur Bundestagswahl zu. URL: https://www.faz.net/aktuell/politik/bundestagswahl/liveticker-zur-bundestagswahl-2025-wahlausschuss-laesst-41-parteien-zur-bundestagswahl-zu-faz-110093143

Михайло Панасюк

СПІВПРАЦЯ МІЖ КОМАНДОЮ Д. ТРАМПА І ПАРТІЄЮ АЛЬТЕРНАТИВА ДЛЯ НІМЕЧЧИНИ (ЛИСТОПАД 2024 р. – ЛЮТИЙ 2025 р.)

Mykhailo Panasiuk. Cooperation between the Administration of Donald Trump and Alternative for Germany (November 2024 – February 2025)

Перемога Дональда Трампа на виборах Президента США у листопаді 2024 р. стала символом змін у настроях американців. В останні роки в США і країнах Європи спостерігається значне посилення позицій правопопулістських рухів, у цих державах спостерігався «правий поворот», за якого виборці підтримують консервативні ідеї та традиційні цінності. Д. Трампа і його передвиборчу програму «Зробимо Америку знову великою» (англ. «Make America great again!») почали розглядати як уособлення спротиву ліволіберальній ідеології Демократичної партії, безконтрольній міграції, кліматичній і гендерній політиці, а також сучасному місці США в світі.

Запит на консервативну і популістську риторику зростає і в країнах Західної Європи. У 2024 році праві партії зайняли досить високі позиції на виборах до Європарламенту, націоналістична партія Марі ле Пен ледь не перемогла на виборах у Франції, а в Німеччині правопопулістська Альтернатива для Німеччини напередодні виборів до Бундестагу займала 2 місце у соцопитуваннях, поступаючись лише Християнсько-демократичному Союзу.

Перемога Д. Трампа значно посилила позиції європейських правих сил, які відчувають його підтримку у боротьбі з політикою ЄС щодо міграції, зміни клімату та санкційного тиску на РФ. Його кампанія «Зробимо Америку знову

великою», очевидно, розглядається як взірець для наслідування європейськими правими у створенні подібної програми для Європи: «Зробимо Європу великою знову!» (англ. «Make Europe great again!»).

Варто відзначити роль «правої руки» Д. Трампа – підприємця та мільярдера Ілона Маска, який не став обмежувати свій політичний вплив виключно США. Великий фінансовий і медіа-вплив Маска через його платформу X (близько 200 млн. підписників у всьому світі) допомагає розповсюджувати риторику європейських правих, а відкрита підтримка зі сторони мільярдера викликає навіть занепокоєння в урядах країн Західної Європи. У грудні 2024 року він зустрівся з британським правим популістом Найджелом Фараджем [3]. У Німеччині після розпаду урядової коаліції у листопаді 2024 р. та під час передвиборчих перегонів він став на сторону правопопулістської Альтернативи для Німеччини, зазначивши на своїй платформі X, що «тільки АдН зможе зберегти Німеччину» [6]. Партія Альтернатива для Німеччини скористалася цією «допомогою» і зобразила обличчя Маска на передвиборчій рекламі, а співкерівник та кандидат у канцлери Аліса Вайдель записала відео звернення з подякою: «Шановний Ілоне. Дуже дякую за твоє повідомлення. Альтернатива для Німеччини, АдН, справді є єдиною альтернативою для нашої країни — наш останній варіант […] Я бажаю тобі і президенту Дональду Трампу всього найкращого протягом майбутнього перебування на посаді» [5].

В основі такої співпраці між АдН, з одного боку, та І. Маском і Д. Трампом, з іншого, лежить єдина ідея, що мігранти становлять загрозу і мають бути відправлені назад на Батьківщину – політична концепція, відома як «реемміграція». Д. Трамп і Альтернатива для Німеччини активно використовують її у своїх передвиборчих програмах. 24 листопада 2024 року у землі Баварія АдН ухвалила «Резолюцію про реемміграцію», в якій вона закликала до винайдення нових способів «легше позбавити німецького громадянства, яке вже було надано» та «всеосяжної реемміграції мільйонів протягом наступних 10 років» [1].

Відверта підтримка Ілоном Маском правопопулістської партії спричинила жваве обговорення у мережі. У гостьовій статті Welt am Sonntag американський підприємець спробував обґрунтувати свою позицію тим, що АдН є «останньою іскоркою надії для цієї країни» через її підхід до економіки, інновацій, імміграції та енергетичної політики. Він вважає, що Німеччина потребує зменшення бюрократії, зниження податків та дерегуляції, підтримує ідею контрольованої імміграції, яка має зберегти національну ідентичність і розвиток ядерної енергетики [7].

Ми можемо погодитися з більшістю тез І. Маска, оскільки відверто невдала міграційна, енергетична і соціальна політика Ангели Меркель поставили під сумнів подальший розвиток Німеччини. Проте сам Ілон Маск навмисно, чи ні, не помічає у яке геополітичне становище АдН хоче поставити Німеччину, оскільки з 2021 р. закликає до виходу Німеччини з Євросоюзу, що у перспективі призведе до проблем у внутрішньоєвропейському експорті ФРН. Також АдН ставить під сумнів трансатлантичне співробітництво у сфері торгівлі та політики безпеки, у тому числі із США.

З іншої сторони, підтримка Альтернативи для Німеччини – це гарантія дестабілізації Німеччини, оскільки нестабільними демократіями легше

контролювати та впливати на них. Вони одразу втрачають здатність захищатися. На практиці це означатиме, що Альтернатива для Німеччини стане «партією підпорядкування», оскільки буде виконувати усі наміри і укази Д. Трампа.

Партії Альтернатива для Німеччини вигідна така співпраця. З 2021 рю вона перебуває у статусі «підозрювана у правому екстремізмі» з боку Федерального відомства із захисту Конституції, а з початку 2024 р. проти неї поводять масові демонстрації у зв'язку з намірами депортувати з Німеччини усіх іммігрантів, навіть тих, які мають німецьке громадянство. Така суспільна стигматизація певним чином псувала її рейтинг напередодні виборів у Бундестаг, запланованих на 23 лютого 2025 р. Тому для певної «соціальної нормалізації» партія долучила до своїх передвиборчих перегонів Ілона Маска, який за допомогою свого медіа-впливу намагався розвінчати певні «міфи» про АдН.

Основною такою подією для «соціальної нормалізації» АдН стала розмова на платформі Х між кандидатом у канцлери від АдН Аліси Вайдель та Ілоном Маском на початку січня 2025 р., під час якої обговорювалися питання зміни клімату, німецької бюрократії, імміграції. Щоб переконати, що Альтернатива для Німеччини є не правоекстремістською, а ліберально-консервативною партією Аліса Вайдель навіть назвала Гітлера «комуністом» [8]. Дослідник Альбрехт фон Луке зазначав, що така розмова могла принести партії більше шкоди ніж користі, оскільки у намаганні позиціонувати себе як економічних лібералів АдН могла втратити певний відсоток виборців на Сході Німеччини, що могло допомогти партії лівого спрямування Німеччини, яка набирає популярність – Союз Сари Вагенкнехт (нім. Bündnis Sahra Wagenknecht, BSW) [9].

За підтримки адміністрації Д. Трампа Альтернатива для Німеччини намагається подолати так званий «брандмауер», що означає політику не співпраці з АдН та не долучення її до коаліції з іншими німецькими партіями (СДПН, ХДС/ХСС, Зелені, ВДП). Так, 14 лютого 2025 р. на Мюнхенській конференції з безпеки віцепрезидент США Джей Ді Венс закликав німецьких політиків до співпраці з усіма партіями, включно з Альтернативою для Німеччини. За його словами, не допускати ультраправі партії, які виступають проти імміграції, до урядових коаліцій обмежує волю людей, які неодноразово просять про посилення контролю над кордонами [4]. Така заява американського віцепрезидента зазнала шквалу критики і звинувачень у втручанні в німецький виборчий процес з боку іноземних держав. Очільник ХСС Маркус Зедер відхилив рекомендацію віцепрезидента США Дж. Д. Венса щодо створення коаліції з АдН: «Ми серйозно сприймаємо кожну думку, але ми самі вирішуємо, з ким нам формувати коаліцію» [2].

Залишається відкритим питання: які здобутки принесе Ілону Маску співпраця з Альтернативою для Німеччини? Політично І. Маск стоїть на позиціях американських правих. Він неодноразово скаржився на нібито расизм проти білих у Сполучених Штатах і стверджував, що Демократична партія підтримувала нелегальну імміграцію, щоб виграти вибори. Але перш за все, Ілон Маск – підприємець, який зацікавлений у максимальних прибутках. У 2022 р. він побудував завод Tesla у Грюнхайде поблизу Берліна і тому дуже зацікавлений у зменшенні державного регулювання, яке може надати АдН. Також, як власник медіа-платформи Х, що контролюється Законом про цифрові послуги, метою

якого є регулювання діяльності платформ і обмеження незаконного контенту, товарів і послуг, І. Маск зацікавлений у співпраці з Альтернативою для Німеччини, яка пообіцяла відмінити його у разі свого успіху на виборах, посилаючись на свободу слова.

Таким чином, перемога Д. Трампа у 2024 р. відображає глобальний тренд правого повороту, який набирає популярності як у США, так і в Європі. Співпраця між Д. Трампом, І. Маском та АдН сприяє просуванню популістських ідей у Європі, включаючи підтримку контролю над міграцією, зменшення бюрократії та розвиток ядерної енергетики. У свою чергу, Альтернатива для Німеччини намагається використати підтримку Ілона Маска для нормалізації свого іміджу та для зменшення негативного іміджу, адміністрація Трампа – посилити свій вплив (політичний і економічний) на Європейському континенті.

Джерела і література

1. Bayerische Resolution für Remigration zum Landesparteitag in Greding. 2024, 24 November. *Alternative für Deutschland Landesverband Bayern*. URL: https://surl.li/pyvipu
2. Busjaeger F. Trump-Vize wackelt an Brandmauer: Vance fordert AfD-Zusammenarbeit – Söder kontert scharf. 2025, Februar 16. *Frankfurter Rundschau*. URL: https://surl.li/ompcve
3. Elon Musk vernetzt sich mit Rechtspopulisten in Europa. 2025, Januar 3. *Deutschhlandfunk*. URL: https://surli.cc/fitpsr
4. Pancevski B.& Ward A. Vance Wields Threat of Sanctions, Military Action to Push Putin Into Ukraine Deal. 2025, February 14. *The Wall Street Journal*. URL: https://surl.li/mfbqhw
5. Rep. Alice Weidel. 2024, December 20. *X*. URL: https://surl.li/pplpyg
6. Rep. Elon Musk. 2024, December 20. *X*. URL: https://surl.li/ihzycb
7. Warum Elon Musk auf die AfD setzt – und warum er dabei irrt. 2024, Dezember 28. *Welt*. URL: https://surl.li/qztann
8. Weidel A. Full Conversation - Alice Weidel & Elon Musk on X!. *Youtube.* 2025, January 9. URL: https://surl.li/lwvtlf
9. Weidel und Musk auf X: Wahlkampfhilfe oder Bärendienst für die AfD?. 2025, Januar 10. *Deutschhlandfunk*. URL: https://surl.li/ancnix

Volodymyr Kurtianyk

NEW TRENDS IN THE U.S. RELATIONS WITH NATO ALLIES DURING THE SECOND D. TRUMP ADMINISTRATION

Володимир Куртяник. Нові тенденції у відносинах США із союзниками по НАТО за другої адміністрації Д. Трампа

The way the United States conducts business with NATO allies dictates the way world diplomacy will unfold, thus posing immense significance.

While during President Trump's first presidency term actions concerning NATO were mostly limited to verbal statements, the changes in this approach were anticipated after his victory in 2024. During his presidential campaign in 2024, Donald Trump claimed that he would "encourage" Russian attacks on any of NATO member countries that did not meet necessary military spendings, and thus faced backlash from various high-standing politicians [4].

In October 2024, Mark Rutte became the new head of NATO. He waived worries of Trump's presidency would become a large threat to NATO cohesion, claiming that both he and the other presidential candidate Camala Harris knew the potential precarity of the situation in Europe if Putin were to get his way in Ukraine. M. Rutte was convinced that both candidates would continue to support Ukraine financially in case of one of them took the presidency [6].

However, U.S. foreign policy, including NATO, took an unexpected turn almost immediately after Trump assumed presidency in 2025. First, Trump voiced his opinion on acquiring Greenland from Denmark through monetary or financial means, saying it would be supported by Greenland's population. Then he unambiguously suggested Canada would be better off becoming America's "very fine 51st state" rather than remaining an independent nation, thus stirring NATO allies. Such remarks have not only threatened the inhabitants of those countries but also confused various diplomats and politicians, although secretary general of NATO Mark Rutte has downplayed the threat – same as he did with US-Canada trade war, claiming that "we will not get in the way of our collective determination to keep our deterrence strong" [2].

After his questionable claims and suggestions on X, D. Trump turned to Europe and started taking a more proactive role in shaping its politics. Despite Zelensky's innumerable claims that any decision about Ukraine cannot be made without Ukraine's participation in the negotiation process, D. Trump went straight to Putin to seek a deal on Ukraine. It has become evident that D. Trump, trying to stick to the promises he gave to his people before becoming president again, believes that peace itself is an outstanding achievement no matter the cost or terms of the treaty. Of course, U.S.' NATO allies fiercely disagree with him. According to UK Defence Secretary John Healey, "Ukraine's voice must be at the heart of any talks". German Chancellor Olaf Scholz said it was "regrettable" that Washington was making "concessions" to the Kremlin. EU foreign policy chief Kaja Kallas accused the United States of "appeasement" towards Russia [5].

By speaking directly to the aggressor that was previously excluded from any official talks with representatives of the Western countries, President Trump has reinstated the once excommunicated pariah on the world stage, once again making Russia a full-fledged participant of international negotiations. One phone call has given Putin a lot without making him concede a thing.

Now, many fear for the outcome of the Russia-Ukraine war as well as for the stability of NATO. During the Munich security conference, Defense Secretary P. Hegseth said that Europe should not rely on American military support anymore due to "realities". Considering this, some have gone as far as to assume that we are witnessing "the twilight of NATO" [3]. If you combine such statements with D. Trump calling Ukrainian NATO aspirations "impractical" and doubting Ukraine could regain its occupied territories [1], thus making it easier for Russia to achieve its foreign policy goals before the negotiations ever took place, then the onset of NATO's putrefaction appears to be not far-fetched.

Trump believes that common sense and political will are the cornerstones of a successful foreign policy, but he may be proven wrong. Incumbent U.S. president is known for his businesslike approach to presidential tasks, although such upfront and "all-or-nothing" approach to Europe's worst military crisis since WWII might bear disastrous fruit and imperil Ukraine's foreseeable future. It is also possible that such quick shift in the prospects of the war after Donald Trump took residence in the White House for the second time might signify that Trump's presidency is all Putin wanted. After all, it is easier for Kremlin to conduct business with a businessman rather than with trained diplomats. Since President Trump approaches Russia's aggressive war from the standpoint of U.S. monetary gain rather than long-term European stability prospects, striving to land a peace deal by any means necessary and claim the entire peacemaking prowess all for himself, it becomes evident that the world may appear in another round of the 1938 Munich Agreement and its aftermath.

References

1. Bose N., and Kanishka Singh. Trump: not practical for Ukraine to join NATO, get back all land. 2025, February 12. *Reuters.*
URL: https://www.reuters.com/world/trump-not-practical-ukraine-join-nato-get-back-all-land-2025-02-12/
2. Brewster M. Allies appear to duck and cover as Trump threatens Canada and Greenland. 2025, February 15. *CBC.* URL: https://www.cbc.ca/news/politics/trump-canada-nato-allies-1.7459986
3. Dettmer J. Is this the end of NATO? 2025, February 15. *Politico.*
URL: https://www.politico.eu/article/munich-security-conference-is-this-the-end-of-nato-trump-vance-europe-united-states/
4. Helmore E. Trump says he would encourage Russia to attack Nato allies who pay too little. 2024, February 11. *The Guardian.* URL: https://www.theguardian.com/us-news/2024/feb/11/donald-trump-says-he-would-encourage-russia-to-attack-nato-countries-who-dont-pay-bills

5. Rhoden-Paul A., and Jaroslav Lukiv. Zelensky says no peace deal without Ukraine involvement. 2025, February 14. *BBC.*
URL: https://www.bbc.com/news/articles/ckg051z21zno
6. Sabbagh D. Donald Trump will need Nato if elected as president, says new alliance chief. 2024, October 10. *The Guardian.*
URL: https://www.theguardian.com/world/2024/oct/10/donald-trump-would-need-nato-as-us-president-says-new-alliance-chief

Тарас Катрун

США НА МЮНХЕНСЬКІЙ БЕЗПЕКОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ 2025 РОКУ: БАЧЕННЯ МИРУ В УКРАЇНІ

Katrun Taras. United States at the Munich Security Conference (2025): a Vision for Peace in Ukraine

Після перемоги Республіканської партії на виборах у Конгрес 2024 р. й інавгурації президента Д. Трампа 20 січня 2025 р. у зовнішній політиці США почалися суттєві зміни. Для нас особливо важливим є спостереження за політикою адміністрації Д. Трампа стосовно російсько-української війни.

У цьому досліджені висвітлюються дії США, а також американської делегації на Мюнхенській безпековій конференції 2025 р. в контексті бачення миру в Україні. В основі дослідження – інформація про зустрічі спецпредставника президента США з питань України та РФ К. Келогга з українською делегацією, його офіційні заяви під час конференції та основні тези стосовно завершення збройного конфлікту, а також інформація про двосторонню зустріч делегації США на чолі з віцепрезидентом Дж. Венсом з президентом В. Зеленським. Особлива увага приділяється візії США стосовно миру в Україні, озвученій на Мюнхенській конференції 2025.

В ЄС і Україні Мюнхенську конференцію 2025 р. порівнюють з конференцією у Мюнхені 1938 року, від суспільних настроїв до політичних заяв і дій. Тоді Велика Британія та Франція фактично віддали Гітлеру Чехословаччину, а тепер бажання швидкого миру з боку Д. Трампа може означати таку саму долю для України. Європейські лідери висловлюють серйозну стурбованість стосовно політичного майбутнього України та Європи через позицію Д. Трампа. На тлі заяв американських урядовців, оприлюдненого ними плану миру без участі Європи та серйозних поступок з української сторони президент Франції Е. Макрон ініціював екстрену нараду лідерів держав ЄС з питань безпеки [4].

Мюнхенська безпекова конференція стала важливим дискусійним майданчиком світового рівня. Водночас мета підписання на її полях певних угод не висувалась. У рамках цього заходу політики і державні службовці високого рівня з різних країн мали змогу обговорити актуальні питання й запропонувати своє бачення вирішення тієї чи іншої теми. Особлива увага до Мюнхенської безпекової конференції 2025 р. була викликана тим, що президент Д. Трамп відрядив туди своїх посадовців аби окреслити своє бачення миру в Україні.

Ключовими особами на конференції стали Марко Рубіо, Джей Ді Венс та Кіт Келлог. Віцепрезидент Венс сильно не зосереджувався на питаннях війни, світової безпеки і миру в Україні. Його заяви відображали бачення урядом США певних процесів у Європі.

У межах заходу відбулася офіційна зустріч віцепрезидента Венса з президентом Зеленським. Основна її мета полягала у погодженні дій на майбутнє й обговоренні візиту К. Келлога в Україну. Як було підсумовано на офіційному сайті президента України, «команди України та Сполучених Штатів домовилися продовжити роботу над підготовкою документа щодо економічного партнерства між країнами. Сторони обговорили низку ключових питань. Україна очікує на візит Кіта Келлога для зустрічей, глибшого вивчення та розуміння ситуації» [2]. Після зустрічі віце-президент США підсумував загальноприйняту стратегію Білого дому: «Ми хочемо досягти тривалого миру, не такого, який призведе до конфлікту в Європі через кілька років» [2].

На особливу увагу заслуговують заяви Кіта Келлога, в основі яких були такі пункти [1, 2, 3]:

1. «Ми хочемо переконатися, що як тільки війна припиниться, вона ніколи не повториться. Інакше наслідки будуть колосальними для обох сторін».
2. «Наша філософія полягає не в тому, щоб продовжувати цю війну доки не загине останній українець. Наша мета – зупинити війну, переконатися, що це зроблено в розумний спосіб, і гарантувати, що суверенітет України залишиться недоторканим… Тому я публічно беру 180 днів і починаю зворотний відлік, щоб усі сторони були задіяні».
3. «Я чесно вам кажу, що буде відбуватися. Ми подивились на проблему «Мінська-2». Там було багато людей за столом і вони не мали ніякої можливості долучитися до мирного процесу – це не принесло успіху. Ми не будемо повторювати «Мінськ». Присутність ЄС на переговорах Кіт Келлог виключив, що викликало серйозну критику в державах Євросоюзу.

З тез спецпредставника президента США можна зробити висновок, що в цілому позиція адміністрації Трампа не змінилася. Проте Д. Трамп ставив за мету завершити війну за 100 днів, а К. Келлог заявив про 180 днів. Роль держсекретаря М. Рубіо на конференції полягала у підтримці діалогу американської адміністрації та підготовці зустрічі представників США і РФ у Саудівській Аравії [5].

Таким чином, на нашу думку, Мюнхенська конференція з безпеки 2025 р. була важливою завдяки кільком чинникам: по-перше, на конференції продовжилась робота з підготовки плану щодо миру в Україні; по-друге, офіційні чиновники США окреслили своє бачення миру та його основних принципів; по-третє, їхні заяви засвідчили, що в наступні чотири роки зовнішня політика США щодо Європи доволі сильно зміниться.

Мюнхенська конференція з безпеки 2025 р. продемонструвала такі основні підходи адміністрації Д. Трампа щодо російсько-української війни: 1) Мир мусить настати якомога швидше; Україна буде за столом переговорів; 2) США не бачили Європу за столом переговорів, хоча Україна наполягала на більшій ролі ЄС; 3) США не відступили від основних пунктів, які раніше озвучив Д. Трамп щодо України; 4) США прагнули сталого миру в Європі та в Україні,

аби більше не повертатися до цих питань; 5) адміністрація Трампа вважала, що Україна і РФ мусили піти на взаємні поступки.

Хоча можна проводити паралелі між двома конференціями у Мюнхені 1938 р. і 2025 р., на останній жодного договору не було підписано і жодних домовленостей не досягнуто. Конференція 2025 р. була дискусійним майданчиком, на якому лише обговорювалися майбутній формат і контури миру та політики США щодо Європи. Вона засвідчила існування доволі сильних протиріч між США, з одного боку, та ЄС і України, з іншого, з питань ролі й участі в мирних переговорах.

Джерела і література

1. Келлог заявив, що за 180 днів залучить всі сторони для миру в Україні, США будуть посередником у перемовинах. *Суспільне Новини*. URL: https://suspilne.media/949407-kellog-zaaviv-so-za-180-dniv-zalucit-vsi-storoni-dla-miru-v-ukraini-ssa-budut-poserednikom-u-peremovinah/
2. Ми не будемо повторювати «Мінськ»: Келлог заявив, що не бачить Європу за столом перемовин. *Прямий*. URL: https://prm.ua/my-ne-budemo-povtoriuvaty-minsk-kelloh-zaiavyv-shcho-ne-bachyt-yevropu-za-stolom-peremovyn/#google_vignette
3. У Мюнхені Володимир Зеленський провів зустріч із віцепрезидентом США. *Президент України. Офіційне інтрнет-представництво*. URL: https://www.president.gov.ua/news/u-myunheni-volodimir-zelenskij-proviv-zustrich-iz-viceprezid-96061
4. У Парижі підтвердили, що Макрон скликає екстрену зустріч європосадовців. *Суспільне Новини*. URL: https://suspilne.media/949901-u-parizi-pidtverdili-so-makron-sklikae-ekstrenu-zustric-evroposadovciv/
5. США: зустріч у Саудівській Аравії – «перший крок» до можливих переговорів. *Європейська правда*. URL: https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/02/17/7205230/

Тімур Бронніков

ПОЛІТИЧНИЙ КУРС Д. ТРАМПА ЩОДО УКРАЇНИ

Timur Bronnikov. D. Trump's Political Course on Ukraine

«Радію поверненню» – сказав Дональд Трамп співробітникам Білого дому, які зустріли його оплесками 20 січня 2025 р. Він поспішив до Овального кабінету всього за кілька годин після інавгурації.

Після виборів у листопаді 2024 р. республіканці контролювали обидві палати Конгресу, а Д. Трамп мав один із найвищих рейтингів схвалення за свою кар'єру (47%, порівняно із 34% наприкінці його попереднього терміну). Зазвичай після закінчення політичного «медового місяця» рейтинги схвалення президентів США мають тенденцію до зниження. Тож Д. Трамп почав діяти дуже швидко [1].

У лютому 2022 р., коли РФ розпочала повномасштабне вторгнення в Україну, президент Джо Байден зайняв жорстку позицію на підтримку Києва. США згуртували європейських союзників, запровадили економічні й дипломатичні санкції, спрямовані на ізоляцію Москви.

У перші тижні президентства Д. Трампа спостерігалась кардинальна зміна позиції керівництва США щодо війни РФ в Україні. Про це свідчили перші переговори між представниками США і РФ без участі України та звинувачення на адресу президента В. Зеленського, які викликали значний міжнародний резонанс.

Під час виступу на саміті в Маямі президент Трамп різко висловився на адресу президента В. Зеленського і назвав його «диктатором без виборів». Д. Трамп також заявив, що війна Росії проти України «йде не в тому напрямку» і наголосив на необхідності швидких дій з боку Києва. Окрім того, Д. Трамп висловив сумніви щодо рівня підтримки В. Зеленського всередині країни, посилаючись на масштаби руйнувань, спричинених війною. Він також звинуватив президента України у відсутності дипломатичних ініціатив. Так, зазначив він, за три роки В. Зеленський не зміг організувати жодної зустрічі чи дзвінка для припинення війни [3].

Держсекретар Марко Рубіо, радник з національної безпеки Майк Волц і спеціальний посланник Білого дому на Близькому Сході Стів Віткофф мали вирушити до Саудівської Аравії для участі в переговорах з РФ.

Президент В. Зеленський повідомив, що Київ не отримав запрошення на ці переговори та не буде вести діалог із Росією без консультацій зі стратегічними партнерами. Проте під час цих переговорів В. Зеленський мав перебувати в регіоні під час окремого візиту в ОАЕ, Саудівську Аравію і Туреччину [5].

Президент Трамп заявив, що очікував на зустріч з В. Путіним «дуже скоро», щоб обговорити можливе припинення війни в Україні. Він повідомив журналістам, що активно працює над досягненням миру і переконаний, що як Володимир Путін, так і Володимир Зеленський прагнуть припинення бойових дій [5].

У своїй фінальній промові на Мюнхенській конференції з безпеки 2025 р. (14–16 лютого) голова цієї конференції Крістоф Гойсґен наголосив, що після

виступу віцепрезидента Джей Ді Венса слід побоюватися, «що наш спільний фундамент цінностей вже не є таким спільним». Дійсно, протягом майже 20-хвилинного виступу він не згадав про Росію, проте «розніс» європейську демократію – мовляв, ідеологічна прірва між Вашингтоном та європейськими столицями ставала все глибшою. Замість обговорення агресії РФ, Венс почав із заяви, що найбільша загроза безпеці виходить не з Москви, Пекіна чи іншого зовнішнього чинника, а від процесів у самій Європі. «Я турбуюсь про загрозу зсередини – про відхід Європи від деяких з її найфундаментальніших цінностей, які вона поділяє із США», – проголосив він з трибуни Мюнхенської конференції. Як приклад, він навів скасування результатів першого туру президентських виборів у Румунії, де переміг проросійський кандидат Калін Джорджеску (який називав Україну «вигаданою державою»). «Якщо події підуть не за планом, те саме може статися і в Німеччині”.

Румунська розвідка встановила, що для швидкого просування К. Джорджеску РФ провела масштабну кампанію із використанням ботів у соцмережах. У зв’язках із Кремлем цілком обґрунтовано підозрюють і правопопулістів з «Альтернативи для Німеччини». Утім, на думку нового віцепрезидента США, російський вплив – не та проблема, через яку варто турбуватися європейцям.

У свою чергу, президент В. Зеленський висловив сподівання, що президент Д. Трамп проявить лідерство у мирних переговорах, які можуть покласти край російсько-українському конфлікту. У виступі (англійською мовою) під час панельної дискусії із сенаторами США В. Зеленський висловив сподівання, що Сполучені Штати продовжать підтримку України, та зазначив, що розраховує на допомогу президента Трампа. Якщо Д. Трамп обере підтримку України, то він має достатньо сили та впливу, щоб примусити Путіна зупинити війну [4].

Важливо зазначити, що у березні 2014 року Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію №68/262, яка підтверджувала територіальну цілісність України та закликала держави й міжнародні організації не визнавати зміну статусу Автономної Республіки Крим та міста Севастополь. Цей документ став важливим кроком у міжнародному засудженні дій РФ щодо анексії Криму. Натомість 20 лютого 2025 р. президент Д. Трамп запропонував уникати використання терміну «російська агресія» стосовно війни в Україні у спільному комюніке країн G7. Крім цього, він висловив ідею повернути РФ до складу G7, що додатково ускладнює відносини між країнами-учасницями [2].

Таким чином, перші тижні другої адміністрації Д. Трампа позначились кардинальною зміною політики США щодо війни в Україні, що викликало значний міжнародний резонанс. Попри заяви про прагнення до миру, його підхід – від звинувачень на адресу президента Зеленського до ініціативи переговорів з Путіним без залучення Києва – створив нові виклики для глобальної безпеки.

Дипломатичні кроки, які на перший погляд спрямовані на досягнення миру, не завжди ведуть до бажаних результатів. Виключення України з переговорів у Саудівській Аравії, а також неоднозначні заяви Трампа можуть лише посилити нестабільність у регіоні. Це вкотре підтверджує, що навіть благі

наміри можуть мати непередбачувані наслідки, якщо вони реалізуються без урахування інтересів усіх зацікавлених сторін.

Майбутнє міжнародної безпеки залежить від того, чи зможуть світові лідери знайти баланс між прагненням до миру та необхідністю захищати принципи справедливості, суверенітету та територіальної цілісності. У цьому контексті підтримка США та країн ЄС є критично важливою для України. Різкий поворот у політиці США може мати серйозні наслідки не лише для України. Послаблення підтримки Києва та спроби виправдати дії Москви можуть підірвати довіру до США як надійного союзника і партнера в усьому світі.

Джерела і література

1. Ворожобит О., Лазарева А. Перший тиждень Трампа: як світові медіа оцінюють роботу перших семи днів нової адміністрації США, 27 січня 2025 р. *Український тиждень*. URL: https://tyzhden.ua/pershyj-tyzhden-trampa-iak-svitovi-media-otsiiuiut-robotu-pershykh-semy-dniv-novoi-administratsii-ssha/
2. Єрохіна Т. США просять G7 не називати Росію агресором у заяві до третіх роковин – ЗМІ. 20 лютого 2025. *RFI*. URL: https://www.rfi.fr/uk/міжнародні-новини/20250220-сша-просять-g7-не-називати-росію-агресором-у-заяві-до-третіх-роковин-змі
3. Кацімон О. Зрив угоди з рідкісними металами та реакція політиків на заяви Трампа про Зеленського. Головні новини ранку 20 лютого 2025. *Суспільне. Новини*. URL: https://suspilne.media/952743-zriv-ugodi-z-ridkisnimi-metalami-ta-reakcia-politikiv-na-zaavi-trampa-pro-zelenskogo-golovni-novini-ranku-20-lutogo/
4. Burrows E., Scislowska M., Dazio S. The art of the deal? Zelenskyy says a Ukraine-Russia agreement must come through Trump negotiations. February 14, 2025. *Apnews*. URL: https://apnews.com/article/trump-zelenskyy-munich-security-conference-ukraine-1feeba7df83c4cc241370180b3673677
5. Smyth C., Moody O., Stubley P., Bremner C. US no longer an ally of Europe, ex-Nato official warns – as it happened. February 16, 2025. *The Times*. URL: https://www.thetimes.com/world/europe/article/ukraine-russia-war-trump-us-peace-latest-news-live-d6jkb0c5t

Володимир Логвиненко

ТЕНДЕНЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США В ПЕРШІ ТИЖНІ ДРУГОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ Д. ТРАМПА

Volodymyr Lohvynenko. Trends in U.S. Foreign Policy during the First Weeks of Second D. Trump Administration

З поверненням Д. Трампа в Білий дім у 2025 році відновився націоналістичний односторонній підхід у зовнішній політиці США.

Перший термін Д. Трампа (2017–2021) характеризувався відмовою від традиційних дипломатичних норм, фокусом на двосторонніх торговельних угодах та скептицизмом щодо міжнародних інституцій [4]. Ці тенденції посилились на початку його другого терміну, що вже має значні наслідки для глобальної стабільності та міжнародного співробітництва.

Наріжним каменем зовнішньої політики адміністрації Д. Трампа у 2025 р. залишається доктрина «Америка понад усе», яка ставить національні інтереси США вище глобальних зобов'язань [2]. Наприклад, Д. Трамп (вже вдруге) оголосив про вихід США з Паризької кліматичної угоди, мотивуючи це економічним тягарем для американської промисловості. Цей крок викликав критику з боку європейських союзників та захисників довкілля, але був підтриманий його прихильниками в США, які розглядали його як необхідний крок для захисту економічних інтересів [1].

Аналогічним чином Д. Трамп сигналізував про свій намір переглянути умови членства США в НАТО, вимагаючи більших фінансових внесків від країн-членів на оборону [6].

Однією з найяскравіших тенденцій у зовнішній політиці США за адміністрації Д. Трампа на початку 2025 р. стало загострення відносин з традиційними союзниками, особливо в Європі. Трансакційний підхід Д. Трампа до дипломатії, який розглядає альянси насамперед з точки зору економічних та військових витрат, призвів до напруженості у відносинах з багатьма союзниками. Наприклад, критика Д. Трампа на адресу Європейського Союзу (ЄС) за те, що він назвав «несправедливою торговельною практикою», переросла в погрози розпочати торговельну війну США проти країн Європи [8].

Підхід Д. Трампа до супротивників США у 2025 р. характеризується поєднанням конфронтації та переговорів. З одного боку, він дотримується жорсткої позиції щодо Китаю. У перші тижні перебування на посаді Д. Трамп запровадив нові тарифи на китайський імпорт і розширив обмеження для китайських технологічних компаній, що призвело до подальшої ескалації торговельної війни, яка розпочалася ще під час його першого терміну [3].

З іншого боку, Д. Трамп виявив намір продовжити дипломатичну взаємодію з Північною Кореєю, спираючись на попередні саміти з Кім Чен Ином. Хоча критики ставили під сумнів доцільність таких дій, готовність Д. Трампа безпосередньо взаємодіяти з КНДР відображає його віру в особисту дипломатію як інструмент вирішення конфліктів [7].

Підхід Д. Трампа до відносин з РФ характеризується різким потеплінням. Дослідники не виключають, що частина цієї зацікавленості в налагодженні тісніших зв'язків з Росією, в тому числі шляхом виявлення публічної зневаги до України, звинувачення України у війні, похвали на адресу президента Путіна, полягає в тому, що Сполучені Штати прагнуть використовувати Росію для спільної протидії Китаю [5].

Тенденції у зовнішній політиці США протягом перших тижнів президентства Д. Трампа у 2025 р. мають значні наслідки для міжнародних відносин. Його акцент на односторонності та протекціонізмі завдає додаткових ударів по ліберальному міжнародному порядку, що склався після Другої світової війни, піднімає питання про місце і роль у ньому США.

Хоча підхід Трампа резонує зі значною частиною внутрішньої аудиторії, він ризикує відштовхнути традиційних союзників і підірвати міжнародне лідерство США. Його готовність безпосередньо взаємодіяти з супротивниками потенційно відкриває можливості для дипломатичних проривів, хоча і з невизначеними результатами.

Джерела та література

1. Bearak M. Trump Orders a U.S. Exit From the World's Main Climate Pacta. 2025, January 29. *The New York Times.* URL: https://www.nytimes.com/2025/01/20/climate/trump-paris-agreement-climate.html
2. Donald Trump's Second Inaugural Speech, Annotated. 2025, January 20. *The New York Times.* URL: https://www.nytimes.com/interactive/2025/01/20/us/trump-inauguration-speech-annotated.html
3. Fact Sheet: President Donald J. Trump Imposes Tariffs on Imports from Canada, Mexico and China. 2025, February 1. *The White House.* URL: https://www.whitehouse.gov/fact-sheets/2025/02/fact-sheet-president-donald-j-trump-imposes-tariffs-on-imports-from-canada-mexico-and-china/
4. Gittleson B. How Trump obliterated norms and changed the presidency. 2021, January 19. *ABC News.* URL: https://abcnews.go.com/Politics/trumps-legacy-obliterated-norms-chipped-institutions-end/story?id=75275806
5. Kurlantzik J. Trump's Abrupt Turn to Russia and Whether a U.S.-Russia Team Could Gain Any Sway in South and Southeast Asia. 2025, February 19. *Council on Foreign Relations.* URL: https://www.cfr.org/article/trumps-abrupt-turn-russia-and-whether-us-russia-team-could-gain-any-sway-south-and
6. Mayes-Osterman C. Team Trump shakes Europe with Ukraine shift and NATO demands. 2025, February 14. *USA TODAY.* URL: https://www.usatoday.com/story/news/world/2025/02/14/trump-overhauled-us-approach-nato/78600689007/
7. San-Hun C. Trump Hints at New Talks with Kim Jong-un. It Might Be Harder This Time. 2025, January 24. *The New York Times.* URL: https://www.nytimes.com/2025/01/24/world/asia/trump-north-korea-nuclear-talks.html

8.Trump vows to launch trade war on EUTrump vows to launch trade war on EU. 2025, February 1. *POLITICO*. URL: https://www.politico.eu/article/donald-trump-trade-war-eu-tariffs-mexico-canada/

Oleksii Polishchuk

COMPARATIVE ANALYSIS OF CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF U.S. FOREIGN POLICY UNDER J. BIDEN AND D. TRUMP ADMINISTRATIONS

Олексій Поліщук. Порівняльний аналіз концептуальних засад зовнішньої політики адміністрацій Д. Байдена і Д. Трампа

The shifts in the foreign policy approaches of the Biden and Trump administrations demonstrate fundamental changes in the principles of American global leadership, which directly affect the stability of the international system and the balance of power in the world. This is especially important in the context of the Russia-Ukraine war, as the U.S. position plays a key role in the shaping of international coalition to support Ukraine and counter Russian aggression. The need to predict potential changes in the U.S. foreign policy course and their impact on the global security architecture, particularly given the possible transformations of U.S. position on international alliances and strategic partnerships, adds relevance to the topic.

When analyzing the conceptual foundations of the U.S. foreign policy, it is important to focus on three paradigmatic models: the concept of “hard” hegemony, “liberal” hegemony, and the liberal-realist concept [7]. Observations of recent developments indicate a transformation of the foreign policy course from the “liberal” hegemony of the J. Biden administration to the “hard” hegemony.

A comparative analysis of the institutional dimension of U.S. foreign policy demonstrates the dichotomy of approaches to international alliances and organizations between the administrations of J. Biden and D. Trump. The Biden administration's foreign policy strategy is characterized by the implementation of the principles of multilateralism and institutional cooperation, as evidenced by the reintegration of the United States into the system of international agreements and organizations. During his inaugural European visit, J. Biden participated in the G7 summit, consultations with NATO allies, and meetings with the European leaders. In this way he demonstrated the U.S. commitment to the principles of transatlantic partnership and a collective approach to addressing global challenges [2].

A significant indicator of a shift in the foreign policy course was the restoration of U.S. membership in the World Health Organization (WHO) and the return to the Paris Climate Agreements [6], which symbolized a reversal of the previous administration’s isolationist policy. In contrast, the foreign policy of the Trump administration is characterized by a deconstructive approach to international institutions, which led to the U.S. withdrawal from the UN Human Rights Council, the

termination of funding for UNRWA, and the announced revision of UNESCO membership.

In the context of transatlantic security, the Trump administration initiated an unprecedented demand to increase NATO member states' defense spending to 5% of GDP as a condition for the U.S. to continue its participation in the Alliance. Moreover, the rhetoric regarding the Gaza Strip, as well as statements regarding the Panama Canal, Canada, and Greenland, signal a potential reconfiguration of the international security system.

These transformations indicate a fundamental shift from the Biden administration's moderate strategy of multilateralism to an expansionist policy that could lead to the erosion of the principles of international law and the collective security system. The consequence of such a policy may be the intensification of US involvement in regional conflicts in areas of geopolitical interest, which, combined with distancing from international institutions, creates risks of destabilizing the global system of international relations.

To summarize, a comparative analysis of changes in U.S. foreign policy shows that the approaches of the Biden and Trump administrations differ significantly. Biden emphasized cooperation with other countries and international organizations (multilateralism), while Trump has acted mostly independently, relying on unilateral decisions (unilateralism). These different approaches can significantly affect global security and the stability of the international system.

An analysis of the U.S. foreign policy position on the Russia-Ukraine war demonstrates a significant transformation of approaches of different administrations. During the first D. Trump administration, there was a limited response to the hybrid aggression of the Russian Federation against Ukraine, which was manifested in the provision of a limited package of military and technical assistance, including anti-tank systems and two military boats, the signing of the Crimean Declaration, and the implementation of selective sanctions [8]. This policy was characterized by insufficient effectiveness in stabilizing the situation and had a limited impact on the development of the conflict in political, economic, diplomatic, and military dimensions.

During J. Biden's administration, the full-scale invasion of the Russian Federation on February 24, 2022, catalyzed a fundamental transformation of U.S. policy. Prior to the large-scale invasion, the United States intensified the supply of small arms and anti-tank systems, which helped strengthen the defense capabilities of the Armed Forces of Ukraine [4]. The subsequent demonstration of the effectiveness of Ukrainian military formations led to the expansion of military technical assistance, including more modern weapons systems. At the same time, financial support was increased, and the sanctions regime was strengthened, aimed at economically isolating the aggressor state and limiting its access to high-tech military equipment.

The current stage is characterized by a potential shift in the U.S. position on the Russia-Ukraine war. D. Trump, guided by pragmatic and mercantile motives, articulates an approach focused on access to Ukraine's natural resource potential. His declarative statements regarding the potential settlement of the conflict and his unverified peace plan raise concerns about the consideration of Ukraine's fundamental security interests [3].

An additional critical aspect of the new U.S. foreign policy strategy is the tendency to establish a bilateral U.S.-Russian dialogue on ending hostilities without involving Ukraine and European partners [1], which poses a potential threat to the formation of a post-conflict regional architecture. The principle of "Nothing about Ukraine without Ukraine," which has received explicit support from the European political establishment [5], remains an imperative for ensuring Ukraine's sovereignty, territorial integrity, and long-term security. The participation of Ukraine and European actors in the decision-making process is a prerequisite for protecting national interests at all stages of a peaceful settlement and the formation of a sustainable regional security system.

Thus, as a result of the comparative analysis of the U.S. foreign policy in the context of the change from the Biden to the Trump administration, fundamental transformations in the conceptual foundations and institutional mechanisms of American foreign policy have been identified. The empirical study demonstrates a paradigmatic shift from a liberal-institutional model to a pragmatic power-based approach, accompanied by an increase in unilateralist trends in U.S. foreign policy. This transformation is characterized by a critical rethinking of the role of international organizations and alliances in advancing American foreign policy interests.

The analysis has revealed potential risks of reconfiguring the global order in accordance with U.S. mercantile interests, which could lead to significant changes in the international security architecture. These transformations are especially relevant in the context of the Russia-Ukraine war, where the evolution of the American position from active support to a pragmatic and mercantile approach poses additional challenges for Ukrainian diplomacy.

References

1. Bowen J. No sign of a quick peace dividend for Trump in Ukraine. February18, 2025. *BBC*. URL: https://www.bbc.com/news/articles/cvg151j5504o
2. Theil S. Biden at Six Months: How Successful Is His Foreign Policy? July 23, 2021. *Foreign Policy*. URL: https://foreignpolicy.com/2021/07/23/biden-foreign-policy-agenda-six-month-progress-report-china-russia-india-europe-africa-latin-america/
3. «Може, вони будуть у Росії, а може, й не будуть». Трамп хоче 500 млрд доларів компенсації за допомогу Україні. 11 лютого, 2025. *BBC News Україна.* URL: https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c30d5pyqdjgo
4. Павлюк О., Галка Н. Військова допомога Україні на тлі загрози з боку Росії. Які країни допомагають озброюватися. 4 лютого 2022. *Суспільне новини*. URL: https://suspilne.media/201353-vijskova-dopomoga-ukraini-na-tli-zagrozi-z-boku-rosii-hto-i-ak-dopomagae-ozbrouvatisa/
5. Принцип «нічого про Україну без України» має дотримуватися за будь-яких умов – Мецола. 19 грудня 2024. *Укрінформ*. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3939882-princip-nicogo-pro-ukrainu-bez-ukraini-mae-dotrimuvatisa-za-budakih-umov-mecola.html
6. США вийшли з Паризької кліматичної угоди. 04 листопада, 2020. *Радіо свобода*. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/news-ssha-vyishly-z-paryzkoyi-ugody/30929870.html

7. Тихоненко І. В. Україна у зовнішньополітичній стратегії США за адміністрації Дж. Байдена: концептуальний вимір. *Політичне життя*. 2023. № 1. С. 74–79. URL: https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/13564
8. Хотин Р. Сім кроків Трампа під час першої каденції, які були за Україну і проти Росії. 19 січня 2025. *Радіо Свобода*. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/ssha-tramp-ukrayina-rosiya-persha kadentsia/33276749.html

Катерина Вакарчук

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА Д. ТРАМПА ЩОДО КРАЇН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

Kateryna Vakarchuk D. Trump's Migration Policy towards Latin American Countries

Питання нелегальної імміграції в США гостро стояло під час будь-якого уряду США і особливо актуалізувалось в останні десятиріччя. Жорстка міграційна політика адміністрації Д. Трампа після його повернення до влади не стала несподіванкою. Під час своєї виборчої кампанії він постійно зображував мігрантів як злочинців. Однак ніхто не сподівався побачити такі масові заходи. Шокуючі кадри «наймасштабнішої депортації» в історії США облетіли весь світ.

За першої адміністрації Д. Трампа акценти було зроблено на будівництві стіни між США і Мексикою. На думку Д. Трампа, стіна мала зупинити несанкціонований продаж наркотиків, зменшити наплив нелегалів, бандитських угрупувань тощо. Будівництво цієї стіни було суперечливим, кошти можна було спрямувати на більш нагальні потреби.

За другої адміністрації пріоритети змінилися. Ми бачимо більш жорсткі заходи у рамках реалізації антиіммміграційної стратегії – примусової депортації нелегалів з країни за допомогою військових.

Однією з негативних сторін попередньої політики Д. Трампа було розпорядження про роз'єднання сімей. У іммігрантів, які незаконно прибули до США відбирали дітей. Важливо, що в 2025 р. Д. Трамп погодився залишити чинним закон про захист «мрійників» (англ. – DREAMers, від DREAM Act – Закон про розвиток, допомогу та освіту неповнолітніх іноземців). Залишилася чинною програма DACA (Deferred Action for Childhood Arrivals), яка захищає від депортації нелегалів, яких привезли у США дітьми, і дозволяє їм отримати дозвіл на роботу в країні [5].

У перший день після інавгурації Д. Трамп призупинив поселення в США десятків тисяч біженців, які вже пройшли перевірку і отримали відповідний дозвіл. Було скасовано гуманітарний пароль (тобто право на тимчасовий в'їзд, який надається у зв'язку з невідкладною надзвичайною ситуацією або невідкладними гуманітарними причинами особам, які не мали права на в'їзд) для іммігрантів з Куби, Гаїті, Венесуели та Нікарагуа. Унаслідок цього залишилося понад 500 000 людей, які вже живуть в США у непевному правовому статусі [2].

За перші 10 днів свого перебування у Білому домі Д. Трамп підписав дев'ять законів, які стосувалися питань імміграції. Було введено надзвичайний

стан на південному кордоні США; сформовано військові підрозділи на кордоні з Мексикою; здійснювалися рейди імміграційних служб на робочих місцях; відмовлено в окремих судових процедурах; запроваджено ідеологічну перевірку; скасовано поселення Флорес тощо. Також скасовано практику catch and release (англ. «спіймай і відпусти»), у рамках якої правоохоронні органи відпускали на свободу мігрантів на час очікування слухань в імміграційному суді.

Д. Трамп неодноразово заявляв, що скасує розпорядження, яке не дозволяло федеральній міграційній владі проводити рейди в церквах і школах [1]. Шокуючими виявилися заяви, що нова адміністрація планує розміщувати нелегальних мігрантів у таборах на військовій базі США в затоці Гуантанамо на Кубі, що раніше використовувалася для утримання військовополонених, зокрема, причетних до терактів. Заплановано розширення «до повної потужності» Центру управління міграційними операціями.

Видано указ, який обмежує отримання американського громадянства за правом народження. Д. Трамп назвав «безглуздою» чинну вже півтораста років норму, яка надає змогу народженим на території США автоматично отримувати американське громадянство. Однак одного президентського указу в цьому випадку недостатньо, оскільки право на громадянство за народженням прямо гарантоване Конституцією США.

Адміністрація Трампа оголосила про відновлення програми «Залишайся в Мексиці». Принцип «залишайтеся в Мексиці» був відомий як Протокол захисту мігрантів. Поки справа про статус нелегала розглядалася в суді, особа мала чекати на кордоні на його рішення. Цю програму було розпочато у 2019 р. під час першого президентського терміну Д. Трампа. Представники адміністрації Трампа заявили, що відновлення цієї програми стримає шахрайські заяви про надання притулку, тоді як на думку правозахисників, це ставить під загрозу вразливих мігрантів, включаючи сім'ї з маленькими дітьми.

Адміністрація Дж. Байдена завершила цю програму у 2021 р. Стверджувалось, що мігрантів утримували у жалюгідних і небезпечних умовах на мексиканській стороні кордону; така політика мала руйнівні наслідки для десятків тисяч людей (біля 30 тис. осіб чекали на притулок США в мексиканських прикордонних містах).

Урядам Мексики і США довелося тісно співпрацювати над логістикою припинення програми «Залишайся в Мексиці», збільшити зусилля для того, щоб поетапно розподіляти людей, які очікували на кордоні, щоб вони мали доступ до житла і медичної допомоги [4]. Близько двох тисяч дітей були розлучені зі своїми батьками, що мало негативні наслідки. Реалізація політики «нульової толерантності» щодо вихідців з країн Латинської Америки, у рамках якої затримували сім’ї, які в’їздили з Мексики на кордон США і відокремлювали батьків від дітей, мала негативну міжнародну реакцію.

Через масові депортації мігрантів із США на 30 січня 2025 р. було заплановано екстрений саміт лідерів країн Латинської Америки. На прохання колумбійського президента Густаво Петро, його ініціювала президентка Гондурасу Сіомара Кастро, яка є головою Співтовариства держав Латинської Америки та Карибського басейну (CELAC). Але врешті саміт було скасовано, оскільки жодна країна до нього не приєдналася [3].

Президент Колумбії Г. Петро став єдиним лідером Латинської Америки, який відмовився прийняти два депортаційні рейси військових літаків США. Це сталося після того, як він висловив обурення ставленням до висланих мігрантів, які перед тим в кайданах повернулися додому зі США. Д. Трамп у відповідь пригрозив каральними тарифами і санкціями, а також видав розпорядження призупинити прийом заявок на візи в посольстві США в Боготі. Згодом, колумбійський уряд відправив два літаки, щоб повернути додому 201 громадянина Колумбії, погодився на «необмежений прийом» нелегальних мігрантів. Жоден інший лідер у регіоні не виступив з цього питання так рішуче.

Бразилія викликала високопоставленого представника США в Бразиліа для пояснення ставлення до своїх депортованих громадян, але не відмовилася від депортаційних рейсів. США зупинили програму надання притулку для людей, які тікають від авторитарних режимів, унаслідок цього тисячі людей залишилися на мексиканському боці кордону.

Президентка Мексики Клаудія Шейнбаум публічно висловила незгоду з політикою США, але приватно погодилась на багато вимог Д. Трампа стосовно повернення іммігрантів. Вона намагалася уникнути конфронтації з президентом США, який також погрожував Мексиці жорсткими тарифами. Уряд Мексики оголосив програму «Мексика обіймає вас», спрямовану на інтеграцію мігрантів через пільгові програми, покриття витрат на повернення додому, доступ до медичних послуг.

Таким чином, міграційна політика Д. Трампа щодо країн Латинської Америки включає насильницькі депортації та погрози, що може призвести до зменшення впливу США у регіоні та посилення, натомість, впливу Китаю.

Джерела і література

1. Які укази Трамп підписав у перший день у Білому домі. 21 січня, 2025. *BBC News Україна*. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c9835g43793o
2. Four tear in a Day. 7 February, 2025. *ProPablica*. URL: https://www.propublica.org/article/donald-trump-immigration-executive-orders
3. Latin American migration summit off as leaders tread carefully with Trump. 29 January, 2025. *France 24*. URL: https://www.france24.com/en/live-news/20250129-latin-american-migration-summit-off-as-leaders-tread-carefully-with-trump
4. Trump revives ‘remain in Mexico’ policy as part of anti-immigration crackdown. 29 January, 2025. *The Guardian*. URL: https://www.theguardian.com/us-news/2025/jan/21/trump-remain-in-mexico-program
5. Vakarchuk, K. Joe Biden’s Foreign Policy towards Latin America. *BINTEL*. 2021. № 1 Pp. 59-68. URL: https://bintel.org.ua/en/analytics/geopolitics/zhurnal-bintel-2021-1/

Anastasia Krynitska

RESTRUCTURING OF U.S. AGENCY FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT DURING SECOND ADMINISTRATION OF D. TRUMP

Анастасія Криніцька. Реорганізація агентства США з міжнародного розвитку (USAID) за другої адміністрації Д. Трампа

In the context of current global challenges, the figure of Donald Trump is of particular importance as a subject shaping the world politics. The analysis of his activities as the 47th President of the United States demonstrates a significant transformation of the U.S.' foreign policy course, which is reflected in his inaugural address. The address emphasized the priority of US national interests, and proclaimed the beginning of a new stage of American dominance [5].

Particular attention should be paid to the analysis of the Trump administration's policy regarding international assistance, particularly in the context of the United States Agency for International Development (USAID). This agency, founded on the initiative of President J. Kennedy during the period of "Cold War", has historically served as a tool to counter the spread of communist ideology by providing economic and social support to developing countries. USAID, functioning as a structural unit of the U.S. federal government, played a decisive role in the process of democratic transformation in Central and Eastern Europe during the post-socialist period [3, p. 254]. In our days, the agency has been implementing a large-scale support program for about 120 countries, carrying out projects in the areas of healthcare, disaster management, education, water supply, and other fields of sustainable development.

The current political decisions of the D. Trump administration to suspend funding for USAID programs are of considerable scientific interest in the context of studying the transformation of the U.S. foreign policy, and its potential impact on the global system of international assistance.

According to a Reuters study on the USAID, there was a significant change in the distribution of financial assistance in 2023–2024. Empirical data show that Ukraine maintained its position as a leading recipient of aid despite fluctuations in funding caused by changes in the international situation and donor priorities. An analysis of the geographical distribution of funds indicates a reduction in assistance to African countries, with the exception of the Democratic Republic of the Congo, which has experienced a positive trend in funding. Support for Israel remains stable, which may indicate long-term strategic cooperation (Fig. 1).

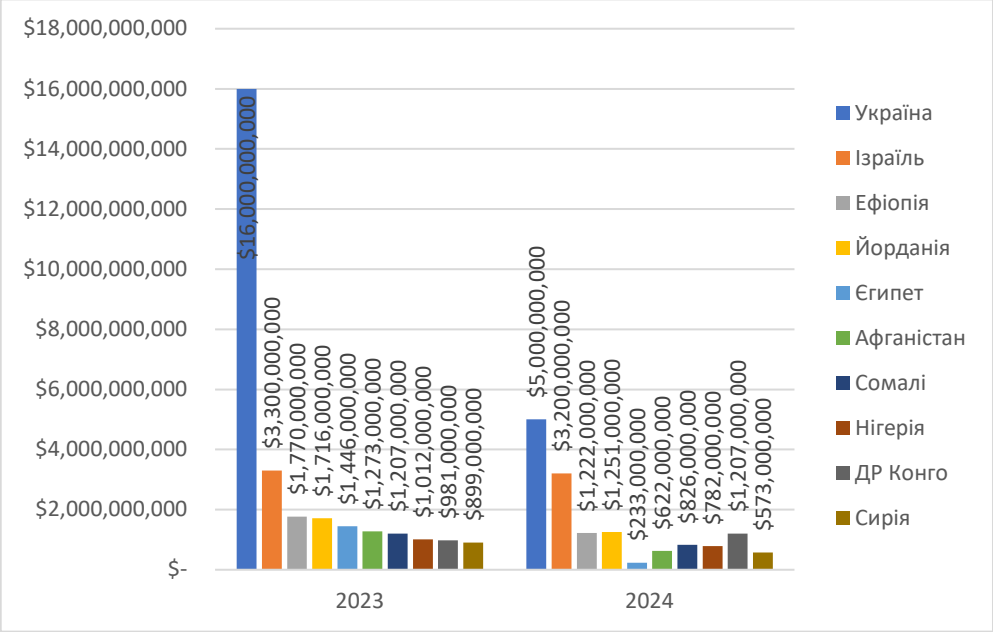

Compiled by the author using data from Reuters [1].

The key point in the transformation of international aid policy was the decree issued by Secretary of State M. Rubio on January 24, 2025, to suspend funding and initiate an 85-day audit of programs, including already implemented grant projects. This policy initiative correlates with previous attempts by the Trump administration in 2017–2021 to reduce international aid [4; 7]. The Department of Government Effectiveness (DOGE), headed by Elon Musk, attempted to gain access to USAID's internal documents, including security systems and personnel files of agency employees. These moves provoked serious opposition from USAID, resulting in the dismissal of two senior security officials. On February 2, 2025, E. Musk published a post on the X network, stating that USAID is a "criminal organization" and adding that it is time for the agency to cease to exist [6].

The restructuring process of USAID is characterized by significant institutional changes, including large-scale staff reductions. According to Reuters, out of more than 10,000 employees, only 294 positions are planned to be retained, including 12 positions in the African bureau and 8 in the Asian bureau. Most employees are on administrative leave, and hundreds of internal contractors have already lost their jobs [2]. The Trump administration justifies such measures by the need to thoroughly review the effectiveness of funding programs, as it is about assessing whether these programs align with the strategic interests of the United States.

An empirical analysis of the consequences of the suspension of USAID activities demonstrates a significant negative impact on the socio-economic indicators of recipient countries. In the Sub-Saharan Africa region, there is a destabilization of medical programs, particularly in the fight against HIV/AIDS. The halt of humanitarian aid has led to a reduction in the supply of food, water, and medicine, weakening refugee camps and increasing morbidity and mortality rates.

In the Ukrainian context, a number of NGOs and social projects that had previously received funding from the agency have ceased to function. USAID has provided strategic support to Ukraine through funding critical infrastructure (railroads, school shelters), business development, support for independent media, and assistance

to farmers in frontline regions. Statistics show that since the beginning of the full-scale invasion of Ukraine, the amount of U.S. aid has amounted to $2.6 billion in humanitarian aid, $5 billion in development programs, and more than $30 billion in direct budget support [8].

Thus, the study confirms that USAID has been an important instrument of U.S. soft power, contributing to the realization of its geopolitical interests through aid and development programs. However, the current restructuring of the agency could destabilize the international humanitarian support system, change the balance of influence in global development, and increase competition between key international players. This could lead to significant transformations in global politics and aid mechanisms.

References

1. George L., Campos R. Emerging economies most vulnerable to USAID elimination. February 14, 2025. *Reuters.* URL: https://www.reuters.com/world/emerging-economies-most-vulnerable-usaid-elimination-2025-02-14/
2. Landay J., Zengerle P., Banco E. Trump administration to keep only 294 USAID staff out of over 10,000 globally, sources say. February 6, 2025. *Reuters.* URL: https://www.reuters.com/world/us/trump-administration-keeping-only-294-usaid-staff-out-over-10000-globally-2025-02-06/
3. Mandate for Leadership 2025: The Conservative Promise / edited by Paul Dans, Steven Groves. Washington, DC: The Heritage Foundation, 2023. 883 p.
4. Oversight of USAID–Funded Humanitarian Assistance Programming Impacted by Staffing Reductions and Pause on Foreign Assistance/ Office of Inspector General, U.S. Agency for International Development (USAID OIG), 2025. URL: https://oig.usaid.gov/node/7439
5. «Закінчимо всі війни»: основні тези промови Трампа після інавгурації. 21 січня, 2025. *ВолиньPost.* URL: https://www.volynpost.com/news/248273-zakinchymo-vsi-vijny-osnovni-tezy-promovy-trampa-pislia-inavguracii
6. Кацімон О. Ілон Маск про USAID: « Це злочинна організація». 2 лютого, 2025. *Суспільне новини.* URL: https://suspilne.media/amp/939311-ilon-mask-pro-usaid-ce-zlocinna-organizacia
7. Кузьменко Ю. Робота у більш як 100 країнах, подолання віспи та голоду, спроби закриття – історія USAID. 3 лютого, 2025. *Суспільне Новини.* URL: https://suspilne.media/940125-robota-u-bils-ak-100-krainah-podolanna-vispi-ta-golodu-sprobi-zakritta-istoria-usaid/
8. Куришко Д. «Люди не усвідомлюють масштабів». Як USAID допомагала Україні. 29 січня, 2025. *BBC Україна*. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cx2yd09zz5qo

Вячеслав Ціватий

ДЕРЖАВНИЙ ПРОТОКОЛ, ЦЕРЕМОНІАЛ ТА ЕТИКЕТ МІЖНАРОДНОЇ ВВІЧЛИВОСТІ США: НОВАЦІЙНІСТЬ, ТРАДИЦІЙНІСТЬ, НАЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ

Viacheslav Tsivatyi. State Protocol, Ceremonial and Etiquette of International Courtesy of the United States: Innovation, Tradition, National Model

Актуальність проблеми концептів «Державний протокол», «Дипломатичний протокол» і «Церемоніал» у моделях дипломатії держав, обумовлена зростаючим інтересом науковців і практичних дипломатів до розвитку теорії, історії та практики дипломатії та стратегічного планування в дипломатії в умовах глобалізованого світоустрою XXI століття [1, с. 32–37].

Державний протокол – це особливий інструмент державної та дипломатичної служби, який координує та унаочнює практичну дипломатію держави. Він є основною складовою державного протоколу та церемоніалу; основою успішних міжнародних відносин, що дозволяє державам ефективно спілкуватися, домовлятися та співпрацювати. Протокол належить до встановлених протокольних і церемоніальних традицій та етикету, які спрямовують взаємодію дипломатів і державних службовців, забезпечуючи повагу, порядок і міжнародну ввічливість у міждержавних відносинах та політико-дипломатичній комунікації [4, с. 338–348; 6].

Аксіоматичним є той факт, що дипломатичний протокол, церемоніал та етикет міжнародної ввічливості, розглядаються як набір загальноприйнятих правил, традицій і нормативно-правових актів, є історичною категорією та інтегрованим підсумком протокольної діяльності держав упродовж багатьох століть. У процесі інституціоналізації норм і правил етикету та протоколу всі держави світу створили національні моделі дипломатії та, відповідно – національні протокольно-церемоніальні моделі [4, с. 338–348].

Оскільки протокол є достатньо гнучким, в рамках загальноприйнятих норм допустимі погоджені зміни з урахуванням стану відносин між державами (більший або менший рівень урочистістю заходів (дипломатичного прийняття); тип перемовин тощо). Такі алгоритми надають можливість прогнозувати подальший перебіг політико-дипломатичних подій, політичних дій і державної взаємодії.

У цьому контексті існує необхідність системного вивчення та узагальнення протокольних і церемоніальних практик провідних держав світу. Мова дипломатичного протоколу та церемоніалу має на сьогодні важливе значення в дипломатичній комунікації. У зв’язку з цим доречно розглянути питання про використання норм протоколу в дипломатичній практиці США як світового лідера (або їх часткове недотримання/ігнорування; невідповідність традиції або звичаям; відхилення від правил або законів; протокольні або церемоніальні новації тощо) [2, с. 22–25].

Як правило, в дипломатичній практиці, невідповідність правилам призводить до погіршення відносин. Історія знає багато таких прикладів. Так, у 1995 році під час прийняття, яке державний секретар США Воррен Крістофер організував на честь міністрів закордонних справ країн-членів НАТО, глава французького дипломатичного відомства Ерве де Шаретт демаршово пішов із зазначеного заходу. Так він висловив своє невдоволення тостом, який вимовив генеральний секретар НАТО Хав'єр Солана. Тут слід пам'ятати, що в 1990-ті роки Франція критично ставилася до змін у доктрині НАТО про «гнучке реагування», рішення про утворення багатонаціональних сил НАТО і перспективи розширення на схід.

Є приклади ігнорування норм протоколу. Коли в травні 1941 р. новий посол США прибув до Великої Британії на вокзалі його за протоколом мав зустріти працівник відділу протоколу. Повною несподіванкою для посла було те, що його зустрічав король Джордж (Георг) VI. Британські королі ніколи не зустрічали послів на вокзалі. Більше того, вони навіть ніколи не проводили особистих зустрічей з більшістю послів. Але політико-дипломатична ситуація для Великої Британії в той час була критичною і надією на порятунок держави був вступ у війну США. Такою протокольною новацією британський монарх протокольно акцентував увагу на надважливості відносин із США [3, с. 117–121].

Розглянемо приклад початку XXI ст., що вказує на неприйнятне знайомство, незнання культурних характеристик, специфіки міжкультурних комунікацій або ненавмисного нехтування ними. Інцидент стався з дружиною президента Барака Обами Мішель під час зустрічі з королевою Елізабет (Єлизаветою) II. Дружина президента США неочікувано торкнулася королеви під час їх вітання, що спричинило хвилю обурення в англійському суспільстві. Згідно з протоколом зустрічей з представниками монархічної родини, заборонено торкатися королеви, якщо вона сама не ініціює цього. Королева в цій ситуації знайшла мудре протокольне рішення. У відповідь на жест першої леді США вона також доброзичливо й легко торкнулася рукою в рукавичці її спини.

Американський професор політології та міжнародних відносин Джеймс Лебович визначив основну проблему в дипломатії часів першої каденції Д. Трампа – недостатня кількість візитів різного рівня (відвідування інших держав) порівняно з його попередниками. Дійсно, з точки зору протоколу, те, куди зосереджує свої погляди президент, є важливим сигналом про зовнішньополітичні пріоритети та дипломатичний інструментарій його адміністрації. Відсутність візитів може надіслати потужний сигнал міжнародному суспільству. У перші роки президентства Д. Трамп не відвідував Німеччину чи Мексику для зустрічі «один-на-один», у той час як Джордж В. Буш і Барак Обама вирушили до Мексики в перші два роки перебування при владі. Білл Клінтон, Джордж В. Буш і Барак Обама в той же період свого президентства відвідали ФРН з державним візитом.

Новітня політична історія США XXI століття – це й обов'язкове дотримання норм і правил протоколу, церемоніалу та етикету з перших хвилин каденції нового президента. Практично весь світ з нетерпінням очікував подію, до якої не лише у Сполучених Штатах ставляться по-особливому. Маємо на увазі інавгурацію 20 січня 2025 року новообраного президента у Вашингтоні. Кожна

така церемонія мала свої протокольні особливості, церемоніальні новації або національну специфіку.

Зазвичай інавгурація – як державна церемонія – відбувається публічно перед Капітолієм у Вашингтоні. Ця традиція почалася у 1981 році з інавгурації Рональда Рейгана. Ця процедура символізує мирну передачу влади, що є однією з основ демократичного устрою США. Як правило, перед інавгурацією попередній президент і перша леді вітають новообраного президента у Білому домі, чаюють із ним, після чого супроводжують його до Капітолія. Лише у 2021 році, коли на посаду президента заступав Дж. Байден, його попередник Д. Трамп вирішив проігнорувати цю церемоніальну традицію. Тоді Дж. Байден сказав, що це одна з небагатьох речей, в яких він погоджується із Дональдом Трампом.

Інавгурація 45-го президента США Дональда Трампа була найдорожчою в історії США. Її вартість склала близько 90 мільйонів доларів, що майже дорівнює вартості проведення двох інавгурацій його попередника – Барака Обами.

Невід'ємною складовою інавгурації є публічна президентська промова. Джордж Вашингтон виголосив найкоротшу промову – всього 135 слів. А ще відомо, що саме перший президент США завершив присягу в 1789 році словами «Хай допоможе мені Бог». Таке завершення стало традиційним для більшості президентів. У 1841 р. Вільям Генрі Гаррісон читав свою промову протягом двох годин. Перед цим він йшов пішки від Білого дому до Капітолію, застудився на холоді та помер вже через місяць.

Найбільш незвичайним місцем проведення інавгурації вважають церемонію в салоні літака. Пов'язано це було із вбивством президента Джона Кеннеді у 1963 році. Вже через кілька годин після трагедії віцепрезидент Ліндон Джонсон зачитав текст присяги прямо на борту президентського літака.

У США дата інавгурації протокольно фіксована. Інавгурація президента США відбувається 20 січня кожні чотири роки. Ця дата була встановлена 20-ю поправкою до Конституції у 1933 році. Церемонія інавгурації передбачає складання присяги перед Капітолієм, промову новообраного президента, парад на Пенсильванія-авеню та інавгураційний бал. Якщо цей день випадає на неділю, то президент приносить присягу на приватній церемонії, а наступного дня – уже публічно. На інавгурації 2025 р. Д. Трамп знову став найстаршим Президентом в американській історії [5, с. 570–584].

Нова інституціональна сторінка політичної історії США почалася з 20 січня 2025 р., у день інавгурації 47-го президента Д. Трампа..

Напередодні інавгурації відбулися протокольні заходи. Д. Трамп відвідав свій гольф-клуб у Вірджинії, де відбулася вечірка з нагоди його повернення на посаду президента. На події виступив фейковий «Елвіс Преслі» та були святкові феєрверки. У неділю Д. Трамп також вшанував пам'ять американських військових, поклавши квіти на Національному Арлінгтонському цвинтарі. Увечері він взяв участь у мітингу своїх прихильників на стадіоні Capital One Arena. Д. Трамп прибув до Вашингтона на інавгурацію на борту літака, наданого президентом Дж. Байденом. Разом із Д. Трампом прилетіли його дружина Меланія, донька Іванка та зять Джаред Кушнер.

Церемонія інавгурації вперше за кілька десятиліть через сильні морози пройшла не на відкритому повітрі, а всередині Капітолію. Востаннє присягу там складав Рональд Рейган у 1985 році, коли температура вдень опустилася до 14 градусів морозу.

Д. Трампа привели до присяги о 9:30 ранку за східним стандартним часом (EST), що відповідає 16:30 за київським часом (EET). Під час складання присяги він не поклав руку на Біблію, як це заведено (церемоніальна норма). Перед початком складання присяги перша леді Меланія Трамп простягнула чоловікові дві Біблії – одну, подаровану його матір'ю, коли він був дитиною, та другу, яку 16-й президент Авраам Лінкольн використовував під час своєї інавгурації. Однак Д.Трамп не поклав на них ліву руку, як це заведено, і як він робив у 2017 році під час першої інавгурації. Тоді для присяги він обрав родинну Біблію XIX століття.

Водночас віцепрезидент Джей Ді Венс, який складав присягу перед Д. Трампом, поклав руку на Святе Писання. Книгу тримала його дружина Уша Венс. Вперше другою леді США стала жінка індійського походження, яка сповідує індуїзм.

Втім, Конституція США не зобов'язує президента чи його помічника під час присяги класти руку на Біблію чи інший релігійний текст. В історії США три президенти не використовували Святе Письмо під час присяги: Джон Квінсі Адамс обрав том закону, Теодор Рузвельт склав присягу без будь-яких книг, а Ліндон Джонсон використав католицький Міссал, що належав президенту Джону Кеннеді.

Невідомо, чому Трамп не поклав руку на Біблію, але під час інавгураційного виступу він тричі згадав Бога. Зокрема, коментуючи замах на нього, він заявив, що «Бог врятував його, щоб знову зробити Америку великою». Д. Трамп також наголосив, що нова адміністрація «не забуде свою країну, нашу Конституцію та нашого Бога». Крім того, він описав американців як «один народ, одну родину й одну славну націю під Богом».

На інавгурації була присутня значна кількість гостей – американських політиків, представників впливових компаній і зарубіжних лідерів. Однак чи не єдиним особисто запрошеним главою європейської держави стала прем'єр-міністр Італії Джорджа Мелоні [4, с. 338–348].

Меланія Трамп з'явилася на святковому балі після інавгурації в розкішній та ексклюзивній сукні від бренду Herve Pierre, який також пошив для неї сукню в 2017 р. Незвичайною прикрасою, яку перша леді підібрала до вбрання, була лаконічна діамантова брошка, прикріплена на чорний чокер. Ця брошка є унікальним твором ювелірного мистецтва – її створив ювелір Гаррі Вінстон 1955 року. Меланія позичила цю прикрасу для балу. Брошка нагадувала переплетені між собою квіти. Діаманти у виробі використані різного огранювання.

Творець цієї брошки Гаррі Вінстон має прямий стосунок до України, оскільки його батьки – за походженням євреї – емігрували з України до США. Гаррі народився 1896 р. в Нью-Йорку, де влаштовувалася його родина.

У протоколі дрібниць не буває, тому, навіть, колір вбрання, дрескод чи обрання прикраси має значення та є інструментом «м'якої сили».

Отже, модель дипломатичного протоколу, церемоніалу та етикету міжнародної ввічливості Сполучених Штатів Америки (США) має багатовікову інституціональну історію, є однією із найефективніших і практико дієвих моделей у світі.

Дипломатичний церемоніал є суворо регульованою складовою частиною дипломатичного протоколу. Ці дії протоколу виконуються в суворій відповідності з регуляторними вимогами. Окремі норми дипломатичного протоколу називаються церемоніальними. Основою правил протоколу (як державного, так і дипломатичного протоколу) є принцип «міжнародної ввічливості», який розуміється як повага до всього, що інституціонально символізує та представляє державу у світі.

Важливо зазначити, що американські підходи до ролі інструментів дипломатії та протокольних норм принципово відрізняються, від їх практичного дотримання, у Франції, Італії, Іспанії, Німеччині чи у Великій Британії. Дипломатія трактується в розширеному сенсі як міжнародно-політичне і соціокультурне явище, яке як правило, ідентичне зовнішній політиці.

Джерела і література

1. Ціватий В.Г. Дипломатичний інструментарій, норми протоколу та етикету міжнародної ввічливості провідних держав Європи та України доби раннього Модерного часу: інституціональний і комунікативний аспекти. *Гуманітарний корпус: збірник наукових статей*. За ред С. С. Русакова. Вінниця–Київ, 2022. Вип. 44. С. 32–37.
2. Ціватий В.Г. Пріоритети та принципи кадрового забезпечення дипломатичної служби США: досвід для України. *Зовнішні справи*. 2013. № 1. С. 22–25.
3. Ціватий В.Г. Сучасна дипломатична служба США: традиції, інновації та інституції. Сполучені Штати Америки у сучасному світі: політика, економіка, право: Зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. Львів: DPI, 2014. С. 117–121.
4. Ціватий В.Г. Дипломатичний протокол і етикет міжнародної ввічливості в умовах мондіалізованого світоустрою XXI століття: теоретико-методологічний і практичний дискурси наукової та освітньої дипломатії. *Сучасне суспільство*. Харків: «Новий курс», 2022. С. 338–348.
5. Чекаленко Л.Д., Ціватий В.Г. Британська й американська системи підготовки дипломатів в умовах глобалізаційних змін. *Україна дипломатична*: науковий щорічник. 2019. Вип. XX. С. 570–584.
6. Bjola C., Manor I. The Oxford Handbook of Digital Diplomacy. Oxford University Press, 2024. 704 p.

РОЗДІЛ 4

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І СТРАТЕГІЇ США В XIX–XX ст.

PART 4

U.S. FOREIGN POLICY AND STRATEGIES IN THE 19th AND 20th CENTURIES

Victoria Malko

FRANKLIN D. ROOSEVELT AND THE FOUR POLICEMEN OF THE WORLD

The week of February 4–11 marked the 80th anniversary of the Yalta Conference. It was a diplomatic meeting of the leaders of the United States, Great Britain and the Soviet Union to resolve issues related to the end of World War II and the postwar world order. As a historian, I have been fascinated by how little attention is given to Franklin D. Roosevelt as the architect of the post-World War II order. Diplomatic historians wrote a lot on his foreign policies for the years preceding Pearl Harbor and his wartime leadership. There are defenders of his legacy and revisionists alike. Roosevelt underwent a considerable change – from being an isolationist to an interventionist to a realist and, eventually, a pragmatist – within a brief span of time [2, p. ix].

Historians still debate Roosevelt's responsibility for the Munich Conference, and the degree to which he was paralyzed by the fear of entangling the United States in a major European war. "Should hostilities break out, the lives of millions of men, women and children in every country involved will most certainly be lost under circumstances of unspeakable horror," he wrote in 1938 [5, p. 425]. He gave Adolf Hitler a green light, saying that the United States would propose a major international conference but would not attend. In that way, Roosevelt must bear some of the responsibility for the Munich debacle because he indicated that the United States would not concern itself in any meaningful way in settling the greatest international crisis since the end of World War I [2, pp. 21–22].

Earlier in the 1920 election campaign, Roosevelt, who lobbied for Woodrow Wilson's idea of the League of Nations, prophetically declared, "Every sane man knows that in case of another world war America would be drawn in anyway, whether … in the League or not" [4, p. 87]. Roosevelt believed that the United States should be represented and as the major nation would dominate its proceedings [2, p. 52]. In fact, the League alienated far more voters than it attracted. Roosevelt dropped the issue [2, p. 54]. In 1932, when Roosevelt was running for the U.S. presidency, the cause of collective security was not his priority. Arguing that the League was not in accord with "fundamental American ideals" in a speech to the New York State Grange, Roosevelt flatly announced, "I do not favor American participation" [1, pp. 75–76] When

Roosevelt took office in March 1933, the League had already demonstrated its inability to enforce peace in times of crises [2, p. 56].

Haunted by Wilson's failure, Roosevelt searched for a new approach. The Atlantic Conference with Winston Churchill in August 1941 shaped his thinking for the postwar world. When Roosevelt saw the British prime minister's proposal for "an effective international organization" to keep the peace at the war's end, he demanded that this passage be deleted [2, p. 57]. He changed his view later upon consultation with his advisors, Sumner Welles and Harry Hopkins, agreeing to include a promise of a permanent system of general security in the Atlantic Charter. But he refused to consider sharing the role of enforcing peace with the smaller nations, envisioning Britain and America policing the world, albeit during a transition period [2, p. 58]. He later broadened his initial idea to include Russia and China among the policing powers. Besides conflating the Soviet Union with Russia, he never deviated from the belief that the "small nations" should be excluded from this vital function.

Roosevelt's idea of the "Four Policemen" stemmed from his experience with the League of Nations and the totalitarian aggression of the 1930s, which convinced him that the use of force was the only way world peace could be maintained. The so-called small nations lacked the resources; only the big nations could fulfill the role of policing the world. Thus, from the outset, his approach to future international organization differed radically and deliberately from Wilsonian collective security, which was based on the equality of all nations, great and small [2, p. 58].

While American lawyers were deliberating articles of the future United Nations Charter, Roosevelt spent three days with Vyacheslav Molotov, the Soviet foreign affairs minister and Joseph Stalin's personal envoy, in the spring of 1942. Over cocktails at the White House on May 29, 1942, he informed the Soviet envoy of his views on the postwar world [3, pp. 568–69]. Roosevelt proposed that the United States, Russia, Britain and perhaps China (at the time not communist) join together to enforce the peace. That would mean the enforced disarmament of enemy nations, such as Germany and Japan, but also other countries like France, Spain, Belgium, Netherlands, Romania, Hungary, Czechoslovakia, Poland and Turkey. These nations would be disarmed by the four major powers, but later they might be permitted to join in the policing if "experience proved they could be trusted" [3, p. 573]. Roosevelt was vague on the details, but under his proposal, if any nation threatened the peace, the Four Policemen would blockade the potential aggressor and, if necessary, launch an aerial strike. Roosevelt admitted that such a security system might not prove to be permanent, but he felt that under his plan, as Harry Hopkins caught his words, "we at least could be sure of peace for 25 years; at any rate until all of us now living are dead" [3, p. 573].

Peace lasted for more than 25 years. Now as the generation of individuals who fought in World War II is dying out, we are witnessing the unraveling of Roosevelt's system. In 2014, Russia's President Vladimir Putin destroyed the post-World War II collective security and violated international laws and principles of the U.N. Charter. His 2021 ultimatum to NATO and full-scale invasion of Ukraine in February 2022 openly challenged the preeminence of the United States as the global power. Apparently, Putin expects nothing less than a world order à la Russe, with Russia, the perpetrator of genocide against Ukrainians, being one of the world's policemen. The Holodomor, Stalin's genocide against Ukrainians, was conveniently covered up and

never publicly acknowledged by the Roosevelt administration. A neo-Stalinist in the Kremlin bets on history repeating itself.

References

1. Beard Ch. A. *American Foreign Policy in the Making, 1932–1940: A Study in Responsibilities*. New Haven: Yale University Press, 1946. 336 p.
2. Divine R. A. *Roosevelt and World War II.* Baltimore: Penguin Books, 1969. 107 p.
3. *Foreign Relations of the United States. Diplomatic Papers, 1942*. Volume III. Europe. Washington, D.C.: U.S. Congress, House; U.S. Department of State, 1943. 875 p.
4. Freidel F. *Franklin D. Roosevelt: The Ordeal*. Boston: Little, Brown and Co., 1954. 320 p.
5. U.S. Department of State. *Peace and War: United States Foreign Policy, 1931–1941*. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office,1943. 862 p.

Давід Маглакелідзе

ПОЗИЦІЯ США СТОСОВНО УРЯДУ С. ХУСЕЙНА В ІРАКУ (1991 Р. – ВЕРЕСЕНЬ 2001 Р.)

David Maglakelidze. U.S. Stance on Iraq Government of Saddam Hussein (1991 – September 2001)

2 серпня 1990 р. Ірак розпочав вторгнення в Кувейт, протягом двох днів окупував його територію і оголосив про анексію цієї держави. Ця подія змінила політику США стосовно Іраку. До початку війни в Перській затоці адміністрація Дж. Г. В. Буша здійснювала обережні спроби зближення з урядом С. Хусейна, зокрема уклали угоду про експорт в Ірак сільськогосподарських товарів США. Після початку вторгнення в Кувейт адміністрація Дж. Г. В. Буша швидко вирішила вдатися до збройної інтервенції. Головною метою США було зберегти баланс сил на Близькому Сході, звільнити Кувейт, покарати С. Хусейна за агресію проти суверенної держави і запобігти встановленню контролю над великими запасами нафти однією державою [2, с. 399–400].

Головна причина прийняття рішення про інтервенцію з боку США був той факт, що в результаті анексії Кувейту Ірак взяв під контроль 65% світової нафти. Санкції проти Іраку не змогли б змусити уряд С. Хусейна вивести війська з Кувейту. Натомість, як вважала адміністрація Дж. Г. В. Буша, Ірак отримав би можливість атакувати Саудівську Аравію і захопити її поклади нафти [2, с. 336].

У міжнародну коаліцію, що виступила проти Іраку, входили 42 країни, включно з державами Близького Сходу, зокрема Саудівською Аравією, Єгиптом і Сирією. У результаті успішної військової операції 28 лютого 1991 р. іракські війська відступили з Кувейту. США відмовились від наступу на територію Іраку. Головною причиною такого рішення було прагнення адміністрації

Дж. Г. В. Буша зберегти цілісність міжнародної коаліції, адже арабські держави виступали проти повалення уряду С. Хусейна [2, с. 464].

2 грудня 1990 р. ООН ввела санкції проти Іраку. У свою чергу, США запровадили проти Іраку торговельне ембарго. Після закінчення бойових дій ці санкції не було знято. Схвалена в квітні 1991 р. резолюція 687 зобов'язувала уряд С. Хусейна позбутися усієї наявної у нього хімічної та біологічної зброї, а також ліквідацію засобів її виробництва. Зняття санкцій було пов'язане з виконанням вимог цієї резолюції.

Після звільнення Кувейту метою США стало обмеження здатності Іраку відновити свою армію і відновити агресію. Для цього США залишили в Перській затоці військовий контингент кількістю в 20 тис. осіб. Крім того, США запровадили безпольотну зону на півночі та півдні Іраку – в регіонах, де більшість населення становили, відповідно, курди і шиїтські араби. Ці етноконфесійні групи складали дві третини населення Іраку. Після війни в Перській затоці вони підняли повстання проти уряду С. Хусейна. Багдаду вдалося придушити повстання шиїтів на півдні, проте курдські райони залишилися непідконтрольними йому [8, с. 3].

Адміністрація Б. Клінтона (1993 – 2001 рр.) не змінила політику стосовно Іраку. Метою США, як і раніше, було змусити С. Хусейна виконати умови резолюції 687, щоб він не зміг відновити військовий потенціал Іраку і надалі загрожувати сусіднім державам. Засоби для здійснення цієї мети залишалися незмінними, проте в 1995 р. адміністрація Б. Клінтона ініціювала програму ООН «Нафта в обмін на продовольство». Ця програма надавала Іраку можливість продавати нафту за продовольство і медичні засоби. Причиною запровадження цієї програми було суттєве погіршення рівня життя громадян Іраку унаслідок санкцій. Програма «Нафта в обмін на продовольство» мала зменшити тягар на цивільне населення при збереженні обмежень на Ірак.

Протягом 1990-х рр. уряд С. Хусейна регулярно обмежував допуск до об'єктів інфраструктури Іраку для інспекторів ООН, тому вони не змогли підтвердити ліквідацію зброї масового знищення в Іраку. В лютому 1998 р. С. Хусейн заборонив інспекторам перебувати в Іраку. У жовтні того ж року він остаточно заборонив їм в'їзд в країну. У зв'язку з цим США переглянули свою політику стосовно Іраку.

7 жовтня 1998 р. Конгрес схвалив «Акт про визволення Іраку». Згідно з ним, повалення уряду С. Хусейна ставало головною метою США в Іраку. Її мали здійснити шляхом фінансової і військова підтримки іракської опозиції. Згідно з цим актом, США мали виділити іракським опозиційним організаціям 97 млн дол. Серед усіх опозиційних груп найбільшою був Іракський національний конгрес [4]. Б. Клінтон підписав цей Акт 31 жовтня 1998 р., але його адміністрація не стала його реалізовувати. Повалення уряду С. Хусейна і встановлення в Багдаді влади демократичної опозиції вимагало здійснення військової інтервенції в Ірак. Б. Клінтон шукав спосіб відповісти Іраку на порушення положень резолюції 687, але не прагнув здійснювати інтервенцію. Згідно зі спогадами держсекретарки М. Олбрайт, основною причиною цього, як і в 1991 р., була неможливість отримати згоду на це з боку ключових партнерів США. Франція, РФ і держави Близького Сходу виступали різко проти повалення уряду С. Хусейна [1, с. 352].

Дж. В. Буш також не збирався міняти політику США стосовно Іраку. Під час передвиборчої кампанії він наголосив, що не став би знімати санкції з Іраку, проте не прагнув повалення уряду С. Хусейна. Особливий акцент Дж. В. Буш зробив на зброї масового знищення. Він заявив, що не дозволить С. Хусейну відновити арсенал іракської хімічної та біологічної зброї [6].

Радниця з національної безпеки в адміністрації Дж. В. Буша Кондоліза Райс писала, що США мали зберігати у відносинах з Іраком статус-кво. Головним аргументом на користь цього вона називала той факт, що Ірак перебував в ізоляції та мав суттєві економічні проблеми, тому не був безпосередньою загрозою для США. Тому адміністрація Дж. В. Буша, на її думку, мала зосередитися на збереженні цієї ізоляції [7].

Попри те, що адміністрація Дж. В. Буша не прагнула відходити від політики попередніх урядів, було вирішено переглянути санкційну політику. Зокрема, адміністрація Дж. В. Буша прагнула підвищити її ефективність. Для цього у лютому 2001 р. держсекретар К. Пауелл запропонував введення проти Іраку «розумних санкцій». Ця політика полягала у знятті обмеження на торгівлю товарами цивільного призначення і продовженні реалізації програми «нафта в обмін на продовольство» [9, с. 301].

Причиною перегляду санкційної політики було прагнення адміністрації Дж. В. Буша повернути арабські держави до коаліції, що здійснювала б тиск на С. Хусейна. Арабські держави припинили підтримувати політику США стосовно Іраку невдовзі після війни в Перській затоці. Їхнім основним аргументом була шкода, яку завдавало цивільному населенню торговельне ембарго. Запровадження «розумних санкцій» мало розв'язати цю проблему [5].

За ініціативою США 1 червня 2001 р. Рада Безпеки ООН прийняла резолюцію 1352, яка розпочала процес перегляду санкцій проти Іраку. Протягом літа 2001 р. комітет 1518 із санкцій стосовно Іраку уклав «список переглянутих товарів» на 400 сторінках. У цьому документі були названі товари, що були б дозволені до експорту в Ірак. Обмеження мало залишитись стосовно товарів військового і подвійного призначення, зокрема, хімічні, біологічні та ядерні компоненти [3]. «Список переглянутих товарів» став основою для зміни санкційного режиму. Він був ухвалений 29 листопада 2001 р. і набрав чинності в 2002 р.

Попри те, що офіційною політикою адміністрації Дж. В. Буша було послаблення Іраку шляхом санкцій і дипломатичного тиску, міністерство оборони виступало за повалення уряду С. Хусейна, відповідно до положень «Акту про визволення Іраку». Міністр оборони Д. Рамсфельд неодноразово не публічно закликав повалити уряд С. Хусейна шляхом підтримки іракської опозиції та здійснення обмеженої інтервенції на півдні Іраку. Він також виступав проти реформи санкційного режиму, адже вважав, що це дасть С. Хусейну додаткові можливості уникнути санкцій [9, с. 150].

Отже, після війни в Перській затоці (1990–1991 рр.) політика адміністрацій Дж. Г. В. Буша і Б. Клінтона полягала у стримуванні військового потенціалу Іраку шляхом введення торговельного ембарго і втримання військової присутності у Перській затоці. США прагнули змусити С. Хусейна позбутися зброї масового знищення, і вітали б падіння його уряду. Проте жоден з урядів не

прагнув здійснювати вторгнення в Ірак. Позиція адміністрації Дж. В. Буша була аналогічною попереднім, проте вона прагнула також змінити підхід до санкційної політики. В адміністрації Дж. В. Буша існувала опозиція цій політиці з боку міністерства оборони. Теракти 11 вересня 2001 р. змусили США переглянути політику стосовно Іраку на користь силового повалення уряду С. Хусейна.

Джерела і література

1. Allbright M. Madam Secretary. New York, 2003. 720 p.
2. Bush G. H. W., Scowcroft B. A World Transformed. New York, 1998. 624 p.
3. Goods Review List. *United Nations Documents.* 03. 05. 2002. URL: https://www.un.org/depts/unmovic/documents/S-2002-515.pdf
4. Iraq Liberation Act of 1998. 31. 10. 1998. URL: https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-105publ338/pdf/PLAW-105publ338.pdf
5. Press Briefing Abroad Aircraft En Route to Cairo, Egypt. *Department of State Archive*. 23. 02. 2001. URL: https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2001/931.htm
6. Republican Presidential Candidates Debate. Campaign 2000. *C-Span*. 02. 12. 1999. URL: https://www.c-span.org/video/?153955-1/republican-presidential-candidates-debate
7. Rice C. Promoting the National Interest. *Foreign Affairs*. Vol. 79, No. 1 (Jan. - Feb., 2000), pp. 45-62 (18 pages). URL: https://www.jstor.org/stable/20049613?read-now=1&seq=17#page_scan_tab_contents
8. Senate Hearings. 106-41 – United States Policy Toward Iraq. 09. 03. 1999. URL: https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-106shrg56320/pdf/CHRG-106shrg56320.pdf
9. Suskind R. The Price of Loyalty: George W. Bush, The White House and the Education of Paul O'Neil. New York, 2004. 541 p.

Нікіта Мостовий

ПОГЛЯДИ ПРЕЗИДЕНТА РІЧАРДА НІКСОНА НА СТРАТЕГІЮ США ЩОДО УКРАЇНИ В 1992–1994 рр.

Nikita Mostovyi. President Richard Nixon's Views on U.S. Strategy towards Ukraine in 1992–1994

Спадок президента Річарда Ніксона полягає, між іншим, у неординарних зовнішньополітичних рішеннях. Їх характеризує знаменита фраза «Лише Ніксон може поїхати до Китаю». Політика розрядки, вихід США із В'єтнаму, початок нормалізації відносин з КНР – непередбачувані кроки від політика, якого вважали антикомуністом. У всіх діях Р. Ніксона простежувалась реалізація стратегії, яка мала на меті довготривале стримування СРСР з використанням при цьому якнайменше ресурсів Сполучених Штатів.

З огляду на сучасні світові події та агресивну повномасштабну війну розгорнуту Росією проти України важливо проаналізувати погляди Р. Ніксона на політику щодо України, висловлені ним у 1992–1994 рр.

У своїй книзі «Ловіть момент: виклик Америки у світі однієї наддержави», опублікованій у 1992 р. Р. Ніксон кілька разів згадував Україну. Зокрема, він зазначав, що відцентрові національні сили в Радянському Союзі виникли не на порожньому місці, а через «глибокі традиції суверенних націй, шість з яких були незалежними або були частинами інших держав» [3, с. 51]. Р. Ніксон визнавав, що ці настрої підігрівало «Історичне незадоволення кожної з них жорстокістю правління комуністичного центру» [3, с. 51]. Зокрема, він виділяв злочини радянської влади в Україні, де «Сталін вбив 5 мільйонів селян під час колективізації сільського господарства, 10 мільйонів через примусовий голод і 3 мільйони під час придушення післявоєнного партизанського опору, а нещодавно Чорнобильська катастрофа прирекла близько 2 мільйонів людей на передчасну смерть від раку та інших хвороб» [3, с. 52].

У контексті розпаду Радянського Союзу і створення СНД Р. Ніксон визнавав, що у такому об'єднанні Росія буде «Першою серед рівних» через свої переважаючі населення, ресурси і територію. Цього ніяк не можна було уникнути. «Навіть Україна, чиє населення та ресурси ставили її в один ряд із Францією, Великобританією та Італією, посідала віддалене друге місце серед колишніх радянських республік» [3, с. 58].

У цій книзі Р. Ніксон критикував «істеричні побоювання» спостерігачів щодо ядерної зброї колишніх республік Радянського Союзу та вважав їх недоречними. «Демократична Україна з ядерною зброєю є меншою загрозою, ніж ядерний Радянський Союз протягом чотирьох десятиліть. Справжня небезпека полягає в тому, що колишніх радянських ядерних експертів наймуть такі держави як Ірак і Лівія» [3, с. 78].

У наступній книзі Р. Ніксона «За межами миру», , що вийшла у 1994 р., сформульовано його бачення стратегії США щодо України. За його словами, Україна та країни Балтії «займають особливе місце в серці Америки», а географічне розташування робить їх центральними у стратегічному мисленні

США у Європі. Він також вважав, що зазіхання РФ на цей регіон завдасть серйозної шкоди американсько-російським відносинам [2, с. 64].

Р. Ніксон зазначав, що з усіх пострадянських держав політика США щодо України вимагала «найбільшої витонченості та вишуканості» [2, с. 64]. Сполучені Штати мали відігравати активнішу роль у зниженні напруженості та суперництва між Україною та РФ. Важливо було заохочувати політичні й економічні реформи в обох країнах та водночас залишатися нейтральними, уникати враження антиросійської чи антиукраїнської позиції, якщо жодна зі сторін не проводитиме політики, що загрожувала американським інтересам [2, с. 65].

За оцінкою Р. Ніксона, у відносинах РФ і України існували складні питання. Це були, насамперед, енергетична залежність України від РФ і статус Криму. Для США ключовим був не конкретний результат цих суперечок, а їхнє мирне врегулювання. З часом роль США у цих відносинах могла стати настільки ж важливою силою для забезпечення регіональної стабільності, як і в налагодженні ізраїльсько-арабських відносин [2, с. 66].

Р. Ніксон вважав, що США мали підтримати Україну фінансово, сприяти реалізації економічних реформ, допомогти досягти вільної торгівлі з Європою. Адже це було важливо не лише для України, але й для Сполучених Штатів. «Якби Росія повернулася до авторитаризму, сильна Україна стала б життєво важливим фактором стримування агресії. Рецептом катастрофи в Європі було б об'єднання слабкої, вразливої України з новою імперіалістичною Росією» [2, с. 66].

Проте стосовно членства України в НАТО Р. Ніксон не був певен. Він визнавав необхідність повноцінної військової кооперації «від спільних маневрів до доступу до військових шкіл НАТО». Проте це мало відбуватися не обов'язково через структуру НАТО. Як приклад, Р. Ніксон посилався на американсько-японські безпекові угоди [2, с. 105].

17 березня 1994 р. Р. Ніксон в рамках турне країнами колишнього Радянського Союзу здійснив візит в Україну, де зустрівся з президентом Леонідом Кравчуком. На зустрічі Р. Ніксон згадав про нещодавню поїздку в РФ і відзначив зростання там націоналістичних тенденцій. Зокрема, він згадав В. Жириновського, але зазначив: «Я не кажу, що більшість лідерів погоджуються з позицією Жириновського та інших екстремістських лідерів» [4]. Одразу після цього він визнав: «Колись у майбутньому будуть випадки, коли США будуть змушені поглянути на Україну і Росію та сказати: «Кого ми обираємо?» [4]. Разом з цим, Р. Ніксон вважав, що загроза націоналізму відступить, коли прийде економічне процвітання. За його словами, хоч «Росія була великою державою», але не могла «взяти на свою тарілку більше, ніж вона вже мала» [4].

На похоронах Р. Ніксона 27 квітня 1994 р. президент Б. Клінтон згадав про «мудру пораду» щодо Росії, яку Ніксон надіслав йому за місяць до того [5]. Таємний лист Р. Ніксона з порадами президенту Клінтону було розсекречено лише в липні 2023 року. У ньому він надав похмуру оцінку лідерства і фізичного стану Бориса Єльцина. Хоча Р. Ніксон визнавав свою давню підтримку Б. Єльцина, він вважав, що після виборів у грудні 1993 р. його становище значно погіршилося. Його зловживання алкоголем стало дедалі помітнішим, а здатність

виконувати обіцянки західним лідерам дедалі зменшувалась. Р. Ніксон попереджав, що Б. Єльцин втрачав контроль і політичну силу, у той час як антиамериканські настрої в Росії посилювались. Ці настрої поділяли навіть колишні союзники Б. Єльцина [1, с. 2].

Р. Ніксон писав, що інші міжнародні лідери, включаючи Джона Мейджора та Леоніда Кравчука, поділяли його похмурий погляд на перспективи Б. Єльцина. Л. Кравчук прогнозував, що Б. Єльцина незабаром буде усунуто від влади «не шляхом державного перевороту чи виборів, а шляхом політичного маневру, який відсуне його на церемоніальну роль» [1, с. 2].

Що стосується України, Р. Ніксон підкреслював її важливість для стабільності пострадянського регіону та характеризував її як «незамінну». Він зазначав, що величезний економічний потенціал України залишався невикористаним через повільні зусилля з приватизації. На той час було приватизовано лише від двох до п'яти відсотків її економіки [1, с. 5].

Щодо безпекової ситуації, Р. Ніксон прогнозував, що відносини Москви з Києвом погіршаться. Хоча на той час двосторонні відносини оцінювалися оптимістично, проте в основному через гарні особисті відносини Л. Кравчука і Б. Єльцина. Р. Ніксон вважав, що ситуація в Україні була «дуже вибухонебезпечною». «Якщо їй дозволити вийти з-під контролю, це зробить Боснію схожою на вечірку в саду РТА (Асоціації батьків та вчителів)» [1, с. 4].

Отже, у президента Р. Ніксона були чіткі візії стосовно потенційного місця України в європейській стратегії США після розвалу Радянського Союзу. Він вважав Україну головним інструментом стримування у разі відновлення імперських настроїв в РФ, загрозу яких зазначав після останнього візиту в цю державу. Р. Ніксон також вважав, що США мали приділяти Україні не менше уваги, ніж Росії, а також допомогти їй побудувати потужну ринкову економіку. Він висловлював стурбованість, що слабка Україна при авторитарній Росії стало б «рецептом катастрофи». Як бачимо, Р. Ніксон багато в чому передбачив майбутнє українсько-російських відносин, проте не всі його поради були використані.

Джерела і література

1. Letter from former President Richard Nixon to President Clinton related to Russia, Ukraine, Germany, and, England – Collection Finding Aid. *Clinton Digital Library*. URL: https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/118829
2. Nixon R. Beyond Peace. Simon & Schuster, Limited, 2013. 262 p.
3. Nixon R. Seize the Moment: America's Challenge in a One-Superpower World. New York: Simon & Schuster, 1992. 322 p.
4. Nixon Warns of Choice Between Russia, Ukraine. *Los Angeles Times*. URL: https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1994-03-17-mn-35227-story.html
5. The State Services of President Richard Nixon on April 27, 1994. *Richard Nixon Foundation*. 2013. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_h1jNidjMhU

Владислав Карнаушенко

ПЛАН ВЕНСА–ОУЕНА В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ АДМІНІСТРАЦІЙ Б. КЛІНТОНА

Vladyslav Karnaushenko. The Vance–Owen Plan in the Foreign Policy of Bill Clinton Administrations

Президент Вільям (Білл) Клінтон (1993–2001) критикував адміністрацію свого попередника Джорджа Г. В. Буша (1989–1993) за підтримку плану врегулювання конфлікту в Боснії і Герцеговині, який запропоновували представник ООН, колишній державний секретар США Сайрус Венс (1977–1980) і представник ЄС Девід Оуен. План Венса–Оуена передбачав підписання конституційної угоди і формування політичної карти республіки, яка б поділила її на десять етнічно однорідних автономних провінцій зі слабким центральним урядом. Цей документ буде відкинуто, оскільки він «ратифікував звірства етнічної чистки» [3].

План Венса–Оуена був не був першим проектом урегулювання боснійської кризи. Раніше у рамках діяльності Міжнародної конференції з колишньої Югославії, яка об'єднала зусилля ООН, ЄС, НБСЄ та Організації ісламської конференції, спільний план запропонували британський політик і дипломат П. Карінгтон і португальський дипломат Ж. Кутільєро. План Карінгтона–Кутільєро пропонував створення конфедерації, яка б поділялася на кантони. Конфліктуючі сторони ніяк не могли дійти згоди, чи буде Боснія і Герцеговина єдиною, чи буде розділена на частини за національною ознакою. Варіант конфедерації був відкинутий мусульманами.

Після конференцій у Лондоні (25–28 серпня 1992 р.) і Женеві (вересень–жовтень 1992 р.) було сформульовано план Венса–Оуена. На початку січня 1993 р. С. Венс і Д. Оуен розпочали переговори про мирну угоду з лідерами воюючих сторін у Боснії і Герцеговини. Цей проект передбачав поділ Боснії і Герцеговини на десять напівавтономних провінцій – кантонів, і отримав підтримку з боку ООН. З метою забезпечення безпеки і порядку передбачалося відправити до цієї країни 75 тисяч миротворців, з-поміж яких США мали направити 30 тис. осіб. Цей пункт плану викликав невдоволення серед багатьох американських політиків, спричинене «в'єтнамським синдромом». Крім того, ще свіжими були спогади про військові невдачі у Сомалі, про що зазначав, зокрема, конгресмен з Вісконсину Т. Рот [9].

У квітні 1993 р. представники трьох конфліктуючих сторін у Боснії і Герцеговині погодили цей план. Проте 6 травня 1993 р. він був відхилений Національними зборами Республіки Сербської, які вирішили отримати підтримку свого рішення на референдумі [6]. Проти цього проекту проголосували 96% виборців. Згідно з ним, серби мали відмовитися від частини територій, на яких розташовувалося практично все виробництво та більшість підприємств із розробки корисних копалин Боснії та Герцеговини. Оскільки більшість сербського населення історично складалося із сільських жителів, а мусульмани у значній частині складали міське населення, за планом Венса–Оуена серби втрачали найбагатші землі. Крім того, серби позбавлялись

північного коридору між основною частиною Республіки Сербської та провінцією Баня Лука, що означало б ізоляцію населення цієї території. Цим пояснюється негативне ставлення боснійських сербів до запропонованого проекту територіального розмежування.

Були запропоновані також інші ініціативи щодо врегулювання ситуації у Боснії і Герцеговині (Оуена–Столтенберга, Кінкеля–Жюппе), однак і вони не увінчалися успіхом.

Враховуючі масштаби територіального поділу, фрагментації та етнічних чисток, на момент оприлюднення план Венса–Оуена вже застарів. Цей проект був останньою пропозицією, яка мала забезпечити єдність Боснії і Герцеговини. Наступні пропозиції були більш жорсткими або містили елементи поділу Боснії і Герцеговини.

Протягом 1993 р. американський політикум обговорював два представлені плани мирного врегулювання – президентський і план Венса–Оуена. Хоча силова стратегія вбачалася способом змусити боснійських сербів піти на переговори, обговорення плану Венса–Оуена тривало навіть після того, як сербська сторона навесні 1993 р. відхилила цей проект. 1 квітня 1993 р. Сайрус Венс оголосив про відставку з посади спеціального представника Генерального секретаря ООН. 1 травня 1993 р. його змінив міністр закордонних справ Норвегії Торвальд Столтенберг.

Представники американського політикуму і громадськості скептично ставились до плану Венса–Оуена, проте підтримували ідею авіаударів по позиціями сербів, щоб змусити останніх підтримати його. Однак деякі фактори не дозволили реалізувати в життя цей проект. По-перше, основні ключові союзники в НАТО Велика Британія і Франція були категорично проти цього, а США не булі готові принести в жертву трансатлантичну єдність. По-друге, згідно з опитуваннями громадської думки, більшість американців виступали за військову акцію щодо сербів лише у складі коаліції, а не в односторонньому порядку [8]. По-третє, падіння рейтингу Б. Клінтона в травні–червні 1993 р. з 55% до 37% на тлі економічних проблем не давало йому можливості здійснити непопулярну акцію [7].

У Білому Домі досить стримано ставились до плану Венса–Оуена. В офіційній заяві від 10 травня 1993 р. відзначалося, що встановлювати мир необхідно як на папері, так і практичними діями [8].

Можна констатувати, що президент США Білл Клінтон не був проти цієї миротворчої ініціативи, але продовжував вважати всі подібні плани неефективними без силового примусу. Пізніше у своїх мемуарах він згадував, що в лютому 1993 р. вирішив не підтримати цю акцію [1, с. 573]. Проте невдовзі він підтримав схвалені ЄС плани врегулювання конфліктів під час переговорів, які б розвинулись далі, ніж план Венса–Оуена в 1993 р. [4].

У рамках ініціативи Контактної групи було створено більш жорсткий план поділу Боснії і Герцеговини, згідно з яким 51% боснійської території контролювала б мусульмансько-хорватська федерація, 49% – боснійські серби. Пропонувалося також здійснити каральні заходи, якщо обидві сторони відмовляться ухвалити цей документ. Однин з офіційних представників ООН, зазначив, що «…якщо мусульмани погодяться на це врегулювання, а серби цього

не зроблять, то може бути скасовано ембарго на постачання зброї до Боснії... Якщо ж серби погодяться, а мусульмани відкинуть, то торговельні санкції щодо Сербії можуть бути поступово скасовані» [2]. США в черговий раз розкритикували план Венса–Оуена і відзначили, що він «мертвий» [5], після цього знову взяли паузу і зайняли пасивну позицію до початку наступного року.

Отже, адміністрація Б. Клінтона відразу сформувала підходи до плану Венса–Оуена, які й реалізовувала. Це була пасивна стратегія, зумовлена спочатку небажанням здійснювати активні дії відразу після президентських виборів, а потім – наміром не загострювати відносини з європейськими союзниками. Останні на той час не розглядали серйозно можливість військового втручання у боснійську кризу як єдиний спосіб припинити кровопролиття.

Джерела і література

1. Clinton B. My Life. New York, 2004. 1008 p.
2. Cohen R. USA and Russia to Back Bosnia Pact Jointly. *The New York Times*. 1994. 21 June. URL: https://www.nytimes.com/1994/06/21/world/us-and-russia-to-back-bosnia-pact-jointly.html
3. Friedman T. Clinton Neutral on the Geneva Plan. *The New York Times.* 1993. 4. February.
4. Gordon M. A State Dept. aide on Bosnia resigns on partition issue. *The New York Times.* 1993. 5 August. URL: https://www.nytimes.com/1993/08/05/world/a-state-dept-aide-on-bosnia-resigns-on-partition-issue.html
5. Horwitz P. All Options Still Open, Including Military, Christopher Emphasizes: U.S. to Push for Accord Among Allies on Balkans. *The New York Times.* 1993.18 May. URL: https://www.nytimes.com/1993/05/18/IHT-all-options-still-open-including-military-christopher-emphasizes-us-to.html
6. Myers L. Bosnian Serbs Spurn Un Pact, Set Referendum. *Chicago Tribune.* 1993. 6 May. URL: https://www.chicagotribune.com/1993/05/06/bosnian-serbs-spurn-un-pact-set-referendum/
7. Presidential Approval Ratings – Bill Clinton. Gallup. URL: http://www.gallup.com/poll/116584/presidential-approval-ratings-billclinton.aspx
8. Reaction to Vance-Owen peace plan – Cyrus Vance, Lord Owen – President Bill Clinton speech; joint statement by U.S. and United Kingdom. URL: http://findarticles.com/p/articles/mi_m1584/is_n19_v4/ai_13180845
9. The crisis in Former Yugoslavia and US role: Hearing Before the Committee on Foreign Affairs House of Representatives. 103d Congress. 1st sess. September 29, 1993. Washington, 1993. URL: https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=uc1.31210010768008;view=1up;seq=1

Анатолій Гончаренко

ДОКТРИНА «СТРИМУВАННЯ» В ПОЛІТИЦІ АДМІНІСТРАЦІЙ Р. РЕЙГАНА (1981–1989 рр.).

Anatoliy Goncharenko. The Doctrine of "Containment " in the Policy of Reagan Administrations

Політика «розрядки» в міжнародних відносинах багатьма в США розцінювалася як прояв слабкості перед СРСР, який значно посилив експансіоністську діяльність після проголошення в 1968 р. «доктрини Брежнєва». Через складність сприйняття тонкощів геополітики захист національних інтересів США в тих умовах важко сприймався американським соціумом.

Тиск неоконсерваторів на політику «розрядки» було особливо відчутним під час президентства Джеральда Форда (1974–1977). Участь США у Гельсінських угодах 1975 р. трактувалася американським суспільством як визнання радянської сфери впливу в Східній Європі. На адресу Дж. Форда часто лунали звинувачені в «історичній зраді».

Вторгнення СРСР до Афганістану в 1979 р. перекреслило досягнення політики «розрядки». Президент США Дж. Картер (1977–1981) повернув США до політики з «позиції сили». Однак провал операції зі звільнення заручників у Тегерані поставив під сумнів здатність Вашингтона проводити таку політику.

Обурення в американському суспільстві з приводу слабкості демократичної адміністрації було одним з чинників перемоги на чергових президентських виборах республіканця Рональда Рейгана (1981–1989).

Зовнішньополітична програма Р. Рейгана, заснована на відкритому протистоянні «імперії зла», отримала широку підтримку [7]. Виступаючи з критикою політики «принижень» адміністрації Дж. Картера, Р. Рейган констатував: «Шляхом злиття вічних істин і цінностей, якими завжди дорожили американці, з реаліями сучасного світу ми викували новий в фундаментальному сенсі напрямок в американській зовнішній політиці – політиці, що заснована на відвертих, ворожих демагогії пояснення сутності наших безцінних вільних інститутів...» [8, с. 270].

Під цими гаслами, Р. Рейган проголосив низку напрямів, за якими мала здійснюватися «політика стримування».

США почали надавати значну фінансову і матеріальну допомогу антикомуністичним силам, які намагалися протистояти радянській експансії у себе на батьківщині. Державний секретар США Джордж Шульц (1982–1989) наступним чином обґрунтував нову зовнішньополітичну лінію: «Протягом багатьох років ми спостерігали, як наші опоненти без жодного сорому підтримували інсургентів по всьому світу, щоб поширювати комуністичні диктатури... Проте сьогодні радянська імперія слабшає під тиском власних внутрішніх проблем і зовнішніх зобов'язань... Сили демократії у всьому світі цінують наше з ними єднання. Залишити їх на свавілля долі було б ганебною зрадою – зрадою не лише щодо хоробрих чоловіків і жінок, а й стосовно наших найвищих ідеалів» [9, с. 1–5].

Хоча політика підтримки демократії симпатизувала американській громадськості, проте насправді вона була розважливою і ґрунтувалася на принципах «Realpolitik». Білий дім надавав допомогу моджахедам в Афганістані, радикальним режимам у Центральній Африці, антикомуністичним силам в Ефіопії, Анголі, Нікарагуа та інших периферійних країнах.

З метою посилення позицій США, Р. Рейган використав тезу Джорджа Кеннана про неминучу трансформацію СРСР. Згідно з нею, надцентралізована радянська система спрямовувала більшу частину своїх ресурсів на виготовлення знарядь руйнування. Постійне падіння показників економічного зростання, поряд із зростанням військового виробництва, накладали важкий тягар на країну.

Повернення до політики з позиції «жорсткої сили» заспокоїло консервативну більшість. Проте з критикою цієї позиції виступили ліберальні медіа. Один з найбільш впливових політичних експертів видання «The New Republic» Р. Страут називав риторику Р. Рейгана «примітивною прозою та апокаліптичним символізмом» [10]. Його підтримав головний політичний оглядач «The New York Times» Е. Льюїс, який розкритикував президента США за «використання релігійної риторики в підтримку військової політики» [4]. Інший впливовий політолог С. Хоффман називав стиль Р. Рейгана «неонаціоналізмом» і «фундаменталістською реакцією» та зазначав, що його програма нічого не зможе дати світу, тому що американська економіка перебувала не в кращому становищі, ніж радянська [3].

Незважаючи на це, президенту США вдалося досягти певного консенсусу в країні щодо форм і методів «стримування», та примирити «місіонерів» і «ізоляціоністів». Забезпечивши підтримку своєї політики, Рональд Рейган продовжив реалізовувати наступальний характер «доктрини стримування». Запропонована ним програма СОІ (Стратегічна оборонна ініціатива) була планом практичної реалізації тези про економічну слабкість СРСР. Новий виток гонки озброєнь став би важким тягарем для країни, що розпорошує свої ресурси на підтримку периферійних держав, яка до того ж не приносила віддачі завдяки «стримуванню». Поява системи оборони, яка технічно переважала, знову забезпечувала США стратегічну перевагу, підвищуючи потенційний успіх «першого удару» в разі ядерного конфлікту і нівелюючи «відплату» з боку СРСР.

Програма СОІ викликала схвалення консерваторів, проте зазнала суспільної критики щодо можливостей її реалізації. Колишній міністр оборони в адміністрації Картера Г. Браун (1977–1981) зазначав, що «СОІ ще не може бути втілена в життя» [2]. Директор Інституту досліджень війни та миру і співробітник Ради з міжнародних відносин Р. Беттс відзначав: «…за будь-якого рівня розгортання, СРСР знайде спосіб відвести систему оборони на хибні цілі й це обійдеться комуністам набагато дешевше, ніж США розгортання системи» [1].

Існували й інші причини для критики. Професор Університету Джонса Хопкінса Д. Лиска вважав, що СОІ спрацює, але забезпечивши захист собі, Америка позбудеться стимулів захищати союзників у Європі» [5, с. 107]. Радник президента Р. Рейгана в галузі іноземної військової політики Р. Осгуд зазначав, що «це призведе до підриву договору» [6].

Проте, адміністрація Рональда Рейгана не надто переймалася можливістю технічної реалізації СОІ. Аналізуючи доцільність цієї програми з позицій

«політичного реалізму», президент США розглядав цю програму як засіб стимулювання американської промисловості. Той факт, що до 1986 р. Організація реалізації СОІ (ООСОІ) вже уклала понад 1500 контрактів із 260 промисловими корпораціями та науковими центрами, призвів до грандіозного технічного прориву США у галузі комп'ютерних технологій. Це збільшило переваги США у гонці озброєнь. У 1993 р. розробку програми було згорнуто.

СОІ стала важливим інструментом примусу СРСР до переговорів про роззброєння. Серйозний тиск на Радянський Союз призвів до того, про що говорив Дж. Кеннан. Радянський експансіонізм на периферії заходив у глухий кут, а нарощування США озброєнь, включаючи СОІ, змушувало Москву увійти в технологічну гонку, на перемогу в якій вона вже не була здатна.

Отже, друга адміністрація Р. Рейгана була останньою, яка реалізовувала доктрину «стримування». До 1987 р. було врегульовано ракетну кризу, в 1988 р. укладено угоду стосовно Афганістану, у лютому 1989 р. з цієї країни були виведені радянські війська. У 1989 р. зникли комуністичні уряди майже у всіх країнах Східної Європи. «Стримування» досягло своєї мети. До 1989 р. «холодна війна» фактично закінчилася, проте розбіжності між неоконсерваторами і неолібералами щодо форм і методів здійснення зовнішньої політики США знову посилилися на межі XX–XXI ст.

Джерела і література

1. Betts R. Heavenly Gains or Earthly Losses? Toward a Balance Sheet for Strategic Defense. Boulder, 1987.
2. Brown H. Introduction and Is the SDI Technically Feasible? *Foreign Affairs.* 1986. February 1. URL: https://www.foreignaffairs.com/articles/1986-02-01/sdi-technically-feasible
3. Hoffman S. Foreign Policy: What's to Be Done. *The New York Review.* 1981. April 30. URL: https://www.nybooks.com/articles/1981/04/30/foreign-policy-whats-to-be-done/
4. Lewis A. Onward, Christian Soldiers. *The New York Times.* 1983. March 10. URL: https://www.nytimes.com/1983/03/10/opinion/abroad-at-home-onward-christian-soldiers.html
5. Liska G. The Challenge of SDI: Preemptive Diplomacy or Preventive War? New York. 1987.
6. Osgood R. Strategies of Containment: A Critical Appraisal of Postwar American National Security Policy (review). *SAIS Review of International Affairs.* 1982. № 4. URL: https://muse.jhu.edu/article/437647/pdf
7. Reagan R. Memorandum Postponing Pending Federal Regulations 29 January, 1981. URL: http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=44134
8. Reagan R. Remarks at the Annual Washington Conference of the American Legion 22 February 1983. URL: https://www.reaganlibrary.gov/archives/speech/remarks-annual-washington-conference-american-legion
9. Shultz D. America and the Struggle for Freedom: 22 February 1985. *Department of State Bulletin.* 1985. Vol. 85.

URL: https://go.gale.com/ps/i.do?p=AONE&u=anon~da5a6cc0&id=GALE%7CA3705222&v=2.1&it=r&sid=googleScholar&asid=5d87de1a
10. Strout R. Reagan's Holy War. *The New Republic.* 1983. 11 April.

Ольга Каковкіна

ВІЗИТИ АМЕРИКАНЦІВ НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНУ В 1950–1980-ТІ РОКИ

Olha Kakovkina. Visits of Americans to Dnipropetrovs`k Region in the 1950s–1980s

Сьогодні маємо значне коло розвідок, які у різних тематичних і проблемних аспектах розкривають місце УРСР і українців у американсько-радянських відносинах часів «холодної війни» – Н. Городньої, В. Головченка, І. Матяш, В. Покляцької та інших науковців. Зміщення оптики з московського центру до республік виявляє зацікавлення США й американців до України та її регіонів в період «холодної війни» у різних вимірах – індивідуальному й корпоративному, офіційному й неофіційному тощо.

В основі запропонованої доповіді – інформаційний ресурс Державного архіву Дніпропетровської області, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, бібліотечних зібрань Дніпра. На меті – висвітлити зацікавлення та присутність американців на Дніпропетровщині у 1950-х – 1980-х рр., представити невичерпаний для осмислення ресурс регіональних джерел.

Конструювання позитивного образу Радянського Союзу у другій половині 1950-х рр., після зміни керівництва, включало ознайомлювально-пропагандистські тури іноземців в СРСР, включаючи Україну. З численних іноземних груп, які приїздили в Дніпропетровську область, представники США були рідкістю, причини чого слід шукати як в ідеологічній площині, так і географічній віддаленості.

У липні 1955 р. відбувся візит американської сільськогосподарської делегації, яка перебувала в області три дні й відвідала «джентльменський перелік» відібраних для показу об'єкти у Дніпропетровську, найближчих колгоспах, а також заїхала в Запоріжжя, де родзинкою у програмі для іноземних гостей традиційно був Дніпрогес. Як відзначалося у звіті до обкому КП(б)У, керівники групи були «лояльними» і висловлювали позитивні враження, проте знайшлися й ті, хто намагався «спаплюжити» радянську дійсність, фотографуючи жебраків на вулиці біля собору та намагаючись вести розмови з «незапланованими» для зустрічі громадянами [1, арк. 24–25].

Того ж року у Дніпропетровську побував «досвідчений розвідник, тісно пов'язаний з дипломатичними колами США, один з найбільш обізнаних міжнародних оглядачів» Стюарт Олсоп [7, арк. 243–244]. Його маршрут пролягав з Москви до Києва, звідти – пароплавом до Дніпропетровська, далі до Харкова і Москви, де йому вдалося взяти інтерв'ю у Хрущова.

З осені 1959 р. Дніпропетровськ закрили для відвідування іноземців через зосередження тут декількох об'єктів військово-промислового комплексу. З цього

часу до 1987 р. потрапити до міста можна було тільки у виняткових випадках із дозволу «компетентних» органів. Такі винятки становила економічна потреба, коли представники бізнесу або виробництва Великої Британії, Японії, із «соцтабору» – Угорщини, Чехословаччини, затиснені різними обмеженнями і гостинністю господарів, до міста потрапляли, але вільно пересуватися не могли.

Єдиний відомий випадок, коли американець отримав дозвіл приїхати до Дніпропетровська не з економічних питань, але не менш значущих пропагандистських, був журналіст і письменник Джон Моррей. У листопаді 1982 р. йому дозволили відвідати колишню американську громадянку Анну Прейкшас, яка з родиною приїхала в СРСР у 1922 р. будувати «світле майбутнє». Вона була донькою одного із засновників американської індустріальної колонії в Кузбасі (тепер – Кемеровська область). Історія останньої гарно починалась і мала шанси стати дуже вдалим пропагандистським проєктом комуністичної влади. Проте радянських громадян іноземного походження (абсолютною більшістю в колонії були американці) не оминули організаційні проблеми, репресії кінця 1930-х рр., під час яких Анна втратила батька і брата. Це вплинуло на її життя. У 1944 р. вона переїхала в Дніпропетровськ і працювала викладачем англійської мови у Дніпропетровському державному університеті. Хоча видавництва долучали її до роботи з перекладами як носія мови і її вважали одним з найкращих фахівців, вона не зробила кар'єри [5].

Д. Моррей взявся за дослідження про іноземних «будівників комунізму» та отримав дозвіл на подорожі до Кемерова і Дніпропетровська у супроводі представників московської агенції новин. Для практично закритого міста цей візит американського гостя можна назвати сенсаційним.

Свої пошуки він виклав у книзі «Project Kuzbas: American Workers in Siberia (1921–1926)», виданій у США в 1983 р. [8]. Вона поєднала риси дослідження і тревелблога. Д. Моррей, який під час візиту до Дніпропетровська «в бесіді, а також під час розмови з радянськими працівниками та письменниками … детально цікавився репресіями 1937 р., взаєминами Компартії України та СРСР, житловим забезпеченням пенсіонерів, відносинами молоді із старшим поколінням», попри лояльність до СРСР, довіри не викликав (Цит по: 5, с. 226]. Він писав про долі американських колоністів, про що не воліли згадувати в СРСР. Показово, що його подорож залишилася тривалий час невідомою поза межами Дніпропетровська та регіону.

Вилучення Дніпропетровська з дозволених для відвідуваннями іноземцями міст перенаправило зарубіжні економічні зв'язки на Кривий Ріг, який став одним з таких центрів у масштабах України і СРСР. Він витримував навантаження в обслуговуванні іноземних делегацій, груп для навчання на виробництві та в інститутах.

Чим була цікавою Дніпропетровщина для американських промисловиків? Вона привертала увагу поєднанням багатих ресурсів, виробництв і наукових осередків, з ними пов'язаних, можливостями для реалізації вигідних для обох держав проєктів. Неодноразові приїзди американських бізнесових груп, фахівців-гірників чи металургів в область, насамперед Криворіжжя, відбувалися в 1958–1961 рр. [3, арк. 21–27; 4, арк. 18, 62] та в наступні роки, про що не згадувалося в публічному просторі. Пропаганда відпрацьовувала на шпальтах

газет доволі примітивні кліше про американських капіталістів, як, приміром, у випадку відвідування у 1972 р. Дніпровського металургійного комбінату у Дніпродзержинську (нині – Кам'янське) групою інженерів заводу Форда [6, с. 2].

Щодо ділових візитів представників США, то мова, як правило, йшла по купівлю-продаж ліцензій, обладнання, наукові обміни, які поступалися за масштабом Великій Британії, Японії, Франції, Швеції, але для СРСР мали не менше значення. Питання про місце західних технологій, зокрема американських, у розвитку радянської, власне української промисловості, наприклад, металургії [9, с. 128–132], вимагало визнання багатьох несумісних з офіційними заявами влади проблем.

Політична еліта США та лояльні до СРСР американські діячі культури до Дніпропетровська та області не потрапляли, та думка жителів регіону компартійне керівництво цікавила. Окремий напрям його діяльності разом з КДБ – моніторинг настроїв населення, стосувався візиту Р. Ніксона в СРСР, включаючи УРСР, у 1972 р. Напередодні цієї події, намагаючись пояснити зустріч з першою особою «американського імперіалізму», у свідомість громадян «вживлювалися» нові формули: американського президента «радянські люди будуть щиро вітати», «якщо з боку Ніксона буде виявлена щирість та відвертість» і «добрі наміри» [2, арк. 97–98]. Радянська пропаганда потрапляла у складне становище щоразу, коли вимагалося пом'якшити образи ворогів, які до цього вона наполегливо вибудовувала.

Регіональні та локальні сюжети, очевидно, є перспективними у вивченні історії зарубіжних контактів підрадянської України. Вони доповнюють ілюстрацію вертикалі американсько-радянських відносин горизонтальними зв'язками і проявами.

Джерела і література

1. Державний архів Дніпропетровської області. Ф. 19. Оп. 29. Спр. 77.
2. Державний архів Дніпропетровської області. Ф. 19. Оп. 57. Спр. 119.
3. Державний архів Дніпропетровської області. Ф. 4521. Оп. 2. Спр. 2180.
4. Державний архів Дніпропетровської області. Ф. 4521. Оп. 7. Спр. 2313.
5. Каковкіна О. М. Анна Прейкшас – радянська американка, яка «відкрила» закритий Дніпропетровськ. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки.* 2021. Том 32 (71). № 3. С.222-229.
6. Січовик А. Чому дивувалися інженери Форда. *Зоря*. 1970. 17 березня. С. 2.
7. Центральний державний архів громадських об'єднань України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 4129.
8. Morray J. P. Project Kuzbas: American Workers in Siberia (1921–1926). New York: International Publishers, 1983. 191 p. URL: https://archive.org/details/ProjectKuzbas
9. Sutton A. C. Western Technology and Soviet Economic Development: 1945–1965. Stanford, Calif.: Hoover Institution Press, 1973. 482 p. URL: https://archive.org/details/Sutton--Western-Technology-1945-1965

Валентина Маківчук

РЕАКЦІЯ ЯПОНІЇ НА НОРМАЛІЗАЦІЮ ВІДНОСИН США ТА КНР У 1971–1972 рр.

Valentyna Makivchuk. Japan's Reaction to Normalization of Relations between the U.S. and the People's Republic of China in 1971–1972

15 липня 1971 року президент Р. Ніксон виступив із промовою по американському телебаченню. У ній він зазначав, що планує відвідати Китай задля нормалізації відносин. Ця заява здивувала багатьох, особливо Японію, яка була основним союзником США в Східній Азії. Також Р. Ніксон оголосив в цій промові про призупинення конвертації долара в золото. Цей крок фактично зруйнував Бреттон-Вудську міжнародну валютну систему, яка була встановлена після закінчення Другої світової війни [6]. Таке рішення президента США сильно вплинуло на стан японської єни, яка була прив'язала до долара за сталим курсом всі попередні роки. Також це спричинило систему плаваючих валют, ціна яких залежала від долара.

З 9 по 11 липня 1971 р. радник президента з національної безпеки Г. Кіссінджер за наказом Р. Ніксона перебував в КНР, там зустрівся з прем'єр-міністром Чжоу Енлаєм. Вони провели зустріч на високому рівні, під час якої обговорювали питання про майбутню поїздку президента США в КНР і нормалізацію відносин між ними. Все це відбувалось без розголосу.

Прем'єр-міністр Японії Ейсаку Сато дізнався про плани США нормалізувати відносини з КНР та про призупинення конвертації долара в золото 15 липня 1971 року по телебаченню. Е. Сато був вкрай здивований такими різкими змінами в політиці США [5, с. 133–134].

20 липня 1971 р., посол Японії в США Нобухіко Ушиба зустрівся з президентом Р. Ніксоном, у зв'язку з його заявою про Китай. Він висловив стурбованість таким рішенням, не стільки через наміри президента, а більше через те, що Р. Ніксон не консультувався з цього питання з прем'єр-міністром Сато [3]. Н. Ушиба висловив побоювання, що основна мета КНР полягала в тому, щоб відділити Японію від США і «нейтралізувати» її; також японський уряд турбувало можливе посилення тиску з боку Соціалістичної партії Японії та партії Комейто на прем'єр-міністра Сато; а також не бажання Пекіна вести з ним справи через його протайванську політику. Н. Ушибу хвилювало те, що можуть виникнути проблеми в жовтні під час парламентського засідання стосовно Окінавської угоди.

На зустрічі посла Ушиба з Г. Кіссінджером 23 липня 1971 р. було порушено питання про статус Тайваню: чи залишиться Республіка Китай в ООН, чи не зміняться відносини США із нею в аспекті безпеки. Г. Кіссінджер запевнив, що США й на далі будуть захищати Республіку Китай [4]. У жовтні 1971 р. відбулося засідання Генеральної Асамблеї ООН, де було прийнято рішення замінити Республіку Китай на Китайську Народну Республіку.

Японські ЗМІ та опозиція також використовували заяву Р. Ніксона про нормалізацію відносин з КНР для засудження кабінету Сато. Вони поставили під

сумнів довіру до нього як прем'єр-міністра, коли виявили, що Р. Ніксон зробив цю заяву без попередження японського уряду. Хоч Е. Сато публічно не висловлював стурбованість з цього приводу, але атаки ЗМІ на нього були наполегливими [5, с. 138].

Коли в липні 1971 р. було оголошено про нову політику США щодо Китаю, ділові кола Японії та ЗМІ лівих поглядів відреагували швидше, ніж японський уряд. Щоденна газета «Асахі» надрукувала статтю під назвою «Ми святкуємо візит президента Ніксона до Китаю» і закликала парламент прийняти рішення для встановлення дипломатичних відносин з КНР. Велика сталеливарна компанія Shin Nittetsu оголосила про припинення прямих інвестицій на о. Тайвань одразу після заяви президента Р. Ніксона. 23 липня 1971 р. п'ять з шести великих судноплавних компаній Японії оголосили про своє спільне рішення розірвати ділові зв'язки з Тайванем [5, с. 137]

На зустрічі в січні 1972 року прем'єр-міністр Сато повідомив президенту Р. Ніксону, що японський уряд готовий нормалізувати відносини з комуністичним Китаєм, зберегти при цьому дружні відносини з Республікою Китай і економічну допомогу їй. Р. Ніксон позитивно відреагував на цю заяву, яку Е. Сато описав як протилежність тогочасним намірам – встановити політичні та економічні відносини з КНР і зберегти лише економічні відносини з Тайбеєм. Прем'єр-міністр Сато поділився з президентом Р. Ніксоном своїм оптимістичним баченням того, що Пекін зможе прийняти політику Японії щодо двох Китаїв, тобто визнання Пекіна і Тайбея як законних урядів, оскільки найбільшим торговельним партнером КНР в той час була Японія [2].

Р. Ніксон відвідав КНР у лютому 1972 р., але для японського уряду цей історичний візит та оприлюднення Шанхайського комюніке 27 лютого 1972 року лише підтвердили встановлений курс США на зближення з КНР. Тепер, коли політика США щодо КНР остаточно змінилась, японський уряд почав працювати над власною нормалізацією відносин з КНР. Однак прем'єр-міністр Сато вирішив не виконувати це зовнішньополітичне завдання під час свого перебування на посаді [5, с. 138]. Після підписання Окінавського договору про повернення Японії о. Окінава в травні 1972 р. прем'єр-міністр Сато вирішив піти у відставку.

Негативне ставлення японської преси до Е. Сато можна пояснити його непопулярністю та напруженими відносинами його адміністрації зі ЗМІ. Е. Сато був відомий складним спілкуванням з представниками преси. Найкращим прикладом цього була прес-конференція в червні 1972 р., на якій він оголосив про свою відставку. Змучений багаторічною критикою журналістів, Е. Сато висловив невдоволення їхньою присутністю в залі. У результаті всі ображені журналісти залишили приміщення і прем'єр-міністр Сато продовжував говорити з телекамерою у порожній кімнаті [5, с. 145].

На серпневому саміті 1972 року президент Р. Ніксон зустрівся К. Танакою, який став новим прем'єр-міністром Японії 7 липня цього ж року. Розмова була зосереджена на статусі о. Тайваню в китайсько-японській нормалізації та на Договорі про взаємну безпеку між США та Японією. Р. Ніксон наголосив, що США і Японія не повинні «конфліктувати» через політику щодо КНР. До того ж президент Ніксон хотів переконатися, що кабінет Танаки не досягне жодної

угоди з лідерами КНР, яка могла б обмежувати використання сил США в Японії та обмежувати здатність США виконувати свої зобов'язання щодо Тайваню. Прем'єр-міністр Танака намагався запевнити лідера США в тому, що японсько-китайське зближення не зашкодить американо-японським відносинам [7, с. 109].

25–30 вересня 1972 р. прем'єр-міністр Танака здійснив візит до Пекіна, де остаточно завершив процес нормалізації дипломатичних відносин [1, с. 117–118]. К. Танака спробував запевнити прем'єр-міністра КНР Чжоу Енлая, який був незадоволеним американсько-японським Договором про безпеку, що зміцнення оборони Японії не буде спрямоване проти КНР.

Таким чином, японський уряд був стурбований тим, що рішення про нормалізацію відносин з КНР було прийнято без консультацій з ним. Врешті Японія також почала працювати над нормалізацією відносин із КНР.

Джерела і література

1. Farnsworth W. Lee. Japan 1972: New Faces and New Friends. *Asian Survey*. 1973. Vol. 13, No. 1. Pp. 113–125. URL: https://www.jstor.org/stable/2642997
2. Memorandum for the President's File. San Clemente, California, January 7, 1972. *Foreign Relations of the United States, 1969–1976: Japan, 1969–1972.* Vol. XIX, Part 2. David P. Nickles (ed.). Washington, 2018. URL: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1969-76v19p2/d112
3. Memorandum for the Record. Washington, July 20, 1971. *Foreign Relations of the United States, 1969–1976: Japan, 1969–1972.* Vol. XIX, Part 2. Washington, 2018. URL: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1969-76v19p2/d81
4. Memorandum of Conversation. Washington, July 23, 1971. *Foreign Relations of the United States, 1969–1976: Japan, 1969–1972.* Vol. XIX, Part 2. Washington. 2018. URL: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1969-76v19p2/d83
5. Midori Yoshii. The Creation of the «Shock Myth»: Japan's Reactions to American Rapprochement with China, 1971–1972. *The Journal of American-East Asian Relations*. 2008. Vol. 15. Pp. 131–146. URL: https://www.jstor.org/stable/23613098
6. Tsuchiya Hideo. The Nixon Shock of 1971 and Today's «Cheap Japan». *Nippon.com. Your Doorway to Japan.* 23.08.2021. URL: https://www.nippon.com/en/in-depth/d00743/
7. Yukinori Komine. Whither a «Resurgent Japan»: The Nixon Doctrine and Japan's Defense Buildup, 1969–1976. *Journal of Cold War Studies*. 2014. Vol. 16, No. 3. Pp. 88–128. URL: https://www.jstor.org/stable/26924505

Вадим Львов

ДІЯЛЬНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО АГЕНТСТВА США У ПІВДЕННОМУ В'ЄТНАМІ У 1953–1955 РР.

Vadym Lvov. United States Information Agency Activities in South Vietnam, 1953–1955

Після завершення Другої світової війни світ вступив у нову епоху глобального протистояння між двома ідеологічними таборами – капіталістичним, очолюваним США, та комуністичним, на чолі з СРСР. По мірі розгортання «холодної війни», жодна зі сторін не бажала відкритого військового конфлікту. Натомість наддержави обрали поширення політичного, економічного та інформаційного впливу як інструментів «м'якої сили» у глобальному протистоянні. Одним із ключових напрямів розвитку конфлікту була боротьба за вплив у країнах, що розвивалися, зокрема, в Азії, де з початку 1950-х років розгорталась комуністична експансія. Після підписання перемир'я в Кореї у липні 1953 р. адміністрація Д. Ейзенхауера переглянула стратегію нацбезпеки США, у результаті чого інформаційна війна стала одним з головних її компонентів.

Особливо важливим для США у цьому контексті був Індокитай, який мав стратегічне розташування. Загроза посилення тут впливу Радянського Союзу і КНР була найбільш очевидною. Станом на першу половину 1950-х років, В'єтнам, який тривалий час був французькою колонією, був розділений ідеологічним конфліктом. Невдовзі В'єтнам став основним суб'єктом глобального геополітичного протистояння в рамках «холодної війни», особливо після підписання Женевських угод 1954 року, в результаті яких було створено дві окремі держави: Північний В'єтнам, який перебував під контролем комуністів, та Південний В'єтнам, котрий прагнув цього уникнути. Уряд США розглядав ситуацію у В'єтнамі через призму «теорії доміно», згідно з якою перемога комунізму в одній державі могла прискорити крах інших у регіоні Південно-Східної Азії [4, с. 1261].

У процесі реалізації Вашингтоном стратегії стримування комуністичної експансії передбачалось використання публічної дипломатії для підтримки уряду Південного В'єтнаму, який очолював Нго Дінь Дьєм. З цією метою у серпні 1953 р. було створено Інформаційне агентство США (USIA) – централізований орган для управління та координації глобальних інформаційних зусиль США в ідеологічній боротьбі проти комунізму [1, с. 90-91]. Діяльність USIA покладалась на залучення як в'єтнамської, так і міжнародної аудиторії. Основним інструментом реалізації цієї політики стала американська радіокомпанія «Голос Америки», підпорядкована новоствореному USIA [1, с. 91]. Вона транслювала програми 45-ма мовами, у 93-х країнах світу, в тому числі і у В'єтнамі [5, с. 43]. Ці передачі мали на меті протидіяти комуністичним наративам і висвітлювали підтримку, яку надавали США Південному В'єтнаму.

Від самого початку своєї діяльності агентство USIA наголошувало на важливості підтримки законного уряду Південного В'єтнаму, популяризації культурних і соціальних цінностей Заходу [2, с. 72], потребі покращення

державного управління уряду Південного В’єтнаму. Це вимагало не лише поширення інформації, але й сприяння міжособистісним зв'язкам через такі програми як освітні обміни та технічну допомогу [2, с. 53]. Стипендії та програми обміну дозволяли в'єтнамським студентам і фахівцям навчатися у Сполучених Штатах, здобувати якісну освіту та знайомитися з американськими політичними і культурними цінностями. Ці програми були спрямовані не лише на сприяння позитивному іміджу США, але й на виховання класу в'єтнамських еліт, які симпатизували американським ідеалам [5, с. 250-251].

Агентством USIA широко розповсюджувалися друковані матеріали, такі як брошури та журнали, зокрема журнал «Free World», який воно видавало [8, с. 27]. Ці публікації були націлені на представників еліти населення В’єтнаму, пропагували антикомуністичні настрої, заохочували політичну і культурну солідарність Південно-Східної Азії та висвітлювати плани поступової модернізації Південного В’єтнаму завдяки США. Статті висвітлювали місцеві проблеми і водночас узгоджуватися з ширшими зовнішньополітичними цілями США [7, с. 46]. Автори зображували Південний В'єтнам як маяк надії на свободу і процвітання в Південно-Східній Азії [2, с. 75]. Такі наративи були центральним елементом зусиль США, спрямованих на здобуття моральної переваги в ідеологічній боротьбі проти комунізму.

Агентство USIA використало також так-звану «сіру пропаганду» для дискредитації уряду Північного В’єтнаму. Вона мала вигляд походження з незалежних в'єтнамських джерел [5, с. 93], щоб посилити довіру до неї серед місцевої аудиторії. Такі зусилля мали на меті підірвати привабливість Північного В'єтнаму у сільських регіонах. Його представляли як маріонеткову державу, підкреслювали його зв'язки з Радянським Союзом [8, с. 23].

Діяльність USIA у Південному В’єтнамі не була безперешкодною. Станом на 1955 рік їй перешкоджали інформаційні кампанії з боку повстанського руху В’єтмінь у Південному В'єтнамі. Здатність В'єтмінь проникати в сільську місцевість і поширювати комуністичні наративи створила конкурентне середовище, в якому інформаційні зусилля USIA часто були не ефективними [3, с. 4–5]. Значною проблемою також були обмеження для програм USIA, особливо в сільській місцевості, де проживала більшість в'єтнамського населення. Низький рівень грамотності, недоліки інфраструктури, такі як погана транспортна мережа та обмежений доступ до електроенергії, перешкоджали поширенню радіопередач, фільмів та інших засобів масової інформації [2, с. 75]. Це робило місцеве населення потенційно вразливим до комуністичного інформаційного впливу. У зв’язку з цим USIA проводило інформаційно-просвітницькі кампанії в сільській місцевості для налагодження зв'язків із селянськими громадами. Були розгорнуті мобільні групи, оснащені проекторами і гучномовцями, щоб забезпечити донесення повідомлень навіть до найвіддаленіших сіл [5, с. 104]. Ці кампанії наголошували на економічному розвитку та перевагах американських програм допомоги, представляючи Сполучені Штати як партнера у покращенні умов життя в'єтнамців

Таким чином, стратегія адміністрації Ейзенхауера, яка передбачала ведення психологічної війни, була відображена у діяльності Інформаційного агентства США (USIA), створеного у серпні 1953 року. USIA використовувало

методи пропаганди та публічної дипломатії, щоб впливати на громадську думку і посилювати підтримку населенням уряду Південного В’єтнаму. Водночас на його діяльність впливала діяльність партизан і складність роботи у малорозвинених регіонах. Діяльність агентства у В'єтнамі в 1953–1955 роках свідчить як про потенціал, так і про обмеженість публічної дипломатії та пропаганди в інформаційній війні у період гострої ідеологічної конкуренції.

Джерела і література

1. Cull N. The Cold War and the United States Information Agency American Propaganda and Public Diplomacy, 1945–1989. Cambridge, 2008. URL: https://www.pdfdrive.com/the-cold-war-and-the-united-states-information-agency-american-propaganda-and-public-diplomacy-1945-1989-e185798656.html
2. Masur M. Hearts and Minds Cultural Nation-Building in South Vietnam, 1954–1963. Columbus, 2004. URL: https://etd.ohiolink.edu/acprod/odb_etd/ws/send_file/send?accession=osu1091210764&disposition=inline&utm_source=
3. Memorandum From the Chief of the National Security Division, Training Relations Instruction Mission (Lansdale) to the Special Representative in Vietnam (Collins), January 3, 1955, FRUS, 1955–1957, Vietnam. Vol. I. URL: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1955-57v01/d2
4. Memorandum of Discussion at the 192d Meeting of the National Security Council, Tuesday, April 6, 1954, FRUS, 1952–1954, Indochina, Vol. XIII, Part 1. URL: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v13p1/d705
5. Osgood K. Eisenhower’s Secret Propaganda Battle at Home and Abroad, Boston, 2008. URL: https://www.pdfdrive.com/total-cold-war-eisenhowers-secret-propaganda-battle-at-home-and-abroad-e176190008.html
6. Report to the National Security Council by the Executive Secretary (Lay), October 24, 1953, FRUS, 1952–1954, National Security Affairs, Vol. II, Part 2. URL: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v02p2/d357
7. Sykes I. How to Try to Mask Colonialism and Fail Anyway. Philadelphia, 2019. URL: https://scholarshare.temple.edu/bitstream/handle/20.500.12613/3628/TETDEDXSykes-temple-0225M-13527.pdf?isAllowed=y&sequence=1&utm_source=
8. Wright B. Selling America, Ignoring Vietnam the United States Information Agency in South Vietnam, 1954–1960. Vancouver, 2009. URL: https://open.library.ubc.ca/media/stream/pdf/24/1.0070856/1?utm_source=

Nataliya Gorodnia

THE IMPACT OF TRANSITION OF POWER IN THE USSR AFTER STALIN'S DEATH ON U.S. FOREIGN POLICY STRATEGY IN 1953

Наталія Городня. Вплив зміни керівництва СРСР після смерті Сталіна на зовнішньополітичну стратегію США в 1953 р.

This research is a part of the study "The Ukrainian Factor in U.S. Policy on the USSR during the Cold War", launched by the author during a scholarship at the University of Münster (Germany) in 2022 [4–7, 13].

In January 1953, General D. Eisenhower (Republican Party), who was the commander of the Allied forces in Europe during World War II, became the President of the United States. This happened amid the Korean War, the escalation of the Cold War, and the threat of nuclear war. In January 2025, a representative of the Republican Party became President of the United States again in times of war (this time in Ukraine), and the growing threat of further Russian expansion and nuclear war. Therefore, we can compare the strategic approaches of the Republican administrations of 1953 and 2025 in somewhat similar international circumstances.

During the 1952 election campaign, the Republican Party strongly criticized the H. Truman Democratic administration for a lack of strategy to win the Korean War, and excessive spending on military needs, which threatened the stability of the U.S. economy. Indeed, after the Congress approved the new foreign strategy during the Korean War that was outlined in strategic document NSC 68/2 (effective from September 30, 1950), U.S. military spending significantly increased: from 5.08% of GDP in 1950 to 13,58% of GDP in 1953 [2].

D. Eisenhower supported the concerns about the potential negative impact of large military expenditures on American economy and society. He believed that economic stability of the United States, which ensured the American way of life, was no less essential to national security than defense. Military spending was not supposed to undermine the principles on which the American way of life was based. However, the main reason why he agreed to run in the 1952 presidential election was primarily to prevent the nomination of Senator Robert A. Taft, who was a representative of the isolationist wing of the Republican Party, as the candidate for the presidency [3, p. 127].

From its first days in the White House, the Eisenhower administration began to revise the foreign strategy and search for ways to ensure national security more effectively while reducing military spending. The new strategy had to effectively counter two major threats: Soviet communist expansion, and the economic weakening of the United States. At the same time, the Eisenhower administration consistently maintained an internationalist approach. Therefore, cuts in federal spending were not to come at the expense of support for the free world.

The National Security Council launched the review of the foreign policy strategy at a meeting on February 11, 1953, with a discussion of the main strategic documents of the Truman administration (NSC 20/4, NSC 68/2, NSC 135/3, and NSC 141), which

concerned the goals, policies, and programs of the United States towards the USSR. On this basis, the key issues for further work were formulated.

Meanwhile, in early March, certain developments could have opened a window of opportunity to ease international tensions and to influence the revision of U.S. foreign policy strategy. This was caused by the change of leadership in the USSR after Stalin's death.

The American government had been monitoring Stalin's health since 1946, to the extent possible under those days' circumstances. Among other things, this sort of information was reported secretly to Department of State by Ambassador G. Kennan in June and August 1952 [12].

On November 1, 1952, Psychological Strategy Board approved the Program of Psychological Preparation for Stalin's Departure from Power [9]. According to it, one of the most favorable opportunities to achieve the goals of U.S. policy toward the USSR would be Stalin's departure from power. These goals were defined in the strategic document NSC 20/4 (1948): to weaken Soviet power as much as possible and to achieve a fundamental change in the conduct of international relations by the Soviet government.

On March 5, that day had come. In his speech at Stalin's funeral on March 9, the chairman of the Council of Ministers G. Malenkov first mentioned the possibility of long-term coexistence and peaceful competition between the capitalist and socialist systems. A few days later, he stated at a session of the Supreme Soviet that there were no controversial or unresolved issues that could not be resolved on the basis of mutual agreement between the parties concerned. This statement applied to the USSR's relations with all states, including the United States.

The Eisenhower administration was suspicious of the Kremlin's conciliatory gestures. Previous experience had shown that the USSR used such initiatives for propaganda purposes to divide U.S.' Western allies. This was the case, for example, with the USSR's notes on the "German issue" in 1952.

The U.S. public response to the signals from the new Soviet leadership was President Eisenhower's speech on April 16, in which he raised the most important issue for the free world that spring – "a chance for a just peace for all peoples". The spring of 1953 was characterized in the speech as one of those moments when the new Soviet leadership could realize the danger, turn the tide of history, and make a turn toward "a just and lasting peace". Malenkov's statements indicated that this was possible.

In D. Eisenhower's words, the United States welcomed "every honest act of peace" but was not interested in "mere rhetoric". U.S. was interested in "sincerity of peaceful purpose attested by deeds." The first major step "must be the conclusion of an honorable armistice in Korea". This meant an immediate cessation of hostilities and the earliest possible start of political discussions that would lead to free elections in a unified Korea. Equally important was the cessation of direct and indirect attacks on the security of Indochina and Malaya. The next step could be the broader task – "the achieving of just political settlement on other serious and specific issues between the free world and the Soviet Union". In parallel with confidence-building, the next major task could be undertaken – reducing the burden of arms [1].

Ten days after this speech, on April 26, truce talks on Korea were resumed. On April 29, the U.S. National Security Council approved a top-secret strategic document NSC 149/2 "National Security Policy Framework and National Security Programs in Relation to Their Cost". It covered all previous security programs and replaced NSC 20/4, NSC 68/2, and NSC 135/3, which were approved during the Truman administrations.

According to the NSC 149/2, a support for a healthy and strong U.S. economy was vital to the long-term survival of the free world. Therefore, the United States had to balance federal spending with federal revenues, and maintain a common credit and fiscal policy to stabilize the economy as quickly as possible. However, these policies had to be consistent with U.S. leadership in the free world, which meant continuing to support and assist other free nations.

In the first months of D. Eisenhower's presidency, there was no consensus in his administration on a strategy toward the USSR. Three different approaches were presented: "containment" in G. F. Kennan's interpretation, nuclear deterrence, and reduction of the Soviet sphere of influence ("liberation"). On May 9, 1953, a secret Solarium project was organized, according to the President's order, to study all three strategic options and develop a single concept [8].

In parallel with implementation of this project, on June 10, the National Security Council prepared a strategic document NSC 153/1 "Reformulating the National Security Policy Framework" [10]. According to it, the key goal for the U.S. national security strategy was to support the core values and institutions of the United States, which were based on the principles of dignity and human value in a free society. The main threats to them were recognized as: 1) the considerable power and aggressive policy of the communist world led by the USSR; and 2) a serious weakening of the U.S. economy, which could result from the costs of countering the Soviet threat over a long period of time. The main challenge was to strike the right balance between the risks posed by these two threats.

NSC 153/1 envisaged the possibility of U.S. negotiations with the USSR. According to this document, the United States had to develop a strong negotiating position to be ready to negotiate with the USSR if the Kremlin promised to reach an acceptable modus vivendi, or if negotiations were desirable for other reasons. At the same time, only those agreements that could be implemented made sense. Therefore, in the foreseeable future, the value of the negotiations could be primarily in influencing world public opinion [10, p. 386].

On July 27, after three months of negotiations, an armistice agreement was finally signed in Korea. This could have been the first step towards negotiations between the United States and the USSR, and could have had a significant impact on the emerging U.S. foreign policy strategy. However, that did not happen, as the USSR conducted a successful thermonuclear test on August 12, 1953.

Influenced by these developments, on September 24, the National Security Council approved the Resolution NSC 159/4, which addressed the protection of the continental United States from the growing threat of Soviet air and nuclear attacks. It authorized new military spending on radars, interceptors, specialized equipment for detecting enemy targets, and technologies important for preventing or limiting the

destructive potential of a nuclear strike (rather than conventional military forces). This was a more "economic" approach to security.

The new U.S. security strategy "New Look Policy" was finalized in the strategic document NSC 162/2 (October 30, 1953) [11]. According to it, after Stalin's death, the main foreign policy goals of the USSR had not changed. They covered consolidating and expanding its sphere of influence and, ultimately, dominating the non-communist world. The USSR's ability to attack the United States with nuclear weapons was constantly growing and was significantly enhanced by hydrogen weapons. The USSR had a sufficient number of bombs and airplanes to inflict serious damage on the United States, including a devastating blow to its industrial base and continued ability to wage war. In addition, the Soviets posed a threat in their ability to use the international communist apparatus to undermine the stability of the free world [11, p. 580].

Among the new provisions of NSC 162/2 was reliance on nuclear weapons as the main means of deterring the USSR. It was recognized that a powerful arsenal of nuclear weapons and means of their delivery could deter hostile actions more effectively than the maintenance of a large standing army [11, p. 582]. The United States also had to increase its efforts to create an early warning system and protect its territory. The importance of continuing cooperation with allies was emphasized, as the United States needed their support in terms of basing, logistics, and political cooperation [10, pp. 583–586].

In general, the "New Look" strategy included the following main elements: nuclear deterrence, strong alliances, psychological warfare, covert operations, and negotiations. Its central idea was to regain U.S. strategic initiative while reducing costs. Thereafter, the Eisenhower administration continued to revise and adapt the foreign policy strategy to the new international environment. In January 1955, NSC 162/2 was replaced by strategic document NSC 5501.

Therefore, the changes in the leadership of the USSR after Stalin's death and the statements of the new Soviet leaders about the possibility of peaceful coexistence of the two systems did not have a significant and immediate impact on the new U.S. strategy towards the USSR, represented in NSC 162/2 (October 30, 1953). However, this new strategy envisaged negotiations with the USSR, that was realized in the following years.

References

1. Eisenhower D. The Chance for Peace. Address Delivered before the American Society of Newspaper Editors. April 16th, 1953. *Eisenhower Library*. URL: https://www.eisenhowerlibrary.gov/sites/default/files/file/chance_for_peace.pdf
2. Espinosa C. Korean War: Annual U.S. Military Expenditure during Korean War from 1950 to 1953. Sept. 2, 2024. *Statista*. URL: https://www.statista.com/statistics/1344315/us-military-expenditure-korean-war/
3. Gaddis J. L. Strategies of Containment: A Critical Appraisal of American National Security Policy during the Cold War. Oxford University Press, 2005. 432 p.
4. Gorodnia N. George F. Kennan's Diplomatic Service in the USSR (1952): Opportunities and Challenges. *American History and Politics*. 2024. Is. 18, pp. 95–

111. URL: http://www.americanstudies.history.knu.ua/en/george-f-kennans-diplomatic-service-in-the-ussr-1952-opportunities-and-challenges/
5. Gorodnia N. George F. Kennan's Impact on U.S. Strategy towards USSR, Russia and Ukraine. In *Proceedings of the International Academic Conference "United States: Politics, Society, and Culture – 2024". Kyiv, February 29, 2024.* Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2024. 185 p. Pp. 94–98. URL: https://for.history.knu.ua/wp-content/uploads/2024/04/Zbirnyk_conf_US_29_02_2024_final.pdf
6. Gorodnia N. Ukrainian National Factor in George F. Kennan's Strategic Thinking on the USSR. *International Relations of Ukraine: Scientific Searches and Findings.* 2024. Vol. 33, pp. 183–207. URL: https://bibliotekanauki.pl/articles/55445537
7. Gorodnia N. Ukrainian National Issue in the Emerging U.S. Strategy towards the Soviet Union (1946–1953). *American History and Politics*. 2023. Is. 16, pp. 30–48. URL: http://www.americanstudies.history.knu.ua/en/ukrainian-national-issue-in-the-emerging-u-s-strategy-towards-the-soviet-union-1946-1953/
8. Memorandum for the Record by the Special Assistant to the President for National Security Affairs (Cutler). Top secret [Washington,]. 9 May 1953. Subject: Solarium Project. *Foreign Relations of the United States, 1952–1954. National Security Affairs.* Vol. II, Part 1. URL: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v02p1/d63
9. Program of Psychological Preparation for Stalin's Passing From Power. Document Approved by the Psychological Strategy Board. Top secret. PSB D–24 [Washington,]. November 1, 1952. *Foreign Relations of the United States, 1952–1954, Eastern Europe; Soviet Union; Eastern Mediterranean,* Vol. VIII. URL: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v08/d532
10. Report to the National Security Council by the Executive Secretary (Lay). Top secret. NSC 153/1. [Enclosure] Statement of Policy by the National Security Council top secret [Washington,] June 10, 1953. Restatement of Basic National Security Policy. *Foreign Relations of the United States, 1952–1954. National Security Affairs*. Vol. II, Part 1. URL: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v02p1/d74
11. Report to the National Security Council by the Executive Secretary (Lay). Top secret. NSC 162/2. Washington, October 30, 1953. Note by the Executive Secretary to the National Security Council on Basic National Security Policy. *Foreign Relations of the United States, 1952–1954, National Security Affairs.* Vol. II, Part 1. URL: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v02p1/d101
12. Telegram. The Ambassador in the Soviet Union (Kennan) to the Department of State. Top secret priority. Moscow, June 20, 1952—3 p.m. *Foreign Relations of the United States, 1952–1954, Eastern Europe; Soviet Union; Eastern Mediterranean.* Vol VIII. URL: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v08/d513
13. Городня Н. Чи передбачала стратегія США 1970V1980-х рр. дезінтеграцію СРСР? (Did the U.S. strategy of 1970s and 1980s envisage disintegration of the USSR?). *Proceedings of the academic conference "USA: Politics, Society, Culture – 2023"*. Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2023. 162 p. Pp. 115–123. URL: http://surl.li/flros

Марія Кудасюк

РОЛЬ АДМІНІСТРАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У РЕАЛІЗАЦІЇ ПЛАНУ МАРШАЛЛА

Mariia Kudasiuk. The Role of Economic Cooperation Administration and Organization for European Cooperation in Implementation of Marshall Plan

План Маршалла, або Програма відновлення Європи (European Recovery Program, ERP) був одним з ключових механізмів післявоєнної відбудови, що посприяв економічному піднесенню Європи і трансформації міжнародних відносин. Унікальність Плану Маршалла полягала не лише в його фінансовому аспекті, а й у принципах його реалізації. На відміну від традиційних форм міжнародної допомоги, програма функціонувала на основі економічного партнерства між США і країнами-реципієнтами, стимулювала внутрішньо європейську координацію та самоуправління, а також сприяла стабілізації західноєвропейських урядів, що було особливо важливо в умовах стримування комуністичного впливу. Реалізація Плану Маршалла була б, однак, неможлива без двох ключових інституцій, що забезпечували його виконання — Адміністрації економічного співробітництва (ECA) та Організації європейського економічного співробітництва (OEEC).

Акт, що уможливив реалізацію Плану Маршалла, також відомий як «Акт про економічне співробітництво», був прийнятий на другій сесії 80-го Конгресу США 3 квітня 1948 р. Він мав на меті «сприяти світовому миру і загальному добробуту, національним інтересам і зовнішній політиці США за допомогою економічних, фінансових та інших заходів, необхідних для підтримки умов за кордоном, у яких вільні інституції можуть вижити» [4, с. 137]. У цьому документі також зазначалося, що головним координатором програми є Адміністратор, який отримує вказівки від державного секретаря і президента США. У кожній країні-учасниці мала діяти спеціальна місія для економічної співпраці, очолювана керівником, який підпорядковується Адміністратору.

Тож наступним кроком на шляху реалізації Плану Маршалла було створення Адміністрації економічного співробітництва (The Economic Cooperation Administration, ECA), яка мала розподілити 13 млрд дол. допомоги протягом наступних чотирьох років.

Важливим був вибір людини, яка керуватиме ECA. Для такого посадовця Закон передбачав звання Адміністратора економічного співробітництва і зарплату 20 000 дол. на рік. За статусом його посада прирівнювалась до рангу керівника виконавчого департаменту. Визначався також спосіб призначення – Президентом за порадою і згодою Сенату. 6 квітня 1948 р. на посаду Адміністратора програми було обрано Пола Г. Гоффмана, виконавчого директора американської автомобільної компанії «Студебекер». Спочатку президент Г. Трумен хотів висунути кандидатуру держсекретаря Діна Ачесона, але Пол Г. Гоффман, на думку сенатора Артура Ванденберга, був більш

прийнятним кандидатом для Конгресу, який віддав перевагу республіканцю з широким діловим, а не суто державним досвідом. «Здається, – заявив пізніше Пол Г. Гоффман, – що я був найменш огидним з республіканців» [6, с. 3].

Наразі питання доцільності створення окремого урядового агентства для реалізації Плану Маршалла залишається дискусійним. Альтернативний підхід міг би полягати в делегуванні цих функцій уже урядовому департаменту, який вже існував, що допомогло б потенційно уникнути розпорошеності інтересів, функцій і процедур Держдепартаменту та інших урядових установ. З іншого боку, функціонування ECA як автономного органу сприяло підвищенню операційної ефективності, оскільки мінімізувало бюрократичні перепони, пришвидшувало ухвалення рішень і створювало умови для залучення висококваліфікованих фахівців, серед яких, крім Пола Г. Гоффмана, можна виділити Аварелла В. Гаррімана, очільника Офісу спеціального представника у Європі та Вільяма З. Фостера, заступника спеціального представника в Європі тощо [1]. Більшість посад в ECA заповнювали підприємці з попереднім досвідом роботи в уряді. Завдяки консультаціям з бізнесом та іншими групами у Держдепартаменті були складені списки відповідних кандидатур. Тобто вищі адміністративні посади заповнювалися шляхом відбору кваліфікованих осіб, а потім їх залучення до роботи.

Погляди на організаційну структуру ECA зазнали трансформацій. Так, перші плани передбачали, що це буде невелика агенція, яка закуповуватиме переважно продукти харчування, сировину та загалом «товари для відновлення» для прискорення європейського виробництва. Цю роботу мали виконувати дві групи експертів переважно зі сфер промисловості та сільського господарства за підтримки фінансового і торгового підрозділів. Однак надалі акцент змістився з постачання матеріальних ресурсів на комплексне економічне планування. Іншими словами, закупівлі та виробництво не могли розглядатися окремо від інших елементів відновлення, таких як фіскальна політика, відсутність торговельних бар'єрів, платіжний баланс, обсяг державних інвестицій тощо. Тому в складі ECA були створені бюро координації політики, програмне бюро, операційне бюро та контролерське бюро. Перше займалося організацією ширших політичних аспектів відновлення Європи, друге – переглядом списків товарів, третє – фактичними закупівлями, четверте – обліком коштів [7, с. 230]. В основі такої структури лежала ідея про те, що потрібно вирішувати складну проблему, спочатку приймаючи загальні рішення, а потім реалізовувати їх за допомогою більш конкретних.

ECA звітувала Конгресу, підтримувала зв'язки з Держдепартаментом, Національною спілкою фермерів, громадськими організаціями й вела інформаційну діяльність для нівелювання зусиль Комінформу, що описував програму як засіб для економічного і політичного поневолення Європи та порятунку американської економіки від кризи.

Основна робота ECA полягала в тому, щоб допомогти європейцям формулювати і реалізовувати програму відновлення, контролювати планування, затвердження і фінансування допомоги без прямої закупівлі товарів. Натомість закупівлі здійснювали уряди-реципієнти та приватні компанії, що дозволило уникнути створення централізованої організації, як під час ленд-лізу чи УНРРА,

і використати приватні торговельні канали. ЕСА тільки перевіряла запити, надавала дозволи на закупівлі урядам або громадянам країн-учасниць та здійснювала на це переказ коштів. Загалом з 13 млрд дол. допомоги, виділених до середини 1951 р. 3,4 млрд дол. було витрачено на закупівлю сировини, 3,2 млрд дол. – на продукти, 1,9 млрд дол. – на техніку та 1,6 млрд дол. – на пальне [5, с. 415].

Актуальним питанням координації програми залишалася розбудова представництва США в Європі. Початково було створено Офіс спеціального представника у Європі – постійної європейської штаб-квартири з організаційною структурою, яку за масштабом можна було порівняти з центральним апаратом у Вашингтоні. Високий рівень автономії та впливу регіонального офісу урядової установи США став безпрецедентним, але був необхідний для координації зусиль з європейськими державами та для забезпечення політичного балансу між республіканським Конгресом і демократичною адміністрацією. Це стало причиною включення до керівних позицій представників обох політичних сил.

Чи не найважливішим наслідком реалізації програми на цьому етапі стала консолідації 16 європейських держав у межах тимчасового Комітету європейського економічного співробітництва (СЕЕС), який мав на меті встановлення пріоритетних напрямів економічної політики. Американська концепція допомоги передбачала, що основною умовою отримання коштів є самостійне керування їх розподілом європейськими державами. Це зумовило трансформацію СЕЕС у постійну організацію – Організацію європейського економічного співробітництва (ОЕЕС), яка була офіційно заснована 16 квітня 1948 р. в Парижі.

У Конвенції ОЕЕС окреслювалася низка фундаментальних зобов’язань держав-членів, спрямованих на економічну реконструкцію регіону та стимулювання інтеграційних процесів. Національні уряди зобов’язалися реалізовувати заходи щодо оптимального використання трудових ресурсів, збільшення виробничого потенціалу та забезпечення фінансової стабільності. На колективному рівні країни-учасниці узгодили розробку спільної програми економічного відновлення, яка передбачала поступове усунення торговельних бар’єрів, стимулювання міжнародної торгівлі та створення функціональної багатосторонньої системи взаємних розрахунків. Особливе значення отримало положення про економічну взаємозалежність, яке вимагало врахування потенційного впливу фінансових і економічних рішень однієї країни на інших членів організації із обов’язковими консультаціями у разі потреби [3, с. 4].

Структура ОЕЕС включала Раду (з представників усіх країн-членів), Виконавчий комітет (з семи держав), технічні комітети для аналізу конкретних питань та виконавчий секретаріат. Першим серйозним випробуванням стало рішення США передати ОЕЕС відповідальність за розподіл допомоги на 1948-1949 рр. До кінця червня 1948 р. було схвалено постачання товарів і послуг на 738 млн дол., ще 291 млн дол. запланували на найближчу перспективи [2, с. 83]. Крім цього, дані ОЕЕС, зібрані на основі свідчень країн-учасниць, використовувалися в ЕСА для формування оцінки потреб на наступних етапах надання допомоги.

У вищезазначених процесах варто підкреслити особливу роль Пола Г. Гоффмана, який був апологетом європейської інтеграції. Його промова перед ОЕЕС 31 жовтня 1949 р. стала одним із ключових моментів його діяльності на посаді керівника ЕСА. У своєму зверненні він наголосив на важливості економічної інтеграції європейських країн. Це вимагало поступового скасування кількісних обмежень на торгівлю, валютних бар'єрів та митних тарифів. Пол Г. Гоффман підкреслив, що єдиний ринок США з населенням у 156 млн був одним із фундаментальних чинників їхньої економічної стабільності й ефективності. Водночас створення подібної зони вільної торгівлі у Західній Європі, яка об'єднала б 270 млн людей, могло б прискорити розвиток великомасштабного виробництва, ліквідувати залежність від зовнішньої допомоги та «полегшити ефективне використання всіх ресурсів» [8, с. 3].

Пол Г. Гоффман також неодноразово заявляв, що жоден план, розроблений у Вашингтоні, не може бути успішним без активної участі самих європейців. З його точки зору, ЕСА мала виконувати роль інвестиційного банкіра, який допомагав реалізовувати національні ініціативи, а не нав'язував Європі готові рішення. Кожна держава мала створити власний економічний план, а ОЕЕС – узгоджувати ці плани на загальноєвропейському рівні [6, с. 5]. Такі розрахунки невдовзі виправдали себе. План Маршалла не лише сприяв економічному відновленню Європи, а й допоміг стримати комуністичні впливи в умовах Холодної війни. Наприклад, на виборах у квітні 1948 р. Християнсько-демократична партія перемогла Італійську комуністичну партію. Програма сприяла лібералізації торгівлі, конвертованості валют та в цілому довготривалому розвитку економіки.

Отже, План Маршалла не лише сприяв відбудові Європи, зруйнованої війною та забезпеченню стабільності демократичних урядів, а й був каталізатором глибоких координаційних змін. Структура ЕСА довела свою ефективність у розподілі ресурсів, мінімізації бюрократичних перешкод, інформаційній діяльності, залученні урядів країн-реципієнтів і приватного сектору до процесу закупівель, що забезпечило більшу гнучкість у використанні виділених коштів. Водночас завдяки роботі ОЕЕС вдалося налагодити ефективну координацію серед держав-учасниць, що сприяло створенню регіональних механізмів співробітництва та підготувало фундамент для майбутньої інтеграції й сталого економічного зростання регіону. Зрештою досвід роботи цих інституцій продемонстрував, що результативність міжнародної економічної допомоги значною мірою обумовлена її інституційною організацією.

Джерела і література

1. Нестор О. Роль Управління економічної співпраці (ЕСА) у процесі реалізації Плану Маршалла для відновлення Європи після Другої світової війни. *Економіка та суспільство.* 2023. № 47. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2184/2111/
2. Bayard P. H. The Marshall Plan and Its Meaning. N. Y.: Cornell University Press, 1955. 424 p.

3. Convention for European Economic Cooperation. April 16, 1948. *Le Centre virtuel de la connaissance sur l'Europe.* URL: https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/769de8b7-fe5a-452c-b418-09b068bd748d/publishable_en.pdf
4. Foreign Assistance Act of 1948. 80th Congress, 20 Session. April 3, 1948. *The Marshall Foundation.* URL: https://www.marshallfoundation.org/wp-content/uploads/2014/06/Foreign_Assistance_Act_of_1948.pdf
5. Hogan M. The Marshall Plan: America, Britain, and the Reconstruction of Western Europe, 1947-1952. Cambridge: Cambridge University Press, 1987. 482 p.
6. Interview with Paul G. Hoffman. January 28, 1953. *Harry S. Truman Library and Museum.* URL: https://www.trumanlibrary.gov/library/research-files/interview-paul-g-hoffman?documentid=NA&pagenumber=1
7. Simon H. Birth of an Organization: *The Economic Cooperation Administration Public Administration Review*, 1953. Vol. 13, № 4, pp. 227–236. URL: https://iiif.library.cmu.edu/file/Simon_box00075_fld05959_bdl0004_doc0001/Simon_box00075_fld05959_bdl0004_doc0001.pdf
8. Statement by Paul Hoffman at the 75th OEEC Council meeting. October 31, 1949. *Le Centre virtuel de la connaissance sur l'Europe.* URL: https://www.cvce.eu/content/publication/2009/4/3/840d9b55-4d17-4c33-8b09-7ea547b85b40/publishable_en.pdf

Mykhailo Boiko

U.S. AMNESTIES IN THE AMERICAN OCCUPATION ZONE OF GERMANY (1945–1949)

Михайло Бойко. Амністії США в американській окупаційній зоні Німеччини (1945–1949 рр.)

The Nazi regime ceased to exist following the defeat of the Wehrmacht by Allied forces. However, Nazi ideology remained entrenched in public consciousness and was tacitly supported by a significant portion of the population. The United States faced a critical challenge: how to reeducate the German population, reshape its worldview, and eradicate Nazi ideals from societal attitudes. Alongside enacting legislative measures aimed at eliminating the material and immaterial remnants of Nazism, the U.S. implemented an active mechanism for the denazification of the socio-political, economic, and cultural spheres in occupied Germany. The American experience with denazification policy was unique and represented the first political experiment of its kind conducted on the scale of an entire nation.

This process was regulated and detailed in Law No. 104 on Liberation from National Socialism and Militarism, issued on March 5, 1946 [3]. Its provisions applied to the entire male population aged 16 and older. The procedure included two main stages: first, mandatory registration at district offices in the American occupation zone; second, the completion of a questionnaire (German: *Meldebogen*) containing 131

questions organized into thematic sections, including personal information, membership in the Nazi Party, and employment in Third Reich institutions [2].

The purpose of this questionnaire was to identify and assess the degree of each registrant's involvement with the Nazi regime. Based on the analysis of these data, U.S. military administrative bodies sought to determine individual levels of culpability. In cases where no connection to crimes was established, individuals were exonerated, sanctions were lifted, civil rights were restored, and they were allowed to reintegrate into normal life.

This initiative marked the first systematic U.S. effort to evaluate post-war German society and distinguish between those who were active supporters of the Nazi regime, its ideologues, and those who merely existed within the confines of a totalitarian state. Between March 1946 and May 1947, a large-scale survey encompassing the entire population of the American occupation zone was conducted under the auspices of the U.S. administration. Over 13 million individuals were interrogated, and approximately 4 million cases required further judicial review. For this purpose, Law No. 104 mandated the establishment of special judicial review chambers (*Spruchkammern*) to adjudicate these cases in subsequent stages [3].

Simultaneously, the United States sought to gauge public sentiment. In one such survey, conducted among 1,192 respondents, 74% believed not all Germans were guilty of the regime's crimes, 55% supported Nazism as an ideology but acknowledged its flawed implementation, and 87% claimed to have renounced Nazism before the war's end [6, pp. 103–106].

Despite significant efforts by the occupation authorities, the denazification process fell short of achieving its objectives and failed to meet expectations. While constrained by the realities and challenges of post-war Germany, the process was intended to demonstrate the principled and effective nature of U.S. governance and its commitment to the values it espoused. However, it also revealed the inherent compromises of such an endeavor.

In parallel, changes in U.S. policy toward Germany reflected a shift toward fostering collaboration. New approaches emphasized the introduction of amnesty mechanisms within the occupied territories. These amnesties symbolized a transformation in U.S. attitudes, representing a conscious effort to rehabilitate the German population and foster collaboration with Germany as a strategic partner in the emerging confrontation with the Soviet Union.

During the American occupation, three amnesties were proclaimed, each targeting specific segments of the German population for rehabilitation.

The first amnesty was declared in August 1946 under the directive of the Office of Military Government for Germany (U.S.) [1]. It aimed to reduce the number of individuals undergoing denazification trials by excluding young people born after 1919 from prosecution. This cohort, shaped during the era of Nazi ideological dominance, was deemed too young to have made conscious decisions or played significant roles within the regime. Exceptions included individuals who held leadership positions in organizations such as the SS, Gestapo, or Hitler Youth. Recognizing that the younger generation would form the foundation of economic and political recovery, the U.S. sought to integrate them swiftly into a new democratic order.

The second wave of amnesties, known as the "Christmas Amnesty," was approved by General Lucius Clay, the military governor of the American occupation zone, in December 1946 and came into effect in January 1947 [7]. This amnesty applied to socially vulnerable groups, including war invalids, individuals with incomes below 3,600 Reichsmarks, and those unaffiliated with key Nazi structures. This measure alleviated administrative burdens on denazification efforts. According to historian Harold Zink, approximately 800,000 individuals classified as minor offenders or "fellow travelers" of Nazism benefited from the "Christmas Amnesty" [8, p. 294].

The final amnesty was enacted on March 25, 1948, with amendments to Law No. 104 on Liberation from National Socialism and Militarism [3]. This legislation effectively concluded U.S. denazification efforts by delegating authority over these processes to Germany's federal states.

Subsequent amnesty decisions became the responsibility of local authorities, which were empowered to lift restrictions on suspects, including employment bans and monetary penalties, when deemed necessary. The decisions of 1948–1949 transferred control over reeducation efforts to the Germans, thereby undermining the comprehensive scope of denazification. This transition enabled a more subjective approach by German officials to legal proceedings involving their compatriots.

Former defendants, or segments thereof, began shaping the agenda and determining whether denazification should continue, depending on the particular federal state. On September 20, 1949, Germans assumed full control over the reeducation program. Later that year, on December 31, amendments to Law No. 104 simplified the classification of suspects as "fellow travelers" or "nominal offenders," significantly undermining judicial investigations and the imposition of appropriate sentences [4, pp. 573–574]. Furthermore, federal states gained the authority to lift restrictions on employment and other penalties.

The results of the denazification process revealed that, in the U.S. occupation zone, 13,416,000 cases were reviewed, of which only 958,071 were submitted to judicial chambers. According to statistics, 1,698 individuals were classified as major offenders, 22,598 as offenders, 106,695 as minor offenders, 487,998 as fellow travelers, and 18,571 were acquitted [5]. Given the extensive membership in the Nazi Party, these figures indicate that U.S. denazification efforts fell short of their intended goals.

The policy of amnesties became a vital instrument of U.S. strategy in Western Germany, restoring trust among the population and laying the groundwork for future partnership in countering the Soviet Union. However, these measures also sparked debate about the effectiveness of combating Nazism and their long-term consequences for post-war Germany.

Between 1945 and 1949, the U.S. undertook substantial efforts to transform Germany, encompassing the removal of Nazi material remnants and gradual reform of political structures, institutions, and legislation. However, the U.S. military administration prioritized analyzing each adult German's complicity in supporting the Nazi regime. While only 1% of Germans were classified as culpable under the main categories, denazification profoundly influenced German identity, both in the immediate post-war period and for subsequent generations. Germans refrained from extensive discussions of the Nazi era, yet their interest in the past evolved organically,

remaining tied to historical developments in Europe and globally. The denazification program endures as a critical topic for German society as it continues to seek ways to heal, transform, and integrate a nation traumatized by totalitarianism.

References

1. Benz W. Demokratisierung durch Entnazifizierung und Erziehung. *Bundeszentrale für Politische Bildung.* 2005. URL: https://www.bpb.de/themen/nationalsozialismus-zweiter-weltkrieg/dossier-nationalsozialismus/39605/demokratisierung-durch-entnazifizierung-und-erziehung/.
2. Fragebogen (Personal Questionnaire). *Military Government of Germany. Public Safety (Special Branch).* 1946. URL: https://geschichtsbuch.hamburg.de/wp-content/uploads/sites/255/2020/01/Military-Government-of-Germany-Fragebogen-Juli-1947-klein.pdf
3. Gesetz Nr. 104 zur Befreiung von Nationalsozialismus und Militarismus vom 5. März 1946. *Regierungsblatt für Württemberg-Baden.* 1946. S. 71. URL: https://www.verfassungen.de/bw/wuerttemberg-baden/befreiungsgesetz46.htm#:~:text=Gesetz%20Nr.,von%20Nationalsozialismus%20und%20Militarismus%20(1946)&text=1.,und%20das%20Deutsche%20Reich%20zerst%C3%B6rt
4. Herz J. H. The Fiasco of Denazification in Germany. *Political Science Quarterly*. 1948. Vol. 63, No. 4. Pp. 569–594. URL: https://doi.org/10.2307/2144399.
5. McCloy J. J. Present Status of Denazification. In the 5th Quarterly Report on Germany October 1 – December 31 1950. Frankfurt am Main: *Office of the U.S. High Commissioner for Germany.* 1950. Pp. 46–55. URL: https://ghdi.ghi-dc.org/sub_document.cfm?document_id=2308
6. Report №22 (25 September 1946). A study of attitudes toward the reconstruction and rehabilitation of Germany. Sample: 1,192 interviews – 993 in the American Zone and 199 in the American Sector of Berhn. Interviewing dates: first half of April 1946. *Public Opinion in Occupied Germany: The OMGUS Surveys, 1945–1949*. Anna J. Merrit, and Richard L. Merritt (eds.). Urbana: *University of Illinois Press.* 1970. Pp. 103-106. URL: https://archive.org/details/publicopinionino00merr.
7. Weihnachtsamnestie vom 8. März 1947. *BStAnz. Nr.10.* 1947. URL: https://arcinsys.hessen.de/arcinsys/showSeriesDetails?seriesId=147464.
8. Zink H. American Occupation Policies in Germany. *The Review of Politics*. 1947. Vol. 9, No. 3. Pp. 284–296. URL: http://www.jstor.org/stable/1404016

Oleksandra Kotliar

REFORMING AMERICA AND THE WORLD: HENRY WALLACE'S VIEWS ON THE U.S. GLOBAL STRATEGY DURING WORLD WAR II

Олександра Котляр. Погляди Генрі Воллеса на глобальну стратегію США в роки другої світової війни

World War II was a pivotal period of change in U.S. foreign policy, marked by the emergence and competition of various projects of American leadership and their implementation. This paper examines the views of U.S. Vice President Henry Wallace (January 1941– January 1945) on America's role in global affairs, and his approaches to building a new international architecture. The report is based on Wallace's Personal Papers, which were studied in the Roosevelt Institute for American Studies archival collections in Middelburg, Netherlands. Additionally, the research incorporates public speeches of the vice president, available in open online sources.

Today, the U.S. Vice President is one of the key figures in American politics, influencing both domestic policy initiatives of the administration and the foreign policy agenda. This is evidenced, among other things, by the international attention surrounding the speech of the 50th Vice President James David Vance at the 61st Munich Security Conference in 2025. However, during the first third of the 20th century, the powers of this office were largely formal under constitutional provisions.

Franklin Delano Roosevelt, who expanded his executive powers beyond constitutional limits, also redefined the role of the vice presidency. In our view, this was driven by several factors. First, Roosevelt sought a reliable and effective "second hand" in governance. Second, given the immense workload on executive power during the war years, the President needed a trusted confidant involved in military planning. Third, amid social tension and political rivalry during the conflict, the White House was able to partially delegate to the Vice President the role of mediator between the President, Congress, and the people. Wallace, who had gained significant popularity in American society during the New Deal era, was seen by Roosevelt as well-suited for this role.

Upon taking office, Wallace stated that he was not interested in coordinating overall military efforts. He informed Roosevelt that he wished to focus on addressing postwar peace issues, particularly by holding personal meetings with world leaders. Wallace criticized the State Department for its inefficient structure, which hindered the swift development and implementation of new strategic decisions in response to wartime needs. He believed that the White House needed someone outside the State Department who had the president's trust [7]. Roosevelt agreed with the Vice President's proposals but insisted that foreign planning be conducted with a degree of discretion to avoid conflict with the State Department [4].

Reflecting on America's global role, Wallace emphasized the United States' steadily growing position on the international stage. In his view, the U.S. must take responsibility for reorganizing the world to prevent the resurgence of unchecked forces [2]. The goal of both the U.S. and its allies, he argued, should be an international order in which "nor mad nation will ever again have the opportunity to kill millions of people and destroy tens of

billions of dollars of property [2].” According to the Vice President, the future of human civilization in this context depends on the American people’s ability to think on a grand scale [11].

To achieve these goals, Wallace proposed the concept of “Pax Democratica” or the “New Democracy.” He believed that democracy was the only form of government fully aligned with the religious principles of the Bible and capable of fulfilling the highest religious function – uniting free people [14]. The mission of the United States, in his view, was to export this knowledge, making democracy accessible to all nations [1]. Sharing the American democratic experience with other countries was meant to be an act of selflessness, countering the desire to “live only for oneself [14].”

A key aspect of Wallace’s internationalist views was the reform of global economic relations through the rejection of economic nationalism [8]. The Vice President argued that neither the division of national borders nor the creation of an international league would be sufficient to prevent another war. In his view, the only true guarantee lay in the expansion of global trade and the transformation of the world into a single economic unit [10]. Accordingly, the concept of the “New Democracy” aimed to ensure equal economic opportunities [12] and access to raw materials for all nations and races, in line with the Atlantic Charter [11]. Wallace proposed connecting countries that embraced the principles of the “New Democracy” through international highways and air routes. For its part, the United States committed to promoting widespread industrialization to achieve a higher standard of living globally [11].

Wallace saw global prosperity as one of the security guarantees for the United States [3]. His well-known speech on May 8, 1942, delivered before the Free World Association in New York, became known as “The Price of Free World Victory” or “The Century of the Common Man [13].” Wallace’s address directly responded to journalist Henry Luce’s provocative essay, “The American Century,” whose arguments the Vice President viewed as a manifestation of economic imperialism. Wallace firmly believed that the United States should not act as an absolute hegemon but rather as a driving force guiding the development of the free world. His speech was filled with Christian allegories emphasizing America’s unique place in history. He declared that the American Revolution was still ongoing, and its fulfillment would be marked by the expansion of the freedoms upheld by the American people. The outcome of this revolution, he argued, would be “the century of the common man.”

Wallace presented “New Democracy” not only as a means of combating Nazism but also as a challenge to European colonialism and American imperialism. He called for abandoning the balance of power strategy, as well as regionalism, which, in practice, often served as a guise for great powers dividing the world into spheres of influence. “New Democracy” was thus intended to bring transparency to global politics. Wallace openly criticized Winston Churchill, whom he referred to as the “architect of World War III”, for his vision of Britain and the United States as the world's leaders. Instead, the Vice President stressed that the idea of Anglo-Saxon superiority was not only offensive to other nations but also to many Americans [10].

However, this, in our view, explains the controversy surrounding Wallace’s position. While opposing the exploitation of small nations, he endowed the “old states”, including the United States, with the privilege of “helping” young countries in their development of economy and democracy [13]. He referred to this strategy as “benevolent

over-lordship," motivated by noble purposes, such as the fight against illiteracy [14]. Wallace used the example of American policy in the Philippines as a model of "charitable aid", but in doing so, he falls into a rhetorical trap, masking an act of colonialism with the guise of goodwill.

Wallace's approach to relations with the Soviet Union also invites mixed assessments, as it became a cornerstone of his stance on the new international architecture. The Vice President openly sympathized with Russia, viewing it as a successful project of peaceful coexistence among different peoples [12]. He described the fear of communism as irrational, instilled by political propaganda and the media due to a lack of understanding, the stereotyping of the USSR [5], and biased attitudes toward it from the government elite [9].

The realization of Wallace's "New Democracy" was envisioned as the beginning of a "Century of Peace," in which the U.S. and the Soviet Union would be partners [6]. However, the tensions in U.S.-Soviet relations that began during World War II made, according to Wallace, global demilitarization and the building of a system of collective security impossible in the future [9]. Despite the accuracy of the Vice President's predictions regarding confrontation with the USSR, his intentions for partnership, in our view, were not aligned with the geopolitical plans that the Soviet leadership sought to implement, regardless of American strategic considerations.

Wallace's figure in history remains extraordinary and controversial, thus deserving attention and re-evaluation. The boldness of the Vice President's proposals demonstrates the complexity of the process of shaping U.S. foreign policy during World War II. In turn, the world vision constructed by Wallace, one that emerged from this war, allows for an alternative perspective on American policy, which at the time was influenced by various concepts and doctrines. Wallace's viewpoint, to a large extent, reflected both the U.S. government's intentions to expand America's international opportunities and the public's hopes for establishing a just peace.

References

1. An American's Concept of the Post-War World by Henry A. Wallace Vice President of the United States, 1942. *Henry Wallace Papers. Microfilm Collection.* The Roosevelt Institute for American Studies, Middelburg.
2. America's Second Chance. Address by the Hon. Henry A. Wallace, Vice President of the United States, before the Foreign Policy Association, New York City, April 8, 1941, 10:00 p.m., broadcast over NBC. *Henry Wallace Papers. Microfilm Collection.* The Roosevelt Institute for American Studies, Middelburg.
3. July 13, 1942. Mr. Gay Irving Burch. Population Reference Bureau Suite 205, 1108 – 16 Street, N.W. Washington, D. C. *Henry Wallace Papers. Microfilm Collection.* The Roosevelt Institute for American Studies, Middelburg.
4. May 28, 1942. *Henry Wallace Papers. Microfilm Collection.* The Roosevelt Institute for American Studies, Middelburg.
5. Monday, December 28, 1942. President Roosevelt. Post-War. *Henry Wallace Papers. Microfilm Collection.* The Roosevelt Institute for American Studies, Middelburg.

6. November 10, 1943. Miss Dorothea Cable Cary. *Henry Wallace Papers. Microfilm Collection.* The Roosevelt Institute for American Studies, Middelburg.
7. November 16, 1942. Wednesday. President Roosevelt at Lunch. *Henry Wallace Papers. Microfilm Collection.* The Roosevelt Institute for American Studies, Middelburg.
8. Rubber and the New Isolationism. Article by the Hon. Henry A. Wallace, Vice President of the United States, for the Magazine Section of the New York Times. June 19, 1942. *Henry Wallace Papers. Microfilm Collection.* The Roosevelt Institute for American Studies, Middelburg.
9. Saturday, August 21, 1941. Sumner Welles. Post-War Planning. *Henry Wallace Papers. Microfilm Collection.* The Roosevelt Institute for American Studies, Middelburg.
10. Saturday, May 22, 1943. Churchill Post-War Planning. *Henry Wallace Papers. Microfilm Collection.* The Roosevelt Institute for American Studies, Middelburg.
11. Wallace H.A. Foundations of the Peace. *The Atlantic*. January 1942. URL: https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1942/01/foundations-of-the-peace/653564/.
12. Wallace H.A. On Friendship with Russia. *Current History.* 1942. Vol. 3, No.16. P. 347-351.
13. Wallace H.A. The Century of the Common Man. Delivered 8 May 1942, Grand Ballroom, Commodore Hotel, New York, NY. *American Rhetoric.* URL: https://www.americanrhetoric.com/speeches/henrywallacefreeworldassoc.htm.
14. Wallace H.A. A Peace Worth Fighting For. *Carolina Magazine.* September 1943.

Тарас П'ятничук

ГРУПА «ІНКВАЄРІ» ТА ЇЇ ПРОПОЗИЦІЇ СТОСОВНО «УКРАЇНСЬКОГО ПИТАННЯ» НАПЕРЕДОДНІ ПАРИЗЬКОЇ МИРНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

Taras Piatnychuk. The Inquiry Group and its Recommendations on «Ukrainian Issue» before the Paris Peace Conference.

Після вступу США у Першу світову війну на боці країн Антанти перед президентом Вудро Вільсоном постало завдання формування та оприлюднення американських цілей війни, а також моделі повоєнного світоустрою. Задля реалізації цих завдань він дав розпорядження своєму раднику та найближчому другу полковнику Едварду Хаузу створити аналітичну групу з вчених.

У вересні 1917 р. зусиллями Хауза була сформована дослідницька група «Інкваєрі» (the Inquiry), до якої увійшло 126 науковців. Е. Хауз особисто здійснював відбір членів групи. Керівником «Інкваєрі» був призначений Сідні Едвард Мезес – президент Сіті-коледжу Нью-Йорка, який був родичем Хауза. Журналіста Волтера Ліппмана призначили секретарем «Інкваєрі», проте вже влітку 1918 р. його замінив директор Американського географічного товариства Ісая Бовмен. Нью-Йоркський юрист, фахівець з міжнародного права, Девід Хантер Міллер, був призначений касиром цієї групи. Пізніше від опублікував свої спогади про Паризьку мирну конференцію, а також документи та мапи, які розробили члени групи «Інкваєрі». Науковим керівником групи став історик, професор Колумбійського університету Джеймс Томсон Шотвел [3, с. 88-89].

Штаб-квартира «Інкваєрі» спочатку розташовувалася в публічній бібліотеці Нью-Йорка, з листопада 1917 р. – у приміщенні Американського географічного товариства. Структура «Інкваєрі» складалася з кількох відділів, кожен з яких займався відповідним комплексом проблем. Не всі відділи працювали у штаб-квартирі. Зокрема, Східноєвропейський відділ проводив роботу в Гарвардському університеті, Латиноамериканський – у Колумбійському, відділ, який займався проблемами Австро-Угорської імперії – в Єльському університеті, Османської імперії – у Прінстоні. Окрім того у Вашингтоні (округ Колумбія) працював відділ економічних досліджень. Для координації своєї діяльності керівники всіх відділів збиралися щомісяця у штаб-квартирі в Нью-Йорку [5, с. 145].

Із 126 членів «Інкваєрі» 11 працювало над проблемами Австро-Угорської імперії та балканськими країнами, 15 – територій колишньої Російської імперії, 14 вивчали різні аспекти дипломатичної історії, 8 – питання міжнародного права. Проблемами Африканського континенту займалося 4 експерти, Західною Азією – 5, Далеким Сходом – 3, Західною Європою – 5, Латинською Америкою – 12, Італією та островами Тихого океану по одному. Окрім того до роботи в «Інкваєрі» було залучено 17 картографів. Ще 10 штатних працівників виконували загальні дослідницькі завдання, 11 були задіяні в архівній службі, 6 займалися економічними питаннями [2, с. 46].

Члени «Інкваєрі» мали доступ до американських бібліотек та архівів, матеріалів Державного департаменту, а за потреби – отримували книги і документи із зарубіжних установ.

Група «Інкваєрі» не фінансувалась Конгресом США. Її робота забезпечувалась коштами зі спеціального резервного фонду президента для національної безпеки і оборони. З жовтня 1917 р. й до січня 1919 р. витрати «Інкваєрі» склали 241 200 дол. Окрім того кожен ж членів групи продовжував отримувати заробітну плату від університетів, в яких працював [5, с. 145]. Таким чином група «Інкваєрі» залишалась незалежним агентством, підконтрольним президенту США.

За період своєї діяльності експерти «Інкваєрі» підготували близько 2000 звітів і відповідних мап, які в подальшому були використані під час роботи Паризької мирної конференції.

На завершальному етапі Першої світової війни одним з питань, яке постало перед США і країнами Антанти було питання приналежності українських земель, тож воно знайшло своє відображення у звітах та рекомендаціях групи «Інкваєрі». Американські політики скептично ставилася до ідеї створення незалежної української держави й робили ставку на збереження територіальної цілісності (за деякими винятками) колишньої Російської імперії. Схожу думку розділяли і деякі члени «Інкваєрі». Зокрема, історики Володимир Сімхович та Френк Голдер, які були російськими іммігрантами, написали кілька звітів про Україну, в яких наголошували на необхідності її збереження у складі оновленої Росії. При цьому існування окремої української нації заперечувалося [1, с. 269-270]. Негативною була й позиція Роберта Лорда, який був відповідальним експертом з польського питання. Займаючи пропольську позицію, він вважав за доцільне приєднання Східної Галичини, більшість населення якої складали українці, до відновленої Польщі [1, с. 270].

Остаточні рекомендації «Інкваєрі» щодо «українського питання» були обґрунтовані і викладені у загальному звіті стосовно облаштування кордонів Європи від 21 січня 1919 р. Цей звіт був розділений на кілька пунктів у відповідності до територій і держав, які на них претендували. Один з пунктів був присвячений території України. Експерти групи «Інкваєрі» пропонували створення незалежної української держави, але лише за умови, що вона буде достатньо сильною та життєздатною для цього. За цієї умови до складу України мала б бути приєднана Східна Галичина. У іншому випадку, тобто, якщо на території держави «продовжуватиметься анархія» чи свою владу встановлять більшовики, Східна Галичина мала б відійти до Польщі, але на правах автономної області [4, с. 227].

Окрім Галичини до складу української держави рекомендувалося приєднати Кримський півострів, що аргументувалося географічним відмежуванням півострова від Росії, а також недоцільністю створення окремої кримсько-татарської держави [4, с. 228]. До того ж приєднання Криму до України значно розширило б її вихід до Чорного моря, що, в підсумку, не могло не сприяти її економічному розвитку.

Існування незалежної України, відповідно до рекомендацій «Інкваєрі», мало бути тимчасовим, оскільки передбачалося її входження до складу Росії на федеративних засадах після повалення більшовицького уряду. Такий крок аргументувався економічною доцільністю [4, с. 219].

У звіті окремо розглядалися приналежність Закарпаття та Бессарабії. На відміну від Східної Галичини і Криму, приєднання цих територій до України відкидалося з огляду на геополітичні та стратегічні мотиви. Натомість «Інкваєрі» рекомендували приєднати Закарпаття до Чехословаччини, у складі якої місцеве населення могло б отримати сприятливі можливості для розвитку. Що стосується Бессарабії, то вона мала б відійти до складу королівства Румунія, так само, як і заселена румунами частина Буковини [4, с. 231-232].

Загалом, експерти групи «Інкваєрі» розглядали можливість лише тимчасового існування України як незалежної держави, що зумовлювалося більшовицькою загрозою. Такий підхід аргументувався економічними та політичними мотивами, а також перегукувався з настроями американських політичних кіл та дипломатів, які намагалися його реалізувати під час переговорів на Паризькій мирній конференції.

Джерела і література

1. Biskupski M.B. Re-Creating Central Europe: The United States «Inquiry» into the Future of Poland in 1918. *The International History Review*. 1990. Vol. 12, № 2. Pp. 249–279.
2. Gelfand L. E. The Inquiry: American Preparations for Peace, 1917–1919. New Haven and London, 1963. 416 p.
3. Glant T. The Inquiry and the Paris Peace Conference: American Preparations for Peace and the Future of Hungary, 1917-1920. *Kisebbségvédelem*. 2020. Pp. 85–124.
4. Miller D.H. My Diary at the Conference of Paris: With Documents. New York, 1924. Vol. IV: Documents 216–304. 496 p.
5. O'Connor T. F. Library Service to the American Commission to Negotiate Peace and to the Preparatory Inquiry, 1917-1919. Libraries & Culture. 1989. Vol. 24, №. 2. Pp. 144–157.

Валентин Зацепіло

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ У ПОВІДОМЛЕННЯХ АМЕРИКАНСЬКИХ ДИПЛОМАТІВ (КВІТЕНЬ–ЖОВТЕНЬ 1918 р.)

Valentyn Zatsepilo. Foreign Policy of the Ukrainian State according to the Reports of American Diplomats (April–October 1918)

Доба Української Держави, яка прийшла на зміну Українській Народній Республіці, характеризувалася зовнішньополітичною орієнтацією України на держави Четверного союзу. Уряд гетьмана П. Скоропадського з 29 квітня 1918 р. продовжував виконувати всі зобов'язання УНР, зокрема згідно положень Берестейського мирного договору. Українська Держава була визнана країнами Четверного союзу, але не державами Антанти і США.

Україна вийшла з Великої війни, проте продовжувала слугувати тилом для Німеччини і Австро-Угорщини. За визначенням американського історика українського походження О. Федишина, Українська Держава в умовах німецько–австрійської окупації перебувала у становищі сателіта Четверного союзу, який добровільно прийняв протекцію великих держав із частковим обмеженням суверенітету [6, p. 260]. Незважаючи на проголошення Українською Державою власного нейтрального статусу, сателітом Німеччини її визначає і український історик Н. Городня [3, с. 46–47]. Таке становище Української Держави на міжнародній арені наприкінці Великої війни 1914–1918 рр. зумовлювало відповідне ставлення до неї дипломатів та представників Сполучених Штатів.

Консульства США у Києві та Одесі припинили свою діяльність через наступ військ Центральних держав у лютому 1918 р. [7, с. 672] У результаті, Держдепартамент отримував інформацію про стан справ в Україні від генерального консульства у Москві, а також від посольств США у європейських країнах.

Посол США в Нідерландах Дж. Гаррет повідомляв 5 травня Держдепартамент про зміст виступу віцеканцлера Ф. фон Паєра у Рейхстазі, присвяченого подіям в Україні, включаючи гетьманський переворот 29 квітня. Віцеканцлер стверджував, що «останнім часом Рада втрачала позиції, хоч вона мала заслугу в створенні української держави і встановленні миру». Однак, на думку Ф. фон Паєра, кінець правління УЦР був зумовлений «впертою прихильністю до комуністичних теорій», що не знайшли підтримки в українського селянства. Відповідно, заміна Ради на уряд, який «не поділяє комуністичні ідеї власності», була суто українською справою [7, с. 681–682].

Повноваження гетьмана П. Скоропадського згідно «Законів про тимчасовий державний устрій України» та зміст «Грамоти до всього українського народу» коротко описувалися у повідомленні від 8 травня консула США в Москві Д. К. Пула. Він відзначав «практично самодержавну владу

гетьмана», зокрема щодо призначення уряду та у сфері міжнародних відносин [7, с. 682–683].

2 травня 1918 р. було сформовано гетьманський уряд на чолі із Ф. Лизогубом, переважно із колишніх кадетів і октябристів за переконаннями. Після того як Д. К. Пул отримав інформацію про склад уряду, він писав у Вашингтон про можливу підтримку Німеччиною «руху за відновлення Росії шляхом об'єднання України із Великоросією» під проводом несоціалістичного і пронімецького уряду Української Держави. На думку консула США у Москві, за відсутності підтримки союзників, наступний російський уряд після більшовиків за такого розвитку подій неминуче мав стати пронімецьким [7, с. 687–688].

Застереженням Д. К. Пула частково суперечили наведені ним 22 травня у телеграмі до Держдепартаменту цитати з виступів міністра закордонних справ Української Держави М. Василенка. Той стверджував, що «Росії зараз не існує» і немає «навіть здорового зерна концепції держави». За словами М. Василенка, Україна не дотрималась свого слова перед союзниками. Проте, це можна було пояснити тим, що українські «економічні і комерційні інтереси пов'язані із Центральними державами, передусім із Німеччиною» [7, с. 689–690].

Нагальним питанням, що стояло перед гетьманським урядом, було встановлення кордонів із Радянською Росією та іншими російськими державними утвореннями. Згідно з Брест–Литовським мирним договором від 3 березня 1918 р. Радянська Росія мала укласти мир з Україною та вивести радянські війська за межі кордону, який мали демаркувати.

Як повідомляв 11 травня у Держдепартамент посол США у Швеції Р. Морріс, 5 травня у м. Кореневому Курської губернії між секретарем російської радянської делегації П. Зайцевим і німецьким командуванням було укладено перемир'я на Курському фронті. Створювалась демаркаційна лінія Суджа–Кореневе–Рильськ, шириною у 10 км, яка виконувала роль межі просування німецьких військ на Схід. Для перемир'я на Білгородському і Брянському ділянках фронту П. Зайцев мав зустрітися із українською делегацією у м. Ворожбі. На прохання уряду Німеччини, у зв'язку із гетьманським переворотом, переговори делегацій Української Держави та Радянської Росії переносилися до Києва [7, с. 686–687].

Згідно з наступним повідомленням посла США Р. Морріса від 18 травня, Раднарком погодився на пропозицію Німеччини за умови забезпечення прямого телеграфного зв'язку Москви з Києвом. Міністр закордонних справ М. Василенко задовільнив прохання більшовицького уряду і пообіцяв також відновлення залізниці від Курська до Києва і від Кореневого до Білопілля, якими під військовою охороною мала добиратися радянська делегація. Однак перемир'я на фронтах потребувало узгодження із Німеччиною [7, с. 689].

23 травня 1918 р. у Києві розпочалися російсько–українські мирні перемовини. Делегація Української Держави висунула вимоги встановлення нової демаркаційної лінії, вільного виїзду українців з Росії з їхніми цінностями та майном, повернення вивезеного Радянською Росією залізничного складу та заснування дипломатичних представництв у Росії на взаємній основі.

Д. К. Пул повідомляв Держдепартамент 3 червня, що до Києва прибула делегація уряду Південно–Східної Росії, який об'єднував представників Дону,

Кубані та інших козачих територій. Американський консул вважав формування таких небільшовицьких урядів передумовою для експансії Центральних держав на Кавказ [7, с. 691]. Наслідком заяв представників небільшовицьких російських державних утворень стала відмова голови української делегації С. Шелухина визнавати території колишньої Російської імперії, які не були керовані Раднаркомом, частиною РРФСР [1, с. 331].

Проміжним успіхом у радянсько–українських перемовинах було підписання прелімінарного мирного договору 12 червня 1918 р., який задовольняв запропоновані Українською Державою вимоги. Крім того, російські та українські організації Червоного Хреста мали забезпечити повернення військовополонених з обох держав [7, с. 693]. В зв'язку з укладенням прелімінарного миру, консул Д. К. Пул стверджував 17 червня 1918 р., що Німеччина підштовхувала Україну також до укладення торговельної угоди з Радянською Росією. Метою цього було відкриття українсько–російського кордону для руху товарів до Німеччини та до Радянської Росії, включаючи зерно і вугілля [7, с. 694].

Надалі більшовицька делегація всіляко затягувала переговорний процес і перемовини щодо миру фактично закінчилися ультимативною нотою делегації Української Держави від 3 жовтня 1918 р. з вимогою визнання українських кордонів. Делегація Радянської Росії у відповідь запросила час для консультацій і виїхала з Києва [1, с. 335]. В умовах поразок Центральних держав на фронтах Великої війни Раднарком вже не вважав за необхідне рахуватись із Українською Державою.

Важливим для зовнішньої політики Української Держави стало «кримське питання» про статус і державну належність Кримського півострова. Гетьман П. Скоропадський відзначав у спогадах, що у випадку окремого існування, «Крим став би найлютішим ворогом» України, а порти Одеса та Маріуполь перебували б під загрозою безпосередніх ударів з боку Криму [4, с. 235].

Ще напередодні гетьманського перевороту, за повідомленням посла США у Швеції Р. Морріса, 23 квітня Раднарком висловив протест стосовно перетину німецько–українськими військами Перекопського перешийка, адже за Брест-Литовським миром Крим не належав УНР. Стурбованість Москви викликало і становище Чорноморського флоту, який перебував у бухтах Севастополя [7, с. 679].

Відповідь на протест Раднаркому надав 9 травня посол Німеччини в Росії граф В. Мірбах. Він заявив, що німецькі війська окуповували Крим через загрозу Херсону і Миколаєву. Проте Німеччина допускала право на самовизначення Криму, де в березні–квітні 1918 р. існувала Соціалістична Радянська республіка Тавриди. Статус Кримського п-ва, на думку німецького уряду, мав вирішуватися шляхом перемовин російського більшовицького і українського урядів [7, с. 684–685].

Майже одразу після приходу до влади, гетьман П. Скоропадський детально обґрунтовував у ноті до посольства Німеччини в Україні від 10 травня 1918 р. економічне значення Криму для Української держави та потребу у Чорноморському флоті [5, с. 46–48]. Як повідомляв Р. Морріс 6 червня зі Стокгольма, під час перебування у Відні гетьман П. Скоропадський зробив заяви

для преси про можливість об'єднання Української Держави з прилеглими територіями Донецького басейну, козацьким Доном і Кубанню, а також Кримом. За його словами, Україні був потрібен флот для торгівлі і виходу до морських шляхів, а відповідно потрібні були «гавані, які можна знайти в Криму» [7, с. 692].

15 червня 1918 р. під контролем німецької окупаційної влади у Криму був сформований Крайовий уряд на чолі із генералом С. Сулькевичем та міністром закордонних справ Дж. Сейдаметом [2, с. 196]. Консул Д. К. Пул інформував 19 червня Держдепартамент про сприяння Німеччини у формуванні кримськотатарської армії. Він також зазначав, що більшість населення Криму виступали за приєднання до України на правах широкої автономії і проти перетворення на німецьку колонію чи кримськотатарську республіку під протекторатом Османської імперії [7, с. 695].

Реакцією гетьманського уряду стало поступове введення у червні–липні торгівельних обмежень, які призвели до економічної блокади Кримського п-ва влітку 1918 р. 12 жовтня Рада міністрів Української Держави та делегація Кримського крайового уряду узгодили Декларацію про принципи кримської крайової конституції. Згідно цієї Декларації, Крим приєднувався до Української Держави на правах автономного краю; при міністерствах гетьманського уряду створювались відділи з кримських справ. Однак поразка Німеччини у Великій війні і відставка уряду С. Сулькевича 15 листопада 1918 р. завадили цьому приєднанню [2, с. 198–199].

Таким чином, дипломати США у Москві та в європейських державах інформували Вашингтон про зовнішньополітичну діяльність гетьманського уряду П. Скоропадського. Основними проблемами, які цікавили американських дипломатів, були відносини Української Держави з Німеччиною, її мирні перемовини з Радянською Росією та «кримське питання». Американські дипломати розглядали Українську Державу в контексті процесів на колишньому російському імперському просторі та сприймали її в якості інструменту впливу Німеччини і загалом Центральних держав у регіоні.

Джерела і література

1. Верстюк В.Ф. (кер.) та ін. Нариси історії української революції 1917–1921 років: у 2 кн. Кн. 1. К.: Наукова думка, 2011. 390 с.
2. Головченко В. І. Кримське питання в українській політиці гетьмана П. Скоропадського. *Національна та історична пам'ять*. 2013. Вип. 7. С. 192–201. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ntip_2013_7_25
3. Городня Н. Д. Політика держав Антанти і США щодо державності України у 1917–1919 рр.: Дис. канд. іст. наук: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. К., 1996. 222 с.
4. Скоропадський П. Спогади (кінець 1917 – грудень 1918). К.: Київ–Філадельфія, 1995. 493 с.
5. Українська Держава (квітень – грудень 1918 року). Документи і матеріали. У двох томах, трьох частинах. Т. 2. Упоряд.: Р. Пиріг (керівник) та ін. К.: Темпора, 2015. хх, 412 с.

6. Fedyshyn O. S. Germany's Drive to the East and the Ukrainian Revolution 1917-1918. New Brunswick, N. J.: Rutgers University Press, 1971. xii, 401 p.
7. Papers Relating to the Foreign Relations of the United States (FRUS). 1918. Russia: in 3 vol. Vol. 2. Washington, D.C.: GPO, 1932. 887 p.

Єгор Маража

СУТНІСТЬ ІЗОЛЯЦІОНІЗМУ США У XVIII – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТ.

Yehor Marazha. The Essence of U.S. Isolationism in the 18th – first half of 19th Centuries

Можна виділити два основних підходи до зовнішньої політики, які реалізовували США продовж історії: ізоляціонізм та інтервенціонізм. Ізоляціонізм – політичний напрям у США, що передбачав невтручання в європейські та азійські справи; політика державної відособленості, замкнутості [2, с. 490]. Основним принципом американського ізоляціонізму було збереження нейтралітету та невтручання у справи інших держав і націй, якщо це безпосередньо не зачіпало державні інтереси Сполучених Штатів [7, с. 102]. З часів Американської революції XVIII ст. і до початку XX ст. цю концепцію було покладено в основу зовнішньої політики США.

Основи американського ізоляціонізму були закладені першим президентом США Дж. Вашингтоном у його прощальному посланні до американського народу від 17 вересня 1796 р. Він закликав підтримувати мирні та дружні відносини з іншими країнами, не ставитись до одних занадто вороже, а до інших занадто приязно. Основна ідея, яку він прагнув донести до американців, полягала в тому, щоб уникати іноземного впливу, будь-яких політичних союзів та альянсів із зарубіжними країнами. Особливий акцент Дж. Вашингтон зробив на тому, що США мали в майбутньому уникати втручання у справи будь-якої з країн Європи. Єдиними ж можливими відносинами з рештою світу президент вважав торгівлю («Washington's Farewell», 1796) [9, с. 140].

Отже, Дж. Вашингтон визначив одне із засадничих положень формування зовнішньої політики США на майбутнє – уникнення певних зобов’язань перед тією чи іншою країною щодо власних дій на міжнародній арені.

Чинником, що визначив основний пріоритет зовнішньої політики США за президенства Дж. Вашингтона стала війна між Англією і післяреволюційною Францією. Йому довелося маневрувати між двома таборами – федералістів, що пропонували США воювати на боці Англії та прихильниками Т. Джефферсона, які апелювали до французько-американського договору про союз 1778 р. і вимагали від президента підтримати Францію. З одного боку, Дж. Вашингтон не хотів втрачати головного торгового партнера, тому всіляко уникав конфронтації з Англією. З іншого боку, тяжке економічне і військове становище новоствореної держави не допускало можливості війни з наймогутнішими європейськими державами [2, с. 13].

Наступники Дж. Вашингтона намагалися дотримуватися його настанов, однак мали і своє розуміння «entangling alliances». Так, концепція ізоляціонізму зазнала змін вже за президентства Томаса Джефферсона.

Глобальним викликом для зовнішньої політики США за президентства Т. Джефферсона стали європейські війни початку XIX ст. Т. Джефферсон визначив основний національний інтерес США у свободі, економічному благополуччі громадян та безпеці, які є безперечними й загальновизнаними базовими національними інтересами Сполучених Штатів, у тому числі й у питаннях зовнішньої політики [4, с. 52]. Він визначив ціллю зовнішньої політики США неінтервенціоналізм, відповідно до якого Сполучені Штати не повинні були вступати в союзи з іншими країнами, щоб попередити залучення Америки у війни. Пріоритетом зовнішньої політики США було визначено збереження свободи. США розглядалися як виняткова країна, у тому, що її політика мала втілювати високу моральну мету збереження «Імперії свободи»[5, с. 23].

В умовах загрози поширення на американський континент європейського колоніалізму президент США Дж. Монро у зверненні до Конгресу 2 грудня 1823 р. запропонував політику протидії будь-яким загрозам на Американському континенті з боку європейських держав. Ця політика в подальшому стала йменуватися доктриною Монро [10, с. 20]. У доктрині Монро було викладено три основні принципи: 1) «неколонізації», тобто жодна європейська держава не повинна була розглядати Американський континент як об'єкт колонізації; 2) «невтручання», який було розділено на дві частини. Це були: 1) принципи невтручання Сполучених Штатів у європейські справи; 2) попередження проти європейського втручання в справи Північної й Південної Америки [10, с. 20].

Тобто Дж. Монро слідом за Дж. Вашингтоном зазначив, що американці не будуть втручатися у справи європейських держав, але на відміну від Дж. Вашингтона, вказав європейським країнам, що на певні території й держави Латинської Америки вони теж не повинні претендувати і втручатися в їхні справи [8, с. 52]. З огляду на це можна стверджувати, що ідеї, виголошені Дж. Монро, окреслили два основні державні пріоритети США – захист від втручання більш сильних держав, якими були монархії Старого світу та окреслення сфер «особливих інтересів» США.

Факторами, що визначили головні державні пріоритети США за президентства Дж. Монро були: проголошення колишніми іспанськими колоніями в Латинській Америці своєї незалежності; активізація відносин з європейськими країнами та протидія їхнім колоніальним претензіям [2, с. 44].

Головні принципи «Доктрини Монро» залишалися непорушними аж до початку XX ст., але президенти та інші високопосадовці США продовж десятиліть змінювали її інтерпретацію шляхом доповнень чи трактувань головних положень доктрини відповідно тієї чи іншої ситуації. Так, Ендрю Джексон також вказував на необхідність дотримання принципу ізоляціонізму, але ключовим національним інтересом США назвав збереження військової могутності та допускав участь у війнах лише за наявності значної переваги із залученням всіх доступних сил [6, с. 106].

11-й президент США Дж. Полк використав «Доктрину Монро» для розширення території країни за рахунок Техасу та Орегону. У своєму зверненні

до Конгресу від 2 грудня 1845 р. він відзначив: «Швидке розширення наших поселень за межі нашої території … приєднання нових територій до нашої Конфедерації, розширення вільних принципів і наше підняття як величної нації привертає увагу країн Європи … США не можуть мовчки допустити будь-якого європейського втручання у північноамериканський континент» [1].

Апелюючи безпосередньо до принципів Монро, Дж. Полк вказував на вірогідність того, що такі території як Орегон і Техас можуть потрапити під вплив однієї з європейських країн (Британії), а це, в свою чергу, становитиме загрозу безпосередньо для США. З огляду на це Т. І. П'ятничук констатував, що відбулася зміна інтерпретації «доктрини Монро» [8, с. 54].

Отже, сутність концепції ізоляціонізму у XVIII – першій половині XIX ст. передбачала мінімальне залучення США у справи зовнішнього світу і зосередженість на внутрішніх проблемах заради заощадження сил і ресурсів, та збереження вигідного для себе статус-кво.

Джерела і література

1. Polk J.K. Inaugural Address. March 4, 1845. URL: https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-4-1845-inaugural-address
2. Американський президенціалізм: інститут глави держави в США у персоналіях від зародження до сьогодення. Біографічна енциклопедія. Наук. ред. Н. М. Хома. Львів, 2018. 369 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Голов. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728с.
4. Дудко І.Д. Національний інтерес як фундаментальна засада зовнішньополітичних орієнтирів США. *Наукові записки НаУКМА: Політичні науки.* 2003. Т. 21. С. 52-57. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6066ea0d-01ec-4491-ac17-f27e36e27829/content
5. Коен В.А. Така ж країна, як інші. Стисла історія міжнародних відносин США. Київ: Ніка –Центр, 2023. 296 с.
6. Леванчук І.В. Ключові підходи до формування та реалізації геополітичної стратегії Сполучених Штатів Америки: теоретичний аспект. *Регіональні студії.* 2018. № 12. С. 104–108. URL: http://www.regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/12/21.pdf
7. Павленко В., Скрипник В. Особливості американського ізоляціонізму 1930–х – початку 1940 –х рр. *Американська історія та політика. Науковий журнал*. 2023. № 16. С.100–108. URL: http://www.americanstudies.history.knu.ua/wp-content/uploads/2023/12/%D0%A5V%D0%86-%D0%90merican_Hist_Polit_2023-1.pdf
8. П'ятничук Т. І. «Доктрина Монро»: еволюція трактування та спроби реалізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія.* 2016. №2. С. 51–54.

9. П’ятничук Т. І. Доктринальні підгрунття зовнішньої політики США в період «позолоченої епохи». *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2019. №8 (331). С. 139–152.
10. Репецька О. І. Вплив доктрини Монро на міжнародне право. *Альманах міжнародного права.* 2017. Вип. 16. С. 19-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/amp_2017_16_5

Олег Черкащенко

ВСТАНОВЛЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ США І КОРЕЙСЬКОЮ ДЕРЖАВОЮ ЧОСОН

Oleg Cherkaschenko. Establishment of Diplomatic Relations between the U.S. and Korean State of Joseon

22 травня 1882 р. американський комодор Роберт Шуфельдт (1822–1895), після тривалих переговорів за посередництва китайського уряду, досяг значного дипломатичного успіху і уклав договір про «мир, дружбу, торгівлю та навігацію» США з корейською державою Чосон. Ця угода, що складалася з 14 статей, передбачала можливість торгівлі для громадян США в корейських портах, право на будівництво торговельних представництв і складів, встановлення митних тарифів, а також гарантувала захист американців у разі морських катастроф. Договір також містив положення про екстериторіальні права для громадян США, надання їм статусу «найбільш привілейованої нації» та сувору заборону на торгівлю опіумом [6, с. 498].

Р. Шуфельдт розглядав приморське корейське місто Пусан як найбільш перспективний торговий порт через його зручну бухту та розташування у важливому логістичному перехресті Кореї. Американці вбачали великий потенціал експорту в Чосон промислового обладнання, ювелірних виробів, ножиць, бритв і годинників, тоді як з Кореї могли імпортувати традиційні тканини. Комодор навіть взяв із собою зразки місцевої червоної тканини, а також книги та ліки.

Попри значущість цього договору, в уряді США його укладання викликало неоднозначну реакцію. Державний секретар Фредерік Теодор Фрелінгхойзен (1817–1885), відчував неприязнь до Р. Шуфельдта і намагався применшити значення цих домовленостей. Президент Честер Артур (1881–1885) не згадав про цю угоду у своєму щорічному зверненні до Конгресу. Офіційні документи, пов’язані з корейською дипломатією, майже не публікувалися, а повноваження вирішувати питання, які стосувалися Кореї, передавалося американському послу в Японії Джону Бінгему.

29 липня 1882 р. договір був переданий Сенату США і ратифікований 9 січня 1883 року. 19 травня до Сеула прибув перший американський посол – Люціус Х. Фут (1826–1913), якого корейський королівський двір прийняв дуже тепло.

Л. Фут прибув до корейського порту Джемульпо 13 травня 1883 р. на борту військового корабля «Monocacy», який колись брав участь у військовому поході в Корею. Цей факт символізував зміну акцентів у американсько-корейській взаємодії. У супроводі своєї дружини Роуз, секретаря Чарльза Скаддера, співробітника місії П'єра Л. Жуї та перекладача Юн Чі Хо він здійснив урочистий візит в Сеул. По дорозі до столиці дипломат викликав неабияку цікавість місцевих мешканців, які вперше бачили іноземців [2].

Наступного після прибуття Л. Фута в корейську столицю в королівському палаці відбулася урочиста церемонія обміну ратифікованими договорами. У залі, де проходила зустріч, зібралися всі міністри королівської ради, які були одягнені у традиційний чосонський одяг. Атмосфера була урочистою, а сцена – вражаючою: багаті мантії корейських аристократів контрастували з простотою американського дипломатичного одягу та яскравими мундирами морських офіцерів [2]. Після підписання ратифікаційної угоди учасники церемонії підняли тост за правителя Чосону – Коджона (1864–1897) та президента США.

20 травня відбулася аудієнція американського посла у короля Коджона (1864–1897). Л. Фут описував монарха як людину невисокого зросту з владним виразом обличчя. Під час зустрічі посол передав королю послання від президента США і вірчі грамоти та наголосив на важливості міжнародного співробітництва. Король Коджон, у свою чергу, запевнив американців у дружніх відносинах із США [4, с. 244].

Через кілька днів після офіційних церемоній Л. Фут зайнявся облаштуванням дипломатичної місії США. Скориставшись низькими цінами на нерухомість після придушення «Рисового бунту» 1882 р., він придбав старовинний палац за 3200 доларів, хоча перед заселенням довелося очистити його від слідів кривавих подій. Через те, що всередині залишилися залишки тіл і великі криваві плями, місцеві жителі прозвали будівлю «будинком із привидами» [7].

Відкриття дипломатичної місії США в Кореї позитивно сприйняли у Японії. Американський посол у Японії Джон Бінгем у квітні 1883 р. писав до Держдепартаменту, що японський уряд вітає американську дипломатичну присутність у Кореї як акт дружби [3, с. 603].

У липні 1883 р. розпочалось обговорення питання про створення корейського посольства у США. У вересні делегація на чолі з чосонськими дипломатами Мін Йон Іком і Хонг Єнг Сіком прибула в Сполучені Штати. Вони подорожували країною, відвідали Вашингтон, Чикаго, Нью-Йорк та інші міста, зустрічалися з президентом Артуром, знайомилися з промисловістю та системою управління США [5, с. 245].

Хоча офіційні зустрічі між американськими та корейськими дипломатами мали радше символічний характер, вони заклали основу для подальших міждержавних контактів. Наприкінці 1883 р. корейська місія повернулася додому, а вже у 1888 р. Чосон відкрив постійне посольство в США, першим послом став Пак Чуньян. Під час церемонії вручення вірчих грамот Пак Чуньяна президент США Г. Клівленд (1885–1889) зазначив, що встановлення дипломатичних відносин між двома країнами сприятиме розвитку дружніх зв'язків та взаємовигідної співпраці.

Таким чином, безпосереднім результатом укладання у 1882 р. американсько-корейського договору, стало створення в Сеулі й Вашингтоні постійних дипломатичних представництв США і Чосон, що сприяло розвитку двосторонніх відносин.

Джерела і література

1. Lucius Harwood Foote (April 10, 1826 – June 4, 1913). URL: https://usmd.koreatimes.co.kr/www/culture/2024/07/317_111486.html
2. Mr. Bingham to Mr. Frelinghuysen. Legation of the United States, Tokio, April 14, 1883. (Received May 24.). Transmitted to Congress, With the Annual Message of the President, December 4, 1883. Papers Relating to the Foreign Relations of the United States. Washington: U.S. Government Printing Office, 1884. P. 604. URL: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1883/d376
3. Mr. Foote to Mr. Frelinghuysen. Legation of the United States, Séoul, May 25, 1883. (Received July 16.)., Transmitted to Congress, With the Annual Message of the President, December 4, 1883. Papers Relating to the Foreign Relations of the United States. Washington: United States Government Printing Office, 1884. P. 243 – 244. URL: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1883/d110
4. Mr. Foote to Mr. Frelinghuysen. Legation of the United States, Séoul, July 13, 1883. (Received August 29.). Transmitted to Congress, With the Annual Message of the President, December 4, 1883. Papers Relating to the Foreign Relations of the United States. Washington: United States Government Printing Office, 1884. P. 245. URL: https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1883/d112
5. Paullin Ch. The Opening of Korea by Commodore Shufeldt. *Political Science Quarterly*. 1910. Vol. 25, No. 3. Pp. 470–499.

РОЗДІЛ 5

ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА, СУСПІЛЬСТВО І КУЛЬТУРА

PART 5

DOMESTIC POLICIES, SOCIETY AND CULTURE

Mark Dillen

INWARD AMERICA: WHY BIDEN FAILED TO MOBILIZE SUPPORT FOR UKRAINE AT HOME

In the fall of 2024, the United States found itself in an extremely close electoral fight between its two major political parties. The parallel races to control the U.S. Senate, where Democrats held a one-vote majority, and the U.S. House of Representatives (where Republicans held a slim majority) were also widely predicted to be quite close. However, the polls turned out to be inaccurate and within hours after the polls closed, it was evident that Trump had won the race for president contradicting earlier predictions that the closeness of the race would mean it might take days before a clear winner could be declared. Days later, it was confirmed that the Republicans had also won control of the Senate and the House of Representatives. It is against this backdrop that this essay looks back at the efforts by the Biden administration and the Democratic Party to provide military and other support to a crisis-stricken Ukraine resulting from Russia's invasion. It is worth noting at the outset that foreign policy rarely registers as a top concern for U.S. voters as was proven again during this election cycle. The post-election analysis including exit polls confirmed that domestic issues such as the economy and immigration were keys to the success of Trump and the Republican party. One can fault Biden and the Democratic party for their inability to make foreign policy and support for Ukraine a more salient issue in the months leading up to the election. Why did Biden fail to engage the American public on Ukraine?

The Context. Since at least the end of WWII, U.S. foreign and national security policy have emphasized the importance of Europe to the United States. The North Atlantic Treaty Organization (NATO) established a close mutual defense system drawing together Europe's democracies, Canada, and the United States to deter any attack from the Soviet Union and its partners in the Warsaw Pact of Communist states.

The end of the Cold War, with the dissolution of the Warsaw Pact and the USSR, and the establishment of multi-party democracies in the states of Central and Eastern Europe, ushered in a new era. The European Union expanded to include all of the European states that were once controlled from Moscow. The 14 non-Russian "Newly Independent States" (NIS) that were created when the USSR dissolved, including most prominently Ukraine, also sought closer ties with Western institutions. For Vladimir Putin, the ex-KGB leader of Russia, this situation was "the greatest geopolitical catastrophe of the 20th century". Within a few years of assuming power in 1999, Putin began plotting to bring Ukraine under Russian control. Notwithstanding its having

recognized Ukraine's sovereignty, and having promised to safeguard it, Russia seized Crimea and part of the Donbas in 2014, then launched a full-scale invasion of Ukraine in 2022.

American support for Ukraine was a popular and uncontested element of American foreign policy since almost the beginning of modern Ukrainian independence in 1991. U.S. Foreign Assistance programs for Ukraine (through the U.S. Agency for International Development – USAID – and other civilian agencies) were as large and ambitious as those for any of the other "new democracies." Indeed, through the ensuing decades, American public support for humanitarian aid for Ukraine remained consistently high – as much as 75 per cent in favor. But by 2023, support for continued military aid, especially among Republicans, began to waver. A significant factor in that change was the ascendancy of Donald Trump and his pro-Putin attitudes.

Ukrainian Diaspora as part of Public Diplomacy. A significant minority of Americans has a direct connection to Central and Eastern Europe (including Russia and Ukraine) through their own personal and family histories. In the case of Ukraine, up to three million Americans are estimated to have Ukrainian heritage. In the years preceding Ukrainian independence in 1991, Ukrainian-American social welfare groups (including church groups, clubs and scouting organizations) advocated for Ukraine's independence from the Soviet Union and freedom from communist control. After independence, parts of the United States with large Ukrainian-American communities became home to activist non-governmental organizations (NGOs) that lobbied their members of Congress to support Ukraine. A Democratic Ukrainian-American Congresswoman founded in 1991 an informal, bipartisan "Ukraine Caucus" of lawmakers on Capitol Hill that quickly grew to more than 40 members.

However, when Putin seized Crimea and parts of the Donbas in 2014, the Ukrainian diaspora realized that humanitarian and military needs required added engagement. International aid organizations, such as the UNHCR, could be counted on to help displaced civilians and refugees, but Ukraine would require a broad range of civilian and military support. A slew of Ukrainian groups with tax-exempt status grew up within the United States, with two new NGOs, one called Razom ("Together"), located in New York, and Nova Ukraine, located in Silicon Valley Northern California, playing an essential role in attracting younger, first generation Ukrainian-Americans to public involvement.

Characteristically, these non-profits saw their role in two interrelated tasks: providing humanitarian aid to Ukraine and raising awareness about Ukraine in the United States. As Nova Ukraine put it: "We organize fundraisers, cultural events, meetings with Ukrainian celebrities, and roundtable discussions dedicated to Ukraine, among other initiatives. We also collaborate with nonprofits and volunteers on the ground to further our mission. Since 2014, we have sent over $100 million worth of aid to Ukraine".

Razom, which raised $166 million over the same period, follows an agenda similar to that of Nova Ukraine, with one important difference: since it is located in New York City, it can more easily reach members of Congress and congressional staff in Washington DC. Following the start of the full-scale Russian invasion of Ukraine in February 2022, Razom developed a strategy to establish a nation-wide coalition that could organize "action summits" to lobby Congress for aid for Ukraine and economic

and political sanctions against Russia. The calculation was that, by sending "constituents" from Congressional districts around the country to Washington DC to call on their representatives, those members of Congress would be inclined to meet, listen to legislative requests, and vote accordingly.

The first "Ukraine Action Summit" of the "American Coalition for Ukraine" was held in October 2022. Subsequent "summits" were held successively at six-month intervals. Each successive summit increased the number of participants, the number of States and Districts represented, and the number of different meetings with members and staff of the U.S. Senate and U.S. House of Representatives. By September 2024, there were more than 300 participants from some 100 different Ukrainian-American organizations across the country holding more than 500 meetings in the course of a three-day "summit" on Capitol HIll.

But the all-volunteer, constituent approach to lobbying Congress also had its drawbacks. There were only one or two professional staff who remained in Washington DC between summits, and so it was difficult to continue the lobbying effort with Congressional staff. Obviously, the effort required more than a few committed volunteer groups supporting the cause of Ukraine.

Public Diplomacy: Biden Defers to Zelensky. At the same time that the Ukrainian diaspora was actively communicating about the crisis, lobbying Congress, and holding fundraisers, the Biden administration focused on how to help Ukraine militarily while keeping one eye on U.S. domestic politics given the impending elections. In the first months of the war, Ukrainian President Volodymyr Zelensky's "extraordinary communication skill" as described by noted journalist and author Bob Woodward, resulted in exceptionally positive media coverage that bolstered bipartisan support in the U.S., leading to an invitation from both parties for Zelensky to address a joint session of Congress. Democrat Nancy Pelosi and Republican Mitch McConnell gladly basked in the standing ovation that Zelensky received.

American media coverage of Ukraine's resistance led to an outpouring of sympathy for Ukraine without the Biden Administration having to expend much effort. So long as there were no American casualties or hostages there was no communications crisis. Zelensky's appeal to the U.S. to "close the skies" – by dispatching the U.S. Air Force to Ukraine – was therefore a nonstarter. The risk of American casualties had to be avoided – not just to avoid escalation in the war zone but to avoid negativity from the American public. So, with a Democratic majority in the U.S. House of Representatives, and some Republican support in the Senate, in the first months of the war, Biden's White House calculated that it need not engage in concerted communication to persuade the American public. This was a major communication error by the Biden Administration in the face of such a crisis and it never regained the initiative on this crisis.

Constraints and Surrogates. U.S. Federal ethics laws demarcate a boundary between official duties carried out by non-elected Federal employees and actions by them that could be construed as "political" lobbying of the American public. One novel effort to circumvent this problem and communicate about this crisis with the American public was organized by USAID [within three weeks of starting his second term, Trump moved swiftly to dismantle this agency]. Every few months after the Russian invasion, USAID officials would connect via Zoom with the Ukrainian diaspora in the

United States. One such call included 60 representatives of Ukrainian-American NGOs. Aside from providing updates on the Administration's non-military aid to Ukraine, the calls tried to make up for the restrictions on overt advocacy by conveying a positive image of engagement to stakeholders. However, in practical terms, government bureaucrats were constrained. Any campaign designed to buttress support by Americans for a particular foreign policy position relied on elected officials, political appointees, or "surrogates" in the private sector. In the case of Ukraine, when Russia launched its invasion there were a few potential surrogates for energizing public support for Ukraine in the United States. Several former U.S. Ambassadors to Ukraine were now private citizens and could freely write editorials and give speeches. However, the focus of this activity seemed limited to urging the Biden Administration to provide more support to Ukraine, and not to defend Biden from attacks by Trump supporters in Congress or in the media sphere.

One think tank, The German Marshall Fund of the United States, with funding from The Howard G. Buffett Foundation, organized "Whistle-stop Tours" of several U.S. states modeled on Harry Truman's barnstorming public travel throughout the United States following WWII to gain public support for the Marshall Plan of aid to Europe. Here the focus was on raising general public awareness of Ukraine and on gaining bipartisan support for Ukraine's post-war reconstruction. Ukraine's energetic and articulate Ambassador to the United States, Oksana Markarova, also had an active speaking schedule. Two public intellectuals – former U.S. Ambassador to Russia Michael McFaul (a professor at Stanford University) and Yale University History Professor Timothy Snyder – were assets to the Ukrainian cause. Both appeared frequently on cable news (CNN and MSNBC). In addition to publishing bestselling analyses of Russian behavior, Snyder gave Yale undergraduates a course on Ukrainian history that was broadcast in real time on YouTube, registering more than 500,000 views.

All this was beneficial, but not sufficient to counter opposition to Ukraine's cause. Biden Administration officials were increasingly at odds with allies within NATO on what the policy should be. America had elements of a lobbying effort to engage the public to support Ukraine, it was just not led by the White House or the Republican Party. Having a focused message is key to successful crisis communication but it was lacking in this instance.

When Biden became President in 2021, he was arguably better known to foreign leaders than any first-term American president since George H. W. Bush. Not only did he have the experience as Vice President for eight years, he had been a member of the Senate Foreign Relations Committee for more than 30 years. As Vice President, he visited Ukraine six times. He had also met Putin and had traveled to Moscow – without any controversy.

But these decades of bipartisan foreign policy experience were now represented by Trump Republicans as disqualifying. The rancorous debate in Congress over Trump's first impeachment had helped to ensure that America's picture of Ukraine showed flaws in governance – Ukraine's as well as America's. There was every reason for Joe Biden to believe that any campaign he might lead to develop American public support for Ukraine would be countered by Republicans eager to go after his son

Hunter and a perceived conflict of interest in Hunter having served on the board of a Ukrainian energy company, Burisma.

The Russia-Ukraine War Meets the 2024 Political Campaign. After the Republican Party gained control of the U.S. House of Representatives in the 2022 midterm elections, the Biden Administration could not count on any legislation that might assist Biden's foreign policy, even if most Republicans publicly expressed support for Ukraine. Public statements by Donald Trump regarding Ukraine intentionally did not create cover for House Republicans to support new funding for Ukraine. Quite the opposite. When Ukraine's arms and supplies began to run out in 2023, the Biden White House submitted a funding request, but the Speaker of the House would not advance a bipartisan appropriations bill, and for nearly six months – from November 2023 to April 2024 – U.S. aid for Ukraine was frozen. In the end, Johnson allowed the aid vote to go forward in April 2024 without giving much consideration to whether voters across the United States would reward or punish Republicans at the ballot box in November. He called it a moral decision and the measure passed.

Interestingly, the small Ukrainian-American diaspora was itself not unified on America's support for Ukraine. Some considered themselves Republicans and in 2016 had voted for Trump. They supported his nominees for the Supreme Court and Trump's views on abortion, migration and "law and order" issues. Some were even inclined to blame Biden for the 2022 Russian invasion, agreeing with Trump that "it never would have happened" had Trump, not Biden, been president.

The summer of 2024 was supposed to be a time of foreign policy celebration. The North Atlantic Treaty's 75th anniversary had been planned for years to mark this milestone of "the most powerful and successful alliance in history". But rather than a celebration of success, the Summit highlighted Biden's age and uncertain political future following his disastrous June 27, 2024 televised debate with Trump. Within two weeks, Biden had dropped out of the Presidential race and any chance for energizing American public support for Ukraine was lost. Biden's replacement, Vice President Kamala Harris, had far less experience in foreign affairs and had never delivered a major foreign policy speech to an American audience.

Also, there was now an active war in the Middle East, involving Israel and Hamas. Many of the international correspondents who had covered the humanitarian crisis caused by Russia's invasion of Ukraine were now in Gaza, covering the humanitarian crisis there.

Finally, in the messaging arena, the Biden and Harris campaigns faced competition not only from Trump and his surrogates but also a well-funded network of Russian propaganda and disinformation that was at work in Europe, Asia and the global South and also in the United States. A tip of the iceberg indicator was the indictment unsealed by the U.S. Justice Department against RT, the Russian state foreign propaganda arm, alleging that they had paid prominent American conservative news platforms hundreds of thousands of dollars to carry their stories. The Americans claimed that RT had concealed its identity by using other intermediaries. According to U.S. National Security Council spokesperson John Kirby, there was "no doubt" the Kremlin has been using propaganda and disinformation to "sow discord" among the U.S. population.

The Election and Its Aftermath. Donald Trump won the November 5, 2024, election by a popular vote margin of less than 1.5 per cent. An analysis shows that the war in Ukraine did not change many votes, although Biden won districts (counties) with large Ukrainian populations and Trump won those with large ethnic Russian populations. In the U.S. House of Representatives, notable supporters of Ukraine such as Marci Kaptur were returned to office. Within weeks, Trump met with Zelensky (on the margins of the reopening of the Notre Dame Cathedral in Paris). He also hosted Hungarian President Viktor Orban at his home in Florida and reportedly spoke with Putin by phone all before being administered the Oath of Office for a second term.

Meanwhile, in his final weeks in office, Biden rushed to sign off on the final shipments of military and other aid to Ukraine that had been approved by Congress in April 2024. Ukraine's supporters expressed relief but worried about a potential change in policy under Trump.

Could an active messaging campaign by Biden and Harris regarding Ukraine have changed the outcome? Given Trump's margin of victory in key districts and states, that seems unlikely. However, future campaigns will need to be alert to the possibility that, in a tight race, a foreign conflict involving the United States may prove a salient issue.

Ingrid Gessner

COMMEMORATING COVID–19 IN THE UNITED STATES (AND BEYOND): MEMORY, MEDIA, AND MEMORIALIZATION

Given its profound impact, COVID-19 is poised to become or has already become one of the most extensively commemorated health crises in history. Across the U.S., memorials, markers, and dedicated spaces have emerged to honor victims and frontline workers, often incorporating familiar elements such as names, walls, and trees – yet frequently reinterpreting them in innovative ways. Unlike past memorial cultures, COVID-19 commemoration is shaped by digital interconnectedness, allowing for real-time global engagement, and accelerating traditional memorialization processes. While many past tragedies followed a linear trajectory from spontaneous shrines to permanent monuments, COVID-19 memorials have developed simultaneously rather than sequentially [2].

A large sample of proposed and completed memorials illustrates what I have elsewhere called "a trajectory of commemoration" [1]. Such a trajectory is set into motion after crises that cause traumatic experiences, which has most notably happened after the 9/11 terrorist attacks. In the trajectory of commemoration, the first memorials to appear are personal expressions of grief arranged in collective shrines (category 1). Second, these impromptu memorials give way to documentary memorials in the form of temporary installations or exhibitions that collocate earlier memorials or shrines, sometimes carrying explicit political messages (category 2). Third, architectural and public art proposals stipulated by a variety of individuals, groups, or larger constituencies culminate in the construction of permanent memorials or carefully planned temporary installations (category 3). Because some time has passed since the

event that the memorials commemorate, they are often more metaphorical and abstract than memorial shrines or documentary memorials. They are often regarded – or at least planned – as an endpoint or place of closure.

However, COVID-19 memorials have developed simultaneously rather than sequentially. This shift stems from both the ongoing nature of the pandemic when memorialization began and the pervasive role of social and digital media in shaping collective memory. To restore or maintain a sense of order and unity, a significant number of COVID-19 memorials incorporate narratives centered on innocent victims, courageous frontline workers, and acts of individual heroism. Inevitably, the Vietnam Veterans Memorial in Washington, D.C., created by Maya Lin, comes to mind, whose initial purpose formulated by the group of veterans who proposed it was to 'heal a nation.' The black granite memorial deviates from the norm by inviting individuals to descend instead of directing their gaze upwards. Lin's design, notable for its expansive physical presence and intimate tactile qualities of the more than 58,000 names of service members of the US armed forces who died in Vietnam etched into the stone, leaves an indelible mark. Popularized by Lin's wall, names of victims have become the essential ingredient for modern memorialization.

The first thing we usually see after a tragic event are collective memorial shrines, and Covid is no exception. In the trajectory of commemoration, the second to emerge are documentary memorials. In May 2020, the Museum of the City of New York was interested in how the entire city was viewing this moment of collective historical experience. I believe that the similarity of this project to "Here is New York" is deliberate. Both photo archives were based on the principle of total inclusion. Other memorial projects that also fall into this second category, document the scale of loss. Many of the memorials in this category are reminiscent of the AIDS Memorial quilt.

The third category in the trajectory of commemoration are planned temporary memorials or permanent memorials which usually only materialize after some time has passed, which was not the case with COVID. The almost immediate wish to remember, as well as to never forget, and also to find closure triggered several memorial proposals and led to the quick completion of quite a few permanent monuments early on in the pandemic. There have also been landscape-conscious designs, for example in London, England, and Jersey City, U.S. The memorial "Distanced Proximity" with two parallel concrete walls by Wolfgang Becksteiner was unveiled in Graz, Austria, in September 2021.

Emotions of grief, gratitude, and rage are reflected in many COVID-19 memorials, mirroring familiar patterns of memorialization in the form of (1) impromptu collective shrines, (2) temporary installations that collocate earlier shrines, and (3) permanent memorials or carefully planned temporary installations. Situated in the first category, collective memorial shrines provide people with a communal space to seek closure and support, express their sorrow, pay respects, and commemorate the lives lost, but they also have a political function in drawing attention to tragic deaths and lives that ended too soon. They also provide a space for visitors to channel and share their fears

In the second category, the temporary display of flags, lights, and empty chairs highlights the massive scale of loss. The fact that Black, Indigenous, and People of color were disproportionately affected becomes apparent only in some projects Examples are the New York City Transit photo, a nightly projection in Washington, D.C., and large posters of victims at a Detroit funeral procession.

With regard to the third category, the global experience of crisis has so far mainly been translated into memorials with by now predictable elements, such as walls with names and eternal flames. Particularly, walls have lent themselves to recreate the iconic image or experience of distancing and separation (e.g., “Distanced Proximity”).

Over the last 50 years, collective shrines have shaped the construction of memory by allowing for a plurality of voices, a practice that has now migrated to digital spaces. In fact, digital memorial shrines and permanent brick-and-stone memorials are not far from each other in terms of the needs they satisfy and the functions they serve. Their relative similarity also confirms the earlier assumption that although a trajectory of commemoration can be witnessed in COVID-19 memorialization, it is less in a successive but rather simultaneous mode where temporality and permanence do not rule out each other.

References

1. Gessner I. The Aesthetics of Remembering 9/11: Towards a Transnational Typology of Memorials. *Journal of Transnational American Studies*. 2015. No. 6.1. DOI:10.5070/T861017910.

2. Gessner I. Viral Commemoration: Towards a Typology of COVID-19 Memorials. In: Coming to Terms with a Crisis: Cultural Engagement with COVID-19. Martin Butler, Sina Farzin, Michael Fuchs, Fabian Hempel (eds.). Transcript, 2025. Pp. 59–89.

David Livingstone

HIS TRUTH IS MARCHING ON:
PRO-WAR FOLK SONGS AND HYMNS

Many of you will be familiar with popular American anti-war protest songs, many of them popularized during the 1960s. If you have seen the new biopic about Bob Dylan, *A Complete Unknown*, we see him first singing the classic *Blowin' in the Wind*, an obvious condemnation of the cruelty and inanity of the Vietnam War. The folk legend Pete Seeger also appears in the film singing his most well-known anti-war anthem *Where Have All the Flowers Gone*, inspired by a Cossack song he had read about in translation. There are many more examples I could list. I would like to focus here, however, on a less frequent phenomenon, the pro-war song. Although plenty of them exist, marching songs for existence, very few have achieved lasting fame. There seems to be little of interest about a song which merely consists of jingoistic flag-waving and patriotic chest-beating. What about, however, songs written for a righteous cause and/or from a position of weakness and vulnerability. I would like to focus on some of those here, songs not always from the perspective of the victor or the more powerful, but penned by a nation defending itself against greater odds, but nevertheless buoyed by faith and hope.

The first example, *Yankee Doodle*, dates back to the American War of Independence in the late eighteenth century. There are many surviving verses to the song, but I will focus on only the most frequently sung. The following verse is by far the most well-known.

Yankee Doodle went to town,
A-riding on a pony,
Stuck a feather in his cap
And called it macaroni.

The lyrics were, according to tradition, created by British soldiers so as to ridicule the lack of fashion and style of their American opponents. The word 'Yankee' is apparently of Dutch origin, but was being used as an insulting label for Americans by the time of the song. The chorus below turns the tables in witty fashion.

Yankee doodle, keep it up,
Yankee doodle dandy;
Mind the music and the step,
And with the girls be handy.

These lines were seemingly introduced later by the American side as a response to the insulting words of the earlier section. The lyrics good-humoredly accept the negative stereotype and make it into a compliment. The song consequently became a celebration of equality and democracy in contrast to the snobbery and arrogance of the British side. The 'Yankee Doodle' is no longer a subject of scorn, but a likable ladies' man, living his life with great verve and vim.

The song became an anthem of the American soldiers during the War and is still one of the most well-known songs in the history of the country. Almost any historical film on the period will have it playing in the background.

The Star-Spangled Banner has been the official national anthem since the year 1931. It was written by the poet Francis Scott Key in the year 1814 in a wave of national pride upon waking up after the battle of Fort McHenry in Baltimore and seeing that the flag had survived a bombardment by British ships in the harbor. The poem consists of four verses in all, but only the first is sung. The song celebrates the triumphant, almost mystical, survival of the flag.

Oh, say can you see by the dawn's early light
What so proudly we hailed at the twilight's last gleaming?
Whose broad stripes and bright stars through the perilous fight,
O'er the ramparts we watched were so gallantly streaming?
And the rocket's red glare, the bombs bursting in air,
Gave proof through the night that our flag was still there.
Oh, say does that star-spangled banner yet wave
O'er the land of the free and the home of the brave?

The song has taken on almost legendary status in American culture, being sung with great enthusiasm at almost every sporting event.

A number of acclaimed songs emerged during the Civil War, three of which, or two actually, one of them having two variant versions, will be discussed. Union troops adopted the anonymous folk song *John Brown's Body* about an abolitionist who organized several violent attacks on slave plantations, resulting in a number of deaths. Views regarding the subject of the song understandably differed a great deal depending on which side of the conflict the person was on. Brown was viewed as a martyr to the abolitionist cause by most Northerners and African-Americans and as a murder to the majority of Southerners. The song celebrates Brown's actions in heroic, practically religious, tones recalling the verses of the Bible.

John Brown's body lies a-moldering in the grave
John Brown's body lies a-moldering in the grave
John Brown's body lies a-moldering in the grave
But his soul goes marching on

Glory, Glory, Hallelujah
Glory, Glory, Hallelujah
Glory, Glory, Hallelujah
His soul goes marching on.

The song became popular with the Union soldiers and was apparently sung in close proximity to the Confederates in order to provoke them. The tune was provided with new lyrics by the poet Julia Ward in 1861 and given the title *Battle Hymn of the Republic*. The lyrics have even more of a spiritual, religious feel.

Mine eyes have seen the glory of the coming of the Lord;
He is trampling out the vintage where the grapes of wrath are stored;
He hath loosed the fateful lightning of His terrible swift sword;
His truth is marching on.

Glory! Glory! Hallelujah!
Glory! Glory! Hallelujah!
Glory! Glory! Hallelujah!
His truth is marching on.

The fight against slavery is described in practically apocalyptic language and serves as a powerful motivator for the Union soldiers. The novelist John Steinbeck used the words from the second line as the title for his most famous novel.

Yet another civil war song has achieved legendary status, this being *When Johnny Comes Marching Home* by Patrick Gilmore from 1863.

When Johnny comes marching home again,
Hurrah, hurrah!
We'll give him a hearty welcome then,
Hurrah, hurrah!
The men will cheer, the boys will shout,
The ladies, they will all turn out,
And we'll all feel gay,
When Johnny comes marching home.

The song celebrates the heroic deeds of a Union soldier returning home, having fought in a righteous case involving, among other things, liberation from slavery.

Songs celebrating bravery are scarcer when it comes to the two World Wars of the twentieth century. One of the most memorable is entitled *Over There*, written by George Cohan in 1917.

Johnnie, get your gun,
Get your gun, get your gun,
Take it on the run, on the run, on the run.
Hear them calling, you and me,
Everyone for liberty.
Hurry right away,
No delay, start today.
Make your daddy glad
To have had such a lad.
Tell your sweetheart not to pine,
To be proud her boy's in line.
Over there, over there,
Send the word, send the word over there—
That the Yanks are coming

Although certainly not great poetry, the song has a clear message involving encouraging young men to do their duty to the nation in the cause of liberty and freedom.

Many folk singers between the wars were initially skeptical of patriotic rhetoric and sentiment, only to change their minds when the atrocities of Nazi Germany became apparent. The folk group the Almanacs, with Pete Seeger at the forefront, were anti-war in the early 1940s in line with the tenets of socialism. After Pearl Harbor, however, they literally changed their tune and decided to use their music in the war cause. Their recording from 1942 *Round and Round Hitler's Grave* is a case in point.

One of the most interesting songs about World War Two celebrates the bravery of the protagonist but also points out the discrimination the Native American soldier faces upon returning home after the War. *The Ballad of Ira Hayes*, written by Peter LeFarge in 1964, chronicles the ups and downs of a returned war hero who tragically descends into death and destitution.

There they battled up Iwo Jima's hill
Two hundred and fifty men
But only twenty-seven lived to walk back down again

And when the fight was over
And when Old Glory raised
Among the men who held it high
Was the Indian, Ira Hayes

Call him drunken Ira Hayes
He won't answer anymore
Not the whiskey drinking Indian
Nor the Marine that went to war

The pro-war songs discussed herein arguably have merit and longevity because they are written in a struggle of defense against an aggressor, sometimes from a position of weakness, and in a righteous cause. The songs from the Civil War are of greatest arguable interest, these being songs and hymns dealing with spiritual struggle against slavery and injustice.

References

Lomax Alan. The Penguin Book of American Folk Songs. Middlesex: Penguin Books Ltd., 1964.

Lomax John A. & Alan Lomax. American Ballads and Folk Songs. New York: The Macmillan Company, 1934.

Ольга Гресько

УКРАЇНА В АМЕРИКАНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ПОГЛЯД ЗІ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ

Olha Hresko. Ukraine in American Society: A View from U.S.

Єднання українців і настрої американців. Американське суспільство славиться розмаїттям культур і національних традицій, які свого часу представники різних народів світу як іммігранти привезли з собою до США. Українці також мають свій вплив, що збагачує загальний мультикультурний ландшафт країни. Українські звичаї широко представлені в американській культурі завдяки українській діаспорі, яка зберегла свою культуру, мову, побут. Винахідники українського походження увійшли в американську історію досягнень різних галузей.

Згідно з інформацією дослідницького центру з питань вивчення української діаспори у США, який діє при Науковому товаристві імені Тараса Шевченка у Нью-Йорку, наразі в Америці проживає 930 434 особи українського походження, що складає 0,3% від загальної кількості населення. За оцінками більшості джерел діаспори, в США мешкає близько 1,5-2 млн. українців. Найчисельніші групи етнічних українців проживають у штатах: Нью-Йорк (131 391), Пенсильванія (112 542), Каліфорнія (91 179), Нью-Джерсі (69 049), Флорида (47 946), Іллінойс (47 246), Вашингтон (46 523), Огайо (45 121) і Мічиган (40 292). В одинадцяти штатах українське населення нараховує від 10 до 25 тис. осіб., а в 27 штатах – від 1 до 10 тис. осіб. Найменше заселеними штатами є Південна Дакота (931), Міссісіпі (756) і Вайомінг (453) [2].

На 34 році незалежності чисельність прихильників України серед громадян США зросла насамперед завдяки відкритому і послідовному висвітленню американськими медіа повномасштабного російського вторгнення з 2022 р. Відтоді на знак поваги до суверенітету і територіальної цілісності України чимало американців у різних штатах поряд із американськими розмістили українські прапори. Державна символіка України на приватних будинках свідчить про солідарність і потужну підтримку українців. Обидва прапори також майорять на Службі Божій у Андріївському кафедральному соборі української православної церкви США, греко-католицькій Церкві Святої Трійці (м. Сільвер-Спрінг, штат Меріленд) та на інших українських церквах. У спільній молитві за Перемогу України і Мир українці різних поколінь єднаються у храмах, які було зведено зусиллями українських громад у США. Тих, кому довелося переїхати на інший континент через повномасштабне російське вторгнення, діаспоряни називають «новоприбульцями», які привносять нові особливості у розвиток сучасної української культури в американському суспільстві.

Українська молодь в американському суспільстві активна, смілива і небайдужа. Із початком повномасштабної неспровокованої російської агресії українські студенти об’єдналися, щоб заявити свою позицію на підтримку супротиву і стійкості України на мітингах та інших заходах. Зокрема, при Мерілендському університеті активісти створили Асоціацію українських

студентів (Ukrainian Student Association) [1], яка згуртувала навколо спільних людських цінностей також представників країн Балтії, Білорусі, Польщі та навіть Росії, які навчаються в США.

Розвінчання мітів – місія культурних амбасадорів. Унаслідок нав'язування мітів і стереотипів у рамках російської дезінформації і пропаганди у свідомості американців ще наявні численні наративи, що базуються на підміні понять, маніпуляції, неправдивих даних. Однією з причин цього феномену є той факт, що після розпаду СРСР інформаційно-комунікаційну вісь Вашинґтон-Москва було визначено як пріоритетну в питаннях міжнародної безпеки, ймовірних ядерних загроз та інших глобальних викликів.

Обговорення незаконної анексії Росією Криму у 2014 р. та наслідків російсько-української війни з представниками академічної американської спільноти спонукало навіть декого прослухати курс із історії України і поділитися знаннями зі своїми колегам про Київську Русь – найбільшу серед держав Європи.

Багатьом американцям, які так патріотично пишаються своєю демократією, свободою слова тощо, досі важко визнати своє тривале перебування у полоні неправди. Тому можна почути щирі здивування у живій черзі, яка традиційно вишукується до відомого українського ресторану «Веселка» в Іст-Віллідж у Нью-Йорку: «А чому ми раніше казали «Києв», а тепер – «Київ»? Цей ресторан був заснований у 1954 році після Другої світової війни українськими біженцями Володимиром та Ольгою Дармохвалами». У 2024 р. уперше було знято документальний фільм про цілодобову «Веселку», яка щодня виробляє 3000 вареників вручну і кожен тиждень використовує 500 фунтів буряка, щоб зробити 5000 галонів борщу щотижня [3].

«Кулінарна дипломатія», що розвінчує міти не лише про походження українського борщу, а культури взагалі, діє і в інших американських містах. В Українському Селі в Чикаго з березня 2017 р. ресторан «Тризуб» разом із традиційними українськими стравами популяризує важливі події української історії козацької доби, факти Голодомору-Геноциду 1932–33-х років та інші. На Капітолійському пагорбі у Вашингтоні з квітня 2023 року працює перший український ресторан «Рута».

Американці полюбляють смачно поїсти, однак деякі дивуються суворій звичці в більшості українських родин ніколи не викидати їжу, яку не доїли у величезних американських порціях. Ті, хто хоч раз прослухав аудіосупровід англійською або українською мовою біля Меморіалу жертвам українського Голодомору–Геноциду 1932–1933 років, який було відкрито у 2015 р. в центрі Вашинґтона, починають все розуміти без слів. У листопаді 2024 р. на 90-ту річницю вшанування пам'яті про мільйони українців, які загинули через голод у XX ст., зібралося чимало людей з різних штатів і країн. У США особливий смак має український хліб, який випікають у Нью-Йорку і продають в деяких українських церквах за американськими цінами.

Отже, освітянам, культурним амбасадорам і «народним дипломатам» з України найближчі роки не бракуватиме роботи в американському суспільстві, яке найкраще зацікавити за допомогою правдивих історичних фактів і особистих історій.

«Деколонізація» українських студій. Попит у світі на вивчення української мови поступово зростає. По-перше, російськомовні українці, які опинилися за кордоном через російську окупацію, заговорили українською з метою уникнення ототожнення їх із агресором. По-друге, сфера обслуговування в країнах із ринковою економікою має постійно дбати про конкурентоздатність і якість товарів і послуг. Одного разу касирка в американському супермаркеті відповіла мені «дякую!» і зізналася, що почала вивчати розмовну українську через мобільний додаток Duolingo, оскільки в цьому районі через війну мешкає чимало українців.

У більшості університетів США українську мову, історію, літературу та інші дисципліни, а також на конференціях, пропонують вивчати під назвою «Russian and/or Slavonic studies». Українські науковці, дослідники неодноразово закликали американських колег виокремити українські студії, однак цей процес все ще триває. На академічному рівні понад 50 років Український науковий інститут Гарвардського університету (Harvard Ukrainian Research Institute, HURI) в м. Кембрідж (Массачусетс) займається українськими студіями і виступає потужним науковим центром, що аналізує, прогнозує і моделює майбутнє. Зокрема, різні голоси і сценарії розвитку України можна було почути на конференції «Деколонізація України: в теорії і на практиці» у лютому 2024 р. Поступова «деколонізація» українських студій і культури відбувається як у свідомості громадян, так і в науці та освіті США.

Освічені американці добре обізнані з українською культурою. Вони бачили картини української художниці Марії Приймаченко на виставці в Українському музеї в Нью-Йорку, знайомі з колекцією марок про український уряд в екзилі в Музеї марки в Вашинґтоні, можуть пояснити, як пройти до пам’ятника Тарасу Шевченку на вулиці P22, який було відкрито у 1964 р. в столиці США і, звісно, знають шлях перемоги України!

Джерела і література

1. Асоціація українських студентів Меріленського університету. URL: https://www.instagram.com/umd.ukraine
2. Посольство України в США. URL: https://usa.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-ssha/ukrayinci-u-ssha
3. Veselka (Ресторан «Веселка», Нью-Йорк, США. URL: https://veselka.com

Людмила Гуцало

ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА АДМІНІСТРАЦІЇ ДЖОЗЕФА БАЙДЕНА

Liudmyla Hutsalo. Domestic Policy of Joseph Biden Administration

Контури внутрішньої політики адміністрації 46-го Президента США Джозефа Байдена були окреслені традиційними політичними засадами Демократичної партії. Демократи вважають, що кожна людина має право на доступну медицину і соціальну допомогу, тож лобіюють збільшення витрат на соціальні програми.

У Платформі Демократичної партії 2020 р. зазначалось, що пандемія COVID-19 оголила глибокі проблеми американського суспільства – крихкість економіки та системи соціального захисту, ризики, пов'язані зі зростанням нерівності, економічні диспропорції, глибокі наслідки поглиблення поляризації суспільства і політичний параліч. З огляду на це декларувалося, що демократи будуть працювати над підтримкою сімей, що працюють, перебудовою середнього класу XXI століття, підвищенням заробітної плати, покращенням якості роботи і безпеки праці, зокрема, шляхом підвищення федеральної мінімальної заробітної плати до 15 дол. на годину до 2026 р., захисту права робітників на створення профспілок, оновлення трудового законодавства, подолання расових упереджень у системі зайнятості, запровадження оплачуваних лікарняних і відпусток, безпрецедентних федеральних інвестицій для створення робочих місць [10].

Натомість Дж. Байден критикував Д. Трампа і охарактеризував його економічну стратегію як «економіку просочування вниз, яка працює для керівників компаній та інвесторів з Уолл-стріт, але не для сімей, які працюють».

За словами Дж. Байдена, «економічна безпека є національною безпекою» [8]. 12 березня 2021 р. він підписав «Американський план порятунку» (American Rescue Plan) розміром 1,9 трлн дол. Напередодні Конгрес схвалив масштабний пакет на боротьбу з коронавірусом, який включав низку нових федеральних витрат і тимчасове, але значне збільшення програм боротьби з бідністю, щоб допомогти мільйонам сімей. Згідно з цим законом, було дозволено чергові стимулюючі виплати до 1400 дол. для більшості американців (загальна сума 400 млн дол.), надано додаткову допомогу по безробіттю, внесено зміни до Податкового кодексу на користь сімей з дітьми, тимчасово заборонено виселення орендарів. Він поєднав нову допомогу від пандемії з допомогою малозабезпеченим сім'ям, які мали фінансові труднощі, що демократи характеризували як «один з найнадійніших законодавчих заходів у відповідь на бідність» [9].

Стосовно підтримки системи охорони здоров'я США, яка «є однією з найскладніших у світі» [1], Дж. Байден підтримав «громадський варіант» Закону про доступне медичне обслуговування президента Б. Обами, що надає можливість вибору державного медичного страхування для більшої частини американців. Він передбачав зменшення вартості медичного страхування для тих працівників, яким його не забезпечували роботодавці, включаючи фрілансерів.

Було створено урядовий потрал HealthCare.gov, що дозволив американцям отримати підписку на медичне страхування. Менш, ніж за три місяці, в ньому було зареєстровано понад 1 млн мешканців США.

«Американський план порятунку» став найбільшим в історії США антикризовим пакетом допомоги економіці. Спікер Конгресу Ненсі Пелосі назвала його «історичним, значущим і трансформуючим законодавство» [6]. Як зазначили у Білому домі, ця політика сприяла історичному відновленню виробництва. Протягом 2021–2024 рр. було створено 17 млн робочих місць, що на 5,6 млн більше, ніж прогнозувало Бюджетне управління Конгресу перед ухваленням пакету допомоги [3].

Рівень безробіття в Америці значно знизився з 15 % у середині 2020 р. до рекордних 3,5 % у 2022 р., що було найнижчим показником за останні 50 років [7]. Водночас висловлювалися оцінки, що стимулюючі заходи сприяли перегріву економіки США.

Між іншим, було розроблено Програму державного та місцевого фінансового відновлення від коронавірусу (SLFRF). За даними Департаменту фінансів, з федерального бюджету було заплановано надання 350 млрд дол. державним, територіальним і місцевим органам влади по всій країні для реагування на COVID-19 і відновлення охорони здоров'я [5]. Конгрес вимагав, щоб усі кошти були передані до грудня 2024 р. і використані до грудня 2026 р., згідно графіку відновлення. У грудні 2022 р. Конгрес вніс зміни у програму SLFRF через Консолідований закон про асигнування, які дозволили більшу гнучкість у використанні коштів SLFRF для реагування на стихійні лиха, створення критично важливої інфраструктури та підтримки розвитку громад.

У період боротьби з пандемією місцеві органи розподілили надходження на критичні програми охорони здоров'я (в середньому 7–14 %) та внутрішню діяльність (37–48 %) [4]. Багато місцевих урядовців скористалися нагодою, щоб оприлюднити стратегії розвитку або визначити пріоритети у таких сферах як доступне житло, подолання безпритульності, інклюзивний розвиток економіки та робочої сили, запобігання насильству, безпекові ініціативи тощо.

Президент Дж. Байден ініціював масштабний пакет субсидій для промисловості. Зокрема, він підписав указ «Купуй американське». Зміни стосувалися захисту робочих місць американців через механізм державних закупівель, включаючи закриття лазівок для обходу вимог щодо купівлі у місцевих виробників, підвищення вимог стосовно рівня локалізації тощо. За оцінкою аналітика Д. Кисилевського, «Америка зробила протекціоністський поворот» [2].

Закон про інфраструктуру вартістю 1,2 трлн дол., Закон про напівпровідники та науку на суму 280 млрд дол., та виділення пакету витрат на боротьбу з кліматом на 390 млрд дол. сприятимуть розвитку промислового виробництва у США і більшій екологічності американської економіки. На думку аналітиків британського видання The Economist (2022), Джо Байден зробив спробу найбільшої реформи американської економіки за десятиліття [7].

За оцінкою Дж. Байдена, ініціативи, які стосувалися зміни клімату і сприяли поступовій відмові США від викопного палива, були важливішими, ніж короткострокові політичні повідомлення про те, що він намагався знизити ціни [3].

Закон про інвестиції в інфраструктуру та робочі місця (Infrastructure Investment and Jobs Act) передбачив найбільші в історії США федеральні інвестиції в дороги, мости та інші великі проєкти, програми безпеки транспорту, покращення доступності, модернізацію пасажирських та вантажних залізниць, створення національної мережі зарядних пристроїв для електромобілів, капітальний ремонт енергетичної інфраструктури країни, передачу чистої енергії та загальну енергетичну політику, розвиток широкосмугового зв'язку. Варто відзначити, що більшість цих заходів є довгостроковими і результати їх упровадження стануть помітними уже за наступних урядів.

Значні фінансові вливання в економіку призвели до зростання попиту, але також до інфляції. Закономірно, що зростання інфляції нівелювало зростання заробітної платні американських працівників. Білий дім намагався пояснити темпи зростання інфляції глобальністю цього процесу. Оцінюючи успіхи економічної політики адміністрації Дж. Байдена за 2023 р., аналітики вказували на зниження інфляції. Так, The Washington Post від 12 січня 2023 р. писала, що інфляція «продовжила сповільнюватися шостий місяць поспіль» [11]. Проте за загальними оцінками Міністерства праці, за весь період президентства Байдена споживчі ціни зросли на 20,8 %, у той час як середній тижневий заробіток людей зріс лише на 17,4 % [3]. Це стало приводом для критики внутрішньої політики адміністрації демократів, як з боку республіканців, так і суспільства в цілому.

Реалізацію внутрішньополітичних ініціатив адміністрації Дж. Байдена продовжить республіканська адміністрація Д. Трампа, тож їхні здобутки будуть оцінювати пізніше.

Джерела і література

1. Гуцало Л. Реформування галузі охорони здоров'я у США на початку XXI століття. *США: політика, суспільство, культура* – 2024. Матеріали міжнародної наукової конференції / За ред. Н. Городньої. Київ, 29 лютого 2024 р. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2024. С. 118–122.
2. Кисилевський Д. Урок протекціонізму для України від Джо Байдена. Чому розвинені країни спрямовують економічну політику на захист свого виробника і як діяти Україні? *Українська правда*. 23 січня 2023. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/23/696267/
3. Boak J. How Biden's domestic policy record stacks up against public perception. *Associated Press*. January 14, 2025. URL: https://apnews.com/article/biden-record-pandemic-inflation-economy-infrastructure-5f7d6b35e6fbc8d7fa2d8e0f24331d06
4. Brachman L., Haskin E. The American Rescue Plan, Two Years Later: Analyzing Local Governments' efforts at Equitable, Transformative Change. Brookings. March 9, 2023. URL: https://www.brookings.edu/articles/the-american-

rescue-plan-two-years-later-analyzing-local-governments-efforts-at-equitable-transformative-change/

5. Coronavirus State and Local Fiscal Recovery Funds. U.S. Department of the Treasury. URL: https://home.treasury.gov/policy-issues/coronavirus/assistance-for-state-local-and-tribal-governments/state-and-local-fiscal-recovery-funds

6. Fact Sheet: Chips and Science Act Will Lower Costs, Create Jobs, Strengthen Supply Chains, and Counter China. The White House: website. August 09, 2022. URL: https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/08/09/fact-sheet-chips-and-science-act-will-lower-costs-create-jobs-strengthen-supply-chains-and-counter-china/

7. Joe Biden attempts the biggest overhaul of America's economy in decades. *The Economist*. October 27, 2022. URL: https://www.economist.com/briefing/2022/10/27/joe-biden-attempts-the-biggest-overhaul-of-americas-economy-in-decades?

8. President-Elect Biden on Foreign Policy. *Council on Foreign Relation*. November 7, 2020. URL: https://www.cfr.org/election2020/candidate-tracker#climate-and-energy

9. Romm T. Congress adopts $1.9 trillion stimulus, securing first major win for Biden. *The Washington Post*. March 10, 2021. URL: https://www.washingtonpost.com/us-policy/2021/03/10/house-stimulus-biden-covid-relief-checks/

10. 2020 Democratic Party Platform. URL: https://www.presidency.ucsb.edu/sites/default/files/books/presidential-documents-archive-collections/national-political-party-platforms/136019.pdf

11. Siegel R. Inflation slowed further in December for the sixth month in a row. *The Washington Post*. January 12, 2023. URL: https://www.washingtonpost.com/business/2023/01/12/cpi-report-december-inflation/

Nataliia Karpyshyn, Mary Falope Abimbola

U.S. MIGRATION POLICY: KEY ISSUES

Наталія Карпишин, Мері Фалопе Абімбола. Міграційна політика США: ключові аспекти

Migration has long been a potent factor in the formation of societies across the world. During the 19th century, the United States experienced an influx of immigrants, mostly from Europe. From 1820 to 1920, approximately 30 million immigrants entered the United States, driven to enter it by a combination of factors such as economic opportunity, famine, and political turbulence. For example, the Irish Potato Famine in the 1840s brought some 1.5 million Irish immigrants to the United States as they fled their native land in search of food and a better life.

The aftermath of World War II is another milestone period in the chronicles of migration. Europe was extensively devastated; millions were displaced. It gave birth to the 1951 Refugee Convention, which became an important tool for the protection of refugees by recognizing that countries were under obligation to grant asylum to the persecuted and victims of violence. This laid the bedrock for international refugee law, rallying the call for a concerted humanitarian response.

The post-war period also saw an increase in immigration in the United States, most of whom came from the European theatre of war. The Displaced Persons Act of 1948 allowed Europeans who were displaced by the war to resettle in the country, and by the early 1950s, over 400,000 refugees had arrived in the United States.

At the end of the 20th century, the dynamics of migration changed significantly. The Immigration and Nationality Act of 1965 revolutionized immigration flows into the USA by removing national origin quotas that had given preference to European immigrants. This legislation opened the floodgates to a new wave of immigrants coming from Asia, Latin America, and Africa. Thus, it turned the immigrant population of the United States into an estimated 34 million people in the year 2000, in a dynamic and varied tapestry of cultures.

According to a Pew Research Center report updated on September 27, 2024, in 2023, immigrants made up 14.3% of the U.S. population, or 47.8 million. This is three times more than in 1970, when this share of the population was 4.7%, but below the record high of 14.8% in 1890 [1].

Historically, the United States has had three major waves of immigration: 1840–1889, 1890–1919, 1965–2024. While during the first and second waves, more than 90% of immigrants came from Europe, since 1965, almost half of American immigrants have come from Latin America, and another quarter from Asia [2].

Today, the largest countries of origin of immigrants to the United States are Mexico, China, and India. In 2022, 10.6 million immigrants living in the United States were from Mexico, accounting for 23% of all immigrants to the United States. Indians accounted for 6% (2,8 million), Chinese for 5% (2,5 million), Filipinos for 4% (2,0 million), and Salvadorans for 3% (1,4 million) [2].

In 2022, the Ukrainian diaspora in the United States numbered over 1.1 million people and consisted of both immigrants and people born in the United States or in other countries who claimed to be of Ukrainian descent [3].

Ukrainians began to leave for the United States in the late 19th century for various reasons. In 1899–1914, 254 thousand Ukrainians arrived in search of economic well-being. In 1917–1921, about 12 000 fighters for independence left Ukraine for political reasons. In 1946–1955, after World War II, more than 80 000 Ukrainians emigrated, as well as 108 000 in 1992–1997, after the collapse of the USSR. From 2000 to 2019, the number of Ukrainian immigrants increased from 275 000 to 355 000. The last wave of migration was caused by Russia's military invasion of Ukraine. Since the beginning of the aggression, the United States has accepted more than 271 000 Ukrainian refugees [4].

Migration is caused by a complex set of causes, often deeply interwoven into systemic issues. In broad terms, such causes can be segregated into economic factors, political instability and conflict, and finally environmental challenges.

There are so many economic hardships, such as poverty, unemployment, and resource constraints. For so many migrants, home economic stagnation pushes them into moving in search of better job opportunities, wages, and quality of life elsewhere.

The two countries that have suffered an extreme economy collapse in America are Venezuela and Haiti. About 7 million people so far have left Venezuela ever since the outbreak of its economic and political crisis around 2015. The luckier ones have managed to flee to neighboring South American countries, while others embark on the long, dangerous road to the United States in an attempt to flee an almost endless circle of poverty and instability.

Other leading drivers of migration are political instability, armed conflict, and human rights abuses-things that force persons to leave their countries in search of safety and freedom. Wars and conflicts create direct threats to life, security, and liberty, making relocation a question of survival. In many regions, migration is also driven by political persecution and authoritarian regimes. History is riddled with instances of people fleeing oppressive governments imposing limits on freedoms and perpetrating human rights abuses. For example, Central American countries like El Salvador, Honduras, and Guatemala are embroiled in high levels of violence both from forces within and outside their governments-including criminal gangs. In 2021, nearly a quarter of a million migrants from those countries fled to the United States seeking asylum from some of the highest homicide rates in the world.

Environmental degradation, climate change, and natural disasters are emerging as strong push and pull factors in migration. Increased temperatures, sea-level rise, and extreme weather conditions lead to wide displacements whereby previously habitable regions become inhospitable or hazardous to livelihood.

Repeated episodes of drought, for instance, destroy crops and food security in Central America's “Dry Corridor”, forcing the migration northward to the United States of thousands of rural farmers. This area includes parts of Honduras, Guatemala, and El Salvador that have suffered consecutive years of severe drought putting extreme pressure on communities depending on subsistence agriculture. Most locals have no alternative but to migrate. Events, such as Hurricane Eta and Hurricane Iota that happened in Central America in 2020, have left tens of thousands homeless as homes and infrastructures that are very essential were destroyed beyond repair.

Traditionally, in the United States, immigration policy has represented duality – the economic needs and waves of migration. These dynamics have changed in

restrictive and lenient ways in recent decades. The Immigration and Nationality Act of 1965 laid the basis for immigration policy in the U.S., which generally set up specific guidelines concerning family reunification, employment-based immigration, and diversity-based visas. However, recent crises have shaped asylum and refugee status.

Over the last couple of years, there have been executive actions within immigration policy in the United States seeking either to increase or decrease the rate of immigration into the country, especially from asylum seekers in Latin America.

The "Remain in Mexico" policy was implemented by the Trump administration, which made asylum seekers wait in Mexico while their claims were being processed, creating lengthy delays and putting asylum seekers in dangerous conditions. On the other hand, the Biden administration has tried to roll back some of those restrictive policies, such as expanding the US Refugee Admissions Program and certain root causes of migration in Central America. Nevertheless, the policy of migration has remained politicized, with debates ranging from border security to asylum reforms and refugee admissions.

President-elect Trump plans to implement a historically restrictive U.S. immigration program: conducting the "largest internal deportation operation in American history"; deploying military units to the U.S.-Mexico border; authorizing Immigration and Customs Enforcement (ICE) raids on workplaces, and more [5].

U.S. migration policy has undergone major changes over time, shaped by historical events, global crises, and shifting domestic priorities. While some governments have implemented restrictive measures, others have promoted more humanitarian approaches, particularly toward asylum seekers and refugees. The issue remains highly politicized, with debates centering on border control, deportation, and refugee resettlement. The balanced policies are essential for protecting human rights while meeting national interests.

References

1. 47.8 million immigrants in US, most from Mexico and India: Report. October 2, 2024. *Business Standard*. URL: https://www.business-standard.com/finance/personal-finance/47-8-million-immigrants-in-us-most-from-mexico-and-india-report-124100200465_1.html

2. Moslimani M., Passel J. S. What the data says about immigrants in the U. S. September 27, 2024. *Pew Research Center.* URL: https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/07/22/key-findings-about-us-immigrants/

3. Ukrainian Immigrants in the United States. June 22, 2022. *Migration Policy Institute.* URL: https://www.migrationpolicy.org/article/ukrainian-immigrants-united-states

4. U.S. has admitted 271,000 Ukrainian refugees since Russian invasion, far above Biden's goal of 100,000 February 24, 2023. *NBC News.* URL: https://www.nbcnews.com/politics/immigration/us-admits-271000-ukrainian-refugees-russia-invasion-biden-rcna72177

5. Янчук І. І., Берегута В. В. Імміграційна політика Джозефа Байдена та Дональда Трампа крізь призму президентських виборів в МША 2024 року. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса.* 2024. Том 2. №16. С. 64-67. URL: https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/16838

Mariia Kravchenko

THE FDR'S ADMINISTRATION AND WARTIME DEMOCRACY AT HOME

Марія Кравченко. Адміністрація Франкліна Рузвельта і демократія в умовах війни

First, I would like to provide some context regarding my talk presented at the conference "United States: Politics, Society, and Culture – 2025" and its origins. This work emerged from two primary motivations. One of them is my longstanding interest in the eras of Franklin D. Roosevelt and Harry Truman in American history. Since my graduate years, I was looking for new topics and perspectives on the domestic policies of these two presidents. Another reason for my interest in FDR's Administration and Wartime Democracy issues was sparked by recent statements from figures within the current American establishment, who have emphasized that even during World War II, the United States held elections and that is why the country remained democratic. These claims seem intended to contrast with the situation in present-day Ukraine, which, in their view, lacks free elections and therefore does not fully qualify as a democratic state.

My central argument is that even in the absence of martial law (indeed, the United States did not impose martial law during World War II, as no battles took place on its soil), the American democratic system faced significant challenges during the war. Among these challenges were leadership deficits in the war-oriented areas, a lack of specialized expertise, and growing public uncertainty.

With the beginning of World War II for the United States, after Perl Harbor happened, President Franklin D. Roosevelt and his administration, famous and in general admired by public for its New Deal reforms and leading the Americans through the dark period of Great Depression in the 1930s, now needed experts in a wide range of specialized war fields: from military strategy to allocation of raw materials. But one of the not famous facts about the U.S. history of World War II period is that during the first war years the FDR's administration continued to rely on traditional reformers and political leaders arise from New Deal era. This mismatch between the urgent needs of a modern, mechanized war effort and the nature of democratic leadership contributed to certain administrative shortcomings.

One vivid example was the handling of the rubber program. Throughout the war, the United States faced a severe rubber shortage, so extreme that almost no rubber was available for civilians. President Roosevelt even called for a forty-mile-per-hour speed limit to preserve existing automobile tires, which in October 1942 became the nationwide Victory Speed Limit of 35 miles per hour. This measure had both propagandistic motives and faced local resistance, as seen in North Dakota [3].

In general, the rubber crisis arose from a lack of preparedness for wartime realities. Before the war, nearly all rubber used in the U.S. was natural and imported from Southeast Asia. However, after the Japanese intervention in the region, rubber supplies were effectively cut off. The necessity of promoting and supporting synthetic rubber production in the U.S. was recognized at the White House only by 1941 [4, p. 112]. Critical rubber failure forced FDR to act; he appointed Bernard M. Baruch,

Dr. James B. Conant (President of Harvard University), and Dr. Karl T. Compton to investigate the rubber crisis and recommend corrective measures. Their work underscored how the lack of technical expertise in key sectors (such as the rubber industry, vital for automobiles and military equipment) provoked inefficiencies and contributed to public distrust. Only through strict civilian restrictions and a last-minute shift toward synthetic rubber production in 1942 was the U.S. government able to avert a critical wartime crisis caused by the rubber shortage.

Another illustrative example of the FDR's administration leadership in war years problem was even more closely connected to its earlier years of domestic reforms, known in history as the New Deal. Three months after the United States entered the war, Attorney General Francis D. Biddle reportedly told over a hundred top New Dealers, "War or no war, we should carry this program [he meant the New Deal, of course – M.K.] forward." His insistence on continuing the pre-war reform agenda, even as the country faced an existential crisis, "did more to destroy the morale of millions of citizens than had all previous official blunders and incompetence," wrote David Hinshaw in his critical work Home Front of 1943 [2, pp. 11–12]. Biddle's statement was not an exception but was generally in line with the federal administration's agenda. Defending the New Deal reforms in the 1930s prevented the President Roosevelt and his cabinet from promptly shifting their focus to the immediate demands of war. This process stretched over a few years, and by the end of 1943, a watershed moment occurred when the last major anti-Depression agencies under the umbrella of the Works Progress Administration (WPA), were closed.

Known for his love for metaphors in public communication, Franklin D. Roosevelt used this technique again to emphasize the primacy of wartime needs on the political agenda, claiming that "Dr. New Deal" had been replaced by "Dr. Win-the-War": "Old Dr. New Deal didn't know 'nothing' about legs and arms. He knew a great deal about internal medicine, but nothing about surgery. So he got his partner, who was an orthopedic surgeon, Dr. Win-the-War, to take care of this fellow who had been in this bad accident. And the result is that the patient is back on his feet. He has given up his crutches. He isn't wholly well yet, and he won't be until he wins the war." [1].

At the same time, the necessity of returning to some form of New Deal reforms after the war remained a key idea. In fact, even during the 1944 presidential campaign, it was the New Deal rather than foreign policy or postwar plans, for which FDR was still heavily criticized by his opponent, Thomas Dewey.

The final challenge of the early war years on the U.S. home front that deserves mention in this brief review was excessive public optimism encouraged by American politicians. This optimism, while important and actively promoted by the FDR administration, including the State Department and, above all, the President himself, led to unrealistic expectations. By mid-1942, the widespread belief that "victory was just around the corner" began to fade among Americans. There was no official censorship banning critical perspectives in U.S. newspapers regarding the battlefields of World War II. However, the situation moved people to read British newspapers in search of the truth rather than just optimism. And probably the most sensitive to war-related issues during this period remained letters-to-the editor parts. As Hinshaw

showed in his weekly based analysis of 16 U.S. newspapers, the real feelings and concerns of public were expressed exactly in such parts [2, pp. 117–119].

In my opinion, the shortcomings analyzed here serve as a powerful reminder that the absence of martial law does not ensure excellent democracy during wartime. War inevitably reshapes societies, governments, and nations, testing the resilience of their institutions. The United States, under the leadership of President Franklin D. Roosevelt, navigated these challenges with honor during World War II. However, it is important to acknowledge that alongside its achievements, American society faced domestic struggles, fears, and frustrations. No democracy is perfect, and war places extraordinary pressure on even the most stable systems. The way a nation responds to these challenges remains a critical question, one that is as relevant today as it was then if not even more.

References

1. Franklin D. Roosevelt, Excerpts from the Press Conference. December 28, 1943. URL: *The American Presidency Project.* URL: https://www.presidency.ucsb.edu/node/209751.
2. Hinshaw D. Home Front. New York, G. P. Putnam's Sons, 1943.
3. Hoffbeck S. World War II Victory Speed Limit on North Dakota's Roads. June 4, 2022. *Dakota Datebook Archive.* URL: https://shorturl.at/9md5B.
4. Provost N. The Development of Synthetic Rubber and its Significance in World War II. *History in the Making.* 2022. Vol. 15. Pp. 103–126. URL: https://scholarworks.lib.csusb.edu/history-in-the-making/vol15/iss1/8.

Віктор Лущак

ПИЛОВІ БУРІ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА СТАНОВИЩЕ ФЕРМЕРІВ І АГРАРНУ ПОЛІТИКУ США У ПЕРІОД ВЕЛИКОЇ ДЕПРЕСІЇ

Viktor Lushchak. Dust Storms and their Impact on Farmers' Livelihoods and U.S. Agricultural Policy during the Great Depression

Період Великої депресії в США позначився не лише економічною кризою, але й масштабною екологічною катастрофою, відомою як Пиловий казан (Dust Bowl) або «брудні тридцяті». Руйнівні пилові бурі завдали нищівних збитків сільському господарству на Великих рівнинах і поглибили кризу в аграрному секторі. Причини цього явища мали як природний, так і антропогенний характер: затяжна посуха, екстремальна спека й потужні вітри спричинили ерозію ґрунту, тоді як масове вирубування лісів, глибока оранка, надмірний випас худоби та екстенсивне землеробство виснажили ґрунти, зробивши їх вразливими до вітрової ерозії.

Пилові бурі охопили територію площею близько 400 000 км² (для порівняння, площа України – 603 628 км²) і завдали найбільшої шкоди штатам Техас, Оклахома, Нью-Мексико, Колорадо і Канзас. Було три хвилі пилових

бурь – 1934, 1936 і 1939–1940 рр., а в окремих регіонах це явище тривало понад вісім років [7, с. 49].

Екстремальна спека лише посилила наслідки пилових бур. Літо 1934 р. стало одним із найспекотніших в історії США: у Небрасці температура сягнула 48°С, а в Айові – 46°С. У 1936 р. видання Newsweek описало США як «величезний котел, що кипить». Того року через надмірну спеку загинуло понад 4500 осіб [7, с. 12].

За оцінками 1934 р., приблизно 141 640 км² орної землі стали повністю непридатними для сільського господарства, а ще 505 857 км² стрімко втрачали родючий шар ґрунту. Урожайність різко впала, тисячі фермерських господарств збанкрутували [4]. Між 1930 і 1940 рр. приблизно 3,5 млн людей змушені були залишити свої домівки через пилові бурі, економічні труднощі та неможливість сплатити іпотечні борги. Це переселення стало найбільшою короткостроковою внутрішньою міграцією в історії США. Більшість мігрантів, яких називали «Оками» та «Арками» (від назв штатів Оклахома та Арканзас), вирушили до Каліфорнії та інших західних регіонів у пошуках кращих умов життя. Однак там на них чекала жорстка конкуренція за роботу, низькі зарплати і дискримінація [7, с. 49].

Наслідки Пилового казана змусили федеральний уряд розпочати масштабні програми охорони ґрунтів і управління земельними ресурсами. У 1934 р., за ініціативою президента Ф. Рузвельта, Лісова служба Міністерства сільського господарства розробила програму створення полезахисних лісосмуг у штатах Великих рівнин. Основними її завданнями були захист посівів від суховіїв і пилових бур, покращення водного режиму ґрунтів, запобігання їх ерозії та підвищення врожайності сільськогосподарських культур [5].

Ще одним важливим кроком стало створення 13 вересня 1933 р. у складі Міністерства внутрішніх справ спеціального відділу для вивчення проблеми ерозії ґрунтів. Після хвилі пилових бурь у 1934 р. його було розширено та реорганізовано в Службу охорони ґрунтів. Вона займалася навчанням фермерів методам збереження і відновлення ґрунтів, наданням технічної допомоги, а також складала реєстр земель, які найбільше постраждали. 25 березня 1935 р. цю службу передали до Міністерства сільського господарства, що дозволило ефективніше координувати заходи з подолання наслідків посухи.

27 квітня 1935 р. Конгрес ухвалив Закон «Про охорону ґрунтів», який надав Міністерству сільського господарства додаткові повноваження та фінансування для розширення заходів із запобігання ерозії. У результаті Служба охорони ґрунтів і Лісова служба стали ключовими інструментами реалізації національної програми збереження природних ресурсів. Їхня діяльність не лише пом’якшила наслідки пилових бурь, а й створила робочі місця для тисяч американців.

Для допомоги фермерам, які втратили землю, а також переселенцям, змушеним залишити свої господарства через пилові бурі, виконавчим указом президента (30 квітня 1935 р.) була створена Адміністрація з переселення (далі – АП). Її очолив заступник міністра сільського господарства Р. Тагвелл, який назвав пилові бурі «однією з найсерйозніших проблем мирного часу в історії країни» [3]. АП займалася будівництвом тимчасових поселень у Каліфорнії для постраждалих від посухи та економічної кризи. У цих таборах збіднілі сім’ї

мігрантів реалізовували за державну платню національні програми, пов'язані з будівництвом доріг, ремонтними роботами та протиерозійними заходами. Попри обмежені ресурси, АП вдалось переселити близько 75 000 осіб. Однак амбітний план Р. Тагвелла щодо переселення 650 000 осіб так і не був реалізуваний. Через гостру критику у Конгресі він подав у відставку в 1936 р. [1, с. 203–210]. Втім, започаткована ним програма продовжила функціонувати і стала важливою складовою масштабної системи соціальної допомоги сільському населенню в межах Нового курсу.

Починаючи з 1934 р., після часткового відновлення економіки та зниження безробіття, республіканці розгорнули кампанію проти Нового курсу, звинувачуючи його програми в порушенні Конституції США. Вирішального удару завдав Верховний суд, який 27 травня 1935 р. визнав неконституційним Закон «Про відновлення промисловості», а 6 січня 1936 р. – положення Закону «Про регулювання сільського господарства» щодо податку на переробку та контрактів на скорочення виробництва. Це рішення призупинило федеральну допомогу фермерам, оскільки податок на переробку був основним джерелом фінансування аграрної програми [6, с. 77].

Міністерство сільського господарства оперативно відреагувало на ситуацію, розпочавши розробку нового фермерського законопроєкту. Вже 29 лютого 1936 р., менш ніж за два місяці після рішення Верховного суду, було ухвалено Закон «Про охорону ґрунтів та внутрішній розподіл землі». Його назва підкреслювала, що аграрна політика уряду зосереджуватиметься на збереженні природних ресурсів, насамперед головного національного багатства – землі. Закон залучав фермерів до загальнонаціональної програми збереження ґрунтів, що набувало особливої актуальності на тлі руйнівних наслідків пилових бурь [1, с. 167].

Перша половина другої каденції Ф. Рузвельта (1937–1938 рр.) проходила в умовах рецесії, коли економічні показники США впали так само різко, як і протягом тринадцяти місяців після краху фондового ринку у 1929 р. В аграрному секторі рецесія 1937 р. супроводжувалася новою хвилею пилових бурь, що спричинило низькі врожаї, масовий продаж ферм і черговий сплеск трудової міграції [2, с. 851]. На тлі економічних труднощів і природних катаклізмів цей процес набув загальнонаціонального масштабу та змусив уряд активніше підтримувати дрібні та середні фермерські господарства.

Відповіддю на ці виклики стало ухвалення 22 липня 1937 р. Закону «Бенкхеда–Джонсона про фермерів-орендарів», який передбачав надання безземельним орендарям довгострокових кредитів під низький відсоток (3 % на 40 років) для придбання власних невеликих ферм. Незабаром Конгрес ухвалив Закон «Про безпеку фермерських господарств», відповідно до якого 1 вересня 1937 р. було створено Адміністрацію з питань безпеки фермерських господарств (яка замінила АП), підпорядковану Міністерству сільського господарства. Вона відповідала за надання фінансової допомоги фермерам-орендарям для купівлі земельних ділянок [4, с. 148–149].

Зрештою, 16 лютого 1938 р. Конгрес ухвалив новий Закон «Про регулювання сільського господарства», що мав ту саму назву, що й закон 1933 р., проте суттєво відрізнявся концептуально. Якщо аграрні заходи 1933 р.

розглядалися як тимчасовий антикризовий крок, то закон 1938 р. закріплював їх як довгострокову державну політику. Зокрема, він передбачав продовження програм консервації земель і фінансової підтримки фермерів, започаткованих у 1936 р. [1, с. 173-175].

Таким чином, пилові бурі 1930-х рр. стали однією з наймасштабніших екологічних катастроф в історії США. Вони не лише поглибили економічну кризу Великої депресії, а й призвели до масового розорення фермерів, змусили сотні тисяч людей залишити свої господарства. У відповідь уряд посилив втручання у сферу збереження ґрунтів, розширивши програми фінансової підтримки фермерів і впровадивши нові заходи з відновлення родючості земель.

Джерела і література

1. Baker G., Rasmussen W., Wiser V., and Porter J. Century of Service: The First 100 Years of the United States Department of Agriculture. Washington: U.S. Government Printing Office, 1963. 560 p.
2. Encyclopedia of the Great Depression. Robert S. McElvaine (ed.). New York: Macmillan Reference USA, 2004. 1082 p.
3. Executive Order 7027 – Establishment of the Resettlement Administration. April 30, 1935. Executive Orders and Presidential Proclamations, 1933–1936. *Franklin D. Roosevelt Presidential Library & Museum.* URL: http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/eo/eo0028.pdf
4. Grubbs D. Cry from the Cotton: The Southern Tenant Farmers' Union and the New Deal. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1971. 218 p.
5. Sharon F. Trees on the Great Plains: Shelterbelts and the Forest Service. June 12, 2017. *The Smokey Wire: National Forest News and Views.* URL: https://forestpolicypub.com/2017/06/12/trees-on-the-great-plains-shelterbelts-and-the-forest-service/
6. Solomon B. FDR v. The Constitution: The Court-Packing Fight and the Triumph of Democracy. New York: Walker & Company, 2009. 337 p.
7. Worster D. Dust Bowl: The Southern Plains in the 1930s. New York: Oxford University Press, 2004. 290 p.

Трюхан Дмитро

ПЕРЕЙМЕНУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ БАЗ У США У КОНТЕКСТІ ПРОТИСТОЯННЯ ІСТОРИЧНИХ НАРАТИВІВ 2020–2023 рр.

Triukhan Dmytro. Renaming of Military Bases in the U.S. in the Context of Historical Narratives' Confrontation in 2020–2023

Масові протести за расову рівність, збурені смертю Джорджа Флойда, які проходили в США протягом травня-серпня 2020 р., актуалізували обговорення історичних наративів, які роз'єднують США, включаючи необхідність видалення символів Конфедерації з публічного простору. Цей процес став продовженням двох попередніх етапів загальнонаціональної дискусії 2015 р. і 2017 р. Тоді після трагічних подій – вбивства дев'ятьох афроамериканців Діланом Руфом у Чарльстоні, Південна Кароліна (2015 р.), та смерті демонстрантки в ході протестів проти знесення пам'ятника генералу Конфедерації Роберту Лі у Шарлотсвіллі, Вірджинія (2017 р.) – активізувалися дебати стосовно доцільності збереження пам'яток Конфедерації.

Одним з вимірів ширшої дискусії щодо минулого США, розпочатої у 2020 р., став процес перейменування військових баз, названих на честь діячів Конфедеративних Штатів Америки (далі – КША). Ці зусилля відображали зацікавленість частини американського суспільства у неприпустимості вшанування пам'яті подібних діячів на офіційному рівні.

Перш ніж розглядати дискусії, які виникли в США з приводу перейменування певних об'єктів, варто окреслити історичний контекст виникнення вищезгаданих військових баз та їх іменування.

До 2023 р. у США налічувалось 10 військових баз, названих на честь військових лідерів КША. Усі вони розташовані у колишніх штатах Конфедерації. Згідно з інструкціями військового міністерства під час Першої світової війни назви військових об'єктів мали враховувати та вшановувати місцевий контекст, а також погляди місцевих жителів на «героїчні» постаті свого регіону. У той час надавалася перевага генералам Громадянської війни, які були місцевими жителями регіону і які «не ображали почуття місцевих».

До початку протестів за расову рівність травня-серпня 2020 р. питання назв військових об'єктів США на честь діячів Конфедерації підіймалося лише поодинокими активістами і не мало загальнонаціонального виміру. Так, у лютому 2020 р. у заяві прес-секретаря армії США відкидались плани щодо будь-яких перейменувань з посиланням на армійські традиції, які полягали у наданні військовим об'єктам імен історичних діячів, включаючи як колишніх генеральних офіцерів США, так і Конфедерації.

Однак, пік вищезгаданих протестів, що припав на початок червня 2020 р., зумовив поступовий перегляд усталених армійських традицій. Зокрема, про це свідчить реакція армійського керівництва США на заклики протестувальників щодо зміни назв військових об'єктів. Так, 8 червня 2020 р. речник армії полковник Сансет Белінські заявляв про готовність секретаря оборони Марка Еспера і секретаря армії Райана Маккарті до двопартійної дискусії на цю тему [5]. За даними CNN голова Об'єднаного комітету начальників штабів Марк

Міллі також повністю підтримував зусилля секретаря армії Р. Маккарті щодо обговорення та вивчення цього питання.

Готовність до змін з боку військового керівництва була підтримана законодавчими ініціативами Палати представників і Сенату. Так, у контексті перейменування військових баз слід згадати двопартійні законопроєкти, представлені в Конгресі у 2020 р.: H.R.6395 від 4 березня та H.R.7155 від 11 червня. У рамках законопроєкту H.R.6395 передбачалось створення комісії з перейменування військових об'єктів, названих на честь діячів Конфедерації. Він отримав схвалення на рівні Палати представників 21 липня 2020 р. Текст цього законопроєкту увійшов до National Defense Authorization Act 2021 (далі – NDAA 2021). Як складова частина NDAA 2021, ця ініціатива 23 липня отримала також схвалення більшості в Сенаті [4]. Законопроєкт H.R.7155 повторював зміст вищезгаданого H.R.6395, тож його основні положення не були проголосовані окремо та увійшли до ухваленого H.R.6395 (NDAA 2021).

Президент Д. Трамп публічно критикував ініціатив з перейменування так чинив цьому спротив. Так, він зазначав, що його адміністрація не розглядатиме перейменування згаданих військових баз. Невдовзі висловлену ним позицію підтвердила і доповнила під час брифінгу прес-секретарка Білого дому Кейлі МакЕнані. За її словами, президент «палко виступає проти» перейменувань й не підпише відповідний закон.

Законопроєкт NDAA 2021, ухвалений 8 грудня 2020 р. більшістю у Палаті представників та 11 грудня 2020 р. в Сенаті, був ветований Д. Трампом 23 грудня [3]. За його словами, ці військові об’єкти набули великого значення для американської історії, тож він був рішуче проти подібних спроб «змити історію», що нівелювало б досягнутий країною «величезний прогрес» в ході реалізації «принципів заснування». Щоб ухвалити NDAA 2021, законодавці мали подолати президентське вето. 28 грудня 2020 р. це зробила Палата представників, 1 січня 2021 р. – Сенат.

У межах ухваленого закону NDAA 2021, частиною якого став H.R.6395, регулювалось створення Комісії з перейменування. Результатом її роботи став список символів Конфедерації на військових об’єктах армії США, до якого у березні 2022 р. було включено 758 найменувань [2].

У ході реалізації цього закону та планів щодо вилучення назв та атрибутики, присвячених вшануванню пам’яті КША та її діячів з активів Міністерства оборони США протягом 2021–2023 рр. деякі військові бази були перейменовані. Так, назви було змінено наступним чином: Форт А.П. Гілл був перейменований на Форт Вокер, Форт Беннінг – на Форт Мур, Форт Брегг – на Форт Ліберті, Форт Гордон – на Форт Ейзенхауер, Форт Гуд – на Форт Кавазос, Форт Лі – на Форт Ґрегг-Адамс, Форт Пікетт – на Форт Барфут, Форт Полк – на Форт Джонсон, Форт Ракер – на Форт Новосел, табір Борегард перейменовано на Навчальний центр Національної гвардії Луїзіани [1].

Підсумовуючи, зазначимо, що питання перейменування військових баз було лише одним з вимірів дискусії щодо минулого США, яка розгорнулася у 2020–2023 рр. Наміри активної частини американського суспільства, продиктовані думкою про неприпустимість вшанування на офіційному рівні пам’яті діячів Конфедерації, знайшли практичне втілення в ухваленні

відповідних законопроєктів. Традиції військових відомств і процедурний опір президента Д. Трампа не стали на заваді зміні назв військових об'єктів армії США законодавчим шляхом. Втім, означена суспільна дискусія далека від остаточного вирішення, тож проблема перейменування різних об'єктів може бути актуалізована в інших аспектах американського сьогодення.

Джерела і література

1. Garamone J. DoD Begins Implementing Naming Commission Recommendations. Washington, DC. January 5, 2023. *U.S. Department of Defense*. URL: https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/article/3260434/dod-begins-implementing-naming-commission-recommendations/.
2. Inventory of Confederate-related Department of Defense Assets. Washington, DC. April 1, 2022. *The Naming Commission (Archived)*. URL: https://web.archive.org/web/20220401094448/https://www.thenamingcommission.gov/inventory.
3. Presidential Veto Message to the House of Representatives on H.R. 6395. Washington, DC. December 23, 2020. *Trump White House Archives.* URL: https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/presidential-veto-message-house-representatives-h-r-6395/.
4. S.4049 – National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2021. Washington, DC. June 23, 2020. *116-th U.S. Congress (2019-2020)*. URL: https://www.congress.gov/bill/116th-congress/senate-bill/4049.
5. Seligman L. Army Reverses Course, Will Consider Renaming Bases Named for Confederate Leaders. 2020, June 8. *Politico*. URL: https://www.politico.com/news/2020/06/08/army-reverses-course-will-consider-renaming-bases-named-for-confederate-leaders-307594.

Геннадій Клян

КУЛЬТУРНІ ВІЙНИ У США 2024–2025 РР.: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

Hennadii Klian. Culture Wars in the U.S. in 2024–2025: Trends and Challenges

Культурні війни, які визначають політичний ландшафт США протягом кількох останніх десятиліть, набули нових форм і масштабів в останні роки. Це не просто ідеологічні протистояння, а глибокі культурні, соціальні і політичні зсуви, що відображають прагнення різних груп до змін або збереження традиційних цінностей. Ці війни охоплюють найрізноманітніші аспекти життя, від освіти і політики до мистецтва і технологій. У 2025 році можна спостерігати перехід до нового етапу цих культурних конфліктів, який характеризується більш інтенсивними зіткненнями між консервативними та ліберальними групами, а також появою нових викликів і трансформацій в культурній політиці [5].

Культурні війни у США відображаються в численних акціях, кампаніях та ініціативах, організованих різними групами. Ліберальні рухи, орієнтовані на захист прав меншин, права на аборти та рівність в освіті, активно співпрацюють з організаціями, такими як Planned Parenthood і Black Lives Matter. Ці кампанії спрямовані на те, щоб просувати ідеї інклюзивності, різноманітності та справедливості в різних сферах життя, включаючи законодавство [7].

З іншого боку, консервативні групи, такі як Moms for Liberty та Parents Defending Education, активно виступають проти ліберальних ініціатив, щоб зберегти традиційні цінності в освіті та зміцнити сімейні традиції. Вони активно критикують ліві культурні ініціативи, зокрема стосовно сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, виступають за обмеження прав на аборти та сексуальної освіти для молоді [10].

Ключовими акціями 2024 року стали масові протести та демонстрації, пов’язані з рішеннями судів щодо прав на аборти, прав ЛГБТК+ та з боротьбою за контроль над освітніми програмами в школах. Такі акції часто мають широкий резонанс завдяки підтримці відомих особистостей, а також значному висвітленню в медіа [3].

Існує кілька основних організацій, які активно впливають на хід культурних війн. На ліберальному боці можна виділити такі організації як American Civil Liberties Union (ACLU), що виступає на захист прав людини і свободи слова, а також Human Rights Campaign, яка займається боротьбою за права ЛГБТК+ спільноти. Ці організації активно просувають законодавчі ініціативи, які забезпечують рівність для всіх громадян США, незалежно від їхньої сексуальної орієнтації чи раси [8].

Водночас консервативні організації, такі як Family Research Council та Heritage Foundation, працюють над підтримкою традиційних сімейних цінностей, опонують правам ЛГБТК+ і виступають за обмеження прав на аборти. Їхні лобістські зусилля орієнтовані на те, щоб просувати політику, яка зберігає сімейні та релігійні традиції як основні цінності американського суспільства [1].

З початку 2025 р. спостерігається не лише зростання чисельності активістів з обох сторін, але й наростання напруження в суспільстві. Це свідчить про глибокі розбіжності в поглядах на роль держави, релігії, прав меншин і сімейні цінності. Відповідь на питання, що вважається морально і культурно прийнятним, часто обертається в агресивне протистояння в медіа та на вулицях [11].

Особливо це проявляється в освітніх установах, де ліберальні рухи активно підтримують інклюзивність і рівність у контексті сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. У відповідь на це консерватори розпочали масові кампанії, протестуючи, зокрема, проти запровадження програм, які, на їхню думку, можуть пропагувати «нетрадиційні» погляди в школах. На цьому тлі в США з'явилися нові ініціативи, спрямовані на обмеження викладання певних тем, таких як гендерна ідентичність або сексуальне виховання, що стало важливою частиною культурної боротьби [15].

Згідно з останніми дослідженнями, 72% респондентів вважають, що американська система освіти потребує змін через суперечливі підходи до викладання соціальних тем і надмірній політизації [6].

Культурні війни відображаються також в літературі, музиці, кіно та інших формах мистецтва. Ліберальні та консервативні тенденції чітко простежуються у творчості сучасних авторів, кінорежисерів і музикантів. Літературні твори, що пропагують ідеї рівності, гендерної інклюзивності та прав меншин, набули широкого розголосу в останні роки, а з іншого боку – твори, які відстоюють традиційні сімейні цінності та певні моральні засади, також знаходять своїх прихильників серед широкої аудиторії. Так, наприклад, такі великі медіа-продукти як серіали «The Handmaid's Tale» і «Euphoria» продовжують викликати значний інтерес в суспільстві. Зокрема, серіали, що висвітлюють питання гендерної ідентичності та боротьби за права жінок стали частиною культурного діалогу в США. У той же час, такі художні твори, як фільм «Unplanned», намагаються протистояти ліберальним поглядам і активно просувають анти-абортивну ідеологію [16, 9].

Політичні лідери в США є активними учасниками культурних війн. Їхня позиція безпосередньо впливає на публічний порядок і законодавчі ініціативи.

Дж. Байден, який представляє ліберальну сторону спектру, неодноразово підкреслював важливість боротьби за права меншин, рівність та підтримку соціальних змін [4]. Ліберальні політики, зокрема, сенаторка Елізабета Уоррен і конгресменка Александра Окасіо-Кортез, продовжують боротися за права людини, включаючи аборти і права ЛГБТК, та використовують культурні війни як важливий інструмент для мобілізації своїх виборців. Вони підтримують законодавчі ініціативи, що сприяють захисту прав меншин, а також викривають політичні сили, що намагаються обмежити ці права через регуляції у сферах освіти і медіа [14].

Консервативні лідери, такі як губернатор Флориди Рон ДеСантіс виступають проти програм, які сприяють гендерній інклюзивності або захищають права ЛГБТК. ДеСантіс активно просуває ініціативи, спрямовані на заборону програми «Gender Studies» у школах та обговорення гендерних питань у молодших і середніх класах. Це викликає протести з боку ліберальних

активістів, які звинувачують його в порушенні прав людини і спробах обмежити свободу навчання [13].

Подальші перспективи культурних війн виглядають неоднозначно. Посилюється політична мобілізація в обох таборах. Ліберальні сили, які зараз мають солідну підтримку серед молодого населення, зіштовхуються із сильною опозицією з боку старшого покоління та релігійних громад. Консерватори, які спираються на традиційні цінності та релігійні принципи, можуть спробувати посилити свої позиції через нові політичні ініціативи, спрямовані на захист сім'ї та традиційних соціальних структур. Як свідчить історія, культурні війни не завершуються швидко. Їхні наслідки будуть відчутні в довгостроковій перспективі. У процесі розвитку подій може сформуватися суспільний консенсус або ж суперечності між різними політичними групами в США можуть посилитися [2].

З розвитком штучного інтелекту та нових технологій з'являються додаткові загрози. За останні кілька років штучний інтелект почав активно впливати на спосіб, яким інформація поширюється через цифрові платформи. Завдяки новим технологіям стало можливим створення маніпулятивних кампаній, які можуть збільшувати поляризацію суспільства та спотворювати реальність. Це явище може впливати на вибори та суспільні процеси, поглиблюючи культурні розбіжності [12].

Таким чином, можна стверджувати, що культурні війни у США в 2024–2025 рр. вийшли на новий рівень. Соціальні зміни, що спричиняють культурні війни, мають потенціал довгострокового впливу на розвиток американської політики і суспільства. Культурні війни вже вплинули на політиків, що почали орієнтуватися на конкретні електоральні групи, апелюючи до їхніх цінностей і переживань. Це, між іншим, засвідчили результати виборів 2024 року. Розвиток технологій, зокрема, штучного інтелекту та соціальних мереж, створює нові можливості для маніпуляції суспільною думкою і зміщення акцентів у культурних дискусіях. Це може призвести до ще більшого розшарування суспільства та посилення розбіжностей, що існують.

Джерела і література

1. Family Research Council. Fast Facts: Why Congress Should Pass the No Taxpayer Funding for Abortion and Abortion Insurance Full Disclosure Act. 2025. URL: https://www.frc.org/?utm_source=chatgpt.com#gsc.tab=0
2. George P. What will become of civilization. *The Atlantic.* July 2024. URL: https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2024/07/phoenix-climate-drought-republican-politics/678494/
3. How We're Fighting for Gender Equity Nationwide. *ACLU.* 2024. URL: https://www.aclu.org/news/womens-rights/how-were-fighting-for-gender-equity-nationwide
4. Jeff M., Susan H. Biden declares Equal Rights Amendment US law, even though it is not. January 17, 2025. *Reuters*. URL: https://www.reuters.com/world/us/biden-says-equal-rights-amendment-is-law-land-2025-01-17/

5. Jonathan C., Meghna C. How the culture wars poisoned American politics — and how to fix it. August 9, 2024. *WBUR.* URL: https://www.wbur.org/onpoint/2024/08/09/culture-wars-james-davison-hunter-politics
6. Jordan C. Preserving Homeschooling Freedom. American Family Association. January 2024. URL: https://www.afa.net/the-stand/culture/2024/01/preserving-homeschooling-freedom/
7. Juliana M. H., Kiley H., Dana B. Views on the Black Lives Matter. Pew Research Center. June 14, 2023. URL: https://www.pewresearch.org/social-trends/2023/06/14/views-on-the-black-lives-matter-movement/
8. Leading the fight for LGBTQ+ rights. Human Rights Campaign. 2025. URL: https://www.hrc.org
9. LGBTQ+ representation in Euphoria. February 17, 2022. *Trinitonian*. URL: https://trinitonian.com/2022/02/17/lgbtq-representation-in-euphoria/
10. Moms for Liberty v. US department of education. *Mountain States Legal Foundation*. 2024. URL: https://mslegal.org/cases/moms-for-liberty-v-us-department-of-education/
11. Political polarization in the American public. June 12, 2014. *Pew Research Center*. URL: https://www.pewresearch.org/politics/2014/06/12/political-polarization-in-the-american-public/
12. Rachel G. How Technology is reshaping political campaigns. *European Research Council*. 2023. URL: https://erc.europa.eu/projects-statistics/science-stories/how-technology-reshaping-political-campaigns
13. Richard L. 'He feels empowered': DeSantis kicks off takeover of second liberal Florida school. January 26, 2025. *The Guardian*. URL: https://www.theguardian.com/us-news/2025/jan/26/ron-desantis-university-west-florida-conservative
14. Sharon Z. "SCOTUS Isn't Just Coming for Abortion". *Truthout.* 2022. URL: https://truthout.org/articles/scotus-isnt-just-coming-for-abortion-warns-alexandria-ocasio-cortez/
15. The Culture War's Impact on Public Schools. *National Education Association.* 2023. URL: https://www.nea.org/nea-today/all-news-articles/culture-wars-impact-public-schools
16. The Scripted Deception Surrounding the "Unplanned" Film. *Reproaction*. 2019. URL: https://reproaction.org/the-scripted-deception-surrounding-the-unplanned-film/

Аліса Денисенко

ЕТАПИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В США

Alisa Denisenko. Stages of Development of Electronic Commerce in the U.S.

США є одним зі світових лідерів в розвитку електронної комерції. За перше півріччя 2024 р. загальний обсяг електронної комерції в США склав 579, 45 млрд дол. Експерти прогнозують, що до 2027 р. вона досягне 1,72 трлн. дол. [8]. За даними некомерційної організації Ecommerce Foundation, діяльність якої спрямована на збір і систематизацію інформації щодо електронної торгівлі, США займають провідні місця в усіх її індексах [2].

Розвиток електронної комерції в США пройшов такі етапи: зародження; становлення; оформлення і початку регулювання; активного розвитку.

На етапі зародження здійснювалась розробка інформаційно-комунікаційних технологій та впровадження бізнес-структурами новітніх технологій автоматизації продажу товарів і послуг, а також автоматизації управління ресурсами.

Федеральний резервний банк США вперше переказав гроші через телеграф ще в 1918 р. [15]. Проте в сучасному розумінні розвиток електронної комерції в США розпочався в 1960 р., коли спеціалісти компанії IBM та авіакомпанії American Airlines розробили першу комп'ютерну систему резервування SABRE, призначену для бронювання авіаквитків [1]. Також на цьому етапі у 1969 р. було створено першу комп'ютерну мережу ARPANET, яка стала прообразом для створення Internet. Дослідження у сфері мережевих технологій включали як роботу над мережею, так те, яким чином її використати [5]. У 1970 р. оптова платіжна система FEDWIRE була повністю комп'ютеризована, вона стала швидкісною системою електронних комунікацій, в якій було посилено контроль над ризиками [15]. У 1972 р. відбулася демонстрація мережі ARPANET та було представлено додаток до неї – електронну пошту [10]. У 1974 р. розпочали випуск пластикових платіжних карт та розробку системи електронного переказу грошей EFT [3]. У 1976 р. авіакомпанія United Airlines вийшла на ринок із системою APPOLO, яка дозволяла отримати ефект раціоналізації внаслідок скорочення працівників, збільшення обсягів послуг, зменшення собівартості та часу обслуговування, забезпечення можливостей маркетингових стратегій у сфері ціноутворення, підвищення доходів, завантаження авіалайнерів, інформування замовника [5]. У 1977 р. відбулося офіційне відкриття мережі передачі міжбанківських фінансових повідомлень SWIFT [3].

Етап становлення розпочався в 1986 р., коли Національний науковий фонд США (NSF) почав створення мережі NSFNET, в якій використовувались високошвидкісні телефонні канали, що з`єднували шість суперкомп`ютерів у різних куточках країни на основі протоколу TCP/IP та інших технологій, відпрацьованих у мережі ARPANET. Мережа NSFNET стала основною магістральною (backbone) структурою для Інтернет, офіційною датою виникнення якого став 1990 рік [11].

На цьому етапі в 1991 р. була випущена перша версія програмного забезпечення WorldWideWeb (WWW, Всесвітня павутина»). У 1993 р.

Національний центр прикладних систем для суперкомп'ютерів випустив програму Mosaic, яка об'єднувала веб–браузер і Gopher – клієнт-систему пошуку та передачі інформації, мала широкий функціонал і збільшила можливості електронної комерції загалом [14].

У 1994 р. було створено Internet-магазин AMAZON, який розпочав свою діяльність як сайт, на якому продавалися лише книжки. Сервіс з самого початку запропонував можливість залишати коментарі про товар на інтернет–сторінці конкретної книги. Компанією вперше були реалізовані такі інтернет–сервіси: автоматичне заповнення форми замовлення, персональні рекомендації на основі раніше обраних продуктів, швидка доставка, безкоштовна доставка при замовленні на певну суму, коментарі користувачів стосовно товару. З роками Amazon почав домінувати в усіх цифрових сферах: компанія займається стрімінгом відео на Amazon Prime, має музичний сервіс Amazon Music, а також Amazon Kindle і сервіс з аудіокнигами Audible. Amazon також має власне видавництво.

Дочірні компанії Amazon виробляють техніку й охоплюють великі інтернет-ресурси, як Twitch.tv та iMDb [1]; в 1995 р. розпочала роботу глобальна онлайн-аукціонна і торгова компанія eBay, яка створила і запустила інтернет-сайт для пошуку покупців і продавців товарів і послуг. Вона покладається на своїх користувачів для саморегулювання торговельної спільноти через систему зворотного зв'язку, яка дозволяє покупцям оцінювати продавців за транзакціями; гарантує, що недобросовісні продавці будуть викриті та втратять довіру, якою користуються авторитетні продавці; пропонує освітні ресурси стосовно найкращих практик торгівлі, щоб допомогти продавцям отримати рейтинги, на які вони заслуговують; перераховує категорії потенційно заборонених товарів; застосовує санкції до потенційних торговців товарами, які можуть бути незаконними або образливими [7].

Етап оформлення і початку регулювання електронної комерції розпочався з підписання в 1997 р. президентом США документу «Основи глобальної електронної комерції» [16]. Він закріпив п'ять принципів розвитку електронної комерції: пріоритетної ролі приватних суб'єктів, мінімального втручання, мінімального правового поля, унікальної природи мережі Інтернет, електорального регулювання; а також поділив усі положення на дев'ять груп, згрупованих в три розділи: фінансові аспекти; юридичні аспекти; питання допуску до ринків товарів і послуг.

Розділ фінансових аспектів включає регламентацію трьох груп правовідносин: питання мит, оподаткування, електронні платежі. Розділ юридичних аспектів охоплює такі групи правовідносин як уніфікований комерційний кодекс електронної торгівлі; захист інтелектуальної власності; захист конфіденційної інформації; безпека. Розділ, присвячений допуску до ринків товарів і послуг, включає положення, що регулюють телекомунікаційну інфраструктуру та інформаційні технології, Інтернет-контент і технічні регламенти [16].

У 1998 р. уряд США прийняв рішення віддати функції контролю і адміністрування мережі Інтернет приватній компанії. Такі права отримала приватна некомерційна організація ICANN. Це Міжнародна корпорація з

управління іменами та номерами Інтернету (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers). Організація ICANN була заснована в 1998 р. з метою створення універсальної системи, яка б працювала по всьому світу. Вона розробляє стандарти та політики, що визначають, які доменні імена будуть доступні в Інтернеті, та яким чином вони будуть розподілятися між різними організаціями і компаніями. Крім того, ICANN відповідає за внесення змін у доменну систему [13]. Такий формат адміністрування мережі призвів до розширення кола користувачів і, як наслідок, комерційного контингенту мережі Інтернет.

У 1998 р. був прийнятий Закон про охорону авторських прав в цифровому тисячолітті. Він встановив кримінальну відповідальність за нехтування технічних засобів захисту авторських прав, що було в основі всіх правопорушень, які зводилися до поширення контрафактної продукції через мережу Інтернет. Згідно § 1204 розд. 103 DMCA «Кримінальні злочини та покарання», відповідальність за такі порушення встановлюється у вигляді штрафу у сумі трохи більше 500 тис. дол. або у вигляді ув'язнення на строк не більше ніж п’ять років [18].

У 1999 р. було прийнято Закон про уніфіковані електронні повідомлення (Uniform Electronic Transactions Act, UETA) [17] та Закон про електронний підпис (E-Sign Act), який набув чинності 2000 р. [20]. Основне значення цих документів полягало у тому, що електронний цифровий підпис у договорі прирівнювався до звичайного письмового підпису. Форма письмового договору вважалася дотриманою за наявності електронного підпису. Це означало, що всі угоди, що укладаються в Інтернеті та підпадають під юрисдикцію Сполучених Штатів, прирівнюються до реальних паперових угод.

Етап активного розвитку електронної комерції розпочався в 2019 р. В умовах пандемії Covid–19 відбулося зростання обсягів електронної торгівлі, збільшення кількості онлайн–платежів, підвищення рівня використання цифрових каналів для взаємодії з кінцевим користувачем, зростання роздрібних і мобільних продажів. Визначилися два пріоритетні напрями зростання – формати B2B і B2C. У форматі B2C ринок США представлений передусім товарами категорій краси і особистої гігієни, побутової електроніки, моди і одягу, продуктів харчування, напоїв, меблів і товарів для дому [19].

Розвиток електронної комерції в США спирається на такі чинники: лояльність і персоналізація; Big Data як сервіс й інструмент; просування поряд з товарами корисного тематичного контенту; взаємодія користувачів зі штучним інтелектом; прогнозуюча аналітика; взаємодія покупців з брендами без посередників тощо [4].

Таким чином, в США електронна комерція як форма економічної діяльності пройшла етапи зародження, становлення, оформлення і початку регулювання та вступила в період активного розвитку. На сьогодні ринок електронної комерції в США характеризується зростанням. Інноваційні форми взаємодії американських компаній з покупцями в Інтернет-просторі є безальтернативним шляхом для збереження конкурентних позицій США на глобальних ринках.

Джерела і література

1. Альтман Д. Імперія Amazon: історія та особливості компанії. 22 квітня 2021. URL: https://bazilik.media/imperiia-amazon-istoriia-ta-osoblyvosti-kompanii/
2. Заяць О.І., Якоб Є.Й. Найбільші ринки електронної торгівлі в глобальному господарстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Вип.47. С. 30–35. URL: http://www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/47_2023ua/8.pdf
3. Карпенко М. Ю. Електронна комерція. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 146 с.
4. Ковальчук С.В., Вальков О.Б., Забурмаха Л.І. Сучасні тренди електронної комерції. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2018. Вип. 33. Том 2. С. 254–256. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2018_3%282%29__511
5. Манжурова Є.С. Виникнення та еволюція комп'ютерних систем бронювання. *Математичні методи, моделі та інформаційні технології у науці, освіті, економіці, виробництві: Збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції з проблем вищої освіти і науки.* м. Маріуполь, 29 квітня 2020 р. Маріуполь: МДУ*,* 2020. С. 132-135. URL:https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1558/1/mat_methody_2020.pdf
6. Найважливіші відкриття та винаходи людства, що змінили світ. Част. II. Управління патентно–інформаційних послуг. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності (УІІВ). 15 вересня 2022. URL: https://iii.ua/uk/news/nayvazhlivishi-vidkrittya-ta-vinahodi-lyudstva-shcho-zminili-svit-chastina-ii
7. Осіїк Д. Перший серед маркетплейсів: як з'явилась та як працює зараз компанія eBay. 16 листопада 2024. URL: https://rau.ua/ecommerceuk/ebay-2/
8. Симоненко К. Глобальна електронна комерція: ключові цифри та тренди e-commerce 2024. 8 жовтня 2024. URL: https://rau.ua/novyni/trendi-e-com-2024/
9. Спасибо І.А. Щодо історії виникнення глобальної мережі Інтернет. *Право та інновації.* 2014. №3. С. 15–25. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/10/Spasibo7.pdf
10. Стогній Є. З історії створення Всесвітньої павутини World Wide Web. *Інвента.* 21 лютого 2025. URL: https://www.inventa.ua/ua/blog/910-z-istorii-stvorennia-vsesvitnoi-pavutyny-world-wide-web/
11. Тверезовська Н. Т. Становлення і розвиток інформаційних технологій. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія. Педагогічні науки.* 2012. Вип. 100. С. 401-404. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/7345/7/VChNPU_2012_100_401-404.pdf
12. Ткаченко Т.І., Козловський Є.В. Вплив глобальних дистрибутивних систем на розвиток сучасного туристичного бізнесу. *Економіка та держава.* 2018. №6. С. 56–59. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2018/14.pdf
13. Що таке ICANN? URL: https://freehost.com.ua/ukr/faq/wiki/chto-takoe-icann/

14. Як браузер Mosaic змінив Інтернет. Історія Netscape? Internet Explorer і Firefox. 29 січня 2025. URL: https://youstas.com/stories/yak-brauzer-mosaic-zminyv-internet-istoriya-netscape-internet-explorer-i-firefox/
15. Board of Governors of the Federal Reserve System. URL: https://www.federalreserve.gov/
16. The Framework for Global Electronic Commerce. July 1, 1997. URL:http://clinton4.nara.gov/WH/New/Commerce/read.html
17. Uniform Electronic Transactions Act. 1999. URL: https://www.uaipit.com/uploads/legislacion/files/0000004550_UNIFORM%20ELECTRONIC%20TRANSACTIONS%20ACT.pdf
18. US Copyright office. URL: http://copyright.gov/legislation/pl105-304
19. USE Commerce Market Size & Share Analysis – Growth Trends & Forecasts (2023-2028). *Mordor Intelligence: Website*. URL: https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/united-states-ecommerce-market1
20. Utah Digital Signature Act. Utah Code §§ 46-3-101 to 46-3-504 Enacted by L. *1995, ch. 61. 1995.* URL: http://www.jus.unitn.it/USERS/PASCUZZI/privcomp9798/documento/firma/utah/udsa.html

Олег Кубрак

РОЛЬ АМЕРИКАНСЬКОГО КІНЕМАТОГРАФУ В ПУБЛІЧНІЙ ДИПЛОМАТІЇ США

Oleg Kubrak. The Role of American Cinema in U.S. Public Diplomacy

Американський кінематограф відіграє роль одного з інструментів публічної дипломатії США. Тому, на думку низки дослідників, уряд США зацікавлений у збереженні того рівня світової популярності, якою володіє ця індустрія і, по можливості, сприяє її розвитку. Однак варто наголосити, що в США не існує механізму державної підтримки кіно у тій формі, до якої звикли Україна та європейські країни. Підтримка кіноіндустрії на рівні штатів і через програми федерального рівня незначна, порівняно з державним субсидуванням в інших країнах [4].

Як інструмент публічної дипломатії США американський кінематограф має неабиякий вплив на свідомість іноземної громадськості. Ерік Фаттор, доктор політичних наук, викладач у Державному університеті Колорадо, що спеціалізується на взаємозв'язку між публічною дипломатією та міжнародним політичним впливом, характеризує лідерство США в сучасному світі за допомогою таких виразів як «арсенал розваг» (arsenal of entertainment) та «вепонізація культури» (cultural weaponization, тобто перетворення культури на зброю). Ключем до успіху США він називає комбінацію видовищ і технологій, яка є «арсеналом розваг». Його левову частку складають фільми, серіали та анімація [2].

Кіно має здатність розслабити свідомість глядача і максимально послабити здатність до критичного мислення, заохочує його віддатися власній уяві.

Кінопродукція може бути каталізатором зміни поведінки індивідуума чи групи, найчастіше зумовлених усвідомленим чи неусвідомленим бажанням копіювати стиль життя і звички головних героїв того чи іншого твору [2].

Чому це важливо для офіційного Вашингтону? Нинішня роль США у світовій системі визначається не лише найбільшою «силою» (power), порівняно з будь-якою іншою державою, а й тим, що більшість країн прямо чи опосередковано визнають легітимність американського лідерства. Неабияке значення у досягненні цього визнання має здатність США поширювати масові розваги, яка допомагає послабити потенційну опозицію американському впливу у світі та підтримувати позитивний імідж наймогутнішої держави.

Однією з важливих інституційних структур, що пов'язують уряд США з кіноіндустрією, є Американська асоціація кінокомпаній (Motion Picture Association). Її штаб-квартира знаходиться у Вашингтоні. Асоціація виконує роль своєрідного посередника між кіностудіями та урядом, є лобістом інтересів американської кіноіндустрії в Конгресі та органах виконавчої влади. У складі асоціації є сім найбільших голлівудських кіностудій: Amazon Prime Video та Amazon MGM Studios, The Walt Disney Studios, Sony Pictures, Paramount Pictures, Universal Studios, Warner Bros., Netflix. Асоціація була заснована ще у 1922 р. Її метою є захист інтересів кіновиробників як усередині США, так і за кордоном. Основні напрями діяльності за кордоном включають забезпечення відкритості іноземних ринків для американських фільмів і боротьбу з піратством у цій галузі. Досвід ведення переговорів Асоціації настільки значний, що за нею закріпилося прізвисько "маленький Держдепартамент" [3].

Про відносини Асоціації з федеральним урядом красномовно свідчить список її співробітників. Наприклад, перший президент Асоціації Вілл Хейс – колишній голова Національного комітету Республіканської партії та генеральний поштмейстер США. Джек Валенті, який очолював Асоціацію у 1966–2004 рр., свого часу був радником президента Ліндона Джонсона. Наразі Асоціацію очолює Чарльз Рівкін – дипломат, колишній посол США у Франції та Монако, колишній заступник держсекретаря США. Значною мірою Асоціація складається з дипломатів, юристів, фахівців у сфері торгівлі з солідним досвідом урядової роботи [4]. Це показує одну зі з'єднувальних ланок між Голлівудом і Вашингтоном – кадрову. Те, що колишні урядовці прагнуть відігравати роль посередників між кінокомпаніями та Вашингтоном, що кіноіндустрія хоче, щоб саме вони представляли її інтереси, говорить про тісні взаємини між урядом і національним кінематографом.

Уперше уряд США почав бачити в кінопродукції потенціал інструменту публічної дипломатії під час Другої світової війни, коли вона надавала допомогу в здійсненні інформаційної кампанії на підтримку антигітлерівської коаліції.

В «Інструкції всім співробітників дипломатичного корпусу» 1944 р. помічник держсекретаря А. Берл повідомляв, що Держдепартамент зацікавлений у налагодженні повноцінного співробітництва у справі захисту інтересів американської кіноіндустрії за кордоном. У свою чергу, він сподівався на сприяння кіноіндустрії у формуванні позитивного іміджу та високої репутації США та її інститутів за кордоном за допомогою образів, що поширювалися її продукцією [5]. На той час відносини між Американською асоціацією

кінокомпаній та урядом були настільки тісними, що її співробітникам дозволялося використовувати захищену лінію зв'язку Держдепартаменту для передачі важливих повідомлень.

Одразу після закінчення війни уряд вважав, що експорт фільмів допоможе поширенню ідеалів вільного світу в Європі для протидії радянській «комуністичній» експансії. Було знято велику кількість короткометражних фільмів, які показували досягнення плану Маршалла в Європі. Першим слоганом цієї кінематографічної кампанії був наступний: «Ви також можете бути такими ж, як ми».

Контакти між урядом США та Голлівудом не припинилися і після завершення «холодної війни», незважаючи на те, що концепція глобального ідеологічного протистояння з Радянським Союзом, в рамках якої багато в чому формувався механізм взаємин, втратила актуальність. Як і публічна дипломатія в цілому, цей напрямок успішно адаптувався до нових зовнішньополітичних реалій, наприклад, до протистояння США загрозам тероризму.

Після терористичних атак на США 11 вересня 2001 р. щонайменше 40 топ-менеджерів кіноіндустрії зустрілися 11 листопада з Карлом Ровом, головним радником президента Дж. В. Буша з політичних питань [1]. На цій зустрічі, ініційованій Білим домом, були представлені практично всі провідні кіностудії та телевізійні мережі, а також Американська асоціація кінокомпаній. К. Ров запропонував кілька ідей, які Голлівуд мав поширювати через кінематографію: «США в Афганістані ведуть війну з тероризмом, а не з ісламом»; «кожен член суспільства може надати допомогу армії»; «американським військовим та їхнім сім'ям має надаватися підтримка»; «терористична атака 11 вересня потребує глобальної відповіді»; «це боротьба зі злом», «уряд і Голлівуд у відповіді за те, щоб діти відчували себе в безпеці». За цією відкритою зустріччю відбулася ще одна за зачиненими дверима.

У результаті з'явився фільм «DC 9/11: Час кризи», знятий за підтримки Білого дому (у формі консультацій), який позитивно оцінив рішення президента Дж. В. Буша. Після консультацій представників Голлівуду з К. Ровом президент Американської асоціації кінокомпаній Джек Валенті заявив про обов'язок Голлівуду донести до мусульман усього світу думку про благодійну роль Сполучених Штатів, які одягали і годували мільйони людей по всьому світу, навчили сотні тисяч людей у своїх університетах, і при цьому нічого не просили взамін.

Чимало було знято короткометражних фільмів та роликів, спрямованих на залучення людей на службу в армії та ЦРУ.

Отже, кінематограф є одним з найефективніших інструментів публічної дипломатії США. Існують тісні зв'язки між Голлівудом і Вашингтоном, діють механізми «ідеологічного самоконтролю» виробників фільмів. Американський кінематограф впливає у бажаному напрямі на масову аудиторію, середньостатистичний представник якої навряд чи задумається над цілеспрямованим характером цього впливу.

Джерела і література

1. Alford M. Reel Power: Hollywood Cinema and American Supremacy. New York, Pluto Press, 2010. 232 p.
2. Fattor E. M. American Empire and the Arsenal of Entertainment: Soft Power and Cultural Weaponization. New York, Palgrave Macmillan, 2014. 241 p.
3. Guback T.H. Hollywood`s International Market. The American Film Industry. Balio T., ed. Madison, University of Wisconsin Press, 1985. Pp. 463-471.
4. Lee K. "The Little State Department": Hollywood and the MPAA`s Influence on U.S. Trade Relations. Northwestern Journal of International Law & Business, 2008, vol. 28, iss. 2, Pp. 371-397.
5. Todd Bennett M. One World, Big Screen: Hollywood, the Allies, and World War II. Chapel Hill, UNC Press Books, 2012. 384 p.

Тарас Самчук

МІЖНАРОДНІ ФЕСТИВАЛІ МОЛОДІ ТА СТУДЕНТІВ У ВІДНІ (1959) ТА ГЕЛЬСІНКІ (1962) ЯК ЕПІЗОД «КУЛЬТУРНОЇ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ»: УКРАЇНСЬКИЙ АСПЕКТ

Taras Samchuk. International Festivals of Youth and Students in Vienna (1959) and Helsinki (1962) as an Episode of the Cultural Cold War: Ukrainian Aspect

Сучасна геополітична ситуація вкотре доводить, що у глобальному протистоянні всі сфери життя є полем боротьби. Йдеться не тільки про політику, економіку, але й про культуру. Тому нині дивно звучать фрази окремих митців, що культура поза політикою. Вочевидь, погано вивчений досвід періоду «холодної війни» дається взнаки, адже тоді обидві сторони протистояння широко використовували сферу культури для досягнення своїх цілей.

Нині я пропоную розглянути один з епізодів «культурної холодної війни» – Міжнародні фестивалі молоді та студентів у Відні (1959) і у Гельсінкі (1962). У центрі моєї уваги – участь українців і представлення української культури на масштабних міжнародних заходах часів «холодної війни». Йдеться не тільки про культурних діячів з УРСР, а й про представників української діаспори, які проживали у країнах Заходу і у свій спосіб долучалися до Міжнародних фестивалів.

СРСР використовував ці фестивалі, щоб розширити сферу свого впливу у нейтральних країнах, однак наразився на опір з боку США. Центральне розвідувальне управління США розробило систему протидії комуністичному впливу, яка отримала узагальнену назву «антифестиваль». Західні спецслужби діяли у кількох напрямах. Були організовані виставки, які показували реалії комуністичних режимів, безплатно поширювалася антикомуністична чи заборонена у соціалістичних країнах література, зокрема й українською мовою [3, с. 3]; транслювалися радіопередачі демократично-ліберального спрямування;

залучалися емігранти, які мали налагоджувати контакти із земляками, що проживали за «залізною завісою». Проводилися концерти, наприклад, у 1959 р. у кількох з них брала участь відома джазова співачка Елла Фіцджеральд. Також під час Віденського фестивалю були організовані екскурсії до австрійсько-угорського кордону, де пропонувалося побачити реальну «залізну завісу» – прикордонні вежі із озброєними військовими, мінні поля та розмежувальну лінію з колючим дротом. Загалом «антифестиваль» пропагував свободу думки, віросповідання і зібрань, тобто все те, що міг дати «вільний світ» [1, с. 234, 236].

Попри те, що СРСР зміг добитися проведення фестивалів у Австрії та Фінляндії, уряди цих країн не надавали їм організаційної та фінансової підтримки. Так само вчинила місцева влада у Відні й Гельсінкі. Інформаційний бойкот фестивалям влаштувала також демократична преса [8, с. 3]. Єдиними, хто підтримував ці фестивалі, були симпатики комуністичного руху, яких в Австрії й Фінляндії налічувалося десятки тисяч.

Радянські українці не мали окремої делегації, а були лише частиною загальної з СРСР. На це одразу ж звернула увагу українська діаспора, у пресі писали: «делегації молоді України, Білорусі, Вірменії та інших “суверенних” радянських республік виглядали як регіональні групи російської імперії ... вони не мали свободи рухів і дії ... потворна залежність від “старшого брата”» [5, с. 1].

Водночас українська радянська преса писала про ніби окрему «делегацію Радянської України» чи «мистецьку молодь Радянської України». Йшлося насамперед про артистів – танцювальну групу Хору Верьовки, тріо бандуристок української естради, низку солістів Київського театру опери та балету, а також декількох студентів/-ток та аспірантів/-ток Київської консерваторії. Проте це була лише ілюзія для читачів з УРСР. На фестивалях артистів оголошували як митців того чи іншого театру чи колективу, а не як українських [3, с. 3; 9, с. 1].

Загалом митці з УРСР брали участь у мистецьких конкурсах і радянських концертах, виконуючи переважно «чарівне хореографічне мистецтво українського народу» – гопак, буковинський парубоцький танець, хореографічну композицію «Запорозькі козаки» [2, с. 1]. Київські артисти стверджували, що про українські танці і пісні знали всі національні групи, які брали участь у Віденському фестивалі: «танцювальні виступи викликали серед учасників фестивалю і глядачів справжню бурю захоплення і домагань повторити ті чи інші танці, чого не було з ніякими іншими національними групами» [11, с. 1].

Фестивалі у Відні та Гельсінкі вирішили максимально використати також представники української діаспори. Перш за все закордонні українці прагнули поспілкуватися із земляками. Як виявилося радянський стандартизований народний костюм допомагав діаспорянам знайти радянських українців. У своїх пошуках вони, перш за все, звертали увагу на вишиванки і шаровари [10, с. 2]. Звісно ж, радянські спецслужби були проти будь-яких таких контактів. Тому артистам було заборонено самостійно покидати готель. Вони могли зробити це лише групою не менше 5 осіб. Агенти й самі почали вдягати вишиванки, «щоб відтягнути українців від земляків» і обмежити вільне спілкування [8, с.3].

Другим маркером, який допомагав українцям знайти українців була мова. Часто діаспоряни підходили до гурту молоді з СРСР і намагалися відшукати україномовних. Після цього починалися або ж палкі політичні дискусії про

переваги та недоліки політичних систем, або ж досить приязні товариські розмови земляків. Траплялося, що зарубіжні українці хотіли зробити приємність молоді з УРСР і купували різні подарунки. Часом це були звичайні побутові речі. Один з оповідачів про такі зустрічі згадував, що купив як подарунок плавки, а коли пригостив бананами співрозмовника з радянської України, то отримав розгублене запитання: «Пробач, а звідки їх починати їсти?» [4, с. 3].

Крім спілкування, закордонні українці проводили й політичні акції. Найперше йшлося про поширення антирадянських листівок, зазвичай декількома мовами (англійською, російською, українською) – «До тебе, молодь України», «Звернення до учасників VII світового Фестивалю», «До молоді поневоленої України». Виготовленням і поширенням листівок займалися кілька українських організацій. Це були Закордонні частини Організації українських націоналістів, Фронт молоді Антибільшовицького блоку народів, молодіжні організації США. Один з організаторів закордонної молоді, Володимир Леник зазначав, що «координувати деякі акції не було легким». У листівках найчастіше засуджувався «московсько-большевицький імперіалізм», а насамкінець висловлювалося гасло «Хай живе Самостійна Соборна Українська Держава!»[6, с. 2, 5; 8, с. 3; 9, с. 1]. З радянського боку антифестивальних активістів таврували як «мілітаристів з НАТО, західних пропагандистів з армії прислужників рокфелерів і морганів» [12, с. 1].

Отже, бажання СРСР розширювати сфери впливу в Європі на межі 1950–1960-х років наштовхнулося на активний опір з боку США та низки діаспорних спільнот. Українці опинилися по обидва боки глобального протистояння. З боку СРСР українські радянські артисти були інструментом, який виконував завдання радянської культурної політики. Натомість представники української діаспори займали більш активну позицію і використовували ініційовані Радянським Союзом міжнародні фестивалі для привернення уваги до становища українців в СРСР, до колоніального статусі УРСР та для спілкування із земляками за «залізною завісою».

Джерела і література

1. Krekola J., Mikkonen S. Backlash of the Free World: the US presence at the World Youth Festival in Helsinki, 1962. *Scandinavian Journal of History*, 2011. № 36:2. P. 230-255.
2. Вони поїдуть у Хельсінки. *Радянська культура*. 1962. № 63. С. 1
3. Гордість України. *Радянська культура*. 1959. № 63. С. 3
4. Два обличчя одного фестивалю. *Ми ще повернемось*. 1959. Ч. 29. С. 2-3
5. Демонстрації молоді проти Москви в Гельсінках. *Гомін України*. 1962. № 33. С.1
6. До молоді поневоленої України. *Гомін України*. 1962. № 34
7. Московська карузеля у Відні 2). *Шлях перемоги*. 1959. Ч. 35. С. 3
8. Московська карузеля у Відні. *Шлях перемоги*. 1959. Ч. 34. С. 3
9. На Віденському «фестивалю». *Шлях перемоги*. 1959. Ч.32. С. 1,6
10. На фестивалі в Гельсінкі. *Шлях перемоги*. 1962. Ч. 33. 2, 6

11. Українці на віденському фестивалі молоді в двох протилежних таборах. *Україна молода*. 1959. № 62. С.1
12. Шляхи ведуть до Хельсінки. *Молодь України*. 1962. № 148. С.1

Олена Тихонова

АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ЖІНОЧОЇ МОДИ КІНЦЯ XIX СТОЛІТТЯ В США: «СУКНЯ РЕФОРМ»

Olena Tykhonova. Anthropological Dimension of Women's Fashion in the Late 19th Century in the U.S.: "The Reform Dress"

Наприкінці XIX століття жіноча мода в США стала важливим елементом соціокультурних змін, тісно пов'язаних із боротьбою за права жінок, їхню професійну та економічну емансипацію. Одним із ключових символів цього періоду стала «сукня реформ» – новий тип одягу, що виник під впливом британського руху за «художній одяг» і в американському контексті набув унікального значення. У США вона стала не лише проявом нового естетичного підходу, а й вагомим елементом феміністичного дискурсу, оскільки порушувала питання про свободу, рівність і зручність в одязі. Утім, цей процес був неоднозначним і часто викликав суперечки, адже багато жінок продовжували дотримуватися усталених стандартів краси, що асоціювалися з корсетами і традиційними силуетами.

Феномен «сукні реформ» довгий час залишався на периферії наукових досліджень, хоча жіноча мода XIX століття загалом є популярною темою серед істориків. Її аналіз як інструменту соціокультурних змін розширює розуміння боротьби жінок за права та можливості. Новизна такого підходу полягає в тому, щоб побачити в одязі не лише естетичний елемент, але й символ емансипації та нових ролей жінок у суспільстві, особливо в умовах індустріалізації та урбанізації [3, с. 8.]

Американський рух за раціональний одяг виник під впливом європейських ідей, але швидко адаптувався до місцевих умов. Дослідниці Карен Хеллман і Патрісія Кантер зазначають, що цей рух став своєрідною відповіддю на суспільні зміни, коли жінки почали брати активнішу участь у суспільному житті.

Серед лідерок руху виділялася Енні Дженнесс Міллер – дизайнерка, лекторка і письменниця, яка розробляла нові моделі одягу, акцентуючи на зручності, здоров'ї та естетиці. Її цитата «Сукня має служити жінці, а не жінка сукні» стала своєрідним гаслом для тих, хто прагнув змінити жіночий гардероб [1]. У своїх лекціях і статтях Е. Дж. Міллер наголошувала на важливості поєднання краси і функціональності. Вона створювала одяг, який не лише відповідав викликам індустріалізованого суспільства, а й дозволяв жінкам почуватися комфортно в нових соціальних ролях. Зокрема, її моделі передбачали свободу руху, відсутність жорстких корсетів і натуральні тканини, що відповідало ідеалам здорового способу життя. Подібні ідеї знаходили

відображення в популярних виданнях того часу, таких як Harper's Bazaar і Ladies' Home Journal [5, с. 1].

Проте більшість американок не поспішали відмовлятися від традиційних стандартів краси. Корсет, попри всі свої недоліки, залишався символом жіночності, витонченості та соціального статусу. Для багатьох жінок перехід на «раціональний одяг» здавався занадто радикальним. До того ж, як зазначають дослідники, художні сукні, які пропонували реформаторки, вимагали від жінок певного переосмислення свого образу і поведінки. Це був не лише одяг – це був новий стиль життя, який далеко не всі готові були прийняти.

Цікаво, що сукня реформ в Америці мала більш практичний характер, ніж у Європі, де акцент робився на естетиці. В умовах урбанізації та зростання кількості жінок, які працювали, американські реформатори прагнули створити одяг, який відповідав би їхнім потребам. Магазини, як Liberty у Нью-Йорку, стали центрами поширення нового стилю, а популярні журнали активно пропагували його як більш демократичний і доступний. Проте навіть у цій ситуації реформатори стикалися зі спротивом з боку як консервативно налаштованих жінок, так і виробників традиційного одягу [2].

Однією з особливостей руху за «сукню реформ» був його зв'язок з проблемами здоров'я. У той час багато медиків підтримували ідею відмови від корсетів, адже вони негативно впливали на внутрішні органи, спричиняли проблеми з диханням і порушували кровообіг. Реформаторський одяг асоціювався зі здоровим способом життя, що було частиною ширших культурних змін у США. Проте, попри всі переваги, більшість жінок сприймали такі сукні як домашній одяг або як одяг для літніх жінок. Це свідчить про те, що реалізації найкращих намірів перешкоджали усталені соціальні норми та уявлення [3, с. 20.].

Окрім медичних аргументів, реформаторський одяг мав і політичне значення. Він став своєрідним символом феміністичного руху, адже піднімав питання свободи жінок. У «сукні реформ» можна побачити вираження прагнення жінок до рівності, хоча реформи часто не виходили за межі середнього класу. Багато жінок із робітничого середовища не могли дозволити собі такий одяг через його вартість, тоді як представниці вищих соціальних прошарків не вважали його достатньо елегантним.

Американський рух за раціональний одяг став також важливим прикладом глобалізації моди. Наприкінці XIX століття ідеї реформаторів почали впливати на європейську моду. Деякі європейські дизайнери адаптували американські ідеї. Сукні ставали більш естетично привабливими, але менш практичними. Це підтверджує, що мода є не лише відображенням суспільних змін, але й інструментом культурного обміну.

Таким чином, «сукня реформ» кінця XIX століття стала не просто одягом, а символом епохи. Вона відображала прагнення жінок до свободи, рівності та нових можливостей. Водночас цей процес був складним і неоднозначним, адже багато жінок не готові були відмовитися від усталених стандартів краси. Однак в США ці ідеї знайшли найбільше практичне втілення, що дозволило їм залишити помітний слід в історії моди та жіночого активізму.

Феномен «сукні реформ» свідчить про тісний зв'язок моди із суспільними процесами. Це не лише питання краси чи комфорту. Це спосіб самовираження і боротьби жінок за свої права. Реформаторський одяг став своєрідним викликом усталеним нормам і сприяв формуванню нової жіночої ідентичності. Хоча успіх руху за раціональний одяг був обмеженим, він заклав основи для подальших змін у моді та суспільстві. Це засвідчує, що навіть найменші зрушення можуть мати великий вплив, якщо вони відповідають потребам часу.

Джерела і література

1. Annie Jenness Miller rescues 1890s fashion victims, invents sportswear. New England Historical Society. URL: https://newenglandhistoricalsociety.com/annie-jenness-miller-rescues-fashion-victims-1880s/
2. Donati S. Dress reform. Historical Fiction by Sara Donati. URL: https://thegildedhour.com/dress-reform-lacing/
3. Pecora E. Rationalizing beauty: artistic dress reform in America. Paideusis. *Journal for Interdisciplinary and Cross-Cultural Studies*. 2011, vol. l, pp. 1-40.
4. Stuart E. What to Wear? Boston: J. R. Osgood and Company, 1873. 104 p.
Woman and Home: Some Words as to Modern Dress Reform. *Los Angeles Times. Women and their.* 1889. № 16.

Михайло Лендел

РЕЛІГІЙНІ ПРОТИРІЧЧЯ МІЖ ГРЕКО-КАТОЛИКАМИ УЖГОРОДСЬКОЇ ТА БЕРЕСТЕЙСЬКОЇ УНІЙНИХ ТРАДИЦІЙ НА ТЕРИТОРІЇ США (КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТОК XX СТОЛІТЬ)

Mykhailo Lendel. Religious Contradictions between Greek Catholics of Uzhgorod and Berestei Union Traditions in the United States (Late 19 – Early 20 Century)

У кінці XIX ст. посилилась українська еміграція з Австрійсько-Угорської монархії в США і Канаду. Переважно це були чоловіки, які їхали працювати на металургійні заводи і шахти [2, с. 100–103]. Більшість емігрантів були греко-католиками, хоча серед них були також представники інших конфесій, зокрема протестанти і православні. Метою цього дослідження є аналіз релігійних протиріч між представниками МГКЄ та УГКЦ на території США в кінці XIX – на початку XX ст.

Своє релігійне життя греко-католики берестейської традиції на території США почали влаштовувати з 1884 р. Першим священником був Іван Волянський. Натомість першим карпаторусинським священником з 1889 р. був Олександр Дзюбай, який народився 1857 року в селі Кальник (суч. Мукачівського району). 1894 р. в США налічувалося 20 греко-католицьких священиків, 16 з яких були вихідцями із Закарпаття, 4 – з австрійської Галичини [7, с. 226].

У перші роки розвитку греко-католицької церкви в Америці виникло чимало труднощів. Зокрема, конфлікти між греко-католиками та латинською єпархією зрештою призвели до того, що значна частина кліру та мирян під проводом священика Пряшівської єпархії Олексія Товта з 1891 р. почала переходити до православ'я [7, с. 226]. Окрім того, до 1870-х рр. східний обряд у США був майже невідомий і для місцевих віруючих латинського обряду було великою дивиною те, що священики, які приїжджали з Європи, були одруженими. Це викликало сильний спротив і прагнення перешкодити їм проводити богослужіння [10].

Складну ситуацію простежуємо також у відносинах між греко-католиками Закарпаття і Галичини. Спочатку були сподівання, що в США, де була повна національна і релігійна свобода, емігранти з України об'єднаються хоча б на церковному ґрунті, проте цього не сталося. Закарпатські священники, на думку деяких дослідників, вважали своїм духовним центром уже не Львів чи Київ, а Будапешт. За висловом Демидчука Семена: «Вони [закарпатські греко-католики – *Прим. авт.]* ревно відстоювали угорську державну ідею, а знання "угро-руської" мови пояснювали потребою зносин з простим народом» [3, с. 365]. У той час як вони надалі дотримувалися традиційної обрядової ідентичності та називали себе русинами або людьми «руської віри», греко-католики з Галичини почали називати себе українцями і сповідувати проукраїнські позиції [7, с. 226]. Митрополит Андрей Шептицький з приводу цього конфлікту висловився так: «Русинів угорських і русинів українських ділить не народність, а лише поняття одної і тої народності» [4, с. 39].

Все ж таки короткочасні порозуміння між прибічниками цих двох унійних течій мали місце. У 1892 році галицькі та закарпатські греко-католицькі священики заснували товариство взаємодопомоги під назвою «Соєдиненіє Греко-Католическихъ Русскихъ Братствъ Северной Америки», яке очолив закарпатський священик Ю. Жаткевич, і яке об'єднувало вірників двох течій. Проте з огляду на посилення в організації угрофільських та москвофільських тенденцій українці з Галиччини виступили з рішучою критикою його керівництва і з недвозначною заявою, що галицьким українцям немає місця у цьому братському союзі. Невдовзі галицькі священики, за ініціативою Г. Грушки, розпочали енергійні заходи щодо створення власної організації. Як наслідок, 22 лютого 1894 року у м. Шамокіні (штат Пенсильванія) відбулися збори духовенства та делегатів від різних братств, на яких було утворено Руський Народний Союз [3, с. 265].

На остаточний розкол вплинув і Папа Лев XIII, який мав на меті включити Пряшівську і Мукачівську єпархії до складу Галицької митрополії. Цьому протистояли мадярські чиновники, які хотіли мати вплив над єпархіями ужгородської унійної традиції, а також цілковито ізолювати Закарпаття від Галичини. З цією через «спеціальних агітаторів» священники, які приїздили на територію США, мали скласти присягу на вірність Угорському королівству [6, с. 183].

На початку XX ст. ситуація ще більше ускладнилася. У 1902 р. Папа Римський призначив Апостольським візитатором для американських греко-католиків пряшівського крилошанина Андрея Годобая, який мав явні

проугорські симпатії. Це рішення, ймовірно, було узгоджено з закарпатським духовенством, більшість якого була лояльна до угорської влади. Воно свідчило про намагання мадярських політичних кіл впливати на українських емігрантів у США. Таке призначення викликало обурення митрополита Андрея Шептицького, і в результаті, у 1906 році, за його ініціативою Апостольська столиця відкликала А. Годобая з Америки [3, с. 366].

Найбільшого удару це рішення завдало угорцям. Одна з місцевих газет писала стосовно відкликання А. Годобая: «Ми маємо сповістити сумну новину, що мадярському уряду не вдалося поставити на єпископа в Америці свого кандидата. Найвища римська курія відкликала з Америки цього правдивого й доброго мадяра […] Через те там працюючі, й серцем мадярські патріоти й вірянини є виставлені на небезпеку панславізму» [6, с.184].

У 1907–1916 рр. греко-католицькими церковними справами опікувався священник Галицької митрополії, монах ЧСВВ (Чину Святого Василія Великого) Сотер Ортинський. Опозиційний рух проти цього владики спочатку очолив карпаторусинський священник І. Угрин, а згодом – галицький священник К. Лавришин. До протистояння проти нового владики долучилися понад 40 священників, як із Закарпаття, так і кілька галицьких, з москвофільськими позиціями.

11–12 січня 1910 року у Джонстауні було проголошено автономію карпаторусинських парафій. 16 жовтня 1913 р. І. Угрин і К. Лавришин виклали Апостольському делегату єпископу С. Ортинському свої вимоги у 15 пунктах, серед яких головна вимога зводилася до призначення окремого угро-руського єпископа. Під таким натиском С. Ортинський поступився. Він призначив собі двох генеральних вікаріїв – Августина Компордая для кліру і вірників української національної орієнтації та Олександра Дзюбая – для парафій МГКЄ [7, с. 226–227].

У 1916 році, незадовго до своєї смерті, С. Ортинський призначив двох апостольських адміністраторів: для галицьких українців – о. Петра Понятишина, а для закарпатців – о. Гавриїла Мартяка [1, с. 24–25]. Тоді ніхто не міг передбачити, що це рішення стане першим кроком до утворення двох окремих екзархатів, а згодом і двох єпархій та митрополій. Г. Мартяку станом на 1921 рік підпорядковувалися 99 священників, 60 з яких походили з Пряшівської та Мукачівської єпархій, а 39 – з Галичини. У свою чергу, галицько-українському Апостольському адміністратору отцю Петру Понятишину підпорядковувалося 85 священнослужителів [8, с. 29].

Загалом, зовнішньополітичні умови (Перша світова війна та її наслідки) й внутрішні суперечності між двома гілками греко-католиків призвели до того, що з 1916 р. розпочався рух, який сприяв переходу емігрантів до московського православ'я. Однак цей рух швидко згас під впливом революційних подій у Російській імперії, а його лідер Дзюбай зрештою примирився з католиками [6, с. 187–188].

У 1920-х роках гостро постало питання про створення окремих єпархій як для греко-католиків ужгородської унійної традиції, так і для берестейської. Побоюючись угорського впливу на призначення проугорського кандидата на посаду єпископа для вихідців із Закарпаття, Чехословацький уряд (після Першої

світової війни територія Закарпаття відійшла під юрисдикцію цієї держави) активно включався у вирішення цієї проблеми [8, с. 29]. Після довгих суперечок сторони зійшлися на кандидатурі духівника Ужгородської богословської семінарії, співрадника Підкарпатського банку Василя Такача, який належав до оточення Августина Волошина. Папа Пій XI номінував його єпископом 8 березня 1924 року [5, с. 151].

8 травня 1924 року Апостольський престол утворив у США два окремі екзархати для греко-католиків: один для уніатів, що походили з Галичини, зі столицею в Філадельфії, де головою став Костянтин Богачевський, інший – для греко-католиків із Закарпаття, зі столицею в Пітсбурзі, на чолі якого став Василь Такач [6, с. 188]. На той час Апостольський екзархат у Пітсбурзі складався з 155 парафій, 129 священиків і 288 390 вірян [8, с. 30]. Філадельфійський екзархат, натомість, налічував 144 церкви, 102 священиків і 237 500 вірних [9].

Отже, наприкінці XIX – на початку XX ст. існували політичні суперечки між греко-католиками різних унійних традицій. Важливу роль у розповсюдженні цих конфліктів відіграли держави, до складу яких на той час належали етнічні українські території. Зокрема, угорський уряд, активно намагався поширити свій вплив на українську еміграцію через змадяризованих священиків. Протиріччя серед греко-католиків опосередковано сприяли активізації Російської православної місії в США і переходу греко-католиків до російського православ'я. Хоч українська релігійна еміграція з Галичини та Закарпаття пройшла складний і тривалий шлях розвитку, але на сьогодні обидві традиції на території США – ужгородська та берестейська – успішно функціонують.

Джерела і література

1. Богачевська-Хом'як М. Обрання єпископа. *Україна модерна.* 2014. Вип. 21. С. 23–49.
2. Гоменюк І. Мурашник. Нотатки на манжетах історії Галичини, Буковини та Закарпаття. Київ : Віхола, 2023. 336 с.
3. Качараба С. Греко-Католицька Церква у США наприкінці XIX - на початку XX ст.: проблеми становлення. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність.* 2012. Вип. 21. С. 361–368.
4. Констанкевич І., Бончевський І. Унія в Америці. Причинок до відносин Руської Церкви. Нью-Йорк : Т. Р. Ц. А., 1902. 73 с.
5. Новый епископъ американскій – Василій. *Душпастыръ*. 1924. Вип. 4. С. 151–153.
6. Пекар А. Нариси історії церкви закарпаття. Рим: ОО Василіян Серія II "Зап. ЧСВВ", 1967. Т. 1: Єрархічне оформлення. 241 с.
7. Фенич В. Греко-католики ужгородської унійної традиції: міфи, стереотипи, реалії. Ужгород: Вид-во Валерія Падяка, 2019. 248 с.
8. Фенич В. Історик і проблеми націєтворення: наукова та громадська діяльність Павла-Роберта Маґочія. Пряшів : Vydavatel'stvo Pad'ak, 2024. 624 с.
9. Філадельфійська архиєпархія. *Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви.* URL: https://synod.ugcc.ua/church-structure/filadelfiyska-arhyeparhiya-27/

10. Халіков Р. День в історії 18 грудня 1884 р. Перша служба греко-католицької громади в США. *Per Aspera.* 18 грудня 2019. URL: https://peraspera.video.blog/2019/12/18/18-грудня-1884-року-перша-служба-греко-катол/

Артем Кошелєв

«ПРОЕКТ 1619»: ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ РОЛІ ТЕМНОШКІРОГО НАСЕЛЕННЯ В АМЕРИКАНСЬКІЙ ІСТОРІЇ

Artem Kosheliev. "The 1619 Project": Rethinking the Role of Black Americans in U.S. History

Образи минулого, які закріплюються у свідомості широких верств суспільства, є невід'ємним елементом існування різних соціальних груп. Зокрема, ці образи, які ще можна назвати історичною пам'яттю, формують відчуття ідентичності нації, уявлення її представників про своє походження і впливають на цінності. Складно виділити сталі закономірності, але виглядає так, що характерною ознакою історичної пам'яті різних суспільств або соціальних груп є її відносна незмінність у періоди стабільного розвитку. Однак як тільки держава починає переживати внутрішні або зовнішні потрясіння, це може впливати на зміну уявлень суспільства чи окремих його категорій про власне минуле. Наприклад, в Україні ми спостерігали процес переосмислення нашої історії після розпаду СРСР, Помаранчевої революції, Революції Гідності та агресії РФ, яка триває з 2014 року. Зазначені події підштовхували академічну історичну науку до досліджень заборонених у радянські часи тем. Поступово результати цих досліджень стали частиною нових уявлень серед широких верств суспільства про минуле України і нашого народу, про його травми і досягнення.

Подібні процеси переосмислення власної історії також спостерігаються і в США – країні набагато більшої й різноманітнішої в етнічному, расовому, культурному і релігійному сенсах, ніж переважна кількість держав. Відповідно, для США знайти спільні точки дотику у власному минулому є більш складним завданням. Коли ж відбувається ревізія усталених уявлень, це неодмінно призводить до конфронтації як на експертному, так і на політичному рівнях.

Яскравим прикладом спроби такої ревізії історії у США став «Проект 1619», ініційований групою впливових журналістів газети New York Times і журналу New York Times Magazine [10] у 2019 р. у зв'язку з 400-ю річницею започаткування рабства в майбутніх США. Одразу варто зауважити, що автори проекту взяли за відправну точку появи темношкірих рабів у Північній Америці висадку перших двадцяти невільників у британській колонії Вірджинія. Такий підхід критикується через ігнорування століття рабства на території сучасних США, пов'язаного з іспанськими колоністами у Флориді та інших тогочасних іспанських землях Північної Америки [5; 12]. Утім, історична точність «Проекту 1619» не є предметом нашої зацікавленості, хоча це один з напрямів його критики серед американських істориків та інших публічних осіб

[2; 6]. Наразі для нас важливо зрозуміти структуру та головні ідеї цієї ревізії американського минулого.

Натхненницею проекту вважається американська журналістка Ніколь Шері Ґанна-Джонс, яка у 2020 р. стала лауреаткою Пулітцерівської премії за його реалізацію. Відправною точкою проекту стали десять есе, фото-есе і зібрання поезії у 100-сторінковому виданні The New York Times Magazine, присвячені переосмисленню ролі темношкірого населення в історії США. У преамбулі до текстів есе вказано, що метою зазначеної ініціативи є «переосмислення історії країни, шляхом розміщення наслідків рабства і внеску темношкірих американців у самий центр нашого національного наративу» [10].

Окрім згаданої збірки основу проекту склали серія подкастів 2020 року [11], розширене видання антології есе і поезії 2021 року «Проект 1619: нова історія походження» («The 1619 Project: A New Origin Story») [8], збірка дитячих малюнків «Проект 1619: народжені на воді» («The 1619 Project: Born on the Water») [9], а також документальні фільми від платформи Hulu 2023 року [7], які виграли премію Еммі в категорії «Видатний документальний або нехудожній серіал» («Outstanding Documentary or Nonfiction Series») [4]. Іншими словами, ми спостерігаємо багаторічні зусилля, спрямовані на популяризацію проблематики рабства в історії американської держави та внеску темношкірого населення у сучасну культуру і політичну систему США.

Зазначені вище елементи проекту, які отримали популярність серед журналістів та експертного середовища, та викликали жваве обговорення серед істориків, були доповнені ще однією важливою ініціативою, яку неможливо обійти стороною. Мова йде про розробку шкільної програми Пулітцерівським центром, яка інтегрувала в себе підходи до оцінки минулого американськими учнями, викладеними в межах «Проекту 1619». Головною метою діяльності центр визначає «надання безкоштовних навчальних матеріалів, організації заходів з відкритим доступом і співпраці з педагогами по всій країні, які прагнуть поділитися його («Проекту 1619» – автор) перспективами зі своїми учнями [1]. Відтак, ми можемо стверджувати, що поступово проект поширюється за межі журналістської дискусії та суперечок між експертами у сферу освіти. Безумовно, залишається відкритим питання наскільки педагоги масово інтегрують у свої уроки матеріали центру, однак, саму тенденцію важливо зафіксувати.

Було б спрощенням звести ідеї проекту, які охоплюють сотні сторінок текстів, години подкастів і документальних фільмів, до кількох тез. Однак, червоною ниткою крізь всі роботи проходять кілька тверджень, які варто виділити. Зокрема, вони простежуються в есе Н. Ґанни-Джонс під назвою «Засадничі ідеали нашої демократії були хибними в момент їх написання. Чорні американці боролися, щоб зробити їх справжніми» [3]:

1. Афроамериканці відіграли ключову роль у встановленні демократії в США.
2. Від самого початку чорні американці боролися за принципи свободи, хоча самі були позбавлені цих прав.
3. Рабство було фундаментом економічного розвитку колоній, а прибуття перших африканських рабів у 1619 році мало не менше значення, ніж ухвалення Декларації незалежності у 1776 році.

4. Головною причиною прагнення до незалежності від Великої Британії була необхідність збереження рабовласницької системи, що становила основу економіки Півдня та значною мірою підтримувала економіку Півночі.

5. Попри сегрегацію і дискримінацію, афроамериканці залишалися рушійною силою демократичних змін. Їхній внесок у становлення США як демократичної держави є фундаментальним, хоча довгий час залишався недооціненим.

Наведені вище твердження є лише частиною тих ідей, які складають основу проекту. Однак, навіть вони яскраво демонструють спробу змінити фокус у великому наративі американської історії. Автори здійснюють ревізію усталених уявлень про минуле США і вплітають у його фундамент ту частину суспільства, яку, як вони вважають, несправедливо викидали за межі усі попередні покоління. Безумовно, подібні спроби переоцінити спектр образів про свою історію не може не викликати супротив. Це спостерігається як на академічному рівні, так і у публічному просторі. Проте, незважаючи на критику, проект продовжує розвиватися впродовж майже шести років і поступово розширює свою аудиторію прихильників. З'ясування причин такого повороту в поглядах на власну історію серед окремих категорій американського суспільства заслуговує на окреме дослідження.

Джерела і література

1. About the 1619 Project. Pulitzer Center. URL: https://1619education.org/about-1619-project
2. Friedersdorf C. 1776 Honors America's Diversity in a Way 1619 Does Not. *The Atlantic*. 2020, January. URL: https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2020/01/inclusive-case-1776-not-1619/604435/
3. Hannah-Jones N. Our democracy's founding ideals were false when they were written. Black Americans have fought to make them true. The 1619 Project. *The New York Times*. 2019, August, 14. URL: https://www.nytimes.com/interactive/2019/08/14/magazine/black-history-american-democracy.html
4. Jensen G. The 1619 Project Documentary Series Wins Emmy. *Pulitzer Center*. URL: https://pulitzercenter.org/blog/1619-project-docuseries-wins-emmy.
5. Parker S. '1619 Project' ignores fact that slaves were present in Florida decades before. *The St. Augustine Record*. 2019, August 24. URL: https://www.staugustine.com/story/news/local/2019/08/24/1619-project-ignores-fact-that-slaves-were-present-in-florida-decades-before/4388608007/
6. Serwer A. The Fight Over the 1619 Project Is Not About the Facts. *The Atlantic.* 2019, December 23. URL: https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2019/12/historians-clash-1619-project/604093/
7. Silverstein J. A New Expansion of the 1619 Project. *The New York Times*. 2023, January 26. URL: https://www.nytimes.com/2023/01/26/magazine/1619-project-hulu.html
8. The 1619 Project: A New Origin Story. New York: One World, 2021. 624 p.
9. The 1619 Project: Born on the Water. New York: Kokila, 2021. 48 p.

10. The 1619 Project. *New York Times Magazine*. 2019, August 14. URL: https://www.nytimes.com/interactive/2019/08/14/magazine/1619-america-slavery.html
11. The New York Times. Listen to '1619,' a Podcast From The New York Times 2020, January 23. URL: https://www.nytimes.com/2020/01/23/podcasts/1619-podcast.html
12. Torres-Spelliscy C. Everyone is talking about 1619. But that's not actually when slavery in America started. *The Washington Post*. 2019, August 23. URL: https://www.washingtonpost.com/outlook/2019/08/23/everyone-is-talking-about-thats-not-actually-when-slavery-america-started/

Оксана Вербовецька

РОЗВИТОК АГЛОМЕРАЦІЙ США В УМОВАХ ОВЕРТУРИЗМУ

Oksana Verbovetska. Development of Agglomerations in U.S. in the Context of Overtourism

На сьогодні туристична галузь відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку країн, сприяє збільшенню прибутків, розвитку інфраструктури та залученню інвестицій. За даними Всесвітньої туристичної організації, міжнародний туризм досяг піку розвитку у 2018 р., коли кількість туристів сягнула 1,3 млрд осіб, а прибутки в сфері туризму зросли до 1340 млрд дол. [7].

Інтенсивне зростання туристичних потоків дає змогу говорити про нове явище «овертуризму», що негативно впливає на довкілля, місцеве населення та економіку популярних туристичних маршрутів. За визначенням Всесвітньої туристичної організації, овертуризм – це вплив туризму на пункт призначення або його частини, який надмірно негативно впливає на якість життя громадян та/або якість досвіду відвідувачів.

Овертуризм є складним явищем, що виникає через злиття глобальних соціальних, економічних, культурних і технологічних процесів. Одна з головних причин цього явища – здешевлення міжнародних подорожей. Поява лоукост-авіакомпаній, які значно зменшили ціну квитків, зробила поїздки доступними для більшої кількості людей. Іншими факторами є спрощення візових правил і розвиток транспортної інфраструктури, що дозволяє туристам швидко і зручно добиратися до віддалених куточків світу.

Важливу роль відіграє також поширення цифрових технологій, наприклад, окремих туристичних сайтів та соціальних мереж, таких як Instagram, TikTok і Facebook. Вони допомагають розповсюдженню інформації про туристичні місця через візуальний контент, що часто стимулює потік туристів до популярних локацій. Онлайн-платформи для бронювання подорожей, такі як Booking.com, Airbnb та інші полегшили процес планування поїздок.

Великий вплив на активізацію туристичних потоків має загальне економічне зростання у світі. Підвищення рівня доходів населення, особливо в

країнах, що розвиваються, таких як Китай та Індія, збільшило кількість осіб, що мають фінансові можливості для подорожей.

Важливим фактором збільшення туристичних потоків є розвиток туристичної інфраструктури. Інвестори, що вкладають значні фінансові ресурси у будівництво готелів, місць для відпочинку і транспортних вузлів, орієнтуються на прибутки, але часто не враховують екологічні й соціальні наслідки.

США є однією із найвідвідуваніших країн світу. У 2022 р. кількість іноземних туристів, що прибули в цю країну, становила 50,9 млн осіб [5], що вдвічі більше, ніж у 2021 р., оскільки міжнародний туризм почав відновлюватися після кризи COVID-19. У той же час, внутрішні подорожі здійснили понад 800 млн туристів [2].

Національні заповідники є однією з ключових «гарячих зон» надмірного туризму в США. Єллоустонський національний парк у 2022 р. відвідали понад 4 млн осіб [9]. Великий каньйон, національні парки Йосеміті та Секвоя також відвідує надто велика кількість туристів, головним чином, у теплу пору року. Через це виникають проблеми з утилізацією сміття, охороною природних заповідників та перенавантаженням інфраструктури.

Проблему овертуризму відчувають і жителі невеликих курортних міст, таких як Аспен (штат Колорадо) чи Кі-Вест (штат Флорида). У таких місцях кількість відпочиваючих часто перевищує кількість місцевих жителів в десятки разів, що створює проблеми з обслуговуванням туристів.

Відомі мегаполіси, такі як Нью-Йорк, Лос-Анджелес, Лас-Вегас, Майямі також є провідними туристичними центрами. Наприклад, у 2023 р. Нью-Йорк прийняв 62,2 млн туристів [3], що створило навантаження на транспортну систему, житлову інфраструктуру і соціальні послуги міста. Інші мегаполіси стикаються з подібними проблемами.

Наприклад, відоме своїм бурхливим нічним життям, культурним розмаїттям і чудовими пляжами Маямі входить до десятки найпопулярніших туристичних напрямків у світі. Він задовольняє широкий спектр інтересів, від любителів мистецтва до поціновувачів пляжного туризму, тож є популярним як серед американців, так і серед іноземців. Загалом, 24,2 млн туристів відвідали Маямі у 2021 р. За оцінками, кількість відвідувачів з ночівлею становила 15,9 млн, а одноденних відвідувачів – 8,3 млн осіб [4].

Значна кількість туристів, особливо молоді, приїздить у Маямі у весняний період, коли у вищих навчальних закладах розпочинаються канікули [8]. Овертуризм призвів до того, що у березні 2021 р. мер Маямі-Біч Ден Гелбер оголосив надзвичайний стан і запровадив комендантську годину через те, що наплив туристів у місто значно перевищував можливості уряду тримати ситуацію під контролем. За словами мера «занадто багато людей приїжджають без наміру дотримуватися правил, і результатом цього став високий рівень хаосу і безладу, який є чимось більшим, ніж ми можемо витримати» [1].

Ще одним прикладом було запровадження владою навесні 2024 р. місячних заходів безпеки, спрямованих на стримування хаосу після трьох послідовних років насильства, включаючи обмеження паркування для нерезидентів і закриття кафе на головних вулицях міста у вихідні дні. Заходи безпеки включали: комендантську годину, огляд сумок і особистих речей на пляжах, раннє закриття

пляжів, встановлення пропускних пунктів для водіїв задля перевірки на стан алкогольного або наркотичного сп'яніння, арешти за зберігання наркотиків і насильство. Багато міських обмежень не є новими, але в минулі роки вони вводилися як екстрені заходи, а не планувалися заздалегідь [6].

Отже, стрімкий розвиток туризму призвів до виникнення нового явища – овертуризму. Основними його чинниками є здешевлення міжнародних подорожей, розвиток цифрових технологій та соціальних мереж, а також зростання добробуту населення. Овертуризм часто супроводжується виснаженням екологічних, соціальних та економічних ресурсів. Вплив овертуризму можна спостерігати в усіх туристичних місцях, від мегаполісів до невеликих курортних містечок, від урбаністичних центрів до заповідних зон, що демонструє ситуація в США.

Джерела і література

1. Alonso M. Miami Beach officers shoot pepper balls into spring break crowds to enforce emergency curfew. 2021, March 22. *CNN.* URL: https://edition.cnn.com/2021/03/20/us/miami-beach-crowds-clevelander-covid/index.html
2. Domestic trips by US residents. *IBIS World.* URL: https://www.ibisworld.com/us/bed/domestic-trips-by-us-residents/3672/
3. DiNapoli: NYC tourism approaches full recovery, still top major U.S. tourist destination. 2024, May 23. *Office of the New York State Comptroller.* URL: https://www.osc.ny.gov/press/releases/2024/05/dinapoli-nyc-tourism-approaches-full-recovery-still-top-major-us-tourist-destination
4. Greater Miami & Miami Beach 2021 visitor industry overview. Miami, 2021. 102 p. URL: https://www.miamiandbeaches.com/getmedia/fcf55ce5-3058-4362-990b-e33cf85171d2/Visitor_Industry_Overview_2021_FINAL_1.pdf
5. National travel and tourism office: international visitation to and from the United States. International trade administration. URL: https://www.trade.gov/sites/default/files/2023-05/International-Visitation-to-the-United-States.pdf
6. O'Donoghue S. Curfews and searches: How Miami Beach is cracking down on tourists. 2024, March 5. *Euronews.* URL: https://www.euronews.com/travel/2024/03/05/just-not-acceptable-miami-beach-is-breaking-up-with-spring-break-or-at-least-trying-to
7. UNWTO tourism highlights 2018 edition. Madrid, 2018. 20 p. URL: https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876
8. Ward T. Why is Florida 'breaking up' with spring break? 2024, March 8. *BBC.* URL: https://www.bbc.com/travel/article/20240307-why-is-florida-breaking-up-with-spring-break
9. 325.5 million visits to national parks in 2023, 4.5 million visits to Yellowstone National Park – Yellowstone National Park (U.S. National Park Service). 2024, February 27. *National Park Service.* URL: https://www.nps.gov/yell/learn/news/24004.htm

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ
AUTHORS

Бессонова Марина
кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин,
факультет права та міжнародних відносин
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ
Maryna Bessonova
Ph.D. (History), Associate Professor,
Department of International Relations, Faculty of Law and International Relations,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine
m.bessonova@kubg.edu.ua

Блощинський Богдан
здобувач вищої освіти, ОР «Бакалавр», історичний факультет
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Bohdan Bloshchynskyi.
Undergraduate student, Faculty of History
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
bbloshchinskiy@knu.ua

Бойко Михайло
доктор філософії (історія), асистент кафедри нової та новітньої історії
зарубіжних країн, історичний факультет
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Mykhailo Boiko
Ph.D. (history), Assistant Professor, Faculty of History,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
mboiko96@gmail.com

Бронніков Тімур
здобувач вищої освіти, ОР «Бакалавр», юридичний факультет
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Timur Bronnikov
Undergraduate student, Faculty of Law
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
timurbronnikov636@gmail.com

Вакарчук Катерина
кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин,
факультет міжнародних відносин, політології та соціології
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, м. Одеса
Kateryna Vakarchuk
Ph.D. (Political Science), Associate Professor, Department of International Relations
Odesa I.I. Mechnikov National University, Odesa, Ukraine
katiavak30@gmail.com

Вербовецька Оксана
здобувач вищої освіти, ОР «Бакалавр»,
факультет права та міжнародних відносин
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ
Oksana Verbovetska
Undergraduate student, Faculty of Law and International Relations
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine
obverbovetska.fpmv21@kubg.edu.ua

Віднянський Степан
доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії наук України,
завідувач відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України
Інститут історії України НАН України, м. Київ
Stepan Vidniansky
Dr. habil. (History), Professor
Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine,
Institute of History of Ukraine, the National Academy of Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

Гесснер Інгрід
доктор наук, професор
University College of Education Vorarlberg, м. Фельдкірх, Австрія
президент Європейської асоціації американістики (EAAS)
Ingrid Gessner
Dr. phil. habil., Professor for English and American Studies
University College of Education Vorarlberg in Feldkirch, Austria
President, European Association for American Studies (EAAS)
ingrid.gessner@ph-vorarlberg.ac.at

Гончар Юлія
кандидат історичних наук, доцент історичного факультету,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ
Yulia Gonchar
Ph.D. (History), Associate Professor,
M.Drahomanov Ukrainian State University, Kyiv, Ukraine
jbg.197@meta.ua

Гончаренко Анатолій
кандидат історичних наук, доцент кафедри історії,
Навчально-науковий інститут права
Сумський державний університет, м. Суми
Anatoliy Goncharenko
Ph.D. (History), Associate Professor,
Sumy State University, Sumy, Ukraine
a.goncharenko@yur.sumdu.edu.ua

Городня Наталія
доктор історичних наук, професор кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн, історичний факультет
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Nataliya Gorodnia
Dr. habil. (History), Professor, Faculty of History
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
ngorodnia@knu.ua

Гресько Ольга
кандидат філологічних наук, доцент кафедри аудіовізуальних медіа
Навчально-науковий інститут журналістики
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Olga Gresko
Ph.D., Associate Professor, Department of Audiovisual Media
Educational and Scientific Institute of Journalism,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
olga.gresko@knu.ua

Грищенко Тарас
доктор історичних наук, професор кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн,
історичний факультет
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Taras Hryshchenko
Dr. habil. (History), Professor, Faculty of History
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
tarasionuovo@gmail.com

Гуцало Людмила
кандидат історичних наук, доцент, завідувачка кафедри всесвітньої історії
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир
Liudmyla Hutsalo
Ph.D. (History), Associate Professor, Faculty of History,
Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine
lyudmilagucalo@ukr.net

Денисенко Аліса
здобувач вищої освіти, ОР «Бакалавр»,
факультет суспільних наук і міжнародних відносин
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро
Alisa Denysenko
Undergraduate student,
Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine
denysenkoalice@gmail.com

Дерев'янко Ігор
кандидат історичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин та стратегічних студій,
факультет міжнародних відносин
Державний університет «Київський авіаційний інститут», м. Київ
Ihor Derevianko
Ph.D. (History), Associate Professor,
Department of International Relations and Strategic Studies
State University "Kyiv Aviation Institute", Kyiv, Ukraine
derevianko_ip@ukr.net

Діллен Марк
директор з публічних комунікацій
Громадська організація «Українці Колорадо», м. Денвер, Колорадо, США
Mark Dillen
Director, Public Affairs, Ukrainians of Colorado, Denver, CO, U.S.
dillenmark@me.com

Добрий-Вечір Іван
аспірант історичного факультету
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Ivan Dobry-Vechir
Ph.D. Student, Faculty of History
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
eoraptorua@knu.ua

Зацепіло Валентин
аспірант історичного факультету
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Valentyn Zatsepilo
Ph.D. Student, Faculty of History
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
fejenoordrotterdam@knu.ua

Каковкіна Ольга
кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро
Olha Kakovkina
Ph.D. (Political Science), Associate Professor, Department of World History
Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine
landion@ukr.net

Карнаушенко Владислав
здобувач вищої освіти, ОР «Бакалавр»,
Навчально-науковий інститут права
Сумський державний університет, м. Суми
Vladyslav Karnaushenko
Undergraduate student, Educational and Scientific Institute of Law
Sumy State University, Sumy, Ukraine
vvlad.karnaushenko@gmail.com

Карпишин Наталія
кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та дипломатії
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль
Nataliia Karpyshyn
Ph.D. (Economics), Associate Professor,
Department of International Relations and Diplomacy
West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine
nkarpyshyn@gmail.com

Касаткіна Катерина
доктор філософії, дослідник
Університет імені Коменського, м. Братислава, Словаччина
Kateryna Kasatkina
Ph. D. (History), Researcher
Comenius University, Bratislava, Slovakia
ka.kasatkina@gmail.com

Катрун Тарас
здобувач вищої освіти, ОР «Бакалавр», історичний факультет
Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка, м. Тернопіль
Taras Katrun
Undergraduate student, Faculty of History
Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University of Ternopil, Ternopil, Ukraine
taraskatrun700@gmail.com

Клян Геннадій
здобувач вищої освіти, ОР «Магістр», історичний факультет,
ОП «Американістика і європейські студії (з поглибленим вивченням іноземних мов)»
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Hennadii Klian
Master's student, Faculty of History, Education Program "American and European Studies (with advanced study of foreign languages)"
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
mindlingennadii@gmail.com

Кравченко Марія
кандидат історичних наук,
Українська асоціація американістів, м. Київ
Mariia Kravchenko
Ph.D. (History),
Ukrainian Association for American Studies, Kyiv, Ukraine
mariiaklyukalo@gmail.com

Котляр Олександра
аспірантка історичного факультету,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Oleksandra Kotliar
Ph.D. Student, Faculty of History,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
alexandra.kotliar@knu.ua

Кошелєв Артем
доктор філософії, асистент кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн, історичний факультет
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Artem Kosheliev
Ph.D. (History), Assistant Professor, Faculty of History,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
kosheliev.artem@gmail.com

Криніцька Анастасія
здобувач вищої освіти, ОР «Бакалавр»,
факультет національної безпеки, права й міжнародних відносин
Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир
Anastasia Krynitska
Undergraduate student, Faculty of National Security, Law, and International Relations,
Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine
nastyakrynitska@gmail.com

Кубрак Олег
старший викладач
Сумський національний аграрний університет, м. Суми
Oleg Kubrak
Senior Lecturer
Sumy National Agrarian University, Sumy, Ukraine
kubrak1970@ukr.net

Кудасюк Марія
здобувач вищої освіти, ОР «Магістр», історичний факультет,
ОП «Американістика і європейські студії (з поглибленим вивченням іноземних мов)»
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Mariia Kudasiuk
Master's student, Faculty of History,
Educational Program "American and European Studies (with advanced study of foreign languages)"
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
kudasiukmaria@gmail.com

Кузьменко Едуард
аспірант, асистент кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн, історичний факультет
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Eduard Kuzmenko
Ph.D. Student, Assistant Professor, Faculty of History
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
edukuzmenko@knu.ua

Куртяник Володимир
здобувач вищої освіти, ОР «Магістр»,
факультет історії, політології та міжнародних відносин
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ
Volodymyr Kurtianyk
Master's student, Faculty of History, Political Science and International Relations,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine
volodymyr.kurtianyk@pnu.edu.ua

Лакішик Дмитро
кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник
Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», м. Київ
Dmytro Lakishyk
Ph.D. (History), Leading Researcher
Institute of World History, the National Academy of Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
lakishik@ukr.net

Лендел Михайло
здобувач вищої освіти, ОР «Бакалавр»,
факультет історії та міжнародних відносин
Ужгородський національний університет, м. Ужгород
Mykhailo Lendel
Undergraduate student, Faculty of History and International Relations
Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine
lendel.mykhailo@student.uzhnu.edu.ua

Лесишин Дмитро
аспірант, Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України,
м. Львів
Dmytro Lesyshyn
Ph.D. Student, Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies,
National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv, Ukraine
dmytro.lesyshyn@gmail.com

Лівінгстон Девід
доктор філософії, професор,
Університет Палацького, м. Оломоуц, Чехія
David Livingstone
Ph.D, assistant professor
Palacký University, Olomouc, Czech Republic
david.livingstone@upol.cz

Логвиненко Володимир
аспірант, Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв
Volodymyr Lohvynenko
Ph. D. Student, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine
logvinenko.vlad@gmail.com

Лущак Віктор
молодший науковий співробітник
Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», м. Київ
Viktor Lushchak
Junior Researcher,
Institute of World History, the National Academy of Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
v.v.lushchak@gmail.com

Львов Вадим
здобувач вищої освіти, ОР «Магістр», історичний факультет,
ОП «Американістика і європейські студії (з поглибленим вивченням іноземних мов)»,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Vadym Lvov
Master's student, Faculty of History,
Education Program "American Studies and European Studies (with advanced study of foreign languages)"
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
lvov.vadym@gmail.com

Маглакелідзе Давід
здобувач вищої освіти, ОР «Магістр»,
ОП «Американістика і європейські студії (з поглибленим вивченням іноземних мов)»
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
David Maglakelidze
Master's student, Faculty of History, Education Program "American and European Studies (with advanced study of foreign languages)", Kyiv, Ukraine
davmaglakelidze@gmail.com

Маківчук Валентина
здобувач вищої освіти, ОР «Бакалавр», історичний факультет,
ОП «Сходознавство»
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Valentyna Makivchuk
Undergraduate student, Faculty of History, Education Program "Oriental Studies"
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
makivchykvalya@gmail.com

Малько Вікторія
доктор історичних наук,
кафедра історії
Державний університет Каліфорнії у Фресно
м. Фресно, Каліфорнія, США
Victoria A. Malko
Dr. Phil. habil. (History)
Department of History
California State University, Fresno
Fresno, California, U.S.
vmalko@csufresno.edu

Маража Єгор
здобувач вищої освіти, ОР «Бакалавр»,
факультет суспільних наук і міжнародних відносин
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро,
Yehor Marazha
Undergraduate student, Faculty of Social Sciences and International Relations
Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine
limbolap1@gmail.com

Мартинов Андрій
доктор історичних наук, професор, провідний науковий співробітник
Інститут історії України НАН України, м. Київ
Andrii Martynov.
Dr. habil. (History), Professor, Leading Researcher
Institute of History of Ukraine, the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
martynov.andriy15@gmail.com

Мателешко Юрій
кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій,
Ужгородський національний університет, м. Ужгород
Yurii Mateleshko
Ph.D. (History), Associate Professor,
Department of International Studies and Human Communication,
Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine
yurii.mateleshko@uzhnu.edu.ua

Мініцький Валерій
здобувач вищої освіти, ОР «Магістр»
Державний університет «Київський авіаційний інститут», м. Київ
Valerii Minitskyi
Master's student,
State University «Kyiv Aviation Institute», Kyiv, Ukraine
6905249@stud.kai.edu.ua

Мицик Лариса
кандидат історичних наук,
доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, м. Ніжин
Larysa Mytsyk
Ph. D (History), Associate Professor
Department of World History & International Relations,
Mykola Gogol State University of Nizhyn, Nizhyn, Ukraine
mytsyklarisa@gmail.com

Москалюк Богдан
здобувач вищої освіти, ОР «Бакалавр»
факультет історії, політології та міжнародних відносин
Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича, м. Чернівці
Bohdan Moskalyuk
Undergraduate student,
Faculty of History, Political Science and International Relations,
Yurii Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine
moskaliuk.bohdan.v@chnu.edu.ua

Нікіта Мостовий
здобувач вищої освіти, ОР «Бакалавр», історичний факультет,
ОП «Американістика та європейські студії (з поглибленим вивченням іноземних мов)»
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Nikita Mostovyi
Undergraduate student, Faculty of History,
Education Program "American and European Studies (with advanced study of foreign languages)"
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
nikitamost@knu.ua

Олійник Олег
кандидат економічних наук, старший науковий співробітник
Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», м. Київ
Oleh Oliinyk
Ph.D. (Economics), Senior Researcher
Institute of Word History, the National Academy of Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
ooliynyk@yahoo.com

Орлова Тетяна
доктор історичних наук, професор кафедри світового українства історичного факультету
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Tetiana Orlova
Dr. habil. (History), Professor, Faculty of History
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Паливода Володимир
завідувач відділу державної та громадської безпеки центру безпекових досліджень
Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД), м. Київ
Volodymyr Palyvoda
National Institute for Strategic Studies, Kyiv, Ukraine
palyvoda@niss.gov.ua

Панасюк Михайло
аспірант історичного факультету
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Mykhailo Panasiuk
Ph.D. Student, Faculty of History
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
m.panasuk99@knu.ua

Пітей Наталія
аспірантка факультету історії, політології та міжнародних відносин
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ
Nataliia Pitei
Ph.D. Student, Faculty of History, Political Science and International Relations
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine
nataliia.pitei@pnu.edu.ua

Пик Світлана
кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби
Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів
Svitlana Pyk
Ph.D. (Political Sciences), Associate Professor,
Department of International Relations and Diplomacy
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine
svyeta_p@yahoo.com

Поліщук Олексій
здобувач вищої освіти, ОР «Бакалавр»
факультет національної безпеки, права й міжнародних відносин
Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир
Oleksii Polishchuk
Undergraduate student,
Faculty of National Security, Law, and International Relations,
Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine
oleksijpolisuk62@gmail.com

Потєхін Олександр
доктор історичних наук, головний науковий співробітник
Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», м. Київ
Olexander Potiekhin
Dr. habil. (History), Chief Researcher
Institute of World History, the National Academy of Sciences of Ukraine»,
Kyiv, Ukraine
alexg7827@gmail.com

П'ятничук Тарас
кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,
відділ науково-фондової роботи
Чернівецький обласний краєзнавчий музей, м. Чернівці
Taras Piatnychuk
Ph.D. (History), Senior researcher
Chernivtsi Regional Museum, Chernivtsi, Ukraine
taras13a@gmail.com

Рогальський Андрій
аспірант історичного факультету
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Andrii Rohalskiy
Ph.D. Student, Faculty of History
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
andrewrogalky@gmail.com

Самчук Тарас
доктор філософії, асистент кафедри давньої та нової історії України,
історичний факультет
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Taras Samchuk
Ph.D. (History), Assistant Professor,
Department of Ancient and Modern History of Ukraine,
Faculty of History,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
samchuk.taras@gmail.com

Тиха Єлизавета
здобувач вищої освіти, ОР «Бакалавр», юридичний факультет
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро
Yelyzaveta Tykha
Undergraduate student, Faculty of Law
University of Customs and Finance, Dnipro, Ukraine
tikhaliza@gmail.com

Тихонова Олена
здобувач вищої освіти, ОР «Бакалавр»,
історичний факультет
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків
Olena Tykhonova
Undergraduate student, Faculty of History
V. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine
Olena.tykhonova@student.karazin.ua

Трюхан Дмитро
аспірант факультету історії та міжнародних відносин
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя
Triukhan Dmytro
Ph. D. Student, Faculty of History and International Relations
Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine
dmitrytriukhan@gmail.com

Фалопе Абімбола Мері
здобувач вищої освіти, ОР «Магістр»
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль
Mary Falope Abimbola
Master's student
West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine
Falopemarina@gmail.com

Фарапонов Владислав
голова правління ГО «Інститут американістики», м. Київ
Vladyslav Faraponov
Head of the Board, NGO Institute of American Studies, Kyiv, Ukraine
vladfaraponov@gmail.com

Ціватий Вячеслав
кандидат історичних наук, доцент,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
Viacheslav Tsivatyi
Ph. D. (History), Associate Professor,
Educational and Scientific Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
tsivatyi@gmail.com

Черкащенко Олег
аспірант, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Полтава
Oleh Cherkashchenko
Ph. D. Student, Luhansk Taras Shevchenko National University, Poltava, Ukraine
cherkashchenko.oleg@gmail.com

ДОДАТКИ

ПРЕС-РЕЛІЗ КОНФЕРЕНЦІЇ

6-7 березня 2025 р. в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка успішно пройшла четверта міжнародна конференція «США: політика, суспільство, культура – 2025 на пошану пам'яті професора Бориса Михайловича Гончара (1945–2015)».

Провідним організатором цієї конференції була кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету, викладачі, випускники, аспіранти і студенти цієї кафедри, яку проф. Борис Михайлович Гончар очолював продовж 25 років, з 1990 р. до дня своєї смерті у березні 2015 р.

Організаційний комітет:
Наталія Городня, доктор історичних наук, професор (голова)
Марія Кравченко, кандидат історичних наук
Тарас Грищенко, доктор історичних наук, професор
Артем Кошелєв, доктор філософії
Валентин Зацепіло, аспірант, голова Ради молодих вчених
Едуард Кузьменко, аспірант
Андрій Рогальський, аспірант
Давід Маглакелідзе, студент ОР «Магістр», ОП «Американістика та європейські студії (з поглибленим вивченням іноземних мов)»,
Ярослав Довгий, студент ОР «Магістр», ОП «Американістика та європейські студії (з поглибленим вивченням іноземних мов)»,

Програму конференції українською і англійської мовами розміщено за посиланнями https://for.history.knu.ua/?p=5581 і https://for.history.knu.ua/?p=5596

Конференція відбувалася два дні у змішаному форматі, в стінах червоного корпусу університету і на платформі Zoom. Вона об'єднала близько 100 учасників – науковців, аспірантів і студентів з Києва, різних міст України, країн Європейського Союзу, США, Нової Зеландії, КНР. Вперше за чотири роки проведення цієї конференції гості з іншого міста – група учасників з Чернівців – змогли завітати до нас особисто.

День 1.

Конференція розпочалась з пленарного засідання на історичному факультеті, з яким було пов'язано 50 років життя проф. Гончара. Учасники пленарного засідання (С. Віднянський і О. Іваненко, В. Павленко, В. Ставнюк, Т. Орлова, Ю. Гончар, О. Захарчук, Т. Грищенко, Н. Городня) виступили зі спогадами про свого колегу і вчителя. Науково-викладацьку діяльність проф. Гончара продовжують його учні, а також його донька к.і.н., доц. історичного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова Юлія Гончар. Вона поділилася своїми спогадами про Бориса Михайловича як про батька, вчителя і колегу.

У другій частині пленарного засідання проф. Т. Грищенко зробив наукову доповідь «Три джерела і три складові частини трампізму». Це було перше засідання за чотири роки проведення конференції, яке відбулося в звичайному

(до COVID-19 і великої війни) режимі за особистої присутності учасників. Це було одним з чинників, які обумовили особливу теплу атмосферу цієї зустрічі.

Відео пленарного засідання 6 березня можна переглянути за цим посиланням: https://drive.google.com/file/d/1fuC7kQO8J7NF68WBB-u2DlkIyLsoXQOr/view?usp=sharing

День 2.

Робота конференції продовжилась зранку наступного дня, 7 березня, на семи секційних засіданнях, які відбувалися паралельно на платформі Zoom. Ними модерували А. Кошелєв, Д. Маглакелідзе, Т. Грищенко, В. Зацепіло, А. Рогальський, Н. Городня, М. Кравченко, А. Понипаляк і Я. Довгий.

Увечері 7 березня у змішаному форматі відбулась міжнародна частина конференції (англійською мовою).

Відкриття (Opening Session) модерувала випускниця історичного факультету, к.і.н., член Української асоціації американістики Марія Кравченко.

Учасників конференції вітали проректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка з міжнародного співробітництва проф. Ксенія Смирнова, голова оргкомітету проф. історичного факультету Наталія Городня, секретар і колишній президент Асоціації американістики Австралії й Нової Зеландії проф. Дженніфер Фрост (University of Auckland, New Zealand) і президент Європейської асоціації американістики проф. Інгрід Гесснер (University College of Education Vorarlberg in Feldkirch, Austria).

Після цього проф. І. Гесснер виступила з науковою доповіддю «Commemorating COVID-19 in the United States (and Beyond): Memory, Media, and Memorialization».

На завершення гості, які завітали до стін університету, а також ті, які приєдналися онлайн, мали можливість взяти участь у дружньому обговоренні наукової доповіді, а також поставити питання усім доповідачам.

Відео відкриття міжнародної частини конференції 7 березня можна переглянути за цим посиланням: https://zoom.us/clips/share/Hh5hpdsAQM-LpHiwIMQ_Eg

Після короткої перерви робота конференції продовжилась у трьох міжнародних секціях, які відбувалися паралельно у змішаному форматі (модератори Дж. Фрост, Н. Городня і Е. Кузьменко).

Учасники заслухали і обговорили доповіді дослідників із США, Чехії, Литви, Словаччини, КНР і України. Серед учасників обговорення були науковці, аспіранти і студенти з різних країн світу, передусім студенти магістратури історичного факультету (ОП «Американістика і європейські студії з поглибленим вивченням іноземних мов») Київського національного університету імені Тараса Шевченка).

Дякуємо усім учасникам конференції за співпрацю!

Збірники попередніх конференцій можна переглянути за цими посиланнями:

США: політика, суспільство, культура. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених, присвяченої 30-річчю встановлення дипломатичних відносин США й України, Київ, 26 січня 2022 р. Упорядник

Н. Д. Городня. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2022. 102 с. URL: https://for.history.knu.ua/?p=3064

США: політика, суспільство, культура – 2023. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, Київ, 26 січня 2023 р. Упорядник Н. Д. Городня. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2023. 162 с. URL: http://surl.li/flros

Матеріали міжнародної наукової конференції «США: політика, суспільство, культура – 2024». Київ, 29 лютого 2024 р. За ред. проф. Н. Городньої. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2024. 185 с. [Електронне видання]. URL: https://for.history.knu.ua/?p=4966

Н. Городня

PRESS RELEASE OF THE CONFERENCE

On March 6-7, 2025, the Fourth International Academic Conference "United States: Politics, Society, and Culture – 2025 (In Memoriam of Professor Borys Honchar, 1945–2015)" was successfully held at Taras Shevchenko National University of Kyiv. The leading organizer of the conference was the Department of Modern History of Foreign Nations, Faculty of History, with significant input by faculty members, alumni, Ph.D. students, and students. Professor Honchar was a leading Ukrainian scholar in U. S. Studies, and he led the mentioned Department for 25 years (1990–2015) until his passing in March 2015.

Organising Committee
Nataliya Gorodnia, Dr. habil. (History), Professor (the Head)
Mariia Kravchenko, Ph.D. (History)
Taras Hryshchenko, Dr. habil. (History), Professor
Artem Kosheliev, Ph.D. (History), Assistant Professor
Valentyn Zatsepilo, Ph.D. Student
Eduard Kuzmenko, Ph.D. Student, Assistant Professor
Andrii Rogalskyi, Ph.D. Student
David Maglakelidze, MA Student
Yaroslav Dovgyi, MA Student

The program of the conference is available in English and Ukrainian via links:
https://for.history.knu.ua/?p=5596
https://for.history.knu.ua/?p=5581

The conference lasted for two days in a hybrid format, with sessions held at the university main (red) building and online via Zoom. It gathered nearly 100 participants, including scholars, Ph.D. students, and students from Kyiv, various cities in Ukraine, European Union, the United States, New Zealand, and China. For the first time in four years, the conference welcomed in-person guests from another Ukrainian city – a group of participants from Chernivtsi.

The event began on March 6 with a plenary session at the Faculty of History, Taras Shevchenko National University of Kyiv. The speakers (S. Vidnianskyi, O. Ivanenko, V. Pavlenko, V. Stavniuk, T. Orlova, Yu. Honchar, O. Zakharchuk, T. Hryshchenko, N. Gorodnia) shared their memories of their colleague and mentor Professor Borys Honchar. His academic and teaching legacy continues through his

students and his daughter, Yulia Honchar, Ph.D. (history), Associate Professor at the Faculty of History, Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University, who spoke about her father as a parent, teacher, and colleague.

The second part of the plenary session included a keynote lecture by Professor Taras Hryshchenko, titled "The Three Sources and Three Component Parts of Trumpism." Notably, this was the first in-person plenary session in four years, restoring the traditional pre-COVID-19 and pre-full-scale Russian invasion format, with a particularly warm and engaging atmosphere.

The recording of the March 6 plenary session is available here: https://drive.google.com/file/d/1fuC7kQO8J7NF68WBB-u2DlkIyLsoXQOr/view?usp=sharing

The conference continued the next morning with seven parallel panels on Zoom, chaired by A. Koshelev, D. Maglakelidze, T. Hryshchenko, V. Zatsepylo, A. Rohalskyi, N. Gorodnia, M. Kravchenko, A. Ponypaliak, and Ya. Dovhyi.

On the evening of March 7, the international part of the conference (in English) was held in a hybrid format. The opening session was moderated by Maria Kravchenko, Ph.D. (history), member of the Ukrainian Association for American Studies. The conference participants were welcomed by Professor Kseniia Smyrnova, Vice-Rector for International Cooperation, Taras Shevchenko National University of Kyiv; Professor Nataliya Gorodnia, Head of the Conference Organizing Committee, Department of Modern History of Modern Nations, Faculty of History; Associate Professor Jennifer Frost, University of Auckland, New Zealand, Secretary and former President of the Australian and New Zealand American Studies Association; and Professor Ingrid Gessner, University College of Education Vorarlberg, Austria, President of the European Association for American Studies.

Following the opening remarks, Professor Ingrid Gessner delivered a keynote lecture titled "Commemorating COVID-19 in the United States (and Beyond): Memory, Media, and Memorialization." The guests attending the session both in person and online engaged in a lively discussion, sharing their thoughts and asking questions to the speakers.

The recording of the March 7 opening session is available here: https://zoom.us/clips/share/Hh5hpdsAQM-LpHiwIMQ_Eg

After a short break, the conference continued with three parallel international panels, chaired by J. Frost, N. Gorodnia, and E. Kuzmenko. Scholars from the United States, the Czech Republic, Lithuania, Slovakia, China, and Ukraine presented and discussed their research. Among the participants were faculty members and professionals, Ph.D. students, and students from different countries, including master's students from the Educational Program "American and European Studies (with Advanced Program in Foreign Languages)", Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Last year's collection can be found here: https://for.history.knu.ua/?p=4966

Proceedings of the International Academic Conference "United States: Politics, Society, and Culture – 2024". Kyiv, February 29, 2024. Nataliya Gorodnia (ed.). Kyiv, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2024. 185 p.

We deeply thank all participants for their contributions and collaboration!

M. Kravchenko, N. Gorodnia

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

США: ПОЛІТИКА, СУСПІЛЬСТВО, КУЛЬТУРА – 2025

Матеріали міжнародної наукової конференції
на пошану пам’яті проф. Б. М. Гончара.
Київ, 6–7 березня 2025 р.

Науковий редактор – доктор історичних наук,
професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Наталія Городня

Видання: Кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн
історичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
01033, м. Київ, вул. Володимирська, 60, каб. 447
e-mail: ngorodnia@knu.ua
Макет: Наталія Городня
Дизайн обкладинки: Ярослав Довгий
Ум. друк. арк.: 17,25
Гарнітура Times New Roman
Ухвалено до публікації 27.03.2025
Виготовлено для поширення через мережу Інтернет